

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DENETİM KOMİTESİ ÖZELLİKLERİNİN FİNANSAL
RAPORLAMA ZAMANLILIĞINA VE FİRMA
PERFORMANSINA ETKİSİ

ABDULLAH KÜRŞAT MERTER

DOKTORA TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: PROF. DR. GÖKHAN ÖZER

MART 2024

**T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜST EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**DENETİM KOMİTESİ ÖZELLİKLERİNİN FİNANSAL
RAPORLAMA ZAMANLILIĞINA VE FİRMA
PERFORMANSINA ETKİSİ**

ABDULLAH KÜRŞAT MERTER

**DOKTORA TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

DANIŞMAN: PROF. DR. GÖKHAN ÖZER

MART 2024

T.R.
GEBZE TECHNICAL UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL

**THE EFFECT OF AUDIT COMMITTEE
CHARACTERISTICS ON FINANCIAL REPORTING
TIMELINESS AND FIRM PERFORMANCE**

ABDULLAH KÜRŞAT MERTER

**A THESIS OF DOCTORATE
DEPARTMENT OF BUSINESS ADMINISTRATION**

ADVISOR: PROF. DR. GÖKHAN ÖZER

MARCH 2024

DOKTORA JÜRİ ONAY FORMU

GTÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun 11/03/2024 tarih ve 2024/18 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 26/03/2024 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Abdullah Kürşat MERTER' in tez çalışması İşletme Anabilim Dalında DOKTORA tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) :Prof. Dr. Gökhan ÖZER

ÜYE

:Prof. Dr. Mehmet Şahin GÖK

ÜYE

:Prof. Dr. Ayşe Tansel ÇETİN

ÜYE

:Doç. Dr. Murat ÖZCAN

ÜYE

:Dr. Öğr. Üyesi İlhan ÇAM

ONAY

Gebze Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun

...../...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

ÖZET

Bu tez çalışması, Türkiye'deki borsaya kote şirketlerde büyüklük, bağımsızlık, finansal uzmanlık, toplantı sıklığı ve cinsiyet çeşitliliği gibi denetim komitesi özelliklerinin finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Araştırma, 2563 gözlem verisi üzerinden panel veri analizi teknikleri kullanarak, denetim komitelerinin yapısal ve işlevsel özelliklerinin şirketlerin finansal raporlama ve performansı üzerindeki etkisini değerlendirmiştir.

Analiz sonuçları, denetim komitesinin bağımsızlık, toplantı sıklığı, finansal uzmanlık ve cinsiyet çeşitliliği özelliklerinin, finansal raporlama zamanlılığı ile negatif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkilere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, söz konusu özelliklerin finansal raporlamanın hızlandırılmasında ve şeffaflığın artırılmasında önemli rol oynadığını göstermektedir. Öte yandan, denetim komitesi büyüklüğü ve toplantı sıklığının firma performansı ile negatif ilişkilere sahip olması, büyük ve sık toplantı yapan komitelerin karar alma süreçlerinde bazı zorluklar yaşayabileceğini işaret ederken, bağımsızlık, finansal uzmanlık ve cinsiyet çeşitliliğinin firma performansı ile pozitif ilişkilere sahip olması, bu özelliklerin şirketlerin stratejik karar alma ve risk yönetimi süreçlerinde katkıda bulunduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, denetim komitesi özelliklerinin finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı üzerinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Yapılan ek analizlerde, yıl ve endeks bazında sabit etkiler dikkate alınarak ve denetim komitesi etkinliği indeksi geliştirilerek ana bulguların sağlamlılığı test edilmiştir. Bu ek analizler, temel bulguların genel geçerliğini ve tutarlılığını desteklemektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma, denetim komitesi özelliklerinin, şirketlerin finansal raporlama süreçlerini ve genel performansını iyileştirme potansiyeline sahip kritik bir kurumsal yönetim mekanizması olduğunu ortaya koymaktadır. Politika yapıcılar ve şirket yöneticileri için, denetim komitesi özelliklerinin stratejik önemini ve bu özelliklerin etkin bir şekilde nasıl yönetilebileceğini anlamak, şirketlerin finansal başarısını ve piyasa değerini artırmada önemli bir adım olacaktır. Bu tez, denetim komitesi özelliklerinin ve etkinliğinin daha da iyileştirilmesi için uygulanabilecek stratejilerin geliştirilmesine yönelik temel bir referans noktası sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Denetim Komitesi, Finansal Raporlama Zamanlılığı, Firma Performansı, Panel Veri Analizi

ABSTRACT

This thesis aims to investigate the effects of audit committee characteristics such as size, independence, financial expertise, meeting frequency and gender diversity on financial reporting timeliness and firm performance in listed companies in Turkey. Within the context, the impact of the structural and functional characteristics of audit committees on the financial reporting and performance of companies is examined through the utilization of panel data analysis techniques on 2563 observation data.

The results demonstrate negative and statistically significant association of financial reporting timeliness with characteristics such as audit committee independence, meeting frequency, financial expertise and gender diversity. The evidence show that such features play a crucial role in accelerating financial reporting process and increasing transparency. On the other hand, the fact that audit committee size and meeting frequency have negative relationships with firm performance indicates that larger and frequently meeting committees have the propensity to face some difficulties in the decision-making process; while the positive relationships between independence, financial expertise, gender diversity and firm performance indicate that such characteristics contribute to strategic decision-making and risk management processes. Accordingly, audit committee characteristics play a significant role in financial reporting timeliness and firm performance. In additional analyses, the robustness of the main findings was tested for fixed effects on a year x sector basis and a novel audit committee effectiveness index, supporting the overall validity and consistency of the main findings.

In conclusion, this study reveals that audit committee features display critical corporate governance mechanism that has the potential to improve companies' financial reporting processes and overall performance. For policymakers and corporate executives, understanding the strategic importance of audit committee characteristics and how they can be managed effectively will be an important step in increasing companies' financial success and market value. This thesis provides a key reference point for developing strategies that can be implemented to further improve audit committee characteristics and effectiveness.

Keywords: Audit Committee, Financial Reporting Timeliness, Firm Performance, Panel Data Analysis

TEŞEKKÜR

Bu tez sürecinde bana rehberlik eden, bilgi ve tecrübeleriyle yol gösteren danışmanım Prof. Dr. Gökhan Özer'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Kendisinin alanındaki uzmanlığı, tezimin şekillenmesinde ve akademik disiplinimde ilerlememde büyük bir kaynak oldu. Prof. Dr. Özer'in sabrı, teşvikleri ve yönlendirmeleri, bu zorlu süreçte bana güç verdi.

Doktora tezimin hazırlanması ve değerlendirilmesi sürecinde, bilgileri ve deneyimleriyle beni destekleyen jüri üyeleri Prof. Dr. Mehmet Şahin Gök, Prof. Dr. Ayşe Tansel Çetin, Doç. Dr. Murat Özcan ve Dr. Öğr. Üyesi İlhan Çam'a şükranlarımı sunarım. Değerli görüşleri, eleştirileri ve önerileri, çalışmamın daha kapsamlı ve derinlemesine olmasını sağladı. Katkıları, akademik gelişimimde önemli bir yer tutmaktadır.

Tez sürecimin her aşamasında yanımda olan, bana sonsuz destek ve sabır gösteren eşim Elif Nur Merter'e ve oğlum Gökâlper Merter'e teşekkürlerimi sunarım. Onların sevgisi, anlayışı ve motivasyonu, bu zorlu yolculuğun her adımında bana güç verdi. Ailemin sağladığı huzur ve destek, tüm zorlukların üstesinden gelmemi sağladı.

Son olarak, tez çalışmam boyunca yanımda olan ve her türlü desteği sağlayan Dr. Yavuz Selim Balcıoğlu, Hüseyin Alperen Özer, Sedat Çerez ve Gökhan Alataş'a teşekkür etmek istiyorum. Akademik ve sosyal destekleri, bu sürecin daha verimli ve keyifli geçmesine yardımcı oldu. Dostlukları ve yardımları için minnettarım.

Bu çalışmanın bir kısmı, Gebze Teknik Üniversitesi tarafından desteklenen Bilimsel Araştırma Projesi kapsamında fonlanmıştır. Bu finansal destek için Gebze Teknik Üniversitesi'ne ve projenin tüm ilgili birimlerine teşekkür ederim. Sağlanan kaynaklar, araştırmamın yürütülmesi ve sonuçlandırılması açısından büyük önem taşımıştır.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	xi
TABLolar/ÇİZELGELER DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
1.2. Araştırmanın Kapsamı	6
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
2. KURUMSAL YÖNETİM	8
2.1. Kurumsal Yönetimin Ortaya Çıkışı	8
2.2. Kurumsal Yönetimin Tanımı ve Önemi	10
2.3. Kurumsal Yönetimin Amaçları	11
2.4. Dünyada Kurumsal Yönetim Anlayışının Gelişimi	13
2.4.1. Cadbury Raporu	13
2.4.2. Greenbury Raporu	14
2.4.3. Hampel Raporu	15
2.4.4. Sarbaney-Oxley Yasası	17
2.5. OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri	19
2.5.1. Şeffaflık	22
2.5.2. Hesap verebilirlik	23
2.5.3. Adillik	25
2.5.4. Sorumluluk	25
2.6. Türkiye’de Kurumsal Yönetim Anlayışının Gelişimi ve Yasal Düzenlemeler	27
2.6.1. Türkiye Sanayicileri ve İş Adamları Derneği	28
2.6.2. Sermaye Piyasası Kurulu	29
2.6.3. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	30
2.6.4. Türk Ticaret Kanunu	31
3. DENETİM KOMİTESİ	33
3.1. Denetim Komitesi Kavramı	33
3.2. Denetim Komitesinin Ortaya Çıkışı	34
3.2.1. Dünya’da Denetim Komitesi	35
3.2.1.1. McKesson ve Robbins Olayı	35
3.2.1.2. Cohen Komisyonu Raporu	36
3.2.1.3. Treadway Raporu	36
3.2.1.4. Cadbury Komitesi Raporu	38
3.2.1.5. Public Oversight Board Raporu	38
3.2.1.6. Blue Ribbon Komitesi Tavsiyeleri	39

3.2.1.7. Sarbanes Oxley Yasası	41
3.2.1.8. Avrupa Birliği 8. Direktifi	43
3.2.2. Türkiye’de Denetim Komitesi	44
3.2.2.1. Sermaye Piyasası Kurulu	44
3.2.2.2. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu	46
3.2.2.3. 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu	48
3.3. Denetim Komitesi Yapısı	48
3.3.1. Denetim Komitesi Bağımsızlığı	49
3.3.2. Denetim Komitesi Finansal Uzmanlığı	52
3.3.3. Denetim Komitesi Büyüklüğü	55
3.3.4. Denetim Komitesi Toplantı Sıklığı	57
3.3.5. Denetim Komitesi Üyelerinin Deneyimi	59
3.3.6. Denetim Komitesi Cinsiyet Çeşitliliği	60
3.4. Denetim Komitesi Görev ve Sorumlulukları	62
3.4.1. Denetim Komitesinin Finansal Raporlama Sürecindeki Görev ve Sorumlulukları	64
3.4.2. Denetim Komitesinin İç Kontrol Gözetimindeki Görev ve Sorumlulukları	65
3.4.3. Denetim Komitesinin İç Denetim Fonksiyonunun Gözetimindeki Görev ve Sorumlulukları	65
3.4.4. Denetim Komitesinin Bağımsız Denetim Gözetimindeki Görev ve Sorumlulukları	66
3.5. Denetim Komitesi ile İlgili Teoriler	67
3.5.1. Vekalet Teorisi	67
3.5.2. Kaynak Bağımlılığı Teorisi	68
3.5.3. Paydaş Teorisi	69
3.5.4. Temsil (Hizmetkârlık) Teorisi	70
4. FİNANSAL RAPORLAMA ZAMANLILIĞI	71
4.1. Finansal Raporlama Zamanlılığının Ölçülmesi	72
4.2. Türkiye’de Finansal Raporlama Zamanlılığı ile İlgili Yapılan Yasal Düzenlemeler	73
4.2.1. Sermaye Piyasası Kurulu ve Finansal Raporların Zamanlılığı ile İlgili Düzenlemeler	73
4.2.2. Türk Ticaret Kanunu ve Finansal Raporların Zamanlılığı ile İlgili Düzenlemeler	74
4.2.3. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve Finansal Raporların Zamanlılığı ile İlgili Düzenlemeler	75
4.3. Finansal Raporlama Zamanlılığını Etkileyen Faktörler	76
5. FİRMA PERFORMANSI	79
5.1. Firma Performansı Kavramı	80
5.2. Firma Performansının Ölçülmesi	81
5.2.1. Muhasebe Bazlı Finansal Performans Ölçüm Yöntemleri	82
5.2.1.1. Aktif Karlılık Oranı	83
5.2.1.2. Öz sermaye Karlılık Oranı	84
5.2.1.3. Hisse Başına Kar	86
5.2.1.4. Yatırılan Sermayenin Getirisi	86
5.2.2. Piyasa Bazlı Finansal Performans Ölçüm Yöntemleri	87
5.2.2.1. Fiyat / Kazanç Oranı	88
5.2.2.2. Piyasa Değeri Defter Değeri Oranı	89

5.2.2.3. Tobin Q Oranı	91
5.2.3. Değer Bazlı Finansal Performans Ölçüm Yöntemleri	93
5.2.3.1. Ekonomik Katma Değer (EVA)	94
5.2.3.2. Net Bugünkü Değer	95
5.2.3.3. Piyasa Katma Değeri	97
6. LİTERATÜR TARAMASI	99
6.1. Finansal Raporlama Zamanlılığı ile İlgili Literatür	99
6.1.1. Firma Bazlı Faktörler ve Finansal Raporlama Zamanlılığı	99
6.1.2. Denetim Bazlı Faktörler ve Finansal Raporlama Zamanlılığı	102
6.1.3. Kurumsal Yönetim Bazlı Faktörler ve Finansal Raporlama Zamanlılığı	105
5.3. Firma Performansı ile İlgili Literatür Taraması	109
7. UYGULAMA	115
7.1. Araştırmanın Hipotezleri	115
7.2. Araştırma Yöntemi	120
7.3. Araştırmada Kullanılan Modeller ve Değişkenler	121
7.3.1. Finansal Raporlama Zamanlılığı ile İlgili Modeller	121
7.3.2. Firma Performansı ile İlgili Modeller	126
7.4. Araştırma Bulguları	131
7.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler	131
7.4.2. Korelasyon Analizi Sonuçları	135
7.5. Panel Analiz Sonuçları	139
7.5.1. Uygun Tahmincilerin Belirlenmesi	139
7.5.2. Varsayımlardan Sapma Testleri	141
7.5.3. Finansal Raporlama Zamanlılığı ile İlgili Analiz Sonuçları	144
7.5.3.1. Finansal Raporlama Zamanlılığı ile İlgili Ek analizler	147
7.5.4. Firma Performansı ile İlgili Analiz Sonuçları	150
7.5.4.1. Firma Performansı ile İlgili Ek analizler	153
8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	156
8.1. Teorik Çıkarımlar	162
8.2. Pratik Çıkarımlar	167
8.3. Çalışmanın Kısıtları ve Gelecek Çalışmalara Yönelik Tavsiyeler	169
KAYNAKÇA	171
ÖZGEÇMİŞ	191
TEZ ÇALIŞMASI KAPSAMINDA YAPILAN YAYINLAR	192

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AICPA	: Amerikan Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü
ROA	: Aktif Karlılık Oranı
ASX	: Avustralya Menkul Kıymetler Borsası
BCG	: Boston Consulting Group
BDDK	: Bankacılık ve Denetleme Kurumu
BİST	: Borsa İstanbul
CEO	: Chief Executive Officer (En Üst Düzey Yönetici)
CFO	: Chief Financial Officer (Finans İşler Müdürü)
GAAP	: Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri
HBK	: Hisse Başına Kar
KAP	: Kamuyu Aydınlatma Platformu
FAVÖK	: Faiz ve Vergi Öncesi Kar
NASD	: Ulusal Menkul Kıymet Satıcıları Birliği
KGK	: Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
KSS	: Kurumsal Sosyal Sorumluluk
NYSE	: New York Menkul Kıymetler Borsası
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü
ROE	: Özsermaye Karlılık Oranı
PCAOB	: Amerika Halka Açık Şirketler Muhasebe Gözetim Kurulu
PDDD	: Piyasa Değeri Defter Değeri Oranı
SEC	: Amerika Birleşik Devletleri Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SOX	: Sarbanes-Oxley Yasası
TKYD	: Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
XKURY	: Kurumsal Yönetim Endeksi

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1: OECD'nin yıllar itibariyle güncellenmiş kurumsal yönetim ilkeleri	20
Tablo 2.2: Kurumsal yönetim ile ilgili Türkiye'deki yasal düzenlemeler ve gelişmeler	26
Tablo 6.1: Değişken ölçümü ve tanımlamaları	125
Tablo 6.2: Tanımlayıcı İstatistikler	129
Tablo 6.3: Finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili yıllık istatistikler	130
Tablo 6.4: Finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili sektörel istatistikler	130
Tablo 6.5: Korelasyon Tablosu	131
Tablo 6.6: VIF ve tolerans değeri tablosu	133
Tablo 6.7: Uygun tahmincinin belirlenmesi testleri	135
Tablo 6.8: Sabit etkiler modeli için yapılan varsayımsal testler	138
Tablo 6.9: Finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili panel analiz sonuçları	139
Tablo 6.10: Etkileşimli sabit etkilerin kullanıldığı finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili panel analiz sonuçları	142
Tablo 6.11: Denetim komitesi etkinliği ve finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili panel analiz sonuçları	143
Tablo 6.12: Firma performansı ile ilgili panel analiz sonuçları	144
Tablo 6.13: Etkileşimli sabit etkilerin kullanıldığı firma performansı ile ilgili panel analiz sonuçları.	147
Tablo 6.14: Denetim komitesi etkinliği ve firma performansı ile ilgili panel analiz sonuçları	148

1. GİRİŞ

Finans dünyasının hızlı ve dinamik yapısı, karar alma süreçlerinin genellikle anlık ve hızlı bir şekilde gerçekleşmesini gerektirmektedir. Bu durum, yatırımcılar, alacaklılar ve diğer ilgili taraflar için bir şirketin finansal sağlığı hakkında bilgi sahibi olmak ve menkul kıymetlerle ilgili satın alma, satma veya tutma kararları almak için finansal raporların zamanında ve doğru bir şekilde sunulmasının önemini arttırmaktadır. Zamanında sunulan finansal raporlar, şirketlerin finansal performansını ve potansiyel risklerini açık bir şekilde göstermekte ve böylece piyasa katılımcıları daha bilinçli kararlar alabilmektedir. Bu nedenle, finansal raporlama zamanlılığı, sadece şirketlerin şeffaflığı ve hesap verebilirliği açısından değil, aynı zamanda piyasa istikrarının ve yatırımcı güveninin korunmasında da kritik bir rol oynamaktadır.

Zamanında ve doğru finansal raporlamanın sağlanması, piyasalarda bilgi asimetrisinin ve yatırım kararlarındaki belirsizliğin azalmasını sağlar. Bu durum, özellikle hızla değişen piyasa koşullarında ve ekonomik belirsizlik dönemlerinde daha da önemli hale gelmektedir. Ayrıca, düzenleyici kurumlar ve piyasa denetleyicileri için de zamanında finansal raporlama, şirketlerin faaliyetlerinin düzgün bir şekilde denetlenmesi ve piyasa manipülasyonu gibi olumsuz uygulamaların önlenmesi açısından kritik öneme sahiptir. Etkin bir finansal raporlama sistemi, şirketlerin piyasa değerinin doğru bir şekilde yansıtılmasını sağlar ve yatırımcıların güvenliğini artırarak genel piyasa sağlığının korunmasına katkıda bulunur. Bu nedenle, finansal raporlama süreçlerindeki zamanlılık ve doğruluk, günümüz finans dünyasının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

2000'li yılların başlarında yaşanan muhasebe skandalları sonrasında, kurumsal yönetim uygulamalarını güçlendirmek, uluslararası düzeyde bir öncelik haline gelmiştir (Baatwah vd. 2019). Bu bağlamda, birçok ülke kurumsal yönetim standartlarını yükseltmek adına daha katı yasal düzenlemeler getirmiştir. Örnek olarak, ABD'de Sarbanes-Oxley Yasası (2002), İngiltere'de Cadbury (1992) ve Smith Komitesi (2003) raporları, Avustralya'da ise Kurumsal Hukuk Ekonomik Reform Programı 9 (ASX, 2004) gibi düzenlemeler kurumsal yönetim alanında önemli adımlar olarak öne çıkmaktadır. Bu düzenlemeler, şirketlerin daha şeffaf ve hesap verebilir

olmalarını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Bu girişimlerin merkezinde denetim komiteleri yer almaktadır.

Yönetim kurulları bir şirketin finansal raporlama sisteminden nihai olarak sorumlu olsa da son yıllarda yaşanan muhasebe skandalları ve ekonomik krizler bu sorumluluğun denetim komitelerine kaymasına yol açmıştır (Hassan vd., 2017). Denetim komiteleri, şirket yönetim kurullarının önemli bir alt birimi olarak, finansal raporlama süreçlerinin doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlamada kilit bir role sahiptir. Denetim komitesinin başlıca görevleri arasında, finansal raporların doğruluğunu denetlemek, muhasebe ve finansal raporlama süreçlerini izlemek, bağımsız denetçilerle etkileşimi yönetmek ve iç kontrol sistemlerinin etkinliğini değerlendirmek yer alır. Günümüzde, denetim komiteleri risk yönetimi ve uyumluluk gibi alanlarda da aktif roller üstlenmektedir. Bu kapsamda, denetim komitelerinin yapısı, işleyişi ve etkinliği, şirketin genel yönetim kalitesi ve piyasada algılanan güvenilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle, şirketin hissedarları ve yatırımcıları için denetim komitelerinin şeffaf ve etkin çalışması, kurumsal yönetim uygulamalarının güvenilirliğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle, denetim komitesi, şirket yönetimindeki şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmak için sürekli geliştirilmesi gereken kritik bir yapı olarak kabul edilmektedir.

Denetim komitesinin görev ve sorumlulukları yerine getirebilmesi için etkin bir şekilde çalışması ve doğru tasarlanması gerekmektedir. Denetim komitesinin etkinliğini belirleyen temel etkenlerin başında, denetim komitesinin yapısı gelmektedir (Sultana vd., 2015). Bu kapsamda öncelikle Amerika ve İngiltere’de akabinde de birçok ülkede, sermaye piyasalarında işlem gören şirketlerin denetim komitesi kurmalarını zorunlu kılınmış, daha şeffaf ve güvenilir finansal tablolar çıkarmaları için denetim komitesi üyelerinin birtakım özelliklere sahip olması gerektiği vurgulanmıştır.

Önceki çalışmalar, denetim komitesinin dört temel özelliğine odaklanmıştır: büyüklük, bağımsızlık, finansal uzmanlık ve toplantı sıklığı. Bu özelliklerin denetim komitesinin etkinliği için önemli olduğu, ancak tek başına finansal raporlama kalitesini iyileştirmeye yeterli olmadığı vurgulanmaktadır (Bajra ve Čadež, 2018). Denetim komitesi literatüründeki popülerlik artışıyla birlikte, denetim komitesinin finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı üzerindeki etkisini inceleyen çalışmaların sayısının arttığı gözlemlenmektedir. Önceki çalışmalar genellikle finansal uzmanlık ile

finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Ancak, büyüklük, bağımsızlık, toplantı sıklığı, deneyim ve cinsiyet çeşitliliğinin finansal raporlama zamanlılığını nasıl etkilediğini gösteren bulgular yetersiz ve tutarsızdır.

Etkin bir denetim komitesi, finansal raporlamanın kalitesini artırarak, şirketin mali şeffaflığını ve güvenilirliğini sağlar. Bu durum, finansal raporların doğruluğunu ve tutarlılığını artırarak, yatırımcıların ve diğer paydaşların şirkete olan güvenini pekiştirir. Aynı zamanda, şirketlerin risk yönetimi stratejilerini gözden geçirerek, riskleri azaltma ve bunlara proaktif bir şekilde yanıt verme konusunda yönetim kuruluna rehberlik eder. Bu çerçevede, çalışmada, bir takım yönetim ve firma bazlı faktörler kontrol altına alındığında denetim komitesi özelliklerinin firmaların finansal raporlama zamanlılığı ve performansı üzerindeki olası etkileri üzerinde durulmuştur. Çalışmanın sonuçları, denetim komitesinin bağımsızlık, toplantı sıklığı, finansal uzmanlık ve cinsiyet çeşitliliği gibi özelliklerinin finansal raporlama zamanlılığıyla negatif ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu gösteriyor. Bu bulgular, denetim komitesi özelliklerin finansal raporların yayımlanma hızını artırma ve şeffaflığı artırma sürecinde kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Bununla birlikte çalışmanın sonuçları, denetim komitesi bağımsızlığı, finansal uzmanlığı ve cinsiyet çeşitliliğinin firma performansı ile pozitif ve anlamlı; denetim komitesi büyüklüğü ve toplantı sıklığının firma performansı ile negatif ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, denetim komitesi özelliklerinin finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Yapılan ek analizler, temel bulguların genel geçerliliğini ve tutarlılığını desteklemektedir.

Denetim komitesi özelliklerinin, finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı üzerinde olumlu etkiler yaratabileceğine dair bulgular, şirket yönetimleri ve düzenleyici otoriteler için önemli çıkarımlar içermektedir. Bu bulgular, şirketlerin denetim komitelerini daha etkin hale getirmek ve böylece şirket performansını ve piyasa itibarını iyileştirmek için alınabilecek tedbirlerin belirlenmesinde yol gösterici olabilir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Verilerin "yeni petrol" olarak kabul edildiği bu dönemde, geniş miktarda bilgi içerisinden değerli sonuçlar çıkarabilme yeteneği, özellikle finans sektöründe kritik bir yetkinlik haline gelmiştir. Bu alanda, büyük miktardaki verileri hızla ve doğrulukla işleyip yorumlayabilmek, sadece rekabet üstünlüğü sağlamakla kalmaz, aynı zamanda karar verme süreçlerini de önemli ölçüde geliştirir. Finansal dünyada hızlı değişimler yaşandığından, yatırımcılar ve diğer ilgili paydaşlar, şirketlerin mali durumunu değerlendirmek ve menkul kıymet alım-satımı gibi kararlar almak için finansal raporların zamanında ve doğru bir şekilde sunulmasına ihtiyaç duyarlar. Dolayısıyla, finansal raporların zamanında sunulması, piyasa istikrarı ve yatırımcı güveni açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Denetim komiteleri, muhasebe skandalları, ekonomik krizler ve artan yatırımcı ilgisi gibi durumlarla karakterize edilen kurumsal yönetim alanında hayati bir role sahiptir. Geçmiş literatür, denetim komitesinin, yönetimin finansal düzenlemelere uygunluğunu, finansal bilgilerin açıklanmasını ve finansal raporlama süreçlerinin denetlenmesinde önemli bir görev üstlendiğini göstermektedir. Denetim komitesi, finansal raporlama sürecinin denetlenmesinden ve hissedarlar ile diğer paydaşların doğru ve zamanında finansal bilgi almasını sağlamaktan sorumludur. Denetim komitesi, finansal raporlamaların doğruluğunu ve şeffaflığını sağlayarak yatırımcı güvenini artırır ve bilinçli karar almayı destekler. Risk yönetimi ve iç kontrol sistemlerinin denetlenmesi, şirketi beklenmedik kayıplardan koruyarak operasyonel verimliliği artırır. Ayrıca, düzenleyici uyumluluk, şirketi hukuki cezalardan ve itibar zararından koruyarak firmanın finansal sağlığını ve firma performansının sürdürülebilirliğini doğrudan etkileyebilir. Etkin olmayan bir denetim komitesi, finansal tabloların yayınlanmasında gecikmelere neden olabilir, bu da yatırımcıların ve diğer finansal tablo kullanıcılarının bilinçli kararlar verme yeteneklerini etkileyebilir. Sorumluluklarının ve rollerinin artmasıyla birlikte, düzenleyici otoriteler ve araştırmacılar, denetim komitelerinin üye özellikleri üzerinde daha fazla durmaya başlamışlardır.

Bu çalışmanın birincil amacı, denetim komitesi özelliklerinin finansal raporlamanın zamanlılığı üzerindeki etkisini araştırmaktır. Finansal raporlamadaki gecikmeler daha

yüksek risklere, kaçırılan fırsatlara ve karar vericiler için daha fazla bilgi asimetrisine neden olmakta ve finansal raporlara olan güveni azaltmaktadır. Finansal raporlamanın zamanlılığının önemi, gelişmiş ülkelere kıyasla gelişmekte olan ülkelerde nispeten daha yüksektir. Bunun nedeni, gelişmekte olan ülkelerin genellikle daha zayıf düzenleyici çerçevelere ve daha az olgun finansal piyasalara sahip olmalarıdır. Bu durum finansal raporlama zamanlılığın yatırımcı güvenini korumak ve yabancı yatırımı çekmek açısından kırılgan hale getirmektedir. Ayrıca, Kovid-19 salgını ve Rusya-Ukrayna çatışması gibi tüm dünyayı etkileyen krizler göz önüne alındığında, gelişmekte olan ülkeler için finansal raporlama zamanlılığının önemi daha da artmıştır. Bu krizlerin neden olduğu ekonomik istikrarsızlık, belirsizlik ve sermaye akışı, zamanında açıklanmış finansal raporların yatırımcılar ve paydaşlar için önemli ve değerli bir bilgi kaynağı haline getirmiştir. Finansal bilgileri talep edenlere en kısa sürede ulaştırılması için finansal raporlamanın zamanlılığını etkileyen belirleyicilerin araştırılmasının büyük önem taşıdığı unutulmamalıdır. Önceki çalışmalarda, tam, güvenilir ve kaliteli finansal raporların hazırlanmasında belirli rol ve sorumluluklara sahip olan denetim komitesi üyelerinin, finansal raporlama zamanlılığının önemli bir belirleyicisi olduğu vurgulanmıştır. Ancak bu çalışmalar genellikle denetim komitesi finansal uzmanlığı ile zamanlılık arasındaki ilişkiye odaklanmış ve bu durum denetim komitesinin diğer özelliklerinin göz ardı edilmesine yol açmıştır. Bu çalışmadaki çaba, denetim komitesi finansal uzmanlığının yanı sıra bağımsızlığı, toplantı sıklığı, cinsiyet çeşitliliği, büyüklüğü ve deneyimi gibi konulara da odaklanarak, önceki çalışmalara paralel olarak sınırlı literatüre mümkün olan her türlü katkıyı sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın ikincil amacı, denetim komitesi özelliklerinin firma performansı üzerindeki etkisini araştırmaktır. Denetim komitesinin firma performansı üzerindeki etkisi, kurumsal yönetim ve finansal raporlama süreçlerinin kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Etkili bir denetim komitesi, finansal raporlama süreçlerinin güvenilirliğini ve şeffaflığını artırarak yatırımcıların ve diğer paydaşların firma hakkında daha bilinçli kararlar almasına yardımcı olur. Bu durum, firmanın piyasa değerini ve yatırımcıların firmanın hisselerine olan ilgisini olumlu yönde etkileyebilir. Özellikle finansal istikrar ve şeffaflık açısından denetim komitesinin rolleri ve sorumlulukları büyük önem taşımaktadır. Denetim komitesinin firma performansı üzerindeki etkisinin incelenmesi, finansal raporlama süreçlerinin yanı sıra risk yönetimi, iç kontrol

sistemleri ve düzenleyici uyumluluk gibi alanlarda da önemli iç görüler sunabilir. Bu durum, denetim komitesinin sadece finansal raporlama süreçlerini değil, aynı zamanda firma yönetimi ve stratejik karar alma süreçlerini de etkileyebileceğini göstermektedir.

1.2. Araştırmanın Kapsamı

Bu çalışmanın örnekleme metodolojisi, 1 Ocak 2009 ile 31 Aralık 2020 tarihleri arasında Borsa İstanbul'da aktif olarak işlem gören firmaların rastgele seçilmiş bir örneklem grubunu kapsamaktadır. Başlangıçta, toplamda 5088 firma yılı gözlemine içeren bir örneklem seti oluşturulmuştur. Nihai örneklem setinin oluşturulmasında ise iki temel kriter gözetilmiştir:

- Finansal şirketlerin dışında tutulması: Literatürdeki benzer çalışmaları temel alarak (örn. Sultana vd., 2015; Baatwah vd., 2019), finansal şirketler, finansal tablo yapıları ve işlem süreçlerinin özgünlüğü sebebiyle bu çalışmanın örnekleminin dışında bırakılmıştır. Bu kararın alınmasıyla birlikte, örneklem büyüklüğü 4195 firma yılı gözlemine indirgenmiştir.
- Denetim komitesi oluşturmayan ve verilerine erişilemeyen şirketlerin hariç tutulması: Denetim komitesi oluşturmayan veya bu komitenin ve finansal verilerine erişilemeyen şirketler çalışma kapsamı dışında tutulmuştur. Bu ölçüt, araştırmanın denetim komitesi uygulamalarını ve finansal raporlamalarını etkili bir şekilde incelemesini sağlamak için kritik öneme sahiptir. Bu süzgeçleme sonucunda, çalışmanın örneklemi 2563 firma yılı gözlem olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmanın ana odağı, 2009 ile 2020 yılları arasında Borsa İstanbul'da (BİST) işlem gören şirketler üzerinedir. Çalışmanın bu zaman dilimini kapsamasının temel nedeni, 2009 yılında Kamuyu Aydınlatma Platformu'nun (KAP) kurulmuş olması ve BİST'te işlem gören şirketlerin finansal ve operasyonel raporlarını bu elektronik platformda yayınlama zorunluluğunun getirilmesidir. Bu gelişme, şirketlerin denetim komitesi ile ilgili verilerinin erişilebilir olmasını sağlamıştır. Dolayısıyla, çalışmada kullanılan veriler, 2009 yılı ve sonrasında KAP üzerinden kamuya açıklanan finansal ve faaliyet raporlarına dayanmaktadır. Çalışmanın örneklem periyodu olarak 2020 yılının seçilmesinin nedeni ise küresel Covid-19 salgınının getirdiği ekonomik etkilerdir. Salgın, birçok firmanın finansal yapısını derinden etkilemiştir. Bu nedenle, salgının

finansal raporlamalar üzerindeki etkilerini dikkate almamak ve bu dönemin öncesindeki finansal yapıları daha doğru bir şekilde analiz edebilmek için 2020 yılı örneklemimizin son yılı olarak belirlenmiştir.

Araştırmada, şirketlerin finansal ve denetim komitesi ile ilgili verileri üzerinden yapısal dinamikleri ve zaman içindeki değişimleri etkili bir şekilde inceleyebilmek için panel veri analizi yöntemi tercih edilmiştir. Panel veri analizi, aynı şirketlerin birden fazla zaman dilimi boyunca gözlemlerini içerir ve bu sayede hem zaman içindeki değişimleri hem de şirketler arası farklılıkları ele alabilme avantajı sunar.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmamızın belirli sınırlamaları bulunmaktadır. İlk olarak, finansal şirketlerin özel düzenleyici çevreleri ve raporlama süreçlerinin farklılıkları göz önünde bulundurulduğunda, araştırmamızın örneklemimizi yalnızca Borsa İstanbul'da işlem gören finansal olmayan şirketler oluşturmaktadır. Bu durum, bulguların genelleştirilebilirliği açısından bir kısıtlama teşkil edebilir.

İkinci olarak, çalışmamızda kullanılan regresyon modellerindeki kontrol değişkenlerinin seçimi mevcut literatürde yaygın olarak kabul görmüş olmasına rağmen, finansal raporlama zamanlılığını ve firma performansını etkileyebilecek diğer potansiyel değişkenler göz ardı edilmiştir. Bu durum, çalışmanın kapsamını sınırlayabilir.

Üçüncü olarak, çalışmamızda incelenen bağımsız değişkenler, finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı ile doğrudan ilişkili olsun ya da olmasın, literatürde sıkça incelenen ve tartışılan değişkenler arasında yer almaktadır. Bu nedenle, bu değişkenlerin etkilerinin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılması için ek değişkenlerin ve alternatif modellerin de araştırılması faydalı olabilir.

2. KURUMSAL YÖNETİM

Bu bölüm, kurumsal yönetimin tarihsel kökenlerinden başlayarak, kavramın tanımı ve önemini ele almakta, ayrıca kurumsal yönetimin temel amaçlarına ve bu konseptin dünya genelindeki gelişim sürecine odaklanmaktadır. Özellikle, Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü'nün (OECD) kurumsal yönetim ilkeleri ve Türkiye'deki kurumsal yönetim anlayışının evrimi ve ilgili yasal düzenlemeler bu bölümün ana unsurlarını oluşturmaktadır.

2.1. Kurumsal Yönetimin Ortaya Çıkışı

Ekonomik ve toplumsal alanlarda yaşanan gelişmelerle birlikte, şirketlerin büyümesi ve toplum üzerindeki etkisinin artması, sosyal ve ekonomik yapıda önemli değişimleri beraberinde getirmiştir. Önceki dönemlerde temel amacı yalnızca ekonomik hedeflere ulaşmak olan şirketler, zamanla bu bakış açısını genişleterek yalnızca hissedarların ekonomik çıkarlarını gözetmekten öteye geçmiş ve sosyal sorumluluklarına daha fazla önem vermeye başlamışlardır. Bu dönüşüm, şirketlerin sadece kâr odaklı yaklaşımlarını aşarak toplumsal değerlerine ve toplumla olan ilişkilerine daha fazla dikkat etmelerini gerektirmiştir. Şirketin sosyal sorumluluk anlayışı kapsamında, yöneticiler ile hissedarlar arasındaki vekalet ilişkisinin yanı sıra diğer tüm paydaşlara karşı üstlenilen sorumluluklar, kurumsal yönetim yaklaşımını oluşturmaktadır (Menteş, 2009). Bu yaklaşım, şirketin sadece finansal başarıya odaklanmasının ötesine geçerek, geniş bir paydaş kitlesinin ihtiyaç ve beklentilerini göz önünde bulundurmasını gerektirir.

Kurumsal Yönetim kavramını ilk olarak Adam Smith'in 1776 tarihli "Ulusların Zenginliği" isimli eserinde ifade edilmiştir (Nerantzidis vd., 2012: 15). 1800 ve 1900 yıllarda dünyada sanayi devriminin yaşanması sonucu büyük fabrikalar ve işletmeler kurulmuş ve tüm dünyada üretim çılgınlığı başlamıştı. Piyasalarda ne üretirsem onu satarım düşüncesi hâkim olmuş ancak bu anlayış Büyük Buhran'dan sonra büyük ölçüde değişmeye başlamıştır. 1920'lerde ABD'de yaşanan büyük buhran, kurumsal yönetimin gelişmesinde ilk adım olduğunu söylenebilir (Tüm ve Memiş, 2012: 20). Özellikle Amerika'da başlayan ve tüm dünyada etkisini gösteren bu büyük ekonomik

kriz, kurumsal uygulamalarda daha fazla gözetim ve hesap verebilirlik ihtiyacını gün ışığına çıkarmıştı. Nihayetinde, menkul kıymetler sektörünü düzenlemek ve yatırımcıları korumak için 1934 yılında Amerika Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC) kuruldu. Bu gelişmeler, kurumsal yönetimin daha fazla saydamlık ve hesap verebilirlik gerektirdiği fikrini benimsemeye başlayan diğer ülkelerde de etkili oldu. Nitekim 1950'li yıllardan sonra yaşanan teknolojik gelişmeler ile kurumsal yönetim ilkeleri dünya genelinde kabul görmeye başladı ve şirketlerin işleyişlerinde daha şeffaf ve adil bir yaklaşım benimsendi (Morck ve Steier, 2005). Bu dönemde, şirketlerin yönetim kurulları daha fazla bağımsız üyelerden oluşmaya başladı ve pay sahiplerinin hakları daha da güçlendirildi.

2000'li yılların başında yaşanan finansal krizler ve muhasebe skandalları küresel ekonomiyi önemli ölçüde etkiledi. Enron, Federal Home Loan Mortgage Corporation, HealthSouth, Peregrine Systems, Qwest, Rite Aid, Sunbeam, Tyco, Waste Management, WorldCom, and Xerox, with Enron ve WorldCom, yaşanan muhasebe skandallarına en iyi örneklerdir. Yaşanan bu finansal krizler ve muhasebe skandalları, kurumsal yönetimin gelişimi açısından önemli bir milat olmuştur. Özellikle Enron skandalı, şirketlerin finansal raporlama süreçlerindeki zayıflıkları ve etik dışı davranışları ortaya çıkarmış ve şirketlerin yönetiminde daha fazla şeffaflık ve hesap verebilirlik gerektiğini göstermiş. Enron skandalının ardından, ABD'de Sarbanes-Oxley Yasası (SOX) gibi yeni düzenlemeler yapılarak şirketlerin finansal raporlama ve muhasebe uygulamalarının daha şeffaf hale gelmesi ve şirketlerin iç kontrol sistemleri ve bağımsız denetim süreçleri daha sıkı bir şekilde denetlenmesi amaçlanmıştır. Diğer devletler ise gelecekte benzer krizlerin yaşanma olasılığını azaltmak için şirketlerin daha kurumsal bir kimliğe bürünmesi ve kurumsal yönetim standartları oluşturarak bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermeleri gerektiği kanaatine varmışlardır (Ball, 2009).

Günümüz dünyasında şirketler, siber güvenlik riskleri ve sosyal sorumluluk kaygıları gibi çağımızın yeni zorluklarıyla mücadele etmektedir. Bu durum, kurumsal yönetim uygulamalarının sürekli olarak evrimleşmesini gerektirmektedir. Karar verme süreçlerinde hissedarların artan etkisi ve şirketlerin etik ve sorumlu davranışlarının önemi, yönetim kurullarının rolünü daha da belirginleştirmektedir. Etkin bir kurumsal yönetim anlayışı, şirketler ile tüm paydaşları arasında güveni pekiştirerek,

sürdürülebilirlik ve uzun vadeli başarının temelini oluşturmakta büyük bir rol oynamaktadır.

2.2. Kurumsal Yönetimin Tanımı ve Önemi

Kurumsal yönetim, dünya genelinde tek bir standart tanıma sahip olmamakla beraber, çeşitli ülkelerdeki yasal çerçeveler, kültürel özellikler ve ekonomik yapılar gibi değişkenlerden etkilenen bir kavramdır. Genel anlamda kurumsal yönetim, bir şirketin hissedarları, çalışanları, müşterileri, toplum ve diğer paydaşlarına karşı sorumluluklarını yerine getirerek uzun süreli başarıyı hedefleyen bir yönetim yaklaşımı olarak ifade edilebilir. OECD, kurumsal yönetimi, "Kurumsal yönetim, bir şirketin yönetim kurulu, yöneticileri, hissedarları ve diğer menfaat sahipleri arasındaki ilişkileri düzenleyen bir dizi ilke ve uygulamalar bütünüdür" olarak tanımlamıştır. Bu ilke ve uygulamaların amacı, şirketin sürdürülebilirliğini sağlamak, hissedarların haklarını korumak ve şeffaflığı arttırmaktır. Kurumsal yönetim aynı zamanda şirketlerin etik değerleri benimsemesini, riskleri yönetmesini ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmesini de içermektedir.

Türkiye Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD), Kurumsal Yönetim Çalışma Grubu'nun hazırladığı raporda kurumsal yönetim şu şekilde tanımlanmaktadır: "Birçok farklı şekilde tanımlanabilecek olan kurumsal yönetim, en geniş anlamda modern yaşamda insanların bir amaca ulaşmak için oluşturduğu herhangi bir kurumun yönetiminin düzenlenmesidir. Daha dar anlamda ise, bir kurumun beşerî ve mali sermayeyi çekmesine, etkin çalışmasına ve böylece ait olduğu toplumun değerlerine saygı gösterirken uzun dönemde ortaklarına ekonomik değer yaratmasına imkân tanıyan her türlü kanun, yönetmelik, kod ve uygulamaları ifade etmektedir."

Dünya Bankası, kurumsal yönetimi, bir şirketin kontrol ve yönetim şekillerini belirleyen gelenekler, kurumsal yapılar ve süreçler bütünü olarak tanımlamaktadır (World Bank, 1999: 8). Dünya Bankası'nın bu tanımına göre, etkin kurumsal yönetim uygulamaları, şirket performansının iyileştirilmesine ve yabancı sermayenin daha kolay erişimine katkı sağlar. Ayrıca, bu tanım, şirketlerin hedeflerini belirleme ve bu hedeflere ulaşımı izleme mekanizmalarının kurulmasını da kapsamaktadır.

Doğan (2018: 86)'a göre kurumsal yönetim, paydaşlar tarafından işletme yöneticilerine emanet edilen varlıkların ve değerlerin etkin bir şekilde kullanılması ve yöneticilerin bu kullanım yoluyla elde edilen sonuçlara ilişkin sorumlu tutulmalarını sağlamak için tasarlanmış birbirine bağlı bir dizi mekanizma olarak tanımlamıştır.

Gillan ve Starks (2000), kurumsal yönetimi, şirket yönetimini ve operasyonlarını kontrol eden kapsamlı düzenlemeler, prosedürler, ilkeler, gelenekler, mevzuat ve kuruluşlar sistemi olarak tanımlamaktadır.

Artan küresel bağlantılar ve sermayenin serbest dolaşımı sayesinde, kurumsal yönetim artık sadece teorik bir kavramdan çok daha fazlası olup, şirketlerin başarısının ve sürdürülebilirliğinin temel taşı haline gelmiştir. Kurumsal yönetim, yatırımcı güvenini pekiştirmekte, ekonomik direnci artırmakta ve şirketlerin gelecekteki büyüme potansiyelini etkilemektedir. Bu durum, sadece bireysel şirketler için değil, piyasa ekosisteminin geneli için de geçerlidir (Aguilera vd., 2016). Küreselleşen ekonomide, kurumsal yönetim uygulamaları, özellikle uluslararası yatırımcıları çekme konusunda kritik bir rol oynamaktadır. Günümüz yatırımcıları, bir şirketin kurumsal yönetim standartlarını finansal performansı kadar önemserken, bu unsurların reform gerektiren ülkelerde daha da büyük bir önem taşıdığını düşünmektedirler.

2.3. Kurumsal Yönetimin Amaçları

Kurumsal yönetim, bir şirketin yönetilmesi ve kontrol edilmesi için etkin bir düzenleme ve uygulama setinin oluşturulmasını hedefler. Bu düzenleme ile şirket faaliyetlerinde şeffaflık ve adil uygulamaların teşvik edilmesi sağlanır. Hissedarlar, çalışanlar, müşteriler ve tedarikçiler de dahil olmak üzere tüm paydaşların güveninin sürdürülmesinde kurumsal yönetim hayati bir rol oynar. Etik davranış standartları belirleyerek ve denetleme mekanizmaları sağlayarak, çıkar çatışmalarını ve etik dışı eylemleri engelleme konusunda yardımcı olur. İyi kurumsal yönetim uygulamaları, finansal performansın iyileştirilmesine ve şirketin itibarının ve marka değerinin artırılmasına katkıda bulunur (Lai vd., 2010). Şeffaflığa ve hesap verebilirliğe önem veren yatırımcıları çekme potansiyeli olan şirketler genellikle etkin kurumsal yönetim uygulamalarına öncelik verir (Solomon, 2020). Kurumsal yönetimin başarılı bir şekilde uygulanması, aynı zamanda şirketlerin risk yönetimi süreçlerinin etkinliğini de

artırır (Manab vd., 2010: 242). Riskleri doğru bir şekilde tanımlayarak ve yöneterek, şirketlerin karşılaşılabilecekleri olası krizlere karşı daha hazırlıklı olmalarını sağlar. Bunun yanı sıra, kurumsal yönetim, şirketlerin pazarlarda daha rekabetçi olmalarına yardımcı olur ve yatırımcıların şirkete olan güvenini artırarak uzun vadeli sürdürülebilir büyümeyi destekler (Almagtome vd., 2020).

Kurumsal yönetimin uygulanmasının birçok nedeni ve gerekçesi bulunmaktadır. Aktan (2013), kurumsal yönetimin başlıca amaçlarını şu şekilde sıralamıştır:

- Şirket yönetiminin sahip olduğu güç ve yetkilerin kötüye kullanılmasının önlenmesi, böylece yöneticilerin kişisel çıkar sağlamalarının engellenmesi.
- Yatırımcıların haklarının güvence altına alınması ve korunması.
- Şirket hissedarlarının adil ve eşit şekilde muamele görmelerinin sağlanması.
- Şirketle ilişkili olan menfaat sahiplerinin, özellikle azınlık haklarının korunması.
- Şirket faaliyetleri ve finansal durumu hakkında kamunun bilgilendirilmesi ve şeffaflık sağlanması, özellikle borsada işlem gören şirketlerin bu bilgileri zamanında ve eksiksiz paylaşmaları.
- Yönetim kurulunun sorumluluklarının açıkça tanımlanması.
- Şirket yönetiminin, hissedarlar ve diğer paydaşlar nezdinde karar ve eylemlerinden dolayı hesap verme yükümlülüğünün sağlanması.
- Vekalet teorisinden kaynaklanan maliyetlerin düşürülmesi.
- Şirket kazancının, pay sahipleri ve diğer menfaat sahipleri arasında adil bir şekilde dağıtılması.
- Büyük hissedarların, azınlık hisselerine zarar verecek şekilde davranmalarının önüne geçilmesi.
- Uzun vadeli yatırımlar yapan kurumsal yatırımcılar için güven ortamının sağlanması ve şirketin sermaye maliyetinin düşürülmesi.
- Karar verici ve sermaye sahibinin çıkar çatışmasının kurallarla kontrol altına alınması.

Bu amaçlar doğrultusunda, kurumsal yönetimin temel hedefi, şirketle doğrudan ve dolaylı ilişki içerisinde olan tüm paydaşların haklarının korunması ve şirketin sürdürülebilir başarısının sağlanmasıdır.

2.4. Dünyada Kurumsal Yönetim Anlayışının Gelişimi

Bu bölümde, dünya genelindeki kurumsal yönetim yaklaşımlarının nasıl evrildiğini dört temel rapora ve yasaya dayanarak özetleyeceğiz: Cadbury Raporu, Greenbury Komitesi Raporu, Hampel Raporu ve Sarbanes-Oxley Yasası. Bu belgeler, kurumsal yönetimin gelişiminde dönüm noktaları oluşturmuş ve modern iş dünyasında yönetim ve denetim uygulamalarına yön vermiştir.

2.4.1. Cadbury Raporu

Sir Adrian Cadbury başkanlığındaki bir kurul tarafından hazırlanan "Kurumsal Yönetimin Finansal Boyutu" araştırması 1 Aralık 1992'de açıklanmış ve kısaca "Cadbury Raporu" olarak anılmıştır. Bu rapor, kurumsal yönetim uygulamaları ve bunların Birleşik Krallık'taki işletmeler üzerindeki etkisine yönelik hazırlanan ilk raporlardan birisidir. Yöneticilerin sorumluluklarını, karar alma süreçlerini ve çalışma koşullarını içeren şeffaf ve anlaşılır bir standardın olmaması, finansal raporlama standartlarının yetersizliği, denetim şirketlerinin kendi aralarındaki rekabet nedeniyle istenilen düzeyde hizmet verememesi ve tüm dünyada şirketlerde yaşanan olağandışı skandallar, bu raporun hazırlanmasında etkili olan faktörlerdir (Davies, 2016). 1980'lerin sonlarına doğru Bank ve Maxwell Communications Corporation gibi büyük firmaların dahil olduğu bir dizi finansal skandal, bu raporun hazırlanmasını hızlandıran önemli etkenlerdendir. Rapor, dünya genelindeki kurumsal yönetim anlayışını büyük ölçüde etkileyen bir dizi öneri sunmuştur (Sharma ve Rana, 2022). Bu önemli öneriler arasında şunlar bulunmaktadır:

- **Sorumlulukların Net Dağılımı:** Şirketin başında, güç ve yetki dengesini sağlayan net bir sorumluluk dağılımı olmalıdır. Başkan ve CEO rolleri aynı kişi tarafından üstlenilmemelidir.
- **Yönetim Kurulu:** Yönetim kurulu, yeterli sayıda icra görevi olmayan yöneticilerden oluşmalıdır. Bu öneri, bağımsız yöneticilerin öneminin ilk resmi kabullerinden biriydi.
- **Finansal Raporlamada Şeffaflık:** Rapor, finansal raporlamada şeffaflığa duyulan ihtiyacı ve raporlama sürecinde denetçilerin daha fazla rol oynaması gerektiğini vurgulamıştır.

- **Hesap Verebilirlik ve Denetim:** Yönetim kurulu, dış denetim fonksiyonunun bağımsızlığını ve yönetimin hesap verebilirliğini güçlendirmek için icrada görevli olmayan yöneticilerden oluşan bir denetim komitesi oluşturmalıdır.

Cadbury Raporu'nun dünya genelindeki kurumsal yönetim standartları üzerinde önemli etkiye sahiptir ve bu rapor, bu standartlar için bir ölçüt işlevi görmüştür. 1995'te yayımlanan Greenbury Raporu, 1998'de ortaya çıkan Hampel Raporu ve 1998, 2003 ve 2006 yıllarında yenilenen Birleşik Kurumsal Yönetim Yasası gibi sonraki raporlar ve kodlar, Cadbury Raporu'nda ortaya konulan ilkeler üzerine inşa edilmiştir. Cadbury Raporu, otuz yılı aşkın bir süre önce oluşturulmuş olmasına rağmen, küresel çapta kurumsal yönetim alanında en etkili belgelerden biri olmaya devam etmektedir.

2.4.2. Greenbury Raporu

1992'de Cadbury Raporu'nun atılım yaptığı temel çalışmaların ardından, Birleşik Krallık'ın kurumsal yönetim çerçevesi, Greenbury Komitesi tarafından yürütülen çalışmalar ve 1995'te yayımlanan Greenbury Raporu ile daha da gelişti. Sir Richard Greenbury'nin liderliğindeki bu komite, Birleşik Krallık'ta yönetici maaşlarının seviyeleri ve şeffaflığı konusundaki artan kamu hassasiyetini ele almak amacıyla kurulmuştur. Greenbury Raporu, Birleşik Krallık'taki halka açık şirketlere yönetici ücretlendirmesi konusunda rehberlik sunmayı ve bu şirketlerin ücretlendirme politikalarının şeffaflığını artırmayı hedeflemektedir (Arsalidou ve Labi, 2021). Bu rapor, yönetici ücretlendirme politikalarının açık ve şeffaf bir şekilde belirlenmesi ve kamuoyuna duyurulmasına yönelik önemli öneriler sunarak, yönetici maaşları ve bunların şirket performansı ile ilişkisine dair genel anlayışın güçlendirilmesine katkıda bulunmuştur.

Greenbury Raporu, şirketlerin yönetim kurulu üyelerine ödediği ücretlerin genel ekonomik koşullara kıyasla daha hızlı arttığını göstermiş ve bu artışın şirket performansı ile yönetici ücretleri arasındaki ilişkinin zayıflamasına yol açtığını belirtmiştir (Sharma ve Rana, 2022). Bu sorunu ele almak için rapor, şirketlerin yönetici maaşlarını daha şeffaf ve hesap verilebilir bir şekilde belirlemeleri için bir dizi öneride bulunmuştur:

- **Yönetici Maaşlarının Şeffaflığı:** Yönetici maaşları, ikramiyeleri ve hisse opsiyonları, açık ve ayrıntılı bir şekilde kamuoyuyla paylaşılması gerekmektedir. Bu bilgilerin standart bir formatla sunulması, şirketler arasında kolay karşılaştırma yapılabilmesini sağlayacaktır.
- **Performansa İlişkin Ödeme:** Greenbury Komitesi, yönetici maaşı ile şirket performansı arasında daha yakın bir uyum önermiştir. Bu durum, yöneticilerin kısa vadeli performans yerine uzun vadede hissedar değerini artırmaları durumunda ödüllendirilmelerini sağlamayı amaçlamaktadır.
- **Ücretlendirme Komiteleri:** Yönetici maaşına ilişkin kararların, icra görevi olmayan yöneticilerden oluşan bir ücret komitesi tarafından alınması gerekmektedir.
- **Hissedar Onayı:** Hissedarlara, şirketin genel kurullarında ücretlendirme politikalarına yönelik oy kullanma fırsatı verilmesi tavsiye edilmiştir. Bu tavsiye, hesap verebilirliği artırmayı ve kurumsal yönetimde hissedar katılımını teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Greenbury Raporu'nun önerileri, Birleşik Krallık'ta yaygın olarak benimsendi ve düzenli olarak güncellenen Birleşik Kurumsal Yönetim Yasası kapsamına dahil edildi. Raporun etkisi, uluslararası alanda da hissedildi ve dünya genelinde birçok ülke tarafından benimsenen ve uygulanan modern yönetici ücretlendirmesine, performans ölçümüne ve kurumsal yönetimde hissedar rolüne ilişkin yeni perspektiflerin şekillenmesine katkıda bulundu.

2.4.3. Hampel Raporu

Sir Ronald Hampel liderliğindeki Hampel Komitesi, Cadbury ve Greenbury raporlarının ardından Birleşik Krallık'taki kurumsal yönetim uygulamalarını incelemek üzere oluşturulmuştur. Cadbury Raporu, finansal raporlama standartları ve denetim sorumlulukları gibi kurumsal yönetimin finansal yönlerine odaklanmışken; Greenbury Raporu, yönetim kurullarının ücretlendirme politikaları ve şirket yöneticilerine ödenen ücretlerin şeffaflığına dair yönergeler sunmuştur. 1997 yılında kamuya duyurulan Hampel Raporu ise, bu raporların kapsamını genişleterek kurumsal yönetim yapısındaki eksiklikleri tamamlamayı ve hissedarlar için güven ortamı yaratmayı hedeflemiştir (Turnacıgil, 2018: 38). Hem Cadbury hem de Greenbury

Raporlarında, işletmelerde yönetim krizlerinin oluşmasını önlemek için şirketleri yönlendirmek ve kontrol etmek için girişimlerin önemi vurgulanmışken, Hampel raporunda ise sadece yönetim krizlerinin önlenmesi değil, aynı zamanda işletmelerin kurumsal yönetimin önemine ve kurumsal refah ve hesap verebilirlik kavramlarının etkin bir şekilde kullanılması gerekliliğine dikkat çekilmiştir (Solomon, 2020).

Bu raporun temel amacı, kurumsal yönetim mekanizmalarında şeffaflığı, hesap verebilirliği ve hissedar iletişimini geliştirmektir. Hampel Raporunun işletmelere verdiği en önemli tavsiye, şirket davranışına ayrıntılı yönergeler ve kurallar yerine ilkelerin rehberlik etmesi gerektiğidir (Martin, 2006). Nitekim rapor, katı kurallar yerine kurumsal yönetim ilkelerini vurgulamış ve şirketlerin bu ilkelere uyması veya neden uymadığını açıklaması anlamına gelen 'uy veya açıkla' yaklaşımını savunmuştur. Bu yaklaşım, şirketlerin yüksek bir yönetim standardını korurken ilkeleri kendi özel koşullarına uyarlamalarına izin vererek esneklik sağlamak üzere tasarlanmıştır. Hampel Raporunun temel tavsiyeleri genel olarak şunları içermektedir (Solomon, 2020):

- Yönetim kurullarında icracı ve icracı olmayan üyeler dengesi bulunmalıdır. İcrada görevli olmayan yönetim kurulu üyeleri belirli süreler için atanmalı.
- Şirketlerin, icrada görevli olmayan yönetim kurulu üyelerinden oluşan denetim komiteleri ve üst düzey yöneticilerin ücretlendirilmesine karar veren ücretlendirme komiteleri olmalıdır. Bu komiteler, şirketin finansal raporlaması ve yönetici ücretlendirme uygulamalarının adil ve şeffaf olmasını sağlamalıdır.
- Şirketlerin hissedarlarla iletişim halinde olması ve onları şirketin performansı ve stratejisi hakkında bilgilendirmesi gerekmektedir.
- Kurumsal hissedarların, yatırım yaptıkları şirketlerin yönetimine katkıda bulunarak oylarını dikkatli bir şekilde kullanma sorumluluğuna sahip olduklarını vurgulanmıştır.

Hampel Raporu, Birleşik Krallık ve uluslararası düzeyde kurumsal yönetim standartları üzerinde büyük etki yaratmıştır. Ortaya koyduğu ilkeler geniş çapta benimsenmiş ve günümüzde şirketlerin yönetim şekillerini belirlemeye önemli ölçüde katkıda bulunmuştur.

2.4.4. Sarbaney-Oxley Yasası

1990'ların başlarından itibaren, globalleşen ekonomiler ve artan rekabet koşulları, kurumsal yönetim ve denetim alanlarında eksikliklerin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Bu süreçte meydana gelen bir dizi finansal skandal, küresel piyasalarda derin yankılar uyandırmış ve şirketler üzerindeki baskıyı artırmıştır. Bu olaylar, uluslararası düzeyde kurumlar ve hükümetlerin harekete geçmesine yol açmış, şirketlerin finansal raporlama süreçlerinin doğruluğunu ve güvenilirliğini artırma, paydaşların çıkarlarını daha etkin bir şekilde koruma ve denetim mekanizmalarını güçlendirerek şirket yönetişiminde şeffaflığı sağlama ihtiyacını ortaya koymuştur.

20. yüzyıl boyunca, dünya genelinde ekonomik çalkantılar ve muhasebe skandallarının arkasında yatan nedenler arasında şirket yapılarında ve denetim sistemlerindeki eksiklikler önemli bir yer tutmuştur. Bu dönemde yaşanan finansal krizler ve skandallar, özellikle finansal raporlama süreçlerindeki yetersiz denetim ve kontrol mekanizmaları, yöneticilerin etik normlara aykırı davranışları, yüksek risk içeren işlem kararları ve iç iletişimdeki aksaklıklar gibi faktörlerden kaynaklanmıştır (Green, 2005). Enron skandalı gibi büyük çaplı muhasebe krizleri, şirket yöneticilerinin kar maksimizasyonu hırsları, yoğun rekabet ortamının yarattığı baskılar, etik dışı uygulamalar ve finansal raporlamalarda manipülatif bilgilerin kullanılması gibi faktörlerin bir sonucu olarak gerçekleşmiştir (Aslan, 2018). Bu tür olayların tekrarlanmaması için, kurumsal yönetim prensiplerinin standartlaştırılması ve denetim süreçlerinin güçlendirilmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu bağlamda, şeffaflık, hesap verebilirlik ve etik değerlere bağlılık, modern kurumsal yönetimin temel taşları olarak kabul edilerek, bu ilkeler doğrultusunda yapılan düzenlemelerle şirketlerin yönetim ve denetim süreçlerinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Tyco International, WorldCom ve Enron gibi büyük muhasebe skandallarının peş peşe yaşanması, yatırımcılara büyük mali kayıplar yaşatmış ve birçok şirketin iflasına neden olmuştur. Bu skandallar, ABD'nin menkul kıymetler piyasalarına olan güveni ciddi şekilde sarsmıştır. Resmi adı 2002'nin Halka Açık Şirket Muhasebe Reformu ve Yatırımcıyı Koruma Yasası olan Sarbanes-Oxley Yasası (SOX), Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan bu muhasebe skandallarına tepki olarak yürürlüğe girmiştir. SOX, muhasebe alanında şeffaflığın artırılması ve yatırımcı korumasını hedefleyerek, şirketlerin finansal raporlarının doğruluğunu ve

dürüstlüğünü sağlamak için katı kurallar getirmiştir. Yasaya göre, şirketlerin üst düzey yöneticileri (CEO ve CFO) finansal raporların doğruluğunu kişisel olarak onaylamalı ve şirketlerin iç kontrol mekanizmaları detaylı bir incelemeye tabi tutulmalıdır. SOX, aynı zamanda, muhasebe skandallarında kritik roller oynayan bağımsız denetim şirketlerinin faaliyetlerinin de daha katı bir denetimden geçirilmesini zorunlu hale getirmiştir.

Adını ana mimarları Senatör Paul Sarbanes ve Temsilci Michael Oxley'den alan yasanın temel amacı kurumsal raporlamaların doğruluğunu ve güvenilirliğini artırarak, yatırımcıları şirket içindeki dolandırıcılık faaliyetlerinden korumaktır (Romano, 2004). SOX, yöneticilerin, çalışanların ve paydaşların güvenini kazanmak için, şirketlerin açık ve dürüst iletişim kurması, finansal raporlamalarının doğru ve şeffaf olması ve işlemlerinin yasalara uygunluğunun sağlanmak için hayata geçirilmiştir. Ayrıca yasa, şirketlerin risk yönetimi stratejilerini geliştirmesini, iç kontrol sistemlerini güçlendirmesini ve etik standartlarına uygun davranılmasını teşvik etmektedir.

Sarbanes-Oxley yasası ile getirilen düzenlemeler kısaca şu şekilde özetlenebilir (Sarbanes, 2002; Cengiz, 2013: 412):

- Denetim komitesinin yetki ve sorumluluklarının artırılmalıdır.
- Halka açık şirketlerin denetimlerini gözlemlemekten sorumlu bağımsız bir kuruluş olan Halka Açık Şirket Muhasebe Gözetim Kurulu'nun (PCAOB) kurulması kararlaştırılmıştır. PCAOB'un temel amacı, denetim raporlarının doğru, bilgilendirici ve tarafsız olmasını sağlamak ve böylece yatırımcıların ve kamu çıkarlarının korunmasını sağlamaktır.
- CEO'lar ve CFO'lar, şirketin finansal raporlarının doğru ve eksiksiz olduğunu beyan etmeli ve iç kontrol sistemlerinin oluşturulmasından ve sürdürülmesinden sorumlu olmalıdır.
- Daha önce raporlanmayan işlem türleri, bilanço dışı işlemler ve konsolide edilmeyen varlıklarla ilgili işlemler raporlanmalıdır. Ayrıca, finansal durumdaki önemli değişiklikler hızlı ve güncel bir şekilde kamuya açıklanmalıdır.
- Şirket sahiplerinin bireysel olarak borç almasının önüne geçilmiştir.

- Denetçilerin iş tanımları yeniden değerlendirilmiş ve denetim dışındaki görevlerde bulunmaları yasaklanmıştır. Şirketlerin, denetçilere baskı yaparak farklı görevler vermeleri durumunda ağır yaptırımlar uygulanmıştır.
- Şirket hesaplarında herhangi bir usulsüzlük tespit edilmesi durumunda yönetim kurulu üyelerinin şirketteki hak ve menfaatleri ile şirket hesaplarına el konulacağı belirtilmiştir.

Kötü yönetimin ve denetim kalitesizliğinin Enron gibi kurumsal skandalların ana nedeni olduğu düşüncesi, "kurumsal yönetim" kavramının ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Uluslararası alanda bu konuya büyük önem vermeye başlanmış ve yatırım kararlarında, finansal performans kadar önemli bulunan kurumsal yönetimin kalitesi gözetilir hale gelmiştir.

2.5. OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri

1980'li yıllarda, özellikle serbest piyasa ekonomisinin geliştiği ülkelerde kurumsal yönetim, şirketlerin faaliyetleri için önemli bir yönlendirici güç haline geldi. Bu dönemde, şirketlerin sadece kâr amacı gütmekten öte, sürdürülebilir büyüme ve toplumsal sorumlulukları gözetmeleri gerektiği anlayışı giderek kabul görmeye başlamıştır. Kurumsal yönetimin artan önemi, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), bankalar, emeklilik ve yatırım fonları, muhasebe standartları kuruluşları, uluslararası ve ulusal kurumsal yönetim enstitüleri ve kalkınma bankaları gibi çeşitli kurum ve kuruluşların ortak çalışmalarıyla kurumsal yönetim ilkelerinin geliştirilmesine yol açmıştır. Bu ilkelerin oluşturulmasına katkıda bulunan geniş kurum yelpazesi, çağdaş ekonominin bu konuya verdiği önemin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Cosneanu vd., 2013).

OECD, üye ülkelerin ekonomik politikalarını ve reformlarını inceleyerek ekonomik büyümeyi ve kalkınmayı teşvik etmek amacıyla kurulmuş uluslararası bir örgüttür. Ayrıca küresel ekonomik sorunlarla mücadele etmek ve uluslararası ticaretin gelişimine katkıda bulunmak da örgütün hedefleri arasındadır. OECD, 1999 yılında, farklı ülkelerdeki şirketlerin kurumsal yönetimdeki en iyi uygulamalara bağlı kalmaları için bir çerçeve sağlayan Kurumsal Yönetim İlkeleri yayımlamıştır. Bu ilkeler iki ana bileşenden oluşur: birincisi, daha iyi kurumsal yönetim için temelleri

güçlendirmeyi amaçlayan tavsiyeler, ikincisi ise uygulama rehberliğine odaklanır (OECD, 1999). Bu ilkeler, şirketlere diğer önemli alanların yanı sıra hissedar hakları ve sorumlulukları, yönetim kurulu yapısı, risk yönetimi, şeffaflık ve açıklama gereklilikleri, iç kontrol sistemleri, çıkar çatışmaları ve ilişkili taraflarla işlemler gibi şirketlerin uyması gereken yönergeleri tanımlar. Aynı zamanda, ülkelerin kendi kurumsal yönetim çerçevelerini geliştirmelerine yardımcı olacak bir referans noktası olarak hizmet eder ve ulusal kurumsal yönetim kodlarına yönelik bir karşılaştırma kaynağı olarak işlev görür. OECD'nin 1999 yılında açıkladığı ilkeler özetle şunları içerir (Cosneanu vd., 2013):

- Verimli ve şeffaf piyasaları destekleyen, iyi kurumsal yönetim uygulamalarına temel teşkil eden yasal ve kurumsal bir çerçevenin oluşturulması.
- Hissedarların haklarının korunması, bu haklar arasında genel kurul toplantılarına katılma ve oy hakkı, temettü alma, rüçhan hakkı ve şirketle ilgili önemli kararlar hakkında bilgi edinme hakları.
- Tüm hissedarlara, azınlık ve yabancı hissedarlar da dâhil olmak üzere, eşit davranılması ve onların yöneticilerin veya kontrol sahibi hissedarların olası kötüye kullanım eylemlerinden korunması.
- Çalışanlar, alacaklılar, tedarikçiler ve müşteriler gibi tüm paydaşların şirket yönetimindeki rollerine ve haklarına saygı gösterilmesi.
- Şirketin finansal, idari ve olağandışı faaliyetlerine ilişkin bilgilerin şeffaf ve zamanında kamuoyu ile paylaşılması.
- Yönetim Kurulu'nun sorumluluklarının açıkça tanımlanması.

Teknolojik ilerlemeler ve uluslararası piyasalardaki dinamiklerle şekillenen küresel iş ortamı büyük dönüşümler yaşamıştır. Bu dönüşümün bir parçası olarak, yatırımcılar, iş dünyasında yolsuzluk ve dolandırıcılık olayları, iklim değişikliğinin getirdiği sürdürülebilirlik riskleri ve sosyal sorumluluklar gibi konularda artan bir endişe hissetmeye başlamışlardır. Bu bağlamda, şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmak amacıyla, OECD'nin Kurumsal Yönetim İlkeleri, 2004 ve 2015 yıllarında önemli güncellemeler almıştır. Bu güncellemeler, yatırımcıların ve diğer paydaşların bu endişelerini hafifletmek ve şirketlerin bu yeni global zorluklara uyum sağlamalarına yardımcı olmak için kritik öneme sahip olmuştur.

2004 yılında OECD, kurumsal yönetim ilkelerini küresel iş ortamındaki değişiklikleri yansıtacak ve yönetici ücretlendirmesi, hissedar hakları, yönetim kurulu bağımsızlığı, şeffaflık, hesap verebilirlik, paydaş katılımı, finansal ve finansal olmayan bilgilerin açıklanması ile ilgili ortaya çıkan sorunları kapsayacak şekilde güncellemiştir. Yapılan güncelleme ile Kurumsal Yönetim İlkeleri'ne bir yenisi eklenerek, etkili bir kurumsal yönetim çerçevesinin sağlanması, hissedar hakları ve temel sahiplik yapıları, kurumsal yatırımcılar, borsalar ve diğer araçlar, kurumsal yönetimde menfaat sahiplerinin rolü, tam açıklama ve şeffaflık, yönetim kurulunun sorumlulukları olarak değiştirilmiştir (OECD, 2004). Yenilenen ilkeler, hükümetler için düzenleyici çerçeveleri, şirketler için yönetim uygulamalarını geliştirmek ve yatırımcılar için yatırım yapacakları şirketlerin kurumsal yapısını anlamak için daha güçlü bir temel oluşturmuştur.

2008-2009 küresel mali krizi, kurumsal yönetim ve risk yönetimi sistemlerinde önemli zayıflıkları gün yüzüne çıkarmış ve finansal istikrarın ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin sağlanmasına kurumsal yönetimin öneminin evrensel olarak anlaşılmasını sağlamıştır. Küresel krizle birlikte kurumsal yatırımcıların önemli sahiplik payları, çevresel ve sosyal endişeler, yönetim kurullarında artan çeşitlilik talebi ve etkin risk yönetimi OECD'nin kurumsal yönetim ilkelerinde yeni bir güncelleme yapılması gerekliliğini ortaya koymuştur. 2015 yılı başında İstanbul'da düzenlenen G20 bakanları ve merkez bankası başkanları toplantılarında OECD kurumsal yönetim ilkeleri tekrar gözden geçirilmiş ve güncellenmiş Kurumsal Yönetim İlkeleri yayınlanmıştır. Kurumsal Yönetim İlkeleri'nin yenilenmiş versiyonu, 1999 ve 2004 versiyonlarının temel özelliklerini korumakta ve kapsamını küçük ve halka açık olmayan işletmeleri de alacak şekilde genişletmiştir. En güncel haliyle Kurumsal Yönetim İlkeleri, etkin kurumsal yönetim çerçevesinin temelini sağlanması, pay sahiplerinin hakları ve adil muamele görmeleri, kurumsal yatırımcılar pay senedi piyasaları ve diğer yatırımcılar, menfaat sahiplerinin rolü, kamuyu aydınlatma ve şeffaflık, yönetim kurulunun sorumlulukları olmak üzere altı başlık altında toplanmaktadır (OECD, 2016).

Tablo 2.1: OECD'nin yıllar itibariyle güncellenmiş kurumsal yönetim ilkeleri (Dede, 2023).

1999	2004	2015
Hissedar Hakları	Etkili kurumsal yönetim çerçevesinin hazırlanması	Etkin kurumsal yönetim çerçevesinin hazırlanması
Hissedarların adil muamele görmesi	Hissedar hakları ve menfaat sahiplerinin rolü	Pay sahiplerinin hakları ve adil muamele görmeleri
Doğrudan çıkar sahibi olan kesimin rolü	Hissedarlara adil muamele	Kurumsal yatırımcılar, pay senedi piyasaları ve diğer yatırımcılar
Kamuoyuna açıklama yapma ve şeffaflık	Kurumsal yönetimde menfaat sahiplerinin rolü	Menfaat sahiplerinin rolü
Yönetim kurulunun sorumlulukları	Tam açıklama ve şeffaflık	Kamuyu aydınlatma ve şeffaflık
	Yönetim kurulunun sorumlulukları	Yönetim kurulunun sorumlulukları

Ülkeler arasındaki yasal, ekonomik ve kültürel bağlamlardaki farklılıklar nedeniyle kurumsal yönetime her duruma uyan tek bir yaklaşım bulunmamakla birlikte, iyi kurumsal yönetimin temelini oluşturan evrensel olarak kabul edilmiş dört temel ilke vardır: şeffaflık (transparency), hesap verebilirlik (accountability), adil davranma (fairness) ve sorumluluk (responsibility). Aşağıda bunlarla ilgili detaylı bilgiler sunulmuştur.

2.5.1. Şeffaflık

Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği (TKYD), şeffaflığı, bir şirketin tüm paydaşlarına açık, doğru ve zamanında bilgi sağlama yükümlülüğü ve taahhüdü olarak tanımlamaktadır (TKYD, 2023). Başka bir ifade ile şeffaflık, ticari sır niteliğinde ve henüz kamuya açıklanmamış bilgiler hariç olmak üzere şirket ile ilgili finansal ve finansal olmayan bilgilerin, zamanında, doğru, eksiksiz, anlaşılabilir, yorumlanabilir, düşük maliyetle kolay erişilebilir bir şekilde kamuya duyurulması yaklaşımıdır. Şeffaflık, yalnızca finansal verilerin paylaşılmasıyla sınırlı değildir, aynı şirketin operasyonel hedefleri, kurumsal yönetim yapısı ve paydaşların bilmesi gereken diğer önemli iş konuları gibi çok çeşitli hususlar hakkında açık ve dürüst bir iletişim stratejisinin de bir parçasıdır (Ogur, 2022:59). Şeffaflık ilkesi gereği şirketler faaliyetleri, finansal performansı ve karar alma süreçleri hakkındaki bilgileri açık, doğru ve zamanında olacak bir şekilde kamuya duyurmaları gerekmektedir.

Şeffaflık ilkesi gereği şirketlerin kamuya yaptıkları açıklamalarda yer alması gereken bazı temel hususlar şu şekildedir:

- **Finansal Bilgiler:** Finansal bilgiler, yıllık ve üç aylık finansal tablolar (bilanço, gelir tablosu, nakit akış tablosu), denetçi raporları, bütçeler ve finansal projeksiyonlar.
- **Yönetim Yapısı:** Şirketin yönetim kurulu, icra kurulu, bu kurulların nitelikleri, rol ve sorumlulukları ve şirketin karar alma süreçleri hakkındaki ayrıntılar.
- **Ticari Faaliyetler:** Şirketin üretimini ve/veya satışını gerçekleştirdiği ürünleri veya hizmetler, şirketin faaliyet gösterdiği pazarlar, tedarik zinciri, önemli iş riskleri ve fırsatları hakkında bilgiler.
- **Kurumsal Politikalar:** Kurumsal yönetim, risk yönetimi, etik, insan kaynakları (çeşitlilik ve kapsayıcılık dahil) ve çevresel ve sosyal sorumluluk ile ilgili politikalar.
- **Hissedar Bilgileri:** Hisse sahipliği, temettü politikaları ve hissedar hakları ile ilgili detaylar.
- **Yasal ve Düzenleyici Bilgiler:** Şirketin karşı karşıya olduğu tüm yasal sorunların, davaların, soruşturmaların veya uyum sorunlarının ayrıntıları.
- **Risk Faktörleri:** Finansal, operasyonel ve stratejik nitelikte olan tüm potansiyel riskler.
- **KSS Faaliyetleri:** Şirketin Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) girişimleri, çevresel etkisi, topluluk katılımı ve diğer sürdürülebilirlik çabaları hakkında bilgiler.

2.5.2. Hesap verebilirlik

Günümüzün karmaşık iş ortamında, hesap verilebilirlik, paydaşlar arasında şeffaflık, adalet ve güven sağlamak açısından oldukça önemli bir ilkedir. Hesap verebilirlik, bir bireyin veya kuruluşun faaliyetleri için hesap verme yükümlülüğü veya istekliliği olarak tanımlanabilir. Kurumsal yönetim bağlamında hesap verebilirlik, üst yönetimin hissedarlara, çalışanlara, müşterilere, düzenleyicilere ve diğer paydaşlara karşı sahip olduğu sorumluluğu ifade eder (Keay ve Loughrey, 2015). Hesap verebilirlik,

şirketlerin eylemleri ve kararları konusunda şeffaf olmalarını sağladığı için etik ve sorumlu iş uygulamaları için çok önemli bir ilkedir.

Şeffaflık ilkesi, bir faaliyetin tüm aşamalarındaki geri bildirimi kapsarken, hesap verebilirlik ilkesi yalnızca faaliyet sonrasında kapsamaktadır (Turnacıgil, 2018). Nitekim bu ilke, bir şirket içinde şirket adına kararlar alan veya eylemlerde bulunan bireylerin veya grupların bu karar ve eylemlerden sorumlu olduğu beklentisini ifade etmektedir. Bu bireyler veya gruplar, yönetim kurulu ve üst yönetimden kuruluşun farklı hiyerarşik seviyelerindeki çeşitli çalışanlara kadar herhangi biri olabilmektedir. Hissedarlar adına şirketin idaresi ile görevlendirilen yönetim kurulu, aldıkları stratejik ve gözetim kararlarından sorumludur. Benzer şekilde, şirketin günlük operasyonlarıyla görevlendirilen icra kurulu, kararlarının ve eylemlerinin sonuçlarından yönetim kuruluna karşı sorumludur. Ayrıca, çalışanlar, hissedarlar, müşteriler, tedarikçiler, alacaklılar, düzenleyici kuruluşlar da herhangi bir organizasyonun başarısında pay sahibidirler ve onları belirli eylem kararlarından da sorumlu tutarlar.

Kurumsal yönetişimde hesap verebilirlik ilkesinin uygulanması, birçoğu şeffaflık yaratmak, gözetim sağlamak ve sorumlu karar almayı sağlamak için tasarlanmış çeşitli araç ve uygulamaları içerir. Hesap verebilirliği sağlamaya yardımcı olabilecek temel araçlardan bazıları şunlardır (Solomon, 2020):

- **Açık Roller ve Sorumluluklar:** Yönetim kurulu, icra kurulu ve şirket içindeki diğer kilit pozisyonlar için net rol ve sorumluluklar tanımlamak çok önemlidir. Kuruluştaki herkes görevlerini ve rolleriyle ilgili beklentileri anlamalıdır.
- **Kurumsal Politikalar ve Prosedürler:** İyi tanımlanmış politikalar ve prosedürler, kurum içinde karar verme ve eylemler için bir çerçeve sağlar. Davranış standartlarını belirler, farklı durumlara yönelik tepkilere rehberlik eder ve bu standartları karşılayamamanın sonuçlarını ana hatlarıyla belirtir.
- **İç Kontrol:** Bunlar, hataları, dolandırıcılığı veya yasa ve şirket politikalarının ihlallerini tespit etmek ve engellemek için tasarlanmış sistemler ve süreçlerdir. Finansal raporlamanın güvenilirliğini, yasa ve düzenlemelere uyumu ve operasyonların etkinliğini ve verimliliğini sağlamaya yardımcı olur.
- **Denetim ve Uyum Fonksiyonları:** Düzenli iç ve dış denetimlerin yanı sıra güçlü uyum fonksiyonları, kurumun politikalarına bağlı kalmasını, yasal ve

düzenleyici gereklilikleri karşılama ve etkin ve verimli bir şekilde çalışmasını sağlamaya yardımcı olur.

- **Performans Değerlendirme:** Yönetimin ve çalışanların belirlenen amaç ve hedeflere yönelik düzenli performans değerlendirmelerinin yapılması performanslarından sorumlu tutmaya yardımcı olabilir.
- **Paydaş Katılımı:** Hissedarlar, çalışanlar, müşteriler ve topluluk dahil olmak üzere paydaşlarla yapılan yıllık toplantılar, anketler ve diğer katılım biçimleri gibi düzenli iletişim faaliyetleri hesap verebilirliği artırabilir.
- **Etik ve İhbar Programları:** Davranış kuralları ve etik yardım hatları veya ihbar programları dahil olmak üzere etik programları, dürüstlük ve hesap verebilirlik kültürünün geliştirilmesine yardımcı olabilir.

2.5.3. Adillik

Adillik ilkesi, firma yönetiminin tüm pay sahiplerine, pay büyüklükleri veya kökenleri ile ilgili bir ayrım gözetilmeksizin eşit muamele edilmesi anlamına gelir. Bu ilkeye göre azınlık durumundaki hissedarlar ve yabancı ortaklarda dâhil olmak üzere bütün hissedarların hakları eşit düzeyde korunmalı ve bu hakların hissedarlar tarafından kullanımı kolaylaştırılmalıdır. Bu ilke, farklı yatırımcı kategorileri arasında var olabilecek bilgi asimetrisini azaltarak adaleti sağlamayı amaçlar.

Kurumsal yönetimde adillik, rolü veya katkısı ne olursa olsun her paydaşa eşitlik ve tarafsızlıkla davranıldığı kurumsal yapı içinde uyumlu bir ekosistem yaratmakla ilgilidir. Bu ilke, her paydaşın kurumsal çerçevede haklı bir yeri olduğu ve şirketin karar alma süreçlerinde çıkar, ihtiyaç ve kaygılarının dikkate alınması gerektiği inancını desteklemektedir.

2.5.4. Sorumluluk

Kurumsal yönetimde sorumluluk ilkesi, şirketin, yönetim kurulunun ve üst yönetiminin, menfaat sahiplerinin çıkarlarını en iyi şekilde gözeterek hareket etme yükümlülüğünü ifade eder. Menfaat sahiplerine hissedarlar, çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler ve tüm toplum dahildir. Sorumluluk ilkesi, şirketin faaliyetlerinden ve

kararlarından sorumlu olması ve bunların etkilerinin sorumluluğunu almaya istekli olması gerekliliğini vurgular. Bu ilke, bir şirket ile paydaşları arasındaki simbiyotik ilişkinin altını çizerek (Sheth, 2020: 261). Hissedarlar, getiri beklentisiyle şirkete sermaye yatırırlar; çalışanlar ücret ve olumlu bir çalışma ortamı karşılığında beceri ve zamanlarını verirler; müşteriler kaliteli ürün veya hizmet talep ederler ve tedarikçiler adil anlaşmalar beklerler. Ayrıca, toplum, genellikle kaynakları ve altyapıyı geliştiren şirketin faaliyetlerinden faydalanır. Şirket yönetimi, aldığı kararların ve eylemlerin bu güvene karşılık vermesini ve bu paydaş ilişkilerine olumlu katkıda bulunmasını sağlamak için ahlaki ve etik bir sorumluluğa sahip olmalıdır.

Sorumluluk ilkesi, şirketlerin hissedar zenginliğini en üst düzeye çıkarmanın ötesinde topluma fayda sağlayan faaliyetlerde bulunma konusunda ahlaki bir yükümlülüğü olduğu fikrinin altını çizerek. Başka bir deyişle şirketler, toplumun genelini etkileyen kararlar alırken çevresel sürdürülebilirlik konularını veya insan hakları endişelerini göz önünde bulundurarak faaliyetlerinde sosyal sorumluluk ilkelerine de uygun davranmalıdır. Sorumlu davranış, bir şirketin değerleri ve misyon beyanı ile uyumlu olmalıdır.

Kurumsal yönetimde sorumluluk çeşitli şekillerde görülebilir:

- **Yasal Sorumluluk:** Şirketler, faaliyet gösterdikleri bölgelerdeki yasa ve yönetmeliklere uymakla ilgili yasal yükümlülüklerle sahiptir. Buna kurumsal yönetim, finansal raporlama, çalışma, çevreyi koruma ve daha fazlasıyla ilgili yasalar da dahildir.
- **Güvene Bağlı Sorumluluk:** Yönetim kurulu ve üst yönetimin, hissedarların çıkarlarına en uygun şekilde hareket etme konusunda güvene dayalı bir görevi vardır. Bu, hissedar değerini artıran kararlar almayı, hissedar haklarını korumayı ve hissedarlara doğru ve zamanında bilgi vermeyi içerir.
- **Etik Sorumluluk:** Yasal ve güvene dayalı görevlerin ötesinde, şirketlerin faaliyetlerini adil, şeffaf ve tüm paydaşlara saygılı bir şekilde yürütme sorumlulukları da bulunmaktadır. Bu, çalışanlara adil davranmayı, müşterilere ve tedarikçilere karşı dürüst davranmayı ve toplumda iyi bir kurumsal vatandaş olmayı içerir.

- **Sosyal Sorumluluk:** Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) olarak da bilinen bu kavram, şirketin topluma ve çevreye olumlu katkı sağlama taahhüdünü içermektedir.
- **Çevresel Sorumluluk:** Şirketlerin çevresel etkilerini en aza indirme ve sürdürülebilir uygulamaları teşvik etme sorumlulukları vardır. Bu, atıkları azaltmayı, enerjiyi korumayı, sürdürülebilir malzemeler kullanmayı ve daha fazlasını içerebilir.

2.6. Türkiye’de Kurumsal Yönetim Anlayışının Gelişimi ve Yasal Düzenlemeler

2000’li yıllardan itibaren başlayan işletme yönetim yapılarındaki eksiklikler ve problemler, dünyanın neredeyse tamamını etkileyen şirket skandallarının ve finansal krizlerinin doğmasına neden olmuş ve bunun sonucunda birçok ülkeye kurumsal yönetim alanında düzenlemeler gerçekleştirmeye yöneltmiştir. Ayrıca günümüzde, küreselleşeninde getirdiği rekabet zorunluluğu ile hem ülkeler hem de işletmeler, finansman kaynağı bulma konusunda kendi iç pazarları ile sınırlı kalmayıp, uluslararası alandaki sermaye hareketliliğinden yararlanmaya çalışmaktadırlar. Bu süreçte, kurumsal yönetim ilkelerinin uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi ve şeffaflığın artırılması da önem kazanmıştır. Bu sayede, yatırımcıların güveni artmakta ve finansal piyasalar daha sağlıklı bir yapıya kavuşmaktadır. Tüm dünyada yer edinen kurumsal yönetim kavramı ve yasal düzenlemeler Türkiye’de de gündeme gelmiştir. Türkiye'nin son yıllarda ekonomik büyümesi ve gelişmesi, uluslararası yatırımcıların dikkatini çekmiş ve Türkiye'deki şirketler de kendi içyapılarını güçlendirmek ve uluslararası standartlara uygun hale getirmek için çaba göstermektedirler.

Yaşanan muhasebe skandalları ve ekonomik krizler, başta Amerika ve İngiltere’de olmak üzere birçok ülkede kurumsal yönetim ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmasına neden olmuştur. Bu bağlamda Türkiye’de kurumsal yönetim konusuna ilişkin yasal düzenlemeler yapılmıştır. Aşağıdaki tabloda bu yasal düzenlemeler ve gelişmeler kronolojik olarak gösterilmiştir;

Tablo 2.2: Kurumsal yönetim ile ilgili Türkiye’deki yasal düzenlemeler ve gelişmeler

YIL	YASAL DÜZENLEMELER VE GELİŞMELER
2002	Türkiye Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD), OECD'nin 1999 yılında yayınladığı Kurumsal Yönetim İlkelerini baz alarak "Kurumsal Yönetim En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi" isimli raporu yayınlamıştır.
2003	Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), OECD'nin 1999 yılında yayınladığı Kurumsal Yönetim İlkelerini baz alarak borsada işlem gören şirketlerin uygulaması zorunlu olduğu "kurumsal yönetim ilkelerini" yayınlamıştır.
2005	OECD, 1999 yılında yayınladığı Kurumsal Yönetim İlkeleri’ni 2004 yılında yenilemesi üzerine SPK, bu ilkeleri baz alarak hazırlamış olduğu kendi ilkelerinde Şubat 2005’te değişiklik yapmıştır. Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği (TKYD) ve Boston Consulting Group (BCG) birlikte çalışarak “Türkiye Kurumsal Yönetim Haritası” raporunu yayınlamışlardır.
2006	Bankalar için hazırlanan “Kurumsal Yönetim İlkeleri Yönetmeliği” Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından yayımlandı.
2007	Kurumsal Yönetim Endeksi (XKURY) hesaplanmaya başladı.
2011	“Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına ilişkin Tebliğ” (Seri IV, No:54, 56) ve “SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri Eki” SPK tarafından yayımlanmıştır.
2012	2012 yılında kabul edilip resmî gazetede yayınlanan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda (TTK) SPK’nın yayınladığı Kurumsal Yönetim İlkeleri yer almıştır.
2014	SPK'nın hazırlamış olduğu "Kurumsal Yönetim Tebliği" yayınlanmıştır.

2.6.1. Türkiye Sanayicileri ve İş Adamları Derneği

Türkiye Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD) ülkemizin önde gelen sivil toplum kuruluşlarından biridir. 1971 yılında Türkiye’nin önde gelen iş adamlarının tarafında gönüllü olarak kurulan TÜSİAD, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunmak amacıyla faaliyet göstermektedir. TÜSİAD, kurumsal yönetişime yönelik politikaların ve yönergelerin geliştirilmesine aktif olarak katılmıştır ve Türkiye'deki iş ortamını iyileştirmek için Türk hükümeti ve diğer paydaşlarla yakın iş birliği yapmıştır. TÜSİAD, kurumsal yönetimin öneminin işletmeler, yatırımcılar ve toplum nezdinde anlaşılmasında önemli bir rol oynamıştır.

TÜSİAD, Türkiye'nin iş ortamında faaliyet gösteren diğer şirketler için daha yüksek standartlar belirlerken, üyeleri arasında kurumsal yönetim uygulamalarını iyileştirmeyi amaçlayan çeşitli politikalar geliştirmiştir. Bu politikalar, yönetim kurulu oluşumu ve yapısı, risk yönetimi, pay sahipliği hakları, ücretlendirme politikaları ve bilgilendirme gerekliliklerine ilişkin en iyi uygulamaları ana hatlarıyla ortaya koyan TÜSİAD Kurumsal Yönetim İlkelerini içermektedir. TÜSİAD, OECD'nin 1999

yılında yayınladığı Kurumsal Yönetim İlkelerini baz alarak "Kurumsal Yönetim En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi" isimli raporu yayımlamıştır. Bu rapor, Türkiye'deki şirketlerin yönetim kurullarının yapılanmasını ve işleyişini düzenlemeyi amaçlamayan ilk rapordur. TÜSİAD, bu raporla birlikte Türkiye'deki şirketlerin kurumsal yönetim ilkelerine uygun hareket etmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Rapor, yönetim kurullarının bağımsızlığı, çeşitliliği ve etkinliği gibi konuları ele almakta ve şirketlerin pay sahiplerinin haklarını korumaları ve şeffaflık ilkesine uygun davranmaları gerektiği de belirtilmektedir. TÜSİAD'ın bu raporu, Türkiye'deki şirketlerin uluslararası standartlara uygun hareket etmelerini sağlamak amacıyla önemli bir adım olarak kabul edilmektedir.

TÜSİAD, OECD Kurumsal Yönetim İlkelerinin 2003 yılında Türkiye Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından kabul edilmesinin ardından iyi kurumsal yönetim uygulamalarının teşvik edilmesi çalışmalarına dâhil olmuştur. O zamandan beri TÜSİAD, işletmeler arasında şeffaflığı, hesap verebilirliği ve etik davranışı teşvik eden daha iyi düzenleyici çerçeveler için savunuculuk yaparken, üyeleri ve diğer paydaşlar arasında kurumsal yönetim konusunda farkındalık yaratmak için çalışmaktadır. Ayrıca TÜSİAD, kurumsal yönetim uygulamalarının etkin bir şekilde izlenmesini sağlayan daha iyi düzenleyici çerçevelerin savunuculuğunu yaparken, kısa vadeli kârlardan çok etik davranışı ön planda tutan şirketler için teşvikler sağlamaktadır.

2.6.2. Sermaye Piyasası Kurulu

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), kurumsal yönetim sistemini denetlemekle resmi olarak yetkilendirilmiş kamu kurumudur. Diğer sektörel kuruluşlar, kurumsal yönetime ilişkin kendi sektörel düzenlemelerini ancak SPK'nın onayını aldıktan sonra yapabilirler (Doğan, 2005). SPK, kurumsal yönetim ile ilgili dünyadaki gelişmeleri yakından takip etmiş ve 2003 yılında kurumsal yönetim ilkelerini yayımlamıştır. SPK'nın yayınladığı kurumsal yönetim ilkeleri, OECD tarafından 1999 yılında yayımlanan 2002 ve 2004 yıllarındaki güncellemelerle son halini alan kurumsal yönetim ilkeleri, diğer ülkelerde benimsenen temel esaslar ve ülkemizin kendi koşullar referans almıştır (Turnacıgil ve Doğukanlı, 2018: 396).

Sermaye Piyasası Kurulu'nun 2003 yılında yayımlamış olduğu Kurumsal Yönetim İlkeleri: eşitlik (adillik), sorumluluk, hesap verebilirlik, kamuyu aydınlatma ve şeffaflık olarak belirlenmiştir. 2005 yılında ise, Sermaye Piyasası Kurulu, bu ilkelere bazı güncellemeler yaparak kurumsal yönetim ilkelerine “uygula, uygulamıyorsan açıkla” yaklaşımını getirmiştir (SPK, 2005: 4). Bu yaklaşım ile kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması, borsada işlem gören şirketlerin inisiyatifine bırakılmıştır ancak uygulanmayan ilkelerin nedeni açıklanarak şeffaflık sağlanması hedeflenmiştir.

Kurumsal Yönetim Endeksi'nin (XKURY) oluşturulması, Türkiye'de kurumsal yönetim bilincini artırmada en önemli gelişme olarak kabul edilmektedir. XKURY, şirketlerin kurumsal yönetim ilkelerine uyumunu ölçmeyi amaçlayan bir endekstir. XKURY, şirketlerin yönetim kurulu yapısı, denetim mekanizmaları, pay sahipleri hakları gibi konuları değerlendirerek bir puanlama sistemi oluşturmakta ve böylece şirketlerin yönetim yapısı, şeffaflığı ve hesap verebilirliği hakkında yatırımcılara ve diğer paydaşlara güvenilir bir bilgi sunmaktadır. Şirketin kurumsal yönetim ilkelerine uyumunun değerlendirilmesi sonucunda verilen uyum puanı, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirilmiş derecelendirme kuruluşları tarafından verilmektedir.

2.6.3. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

Türkiye'de sermaye piyasasına ilişkin mevzuatın yanı sıra bankacılık mevzuatı da kurumsal yönetim kavramını içermektedir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda kurumsal yönetim konusu ayrı bir bileşen olarak ele alınmıştır. Bu kapsamda, finansal kuruluşların yönetim kurulları ve denetim komiteleri gibi organları, şeffaflık, hesap verebilirlik ve risk yönetimi gibi konularda belirli standartları yerine getirmekle yükümlüdür. Bunun yanı sıra, bankaların pay sahiplerinin haklarını korumak için çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin, hisse senedi sahiplerinin toplantılara katılma hakkı ve oy kullanma hakkı gibi temel haklarının yanı sıra, bilgi edinme hakkı da tanınmıştır. Böylece, bankaların faaliyetlerinde şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlanarak güvenilir bir finansal sistem oluşturulması hedeflenmiştir.

Türkiye'deki bankalar ve finansal kuruluşlar için bir düzenleyici kurum olarak BDDK'nın, yüksek kurumsal yönetim standartlarına uyumu sağlamak için bu kuruluşların faaliyetlerini izleme ve düzenleme sorumluluğu vardır. Örneğin, 2001-2002 Türk bankacılık krizinin ardından BDDK, iç kontrol sistemlerini güçlendirmeye

yönelik bir girişim başlatmıştır. Zayıf iç kontrollerden kaynaklanabilecek usulsüzlükleri tespit etmek için finansal kuruluşların iç kontrol sistemleri üzerinde düzenli denetimler gerçekleştirmektedir.

2.6.4. Türk Ticaret Kanunu

Türk Ticaret Kanunu (TTK), Türkiye'deki ticari faaliyetleri düzenleyen yasal bir çerçevedir. 1 Ocak 1957'de Yürürlüğe giren TTK, 2012 yılında uluslararası kurumsal yönetim standartlarına uyum sağlayacak şekilde yenilenmiştir. Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun düzenlemeleri, Amerika Birleşik Devletleri'nin Sarbanes-Oxley Kanunu'ndan esinlenerek hazırlanmış ve TTK Anglo-Sakson Hukuk Sistemine uygun olarak düzenlenmiştir. Bunun nedeni, Türkiye'nin uluslararası ticarete daha etkin bir konuma gelmek istemesidir. Artan küreselleşme olgusu ve Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde yapılan reformlar doğrultusunda kurumsal yönetim uygulamalarının büyük ve küçük ölçekli şirketlerde öneminin artması sonucunda kurumsal yönetime ilişkin hükümlerin somutlaştırılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Türk Ticaret Kanunu, Türkiye'de şirketlerin kuruluşu, işleyişi ve tasfiyesine ilişkin yasal çerçeveyi belirler. Kurumsal yönetim, bir şirketin yönlendirildiği ve kontrol edildiği kurallar, uygulamalar ve süreçler sistemini ifade eder. Hissedarların hakları ve sorumlulukları, yönetim kurulunun rolü ve yönetim ile menfaat sahipleri arasındaki ilişki dahil olmak üzere çok çeşitli konuları kapsar. TTK, şirketlerin uygulaması gereken yönergeleri sağlayarak Türkiye'de iyi kurumsal yönetimin teşvik edilmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, şirketlerin yönetim kurullarının biri bağımsız olmak üzere en az üç üyeden oluşmasını şart koşturmaktadır. Ayrıca, şirketlerin finansal raporlama ve iç kontrolleri denetlemek için bir denetim komitesi oluşturmasını zorunlu kılar. Bu hükümler, şirketlerin şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde yönetilmesini sağlamaya yardımcı olur ve bu, yatırımcılar ve diğer paydaşlar arasında güven oluşturmak için gereklidir.

Türk Ticaret Kanunu, Kurumsal Yönetim İlkeleri kapsamında şeffaflık, adillik, hesap verilebilirlik ve sorumluluk ilkelerini gözetmeyi amaçlayan şirketler için çeşitli düzenlemeler getirmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan TTK'nin 1529 maddesinde ilgili hususlar şu şekilde ifade edilmektedir:

“Halka açık anonim şirketlere kurumsal yönetim ilkeleri, yönetim kurulunun buna ilişkin açıklamasının esasları ve şirketlerin bu yönden derecelendirme kural ve sonuçları Sermaye Piyasası Kurulu tarafından belirlenir”.

Bu maddenin amacı, Türk ticaret kanuna uygun olarak kurumsal yönetim için yasal bir çerçeve oluşturmak ve böylece etkin kurumsal yönetim için sağlam bir temel sağlamaktır.

3. DENETİM KOMİTESİ

Tezin üçüncü bölümü, beş detaylı alt bölümden oluşmaktadır. Başlangıçta, denetim komitesi kavramının tanımı ve önemi üzerinde durulmuştur. İkinci aşamada, denetim komitesinin tarihçesi, dünya genelinde ve Türkiye özelindeki gelişimi ve ilgili yasal düzenlemeler ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, denetim komitesinin yapısal özellikleri incelenmiş, bu kapsamda uluslararası literatürde sıkça vurgulanan denetim komitesi üye sayısı, bağımsızlık, uzmanlık, toplantı sıklığı, deneyim ve cinsiyet çeşitliliği gibi önemli yapısal özellikler detaylandırılmıştır. Dördüncü alt bölümde, denetim komitesi üyelerinin görevleri ve sorumluluklarına dair ayrıntılı bilgiler sunulmuş ve son olarak, denetim komitesi ile ilgili kurumsal yönetim teorilerinden bahsedilmiştir.

3.1. Denetim Komitesi Kavramı

Denetim komitesi, bir şirketin yönetim kurulu çatısı altında, finansal raporlamaları ve denetim süreçlerini denetleyen ve gözlemleyen özel bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Sarbanes-Oxley Yasası'nın 301. maddesi bu komiteyi, şirketin muhasebe sistemlerini, finansal raporlama prosedürlerini ve bağımsız denetçileri denetleyen yönetim kurulu üyelerinden oluşan bir grup olarak belirtir. Cadbury komitesinin başkanı Sir Adrian Cadbury'nin başkanlık ettiği "Kurumsal Yönetimin Mali Yönleri Komitesi" tarafından yayınlanan raporda şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlamak için şirketlerin icrada görevli olmayan yöneticilerden oluşan bir denetim komitesine sahip olmasını tavsiye etmiştir (Cadbury, 1992). TÜSİAD, denetim komitesini “yönetim kurulu adına, iç ve dış denetim sürecinin uygulama etkinliğini, katma değerini, muhasebe, mali raporlama ve iç kontrollerin işleyişi ve yeterliliğini gözetim işlevine sahip komitelerdir” olarak tanımlamıştır. SPK'nın 03.01.2014 Tarihli Kurumsal Yönetim Tebliğinde denetim komitesi, “şirketin muhasebe sistemi, finansal bilgilerinin kamuya açıklanması, bağımsız denetimi ve şirketin iç kontrol ve iç denetim sisteminin işleyişinin ve etkinliğinin gözetiminden sorumlu yönetim kurulu bünyesinde oluşturulan bir komite” olarak tamamlanmaktadır. Bağımsız denetim kuruluşunun seçimi, bağımsız denetim sözleşmelerinin hazırlanarak bağımsız denetim sürecinin başlatılması ve bağımsız denetim kuruluşunun her aşamadaki çalışmaları denetimden sorumlu komitenin gözetiminde gerçekleştirilir.

Denetim komitesi, genellikle en az iki üyeden oluşur ve bağımsız denetimin, iç ve dış denetim süreçlerinin etkinliğini sağlamak, şeffaf bir yönetim ve denetim süreci oluşturmak, aynı zamanda yönetim kurulu ve bağımsız denetçiler arasında bir köprü vazifesi görmekle yükümlüdür (Yakar, 2015: 252). Denetim komitesinin temel görevleri arasında, şirketin muhasebe ve finansal raporlama sistemlerinin yasalara ve düzenlemelere uygun olarak işlemlerini sağlamak, finansal bilgilerin doğru ve zamanında kamuya açıklanmasını denetlemek, bağımsız denetim sürecini yönlendirmek ve iç kontrol sistemlerinin etkinliğini sürekli olarak gözden geçirmek bulunmaktadır. Bu komitenin en önemli amacı, finansal raporların ulusal ve uluslararası muhasebe standartlarına uygunluğunu denetlemek ve finansal tabloların doğruluğu konusunda yönetim ve dış denetçilerin çalışmalarını denetleyerek şirket yönetimine ve hissedarlara güven vermek olarak özetlenebilir. Denetim komitesi, kurumsal yönetim yapısının temel bir unsuru olarak, şirketlerin finansal şeffaflık ve hesap verebilirlik standartlarını yükseltmelerine katkıda bulunur.

3.2. Denetim Komitesinin Ortaya Çıkışı

1940'lu yıllarda Amerika'da uygulama alanı bulan denetim komiteleri 1990'lı yıllarda meydana gelen ve tüm dünyayı etkisi altına alan muhasebe skandalları ve ekonomik krizler sonucunda popüler hale gelmiştir. Denetim komitesi kavramı ilk olarak 1930'ların sonlarında Mckesson Robbins skandalı olarak bilinen önemli bir davanın ardından Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonunun (SEC) ve New York Borsası'nın şeffaflığı ve hesap verebilirliği artıracak bir mekanizma olarak vurguladığı denetim komitelerinin kurulmasını teşvik etmeleriyle dikkatleri üzerine çekmiştir. SEC, icracı olmayan yönetim kurulu üyelerinden oluşan bir komite oluşturulmasını öneren bir teklifte bulunarak denetçileri seçmekten ve denetçilerin görev sürecini denetlemekten sorumlu olması gerektiğini belirtmiştir (Birkett, 1986).

1970'lerin sonlarında, SEC tarafından getirilen düzenlemelerle denetim komitelerinin denetim sürecindeki rolü daha da güçlendirilmiş, denetim ücretleri ve hizmetleri hakkında açıklama yapılması ve bunların yönetim kurulu veya denetim komitesi tarafından onaylanması zorunlu hale getirilmiştir. Bu düzenlemeler, denetim komitelerinin kurumsal yönetim içindeki etkinliğini artırarak, finansal raporlamanın şeffaflığı ve doğruluğunu temin etmede kritik bir rol oynamasını sağlamıştır.

2002 yılında kabul edilen SOX, denetim komitelerinin tarihinde bir milat olarak kabul edilir. SOX, özellikle Enron, WorldCom ve benzeri büyük muhasebe skandallarının ardından, kurumsal yönetim ve finansal raporlama standartlarında köklü değişiklikler getirmiş, denetim komitelerinin yetki ve sorumluluklarını genişletmiştir. Yasayla birlikte, denetim komiteleri artık finansal raporlamaların doğruluğunu onaylamak, iç kontrol sistemlerini değerlendirmek ve bağımsız denetçilerle etkileşimi yönetmek gibi daha geniş bir yelpazede görevler üstlenmiştir.

Globalleşen ekonomi ve artan kurumsal yönetim beklentileriyle birlikte, denetim komitelerinin önemi ve işlevselliği uluslararası alanda da genişlemiştir. OECD ve benzeri uluslararası kuruluşlar tarafından belirlenen kurumsal yönetim ilkeleri, denetim komitelerinin yapısını ve işlevlerini uluslararası standartlara uygun hale getirmeyi amaçlamaktadır. Günümüzde, denetim komiteleri, şeffaflık, hesap verebilirlik ve finansal raporlama doğruluğunun teminatı olarak, dünya genelinde birçok şirketin kurumsal yönetim yapısının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu gelişmeler, denetim komitelerinin kurumsal yönetimdeki stratejik önemini ve etkinliğini daha da pekiştirmiştir.

3.2.1. Dünya’da Denetim Komitesi

3.2.1.1. McKesson ve Robbins Olayı

1938'deki McKesson ve Robbins skandalı, 20. yüzyılın en büyük finansal skandallarından birisi olarak kabul edilmektedir (Shinde vd., 2010). 1930'da McKesson ve Robbins, Inc. (Şimdiki adı McKesson Corporation) şirketi, 1 milyar doları aşan varlıklarıyla Amerika'daki en büyük yaşam sigortası şirketi haline gelmişti. 1933 ve 1939 yılları arasında, McKesson ve Robbins'in üst düzey yöneticileri, satılan yeni poliçelerin değerini olduğundan daha fazla göstermek için bir dizi hileli yöntemle başvurmuşlardır. Bu şişirilmiş satış rakamları, herhangi bir uygun açıklama veya düzeltme yapmadan mali tablolarda bildirerek yatırımcıları finansal performansları konusunda yanıltmaya yardımcı olmuştur. McKesson & Robbins Inc., bir soruşturmanın kazanç raporlarını yapay olarak şişirmesine yol açan çok sayıda dolandırıcılık vakasını ortaya çıkardıktan sonra Mart 1940'ta iflasını ilan etti.

Bu olay, büyük kurumsal yönetim ve denetim reformlarına yol açmıştır. SEC, halka açık şirketlerin "dış" yöneticilerden oluşan denetim komitelerine sahip olmasını ve denetçilerin atanmasının hissedarlar tarafından onaylanmasını tavsiye etmiştir (Shinde vd., 2010:6). Skandal, denetim komitesinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

3.2.1.2. Cohen Komisyonu Raporu

1978'de Amerikan Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü (AICPA), Lockheed Corporation ve Penn Central Transportation Company gibi büyük şirketler tarafından gerçekleştirilen hileli finansal uygulamaları araştırmak için Cohen Komisyonu olarak bilinen Arthur Levitt Jr. Başkanlığında özel bir komite kurmuştu. 1978 yılında Cohen Komisyon raporunun yayımlanmasıyla birlikte Cohen Komisyonu, denetçilerin rol ve sorumluluklarının geliştirilmesi ve denetim standartlarının mevcut koşullarla tutarlı olmalarını sağlamak için periyodik olarak gözden geçirilmesi ile ilgili bildiri yayınlamıştır (Beattie vd., 1999).

New York Borsası (NYSE) ve Ulusal Menkul Kıymet Satıcıları Birliği (NASD), Cohen Komisyonu'nun bu raporu yayımlamasının ardından halka açık şirketlerde bağımsız yöneticilerden oluşan bir denetim komitesinin kurulmasını zorunlu hale getirmiştir (Uyar, 2004).

3.2.1.3. Treadway Raporu

Resmi olarak Sahte Mali Raporlama Ulusal Komisyonu olarak bilinen Treadway Komisyonu, 1985 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulmuştur. Komisyon, beş büyük profesyonel muhasebe ve finans kuruluşu tarafından desteklenen ve finanse edilen bir özel sektör girişimidir. Komisyonun amacı, hileli finansal raporlamaya yol açabilecek nedensel faktörleri belirlemek ve hileli finansal raporlamanın görülme sıklığını azaltmak için önerilerde bulunmaktır (Vanasco, 1994).

1987'de Treadway Komisyonu, halka açık şirketler, onların denetçileri, SEC ve diğer düzenleyicilere yönelik bir dizi tavsiyelerin yer aldığı Treadway Raporu'nu yayınlamıştır. Raporda yer alan tavsiyelerden en önemlisi, tüm halka açık şirketler için bağımsız denetim komitelerinin kurulmasıdır. Treadway Raporu, denetim komitelerinin finansal raporlama sürecini ve iç kontrolleri denetlemedeki kritik rolünü

vurgulayarak tüm denetim komitesi üyelerinin finansal uzman ve bağımsız yöneticilerden oluşmasını tavsiye etmiştir. Ayrıca denetim komitesinin hem dış hem de iç denetçilerle doğrudan ve açık iletişimi sürdürmeleri gerektiğinin altını çizmiştir.

Raporda denetim komiteleri ile ilgili şu öneriler yer almaktadır (Braiotta ve Zhou, 2006; Çatıkkaş vd., 2012):

- **Bağımsızlık:** Treadway raporuna göre, denetim komitesi üyelerinin tamamı bağımsız yöneticilerden seçilmeli ve şirketle nesnel yargılarda bulunmasını engelleyebilecek herhangi bir ilişkisinin olmaması gerekmektedir.
- **Finansal Uzmanlık:** Denetim komitesi üyeleri, finansal tabloların geçerliliğini ve iç kontrol sisteminin etkinliğini değerlendirebilmek için finansal raporlama ve iç kontrol ilkeleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmalıdırlar.
- **Düzenli Toplantılar:** Denetim komitesi, şirketin finansal tablolarını ve iç kontrollerinin etkinliğini gözden geçirmek için şirket yönetimi, iç denetçiler ve dış denetçilerle düzenli olarak toplanmalıdır.
- **Denetçilerle Doğrudan İletişim:** Treadway raporu, denetim komitesinin şirketin finansal raporlaması ve iç kontrol uygulamaları hakkında ilgili bilgilerin derhal paylaşılmasını sağlamak için şirket yönetimi, iç denetçiler ve dış denetçilerle düzenli iletişimi önermektedir.
- **Finansal Raporlamanın Gözden Geçirilmesi:** Denetim komitesi, şirketin finansal tablolarını incelemeli ve bunların eksiksiz olup olmadığını, komite üyelerinin bildiği bilgilerle tutarlı olup olmadığını ve uygun muhasebe ilkelerini yansıtıp yansıtmadığını değerlendirmelidir.
- **İşe Alım Uygulamaları:** Denetim komitesi, iç denetim yöneticisinin işe alınmasında ve işten çıkarılmasında rol almalıdır.

Treadway Raporu tarafından ortaya konan denetim komitelerine ilişkin tavsiyeler, Amerika Birleşik Devletleri'nde yaygın olarak benimsenmiş ve diğer ülkelerdeki kurumsal yönetim standartlarını da etkilemiştir. Örneğin, 2002 tarihli Sarbanes-Oxley Yasası, Treadway Raporu'nun denetim komitelerine ilişkin tavsiyelerinin birçoğunu bünyesine katmıştır.

3.2.1.4. Cadbury Komitesi Raporu

Cadbury Komitesi, iş dünyasını sarsan bir dizi kurumsal skandalın ardından ortaya çıkan sorunları çözmek, kurumsal yönetim uygulamalarını derinlemesine incelemek ve ilgili iyileştirme önerilerini geliştirmek için 1991 yılında İngiltere’de kurulmuştur. Adını başkanı Sir Adrian Cadbury'den alan komite, iş, finans ve akademi dahil olmak üzere çeşitli sektörlerden seçkin kişilerden oluşuyordu. 1992'de Cadbury Komitesi, bulgularını ve tavsiyelerini, o zamandan beri kurumsal yönetim alanında bir dönüm noktası haline gelen bir raporda yayınlamıştır. Cadbury Raporu, yalnızca Birleşik Krallık'ta değil, tüm dünyada kurumsal yönetim uygulamaları üzerinde derin ve kalıcı bir etkiye sahip olmuştur (Beattie vd., 1999).

Kurumsal yönetim alanında ufuk açıcı bir belge olan Cadbury Raporu, özellikle kuruluşlardaki denetim komitelerinin rolü ve bileşimi ile ilgili birkaç önemli tavsiye ortaya koymuştur (Cadbury, 1992):

- Borsaya kote tüm şirketlerin bir denetim komitesi kurmasını zorunlu hale gelmeli.
- Denetim komitesi üyelerinin yetkileri ve sorumluluklarının açıkça belirtildiği görev listesi oluşturulmalı.
- Denetim komitesi mali dönem içerisinde en az iki kez toplanmalı.
- Denetim komitesi en az üç üyeden oluşmalı.
- Denetim komitesi, icra görevi olmayan en az üç üyeden oluşmalıdır, icracı olmayan üyelerin çoğu bağımsız olmalıdır.
- Denetim komitesi, denetim süreci ile ilgili sorunların çözüldüğünden emin olmak için yılda en az bir kez dış denetçilerle görüşmeli,
- Denetim komitesi üyelerinin isimleri yıllık faaliyet raporunda açıklanmalı
- Ve denetim komitesi, dışarıdan profesyonel tavsiye ve danışmanlık alabilmelidir.

3.2.1.5. Public Oversight Board Raporu

Amerika Birleşik Devletleri Kamu Gözetimi Kurulu (PCAOB)'nun Amerika Birleşik Devletleri'ndeki halka açık kamu şirketlerinin denetimini yapan ve kamu muhasebe

firmalarının kalite kontrol mekanizmalarını denetleme sorumluluğunu taşıyan özerk bir kuruluştur. Bu kurul tarafından 1993 ve 1995 yıllarında “In the Public Interest –A Special Report” ve “Directors Management and Auditors- Allies in Protecting Shareholder Interests” başlıklı raporlar yayımlanmıştır. Raporlar, denetim komitesine ilişkin bazı öneriler içermektedir. Kurumsal yönetime ilişkin uluslararası alanda temel mevzuatlardan birisi olarak kabul edilen bu raporlardaki tavsiyeler şu şekildedir (AICPA, 1993):

- Bağımsız denetçilerin yönetim kurulu yerine, denetim komitesini müşteri olarak görmeli,
- Denetim komitesi ile bağımsız denetçi arasında aktif ve sürekli bir iletişimin sağlanmalı,
- Denetim ücretini denetim komitesi belirlemeli,
- Denetim komitesi, denetçilerin şirket ile ilgili her türlü bilgiye ulaşmasını sağlanmalı ve
- Denetim komitesi, finansal raporlama sürecinin her aşamasından sorumlu olmalıdır.

3.2.1.6. Blue Ribbon Komitesi Tavsiyeleri

İş, denetim, yatırım ve düzenleyici toplulukların temsilcilerinden oluşan Blue Ribbon Komitesi, kurumsal denetim komitelerinin etkinliğini artırmak için tavsiyelerde bulunmak üzere, 1998 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde New York Menkul Kıymetler Borsası (NYSE) ve Ulusal Menkul Kıymet Satıcıları Birliği (NASD) tarafından oluşturulmuştur (Smith, 2006).

Blue Ribbon Komitesi'nin 1999 yılında yayınladığı raporda, denetim komitesinin etkinliğinin arttırılmasına yönelik olarak 10 adet tavsiye kararı bulunmaktadır. Genel olarak denetim komitesi üyelerinin bağımsızlığına ve finansal uzmanlığına vurgu yapılan raporda yayınlamış olduğu tavsiyeler aşağıdaki şekilde özetlenebilir (Blue Ribbon Committee, 1999):

- **Denetim Komitesi Üyelerinin Bağımsızlığı:** Tüm denetim komitesi üyeleri bağımsız olmalıdır, yani denetim komitesi üyelerinin yönetimle görevlerini yerine getirmelerini engelleyebilecek herhangi bir ilişkisi olmamalıdır.
- **Finansal Uzmanlık:** Denetim komitesi 3 üyeden oluşmalı, en az bir üyenin finansal uzmanlığa sahip olması ve tüm üyelerin finansal okuryazar olması gerekmektedir.
- **Düzenli Toplantılar:** Denetim komiteleri düzenli olarak toplanmalı ve yönetim, iç denetçiler ve dış denetçilerle ayrı oturumlar düzenlemelidir.
- **İç ve Dış Denetçilerin Gözetimi:** Denetim komiteleri hem iç hem de dış denetçilerle doğrudan bir iletişim içinde olmalı ve çalışmalarını denetlemelidir. Ayrıca denetim komitesi, bağımsız denetim firmasını seçmek, değerlendirmek ve uygun gördüğünde değiştirmek konusunda sorumlu olmalıdır.
- **Finansal Raporlamanın Gözden Geçirilmesi:** Denetim komiteleri, şirketin finansal tablolarını gözden geçirmeli ve bunları yönetim ve dış denetçilerle tartışmalıdır.
- **Risk Yönetimi ve İç Kontroller:** Denetim komiteleri, şirketin maruz kaldığı başlıca finansal riskleri ve yönetimin bu riskleri izlemek ve kontrol etmek için attığı adımları tartışmalıdır.
- **Denetim Komitesi Tüzüğü:** Denetim komitelerinin sorumluluklarını açıkça belirleyen yazılı bir tüzükleri olmalıdır.
- **Şikâyet Prosedürü:** Denetim komiteleri, muhasebe, iç muhasebe kontrolleri veya denetim konularıyla ilgili şikayetlerin alınması, saklanması ve çözülmesi için prosedürler oluşturmalıdır.
- **Hissedarlara Raporlama:** Denetim komiteleri, faaliyetleri ve kararları hakkında hissedarlara düzenli olarak rapor vermelidir.
- **Yıllık Performans Değerlendirmesi:** Denetim komiteleri, etkinliklerini değerlendirmek için yıllık bir performans değerlendirmesi yapmalıdır.

Blue Ribbon Komitesi tavsiyeleri doğrultusunda denetim komitesinin iş yükü artırılmıştır (Çatıkkaş vd., 2012: 34). Ayrıca, denetim komitesini oluşturan unsurların

özerkliği ve yeterliliği gibi unsurların önceliklendirilmesi yoluyla denetim komitesinin etkinliğinin artırılması amaçlanmıştır.

3.2.1.7. Sarbanes Oxley Yasası

2000'lerin başında, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde halkın finansal raporlama sistemine olan güvenini sarsan bir dizi yüksek profilli muhasebe skandallar patlak vermişti. Bir zamanlar sektörlerini en başarılı şirketleri olarak görülen Enron ve WorldCom gibi şirketlerin, önemli muhasebe dolandırıcılıklarına bulaştığı ortaya çıkmıştır. Bu skandallar, yatırımcı güvenini sarsmış ve yöneticilerin tespit edilmeden veya cezalandırılmadan hileli faaliyetlerde bulunmalarına izin veren kurumsal yönetim yapılarındaki zayıflıkları ortaya çıkarmıştır. Bu skandalların etkisini azaltmak ve tekrarlanmasının önüne geçebilmek için ABD Kongresi, 30 Temmuz 2002'de Sarbanes-Oxley Yasasını (SOX) kabul etmiştir.

SOX'un temel amacı, finansal raporlama süreçlerinde şeffaflığı arttırarak kurumsal hesap verebilirliği geliştirmektir (Romano, 2004). SOX, şirketin finansal durumunu inceleyen bağımsız denetçilerin denetim faaliyeti sırasında uyguladığı denetim prosedürleri için yeni standartlar oluşturmuştur. ABD borsalarında işlem gören halka açık şirketlerin katı ifşa kurallarına uymasını ve iç kontrol sistemlerinin mevzuat çerçevesinde belirlenen esaslara göre uygulanmasını zorunlu kılmıştır (Sarbanes, 2002). Öte yandan kanunun en önemli özelliklerinden biri, denetim komitelerinin sorumluluklarının önemli ölçüde genişletilmesidir. Yasadan önce denetim komiteleri, bir şirketin finansal raporlama sürecini denetlemede ve dış denetçilerle etkileşimde önemli ancak nispeten sınırlı bir rol oynuyordu. Sarbanes-Oxley Yasası, denetim komitelerini bir şirketin kurumsal yönetim yapısının merkezi bir unsuru haline getirerek denetim komitesini finansal raporlama sürecinde birincil sorumluluğa sahip bir yönetim organına dönüştürmüştür (DeZoort vd., 2008).

SOX'un temel hükümlerinden biri, denetim komitelerinin bağımsızlığının artırılmasıyla ilgiliydi. 301. madde uyarınca, her halka açık şirketin tamamı şirket ile herhangi bir bağlantısı olmayan yöneticilerinden oluşan bir bağımsız denetim komitesine sahip olması zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca Sarbanes-Oxley Yasası, denetim komitelerinin sorumluluklarını önemli ölçüde genişleterek, komitelerin şirketin yönetimi ve dış denetçileri üzerinde etkili bir kontrol işlevi görmesini

sağlamayı amaçlamaktadır. Kanun, denetim komitelerini yönetime ve denetçilere meydan okuma, zor sorular sorma ve açık ve eksiksiz yanıtlarda ısrar etme gibi sınırsız yetkiler vermeye çalışmıştır.

2002 tarihli Sarbanes-Oxley Yasası, ABD kamu şirketleri için denetim komitelerinin rollerini ve sorumluluklarını önemli ölçüde genişletmiştir. Kanun'un denetim komiteleriyle ilgili bazı önemli hükümleri şunlardır:

- **Denetim Komitesi Bağımsızlığı:** SOX'un 301. Bölümü uyarınca, denetim komitesinin tüm üyeleri bağımsız olmalıdır. Bağımsızlık gereği komite üyeleri, şirketten herhangi bir danışmanlık veya diğer telafi edici ücret kabul edemeyecekler ve şirketin ve/veya herhangi bir yan kuruluşuna bağlı bir kuruluştaki çalışamayacaklardır.
- **Dış Denetçilerin Gözetimi:** SOX, denetim komitelerine dış denetçinin atanması, ücretlendirilmesi, değiştirilmesi ve gözetimi için doğrudan sorumluluk vermektedir. Bağımsız denetçinin doğrudan denetim komitesine rapor vermesi gerekmektedir.
- **Şikâyet Prosedürleri:** SOX, denetim komitelerinin muhasebe, iç muhasebe kontrolleri veya denetim konularıyla ilgili şikâyetlerin alınması, saklanması ve çözülmesi için prosedürler oluşturmasını zorunlu kılmaktadır. Ayrıca, şüpheli muhasebe veya denetim konularıyla ilgili endişelerin çalışanlar tarafından gizli ve isimsiz olarak iletilmesi için prosedürler geliştirilmelidir.
- **Danışmanlarla Çalışma Yetkisi:** SOX, denetim komitelerine, görevlerini yerine getirmeleri için gerekli gördüklerinde, bağımsız danışmanları görevlendirme yetkisi vermektedir.
- **Finansman:** SOX, şirketlerin denetim komitesinin görevlerini yerine getirmesi için, bağımsız denetçilere ve denetim komitesi tarafından istihdam edilen danışmanlara ücret ödenmesi de dahil olmak üzere finansman sağlamasını zorunlu tutmaktadır.
- **Finansal Uzmanlık:** SOX, şirketlerin denetim komitesinde SEC tarafından tanımlandığı şekliyle "finansal uzman" olan en az bir üye bulundurmasını zorunlu kılmıştır. Denetim komitesinde finans uzmanı yoksa şirket bunun nedenini açıklamak zorundadır.

3.2.1.8. Avrupa Birliği 8. Direktifi

Yasal Denetim Direktifi olarak da bilinen Avrupa Birliği'nin 8. Direktifi, 2006 yılında kabul edilmiştir ve AB içindeki şirket hesaplarının denetlenmesi için düzenleyici bir çerçeve sunmaktadır. Yönerge, AB'nin 2000'li yılların başında yaşanan Enron ve WorldCom gibi muhasebe skandallarına verdiği stratejik bir tepkidir. Bu skandallar, kurumsal yönetim ve denetim uygulamalarında önemli zayıflıkları gün yüzüne çıkarmıştır. Nitekim yönergede, skandallar sonucunda, yatırımcıların güvenini sarstığını ve kurumsal finansal raporlama ve denetime yönelik daha güçlü düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç olduğunu vurgulamıştır.

8. Direktif, denetçiler ve bağımsız denetim firmaları için açık standartlar ve gereklilikler belirleyerek denetimlerin kalitesini ve güvenilirliğini artırmayı amaçlamıştır. Yönerge, denetimlerin bir şirketin finansal durumu ve performansı hakkında doğru ve adil bir görüş sunmasını, böylece yatırımcı güvenini artırmasını ve finansal piyasaların istikrarına katkıda bulunmasını sağlamayı amaçlamaktaydı.

8. Direktifin ana unsurlarından biri, denetim komitelerine ilişkin hükümleridir. Denetim komitelerinin finansal raporlama ve bağımsız denetim sürecinin gözetiminde oynadıkları kritik rolü kabul eden direktif, kamu yararına çalışan kuruluşların bir denetim komitesine sahip olmasını zorunlu hale getirmiştir. Direktifte tanımlandığı şekliyle kamu yararına çalışan kuruluşlar, halka açık şirketleri, bankaları ve sigorta şirketlerini içermektedir.

8. Direktifin denetim komitelerine ilişkin temel gerekliliklerinden bazıları şunlardır (European Union, 2022):

- **Denetim Komitesinin Kurulması:** Kamu yararına çalışan kuruluşlar, en az 3 üyeden oluşan bir denetim komitesi oluşturmak zorundadır.
- **Üyelerinin Özellikleri:** Denetim komitesi üyelerinin tamamı icrada görevli olmayan üyelerden oluşması ve en az bir üyenin muhasebe ve/veya denetim konusunda yetkinliğe sahip olması gerekmektedir.
- **Görev ve Sorumluluklar:** Denetim komitesi, finansal raporlama sürecinin, şirketin iç kontrol ve risk yönetimi sistemlerinin etkinliğinin, yıllık ve konsolide hesapların denetiminden sorumludur. Denetim komitesi ayrıca bağımsız

denetçilerin veya denetim firmalarının bağımsızlığını gözden geçirmek ve izlemekten sorumludur.

- **Dış Denetçilerin Gözetimi:** Denetim komitesi, bağımsız denetçilerin veya denetim firmalarının seçim prosedüründen sorumludur. Başka bir ifade ile denetim komitesi bir sene sonraki mali dönemde kuruluşun finansal raporlarını denetleyecek olan bağımsız denetim firmasını yönetim kuruluna önermelidir.

3.2.2. Türkiye’de Denetim Komitesi

Türkiye’de denetim komitesi uygulamaları, Sermaye Piyasası Kurulu’nun (SPK) çeşitli tarihlerde yayımladığı Seri X No:19 (02.01.2002), Seri X No:22 (12.06.2006) numaralı tebliğler ve 03.01.2014 tarihli Kurumsal Yönetim Tebliği ile önemli bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu düzenlemeler, Türkiye’deki şirketlerin denetim komitesi kurmalarını ve bu komitelerin işlevselliğini detaylandıran temel çerçeveyi oluşturmuştur. Ayrıca, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 24. maddesi, bankacılık sektöründe denetim komitelerinin rolünü ve sorumluluklarını belirleyerek, finans sektöründe şeffaflık ve hesap verebilirlik standartlarının yükseltilmesine katkı sağlamıştır. Denetim komitesi pratiğinin gelişimi, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (KGK) gibi kurumların düzenlemeleri ve yönlendirmeleriyle desteklenmiştir. Bu kurumlar, denetim komitelerinin etkinliğini artırma, kurumsal yönetim ilkelerine uyumu teşvik etme ve finansal raporlama süreçlerindeki kaliteyi iyileştirme amacıyla çeşitli standartlar ve rehberler yayımlamıştır. Bu düzenlemeler, Türkiye’de denetim komitelerinin yapılandırılmasında ve işleyişinde belirleyici bir rol oynamış, şirketlerin kurumsal yönetim uygulamalarını uluslararası standartlara uygun hale getirme çabalarını desteklemiştir.

3.2.2.1. Sermaye Piyasası Kurulu

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Türkiye’de menkul kıymet piyasalarından sorumlu düzenleyici ve denetleyici kurumdur. Piyasada adalet, şeffaflık ve istikrar sağlamak amacıyla sermaye piyasaları ve katılımcılar için standartlar ve düzenlemeler

oluşturmaktan sorumludur. Kurumsal yönetim alanındaki küresel eğilimlere paralel olarak SPK, halka açık şirketlerde denetim komitelerinin oluşumu, yapısı ve sorumluluklarına ilişkin düzenlemeler oluşturmuştur.

SPK tarafından denetim komitelerine ilişkin ilk düzenleme, 02.11.2002 tarihinde Seri: X No:19 “Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ” ile yapılmıştır. Kanun ile halka açık şirketlerin denetim komitesi oluşturması zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca komite üyeleri, şirketle veya şirkete bağlı bir kuruluşla danışmanlık, müşavirlik ya da başka bir hizmet ilişkisi içerisinde olmayan ve bu hizmetler karşılığında ücret almayan bağımsız yöneticilerden seçilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca kanun, denetim firmasının atanması, ücretinin ödenmesi ve yaptığı işin gözden geçirilmesi görevini denetim komitesine vermiştir (Özkul, 2003: 9-10).

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından denetim komitelerine ilişkin bir diğer düzenleme, 12.06.2006 tarihinde Seri X No:22 “Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğ” ile yapılmıştır. Tebliğ’de denetim komitesi ile ilgili “*Payları Borsada işlem gören ortaklıklar, Kurumsal Yönetim İlkeleri çerçevesinde, en az iki üyeden oluşan denetimden sorumlu komite kurmak zorundadırlar. Denetim komitelerinin iki üyeden oluşması halinde tümünün, ikiden fazla olması halinde ise çoğunluğunun Kurumsal Yönetim İlkeleri’nde tanımlanan bağımsız yönetim kurulu üyelerinden oluşması ve bağımsız denetim firmalarının seçiminin ve ücretlendirilmesinin bu komite tarafından yerine getirilerek doğrudan genel kurulun onayına sunulması; denetim kuruluşlarının raporlamalarını doğrudan denetim komitesine yapmaları; komitenin, bağımsız denetçiden alınacak denetim dışı hizmetlerin onay yetkisine sahip olması*” ifadelerine yer verilmiştir

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından denetim komitelerine ilişkin son düzenleme, 03.01.2014 tarihinde 28871 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan “Kurumsal Yönetim Tebliği” ile yapılmıştır. Kurumsal Yönetim Tebliği’nde denetim komitesi ile ilgili düzenlemelerin birçoğu daha önce SPK tarafından 2002 ve 2006 yıllarında yayımlanan Tebliğ’ler yer alan denetim komitesine ilişkin düzenlemeler ile büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Kurumsal Yönetim Tebliği’ne göre denetimden sorumlu komite;

- En az iki üyeden oluşması gerekmekte, iki üyeden oluşması halinde her ikisinin, ikiden fazla üyesinin bulunması halinde üyelerin çoğunluğu icrada görevli olmayan yönetim kurulu üyelerinden oluşması zorunludur.
- Denetim komitesi başkanı ve üyeleri, bağımsız yönetim kurulu üyeleri arasından seçilmelidir.
- Komite üyelerinden en az biri finans/muhasebe ve denetim alanında 5 yıllık deneyime sahip olmalıdır.
- Denetim komitesi, en az üç ayda bir olmak üzere yılda en az dört kere toplanmalı ve toplantı sonuçları tutanağa bağlanarak alınan kararlar yönetim kuruluna sunulmalıdır.
- Bağımsız denetim firmasının seçimi, bağımsız denetim sözleşmelerinin hazırlanması, bağımsız denetim sürecinin başlatılması ve bağımsız denetim firmasının her aşamadaki çalışmaları denetim komitesi gözetiminde gerçekleştirilmelidir.
- Şirketin muhasebe ve iç kontrol sistemi ile bağımsız denetimiyle ilgili olarak şirkete ulaşan şikâyetlerin incelenmesi, sonuca bağlanması, şirket çalışanlarının, şirketin muhasebe ve bağımsız denetim konularındaki bildirimlerinin gizlilik ilkesi çerçevesinde değerlendirilmesi konularında uygulanacak yöntem ve kriterler denetim komitesi tarafından belirlenmeli.
- Denetim komitesi, kamuya açıklanacak yıllık ve ara dönem finansal tabloların şirketin izlediği muhasebe ilkeleri ile gerçeğe uygunluğuna ve doğruluğuna ilişkin değerlendirmelerini yönetim kuruluna yazılı olarak bildirir.

3.2.2.2. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Türkiye'de bankacılık sektörünü denetleyen ana düzenleyici kurumdur. Birincil rolü, bankacılık sisteminin istikrarını ve bütünlüğünü sağlamaktır. Düzenleyici çerçevesinin bir parçası olarak BDDK, bankalar bünyesinde denetim komitelerinin oluşumu, yapısı ve sorumluluklarına ilişkin kılavuzlar oluşturmuştur.

19.10.2005 tarihinde resmî gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, bankalarda denetim komitesinin kurulmasına yönelik düzenlemeler içermektedir. Kanuna göre bankaların yönetim kurulunun denetim ve

gözetim faaliyetlerinin yerine getirilmesine yardımcı olmak üzere icrada görevli olmayan en az 2 yönetim kurulu üyesinden oluşan denetim komitesinin kurulması zorunlu hale gelmiştir. Kanuna göre denetim komitesi, yönetim kurulu adına bankanın iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin etkinliğinden ve yeterliliğinden, bu sistemler ile muhasebe ve raporlama sistemlerinin bu kanun ve ilgili düzenlemeler çerçevesinde işleyişinden sorumlu tutulmuştur. Ayrıca bağımsız denetim firmasının seçilmesi ve faaliyetlerinin değerlendirilmesi denetim komitesinin sorumluluğu altına alınmıştır.

BDDK'nın 11.07.2014 tarihinde yayınladığı “Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik”, denetim komitesi üyelerinin niteliklerine, yetki ve sorumluluklarına yönelik açıklamalar mevcuttur. BDDK'nın yayınladığı ilgili yönetmeliğe göre denetim komitesi üyelerinin nitelikleri, yetki ve sorumlulukları şöyledir:

- Denetim komitesine ataması gerçekleştirilen son iki yıl da dahil olmak üzere hiçbir üye icrada görevli olmaması gerekmektedir.
- Denetim komitesi üyeleri, aralıklı veya sürekli olarak, dokuz yıldan fazla bir süreyle aynı bankanın denetim komitesinde görev yapamaz.
- Denetim komitesi üyeleri, en az lisans düzeyinde öğrenim görmesi ve bankacılık ve/veya finans alanında en az on yıllık deneyime sahip olması zorunlu hale gelmiştir.
- Komite üyeleri, bankadan ve/veya konsolidasyona tabi ortaklıklardan, bunların kârlılığına dayalı olarak herhangi bir ad altında ücret veya benzeri bir gelir sağlanmaması gerekmektedir
- Komite üyelerinin eş ve/veya çocuklarının bankada ve/veya konsolidasyona tabi ortaklıklarında üst düzey yönetim pozisyonlarında yönetici olmaması gerekmektedir.
- Komite üyelerinden en az birinin yurt içinde yerleşik olması zorunludur. Denetim komitesi, iç kontrol, iç denetim ve risk yönetimine ilişkin uygulamaları denetlemelidir.
- Bağımsız denetim firmasının değerlendirmelerini gözden geçirmelidir.

- Üst düzey yönetim ve bağımsız denetçiler ile birlikte, bağımsız denetimin sonuçlarını, yıllık ve üçer aylık mali tablolar ile bunlara ilişkin dokümanları ve bağımsız denetim raporunu değerlendirmelidir.
- Bankanın finansal raporlarının gerçek ve yansıtılması gereken tüm bilgileri kapsayıp kapsamadığını denetlemelidir.

3.2.2.3. 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu

Uzun süreden beri yürürlükte olan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, ulusal ve uluslararası meydana gelen birçok değişim ve gelişmeler karşısında yetersiz kalması sonucunda 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu 13.01.2011 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda kabul edilmiş ve 14.02.2011 tarihinde resmî gazetede yayımlanmıştır. 01.01.2013 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu, Türkiye'deki kurumsal yönetim uygulamalarını modernize etmek ve geliştirmek için tasarlanmış bir dizi değişikliği beraberinde getirmiştir.

Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun en önemli özelliklerinden biri de denetim komitelerinin rolüne yaptığı vurgudur. Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce, denetim komitesi kavramı Türk şirketler hukukunda yaygın olarak yer almamaktaydı. Kanun, hisseleri borsada işlem gören bazı anonim şirketlerinin daha şeffaf yönetilmesini sağlamak ve hesap verebilirliğini güçlendirmek üzere “denetim kurulu” olarak anılan bir denetim komitesi kurulabileceğini belirtmiştir. Nitekim 6102 Sayılı TTK'nın 366.maddesinde *“Yönetim kurulu, işlerin gidişini izlemek, kendisine sunulacak konularda rapor hazırlamak, kararlarını uygulamak veya iç denetim amacıyla içlerinde yönetim kurulu üyelerinin de bulunabileceği komiteler ve komisyonlar kurabilir”* ifadesi geçmektedir. Kanun maddesinde de belirtildiği gibi işletmelerin denetim komitesi kurmaları zorunlu değildir. Bu komitelerin kurulup kurulmayacağı tamamen şirket yönetiminin takdirindedir (Yakar, 2015)

3.3. Denetim Komitesi Yapısı

Denetim komitesinin yapısına ilişkin yapılan düzenlemeler değerlendirildiğinde, denetim komitesini üyelerinin bağımsızlığı, denetim komitesi üye sayısı, denetim komitesi üyelerinin finansal uzmanlığı, denetim komitesi üyelerinin deneyimi ve

denetim komitesi toplantı sıklığı gibi denetim komitesi özellikleri dikkat çekmektedir. Bu özellikler aşağıda incelenmiştir.

3.3.1. Denetim Komitesi Bağımsızlığı

Kurumsal yönetim, işletmelerin etik, şeffaf ve hissedarlarına ve paydaşlarına karşı hesap verebilir bir şekilde faaliyet göstermesini sağlamada çok önemli bir rol oynar. Kurumsal yönetimin en önemli bileşenlerinden biri bağımsız denetim komiteleridir. Denetim komitesinin bağımsızlığı, denetim komitesi üyelerinin, yönetimin herhangi bir aşırı etkisi veya baskısı olmadan karar alabilmesi anlamına gelmektedir. Her bir üyenin finansal raporlama süreçlerini, iç kontrol sistemlerini ve risk yönetim sistemlerini gözetirken objektif davranması temel amaçtır. Bağımsız denetim komitesi, bir şirket bünyesinde denetim hizmeti sunan iç kontroller ve dış denetçiler üzerinde gözetim sağlayarak finansal raporlama mekanizmalarını denetlemesi açısından önemlidir. Ayrıca üst düzey yöneticiler ve denetçiler arasındaki çatışmaları önleyerek şirket içindeki etik davranışı güçlendirmeye yardımcı olur.

Denetim komitelerinin bağımsızlığına ilişkin yasal düzenlemeler, kurumsal yönetimin değişen ortamına ve finansal krizlerden ve kurumsal skandallardan çıkarılan derslere uyum sağlayarak dinamik bir evrim geçirmiştir. Özellikle 20. yüzyılın sonlarında yaşanan muhasebe skandalları sonucunda denetim komitesinin bağımsızlığının önemi anlaşılmaya başlandı. Treadway Komisyonu'nu, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bir dizi kurumsal dolandırıcılık vakasının ardından 1987'de bir rapor yayınlayarak finansal raporlama sürecinin güvenilirliğini artırmak için bağımsız denetim komitelerine duyulan ihtiyacı vurgulamıştır. Bu raporu, 1992'de Birleşik Krallık'ta tüm halka açık şirketlerin tamamen icrada görev almayan yöneticilerden oluşan denetim komiteleri kurmasını tavsiye eden Cadbury Raporu izlemiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, 2002 tarihli Sarbanes-Oxley Yasası, denetim komitelerine önemli sorumluluklar yüklemiştir. Yasa, komitelerin bu sorumlulukları yerine getirebilmesi için ve denetim komitesinin tüm üyelerinin bağımsız olmasını şart koşturmuştur. Avrupa Birliği'nde 2006 yılında kabul edilen Yasal Denetim Direktifi olarak da bilinen 8. Direktif, borsaya kayıtlı şirketler, bankalar ve sigorta şirketleri gibi kamu yararına çalışan kuruluşların bir denetim komitesine sahip olmasını şart koşturmuş ve üyelerinin bağımsız olması gerektiğini vurgulamıştır.

Ülkemizde ise 03.01.2014 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan “Kurumsal Yönetim Tebliği” ve 11.07.2014 tarihinde Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu’nun (BDDK) yayınladığı “Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik” denetim komitesi bağımsızlığı ile ilgili bir takım yasal düzenlemeler getirmiştir. Bu tebliğ ve yönetmeliğe göre denetim komitesi üyelerinin yönetim kurulunda yer alan bağımsız yöneticilerden seçilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Bağımsız denetim komitesi, finansal raporlama süreçlerinin objektif bir şekilde gözetim altında tutulmasıyla yatırımcıları yanıltabilecek muhasebe hatalarının tespit edilmesine yardımcı olur (Abbott vd., 2000). Ayrıca, finansal raporlama sürecinde yasa ve yönetmeliklere uyumu sağlayarak hesap verebilirliği teşvik eder. Bu sayede, kamuya açıklanan finansal tabloların doğru olduğunu garanti ederek yatırımcı güvenini artırır. Bağımsız denetim komitesi aynı zamanda şeffaflığı arttırarak, finansal raporlama sürecinin daha adil ve objektif olmasını sağlar (Beasley vd., 2009). Böylece, şirketin finansal durumunu ve performansını doğru bir şekilde değerlendirmek mümkün hale gelir.

Denetim Komitesinde bağımsızlık eksikliği veya çıkar çatışmaları gibi durumlar, denetimin etkinliğini azaltabilir ve güvenilirliği sarsabilir. Denetim komitesi bağımsızlığını hem iç hem de dış faktörler tehlikeye atabilir (Cadbury, 1992; Spira, 2007).

İç Faktörler:

- **Çeşitli Becerilerin Eksikliği:** Denetim komitesi üyeleri, muhasebe ve finansal becerileri veya sektör bilgisi gibi çeşitli uzmanlıklara ve deneyime sahip olmalıdır. Bu tür becerilerin olmaması, manipülasyona açık hale getirerek yönetimin beyanlarına yeterince itiraz edememesine neden olabilir.
- **Çıkar İlişkisi:** Denetim komitesi üyelerinin şirket yönetimi veya diğer menfaat sahipleri ile yakın ve/veya finansal ilişkilerinin olması çıkar çatışmalarına yol açabilir ve tarafsızlıklarını tehlikeye atabilir.
- **Görev süresi:** Denetim komitesi üyelerinin yönetim kurulunda uzun süre görev alması bağımsızlığını tehlikeye atabilmektedir. Denetim komitesi üyelerinin

düzenli rotasyonu, bağımsızlığın korunmasına ve yeni bakış açıları getirilmesine yardımcı olabilir.

- **Çoklu Yönetim Kurulu Üyeliği:** Denetim komitesi üyeleri birden fazla yönetim kurulunda görev yaptıklarında, özellikle aynı şirket yöneticileriyle birlikte görev yaptıklarında, bu durum onların bağımsızlıklarını tehlikeye atan çıkar çatışmalarına neden olabilir.
- **Bilgi ve Kaynaklara Sınırlı Erişim:** Denetim komitesi, bilgi veya kaynaklar için büyük ölçüde şirket yönetimine bağlıysa, bu durum komitenin bağımsız kararlar verme yeteneğini zayıflatabilir ve şeffaflık seviyelerini düşürerek karar verme sürecini engelleyebilir.
- **Düşük Maaş:** Komite üyelerine yeterli ücret ödenmezse, yönetimin veya diğer paydaşların finansal raporlamadaki olası sorunları gözden kaçırmaları veya önemsiz görmeleri yönündeki baskılarına daha duyarlı olabilirler.

Dış Faktörler:

- **Baskı Altına Alma:** Denetim komitesi üyeleri, düzenleyici kuruluşlar veya hissedarlar gibi dış tarafların aşırı etkisine maruz kalırsa, üyelerin bağımsızlığını ve tarafsızlığını tehlikeye atabilir.
- **Düzenleyici Ortam:** Düzenleyici ortam, denetim komitesinin bağımsızlığını etkileyebilir. Bazı ülkelerde, düzenlemeler denetim komitelerinin bağımsızlığını sağlayacak kadar katı olmayabilir.
- **Piyasa Baskıları:** Piyasa baskıları, denetim komitesinin bağımsızlığını zayıflatabilir. Örneğin, oldukça rekabetçi bir piyasada, olumlu bir finansal performans sunma baskısı olabilir ve bu da denetim komitesinin mali raporlama gözetimini tehlikeye atabilir.

Bu faktörler, denetim komitesi üyelerinin şirketin finansal raporlama sürecini etkin bir şekilde denetlemesine, iç kontrollerin yeterliliğini değerlendirmesine ve yönetimi faaliyetlerinden sorumlu tutmasına engel olabilmektedir. Denetim komitesinde bağımsızlığın olmaması, şirket, hissedarlar ve diğer menfaat sahipleri için birçok ciddi sonuca yol açabilir. Bu sonuçlar genel olarak finansal ve finansal olmayan etkiler olarak gösterilmektedir (Klein, 2000):

Finansal Sonuçlar:

- **Hatalı Finansal Raporlama:** Denetim komitesi bağımsız olmadığında, şirketin finansal raporlama sürecini etkili bir şekilde denetlemede başarısız olabilir. Bu, yatırımcıları ve diğer paydaşları yanlış bilgilendirebilecek ve kötü yatırım kararlarına yol açabilecek yanlış veya yanıltıcı finansal tablolara yol açabilir.
- **Artan Dolandırıcılık Riski:** Bağımsızlık eksikliği, finansal dolandırıcılık riskini de artırabilir. Etkili gözetim ve sorun yönetimi sağlayacak bağımsız bir denetim komitesi olmadığında, hileli faaliyetlerin tespit edilmemesi için daha fazla fırsat olabilir.
- **Yasal ve Düzenleyici Cezalar:** Bağımsız bir denetim komitesi bulundurmayan şirketler yasal ve düzenleyici cezalarla karşılaşabilir. Bu, para cezalarını, yaptırımları ve şirketin itibarının zedelenmesi gibi olası zararları içerebilir.

Finansal Olmayan Sonuçlar:

- **Yatırımcı Güveninin Kaybı:** Denetim komitesinde bağımsızlık eksikliği, yatırımcıların şirkete olan güvenini zedeleyebilir. Yatırımcılar, şirketin finansal raporlaması ve iç kontrollerinin etkin gözetimini sağlamak için denetim komitesine güvenirlir. Denetim komitesinin bağımsız olmaması durumunda, yatırımcılar şirketin mali tablolarının güvenilirliğini ve yönetiminin dürüstlüğünü sorgulayabilir.
- **Kurumsal İtibarın Zarar Görmesi:** Bağımsızlık eksikliği de bir şirketin itibarına zarar verebilir. Bu durum, şirketin paydaşlarıyla olan ilişkileri üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir.
- **Yönetim Başarısızlıkları:** Denetim komitesinde bağımsızlık eksikliği yönetim başarısızlıklarına yol açabilir. Denetim komitesi, kurumsal yönetimde çok önemli bir rol oynar ve bağımsızlığı, etkili gözetim ve hesap verebilirlik için esastır. Bağımsızlığın olmaması, potansiyel olarak kötü stratejik kararlara, artan riske yol açabilir.

3.3.2. Denetim Komitesi Finansal Uzmanlığı

Denetim komitesi üyelerinin uzmanlığı, komitenin etkin bir şekilde çalışması açısından önemli bir faktördür. Üyelerin uzmanlık alanları, komitenin her türlü finansal riski

belirlmesine ve bilgiye dayalı kararlar almasına olanak tanıyan teknik bilgi ve becerileri sağlar. Ayrıca, denetim komitesinin kendilerine sunulan finansal bilgileri anlama ve sorgulama, finansal raporlama sürecini etkin bir şekilde denetleme ve dış denetçilerle etkin bir şekilde iletişim kurma becerisini geliştirir.

Denetim komitesi üyelerinin uzmanlığı yasal düzenlemelerde giderek artan bir şekilde vurgulanmaktadır. Bu eğilim, şirketlerin günümüz iş dünyasında karmaşık finansal çevrelerde varlık göstermesine ve finansal raporlarının katı denetim süreçlerine tabi tutulmasına bağlanabilir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki 2002 yılında çıkarılan Sarbanes-Oxley Yasası (SOX), bu yasal düzenlemelerinin önemli bir örneğidir. SOX, halka açık şirketlerinin denetim komitesinde yer alan üyelerin finansal okuryazar olması gerektiğini ve en az bir üyenin finansal uzmanlığa sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Yasa, “finansal uzmanlığı” genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, finansal tabloların hazırlanması, denetlenmesi ve iç kontrollerle ilgili bilgi, beceri ve deneyime sahip kişi olarak tanımlamaktadır. Avrupa Birliği'nde, Yasal Denetim Direktifi olarak da bilinen 8. Direktif, kamu yararına çalışan şirketlerin denetim komitesi üyelerinin muhasebe ve/veya denetim konusunda yetkinliğe sahip olmasını önermektedir. Türkiye'de ise SPK, 2014 tarihinde 28871 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Kurumsal Yönetim Tebliği'nde, borsada işlem gören şirketlerin denetim komitesi üyelerinden en az birinin denetim veya finans alanında en az beş yıllık deneyime sahip olmasını şart koşturmaktadır.

Denetim komitesi finansal uzmanlığı genel olarak denetim komitesi üyelerinin finans, muhasebe ve denetim alanlarındaki becerisini, bilgi düzeyini ve deneyimini ifade etmektedir (DeZoort vd., 2002). Denetim Komitesinin uzmanlığı üç ana kategoriye ayrılabilir: finans, muhasebe ve denetim.

Denetim komitesi finans uzmanları, genellikle, bankacılık, yatırım yönetimi veya finansal kararlar vermeyi içeren diğer rollerde zengin bir beceri, bilgi ve deneyim seviyesine sahiptir. Şirketin finansal risklerini tahmin etmek, yatırım kararlarını incelemek ve şirketin genel finansal sağlığını değerlendirmek gibi önemli görevleri bulunmaktadır. Ayrıca, karmaşık finansal verileri ve eğilimleri yorumlayabilir, finansal kararların sonuçlarını tahmin edebilir ve şirketin finansal performansını ölçebilir. Finans uzmanlığına sahip üyeler, şirketin finansal ölçütlerini ve göstergelerini

belirleyerek, bunları temel ölçütlerle karşılaştırır ve şirketin mali durumunun objektif bir değerlendirmesini sağlar (Dhaliwal vd., 2006).

Muhasebe uzmanlığı, karmaşık finansal işlemler, muhasebe uygulamaları ve sıkı yasal gereklilikler ile karakterize edilen günümüzün karmaşık iş ortamında özellikle çok önemlidir. Denetim komitesi üyelerinin muhasebe uzmanlığı, komitenin finansal raporlama sürecini etkin bir şekilde denetleme ve inceleme, usulsüzlükleri tespit etme ve muhasebe standartlarına uyumu sağlama becerisinin temel belirleyicisidir. Bu bağlamda "muhasebe uzmanlığı" terimi, denetim komitesi üyelerinin muhasebe ve finansal yönetim alanında sahip olduğu bilgi, beceri ve deneyimi ifade etmektedir (Abernathy vd., 2015). Denetim komitesinde muhasebe uzmanlığının bulunması, karmaşık finansal bilgilerin anlaşılmasını ve yönetim ile dış denetçiler tarafından öne sürülen iddialara karşı çıkma yeteneğini geliştirir. Ayrıca, finansal tabloların doğru ve Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (GAAP) veya Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) gibi düzenleyici gerekliliklerle uyumlu olmasını sağlar (Lisic vd., 2019).

Denetim uzmanlığı, bir kuruluşun finansal raporlama sürecinin etkili bir şekilde gözetimi için gereklidir. Denetim uzmanlığına sahip olan denetim komitesi üyeleri, denetim standartları, süreçleri ve prosedürleri hakkında eksiksiz bir bilgi birikimine sahiptir (Cheung ve Chung, 2022). Komitenin denetim sürecini anlamasına, ilgili sorular sormasına ve denetçilerin bulgularını değerlendirmesine olanak tanır. Ayrıca, denetim sorunlarının zamanında çözülmesi ve denetim sürecinin sorunsuz bir şekilde tamamlanması için çok önemli olan, komite ile denetçiler arasında etkili iletişimi kolaylaştırır. Üyelerin karmaşık finansal işlemleri daha iyi anlamalarına, finansal tablolardaki hataları veya usulsüzlükleri önemli sorunlara dönüşmeden erken tespit etmelerine olanak tanır. Denetim komitesi üyelerinin denetim uzmanlığı, şirketin iç kontrol ortamını etkin bir şekilde denetlenmesine olanak tanır (Bamahros ve Wan-Hussin, 2015).

Komite içinde uzmanlıkların dengeli bir şekilde dağıtılması komitenin işleyişini geliştirebilir. Tek bir üyenin hakimiyetini önleyebilir, görüş çeşitliliğini teşvik edebilir ve finansal raporların daha kapsamlı ve sağlam bir şekilde incelenmesini teşvik edebilir. Ayrıca, bu teknik becerilere ek olarak, denetim komitesi üyeleri, yönetim ve denetçilerle etkili bir şekilde iş birliği yapmak için güçlü iletişim ve liderlik

becerilerine de sahip olmalıdır. Denetim Komitesi'nin uzmanlığı, nesnel ölçütler ve öznel değerlendirmelerin bir kombinasyonu yoluyla değerlendirilebilir. Tipik olarak şu şekilde ölçülür (Carcello vd., 2006; Iyer vd., 2012; Sarbanes, 2002):

- **Akademik Nitelikler:** Denetim komitesi üyelerinin akademik geçmişleri, uzmanlıklarını değerlendirmek için önemli bir temel oluşturur. Finans, ekonomi, işletme veya ilgili alanlarda akademik dereceleri (lisans, yüksek lisans ve doktora) olan üyeler bu alanlarda temel bir kavrayışa sahip olduklarını gösterir.
- **Sertifikalar:** Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, Yeminli Mali Müşavir, bağımsız denetçi, iç denetçi vb. profesyonel sertifikalar, bir kişinin finansal bilgede uzmanlaşma ve profesyonel standartları sürdürme taahhüdünü gösterir.
- **Mesleki Deneyim:** Üyelerin mesleki geçmişleri, uzmanlıklarının değerlendirilmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Mesleki deneyimin değerlendirilmesinde üyelerin üstlendikleri pozisyonlar, yönettikleri finansal görevlerin karmaşıklığı ve çalıştıkları sektörlerin incelenmesi gerekir. Üst düzey finansal pozisyonlarda ve finansal danışmanlık rollerinde deneyim sahibi olanlar özellikle değerli olabilir.
- **Sektöre Özgü Finansal Bilgi:** Genel finansal uzmanlığa ek olarak, şirketin faaliyet gösterdiği sektöre özgü finansal zorlukları, düzenlemeleri ve uygulamaları bilmek önemlidir. Bu finansal bilgiler, sektöre özgü finansal raporlama gerekliliklerini ve risk faktörleri hakkındaki bilgileri içermektedir.
- **Gelişim ve Eğitim:** Finans dünyası sürekli gelişim gösterdiği için denetim komitesi üyelerinin güncel bilgilere ihtiyacı vardır. Finansla ilgili mesleki gelişim veya sürekli eğitim programlarına düzenli olarak katıldıklarına dair kanıtlar, alandaki en son trendleri ve değişiklikleri takip ettiklerini göstermektedir.

3.3.3. Denetim Komitesi Büyüklüğü

Denetim komitesinin etkinliği, bünyesinde barındırdığı üye sayısı ile doğrudan ilişkilidir. Üye sayısının, komitenin görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yeterli olup olmadığı, kurumsal yönetim ve denetim uygulamalarının bir parçası olarak sıkça tartışılan bir konudur. Denetim komitesinin ideal büyüklüğü, şirketin faaliyetlerinin

karmaşıklığı, büyüklüğü ve sektörel özellikleri gibi faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterir

Denetim komitesi üyesi sayısına karar verirken, ilgili yasal düzenlemeler ve düzenleyici kurumların tavsiyelerine başvurmak ve bunlara uymak zorunludur. Denetim Komitesinin gelişimine rehberlik eden düzenlemeler, denetim komitesinde genellikle benzer sayıda üye önermektedir. Bunun nedeni, farklı şirketler arasında benzer üye sayısının olması uygulamaların ve beklentilerin karşılanması için yeterli olmasıdır. Ancak, bir denetim komitesinin ideal üye sayısının şirket faaliyetlerinin karmaşıklığına ve ölçeğine bağlı olarak değişebilmektedir. 2002 tarihli Sarbanes-Oxley Yasası, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki halka açık şirketlerin denetim komitelerinin en az üç üyeden oluşmasını zorunlu kılmıştır. Benzer şekilde, Avrupa Birliği'nin Yasal Denetim Direktifi, kamu yararına çalışan kuruluşlarda en az üç üyeden oluşan bir denetim komitesinin varlığını şart koşmaktadır. Türkiye'de, Sermaye Piyasası Kurulu'nun 2014 tarihli Kurumsal Yönetim Tebliği, borsada işlem gören şirketlerin denetim komitelerinin en az iki üye barındırmasını zorunlu kılmaktadır.

Bir denetim komitesinin ideal büyüklüğü, şirketin büyüklüğü, faaliyet gösterdiği sektör, karşılaştığı riskler ve özel ihtiyaçları gibi birçok değişkene göre farklılık gösterir. Denetim komitesinin büyüklüğü arttıkça, çeşitli uzmanlık alanlarından gelen görüşlerin komite içinde temsil edilme olasılığı da artar, bu da karar alma süreçlerinde daha geniş bir perspektifin dikkate alınmasını sağlar. Ancak, büyük denetim komiteleri, üyeler arasında etkili iletişimi zorlaştırabilir ve karar alma süreçlerini yavaşlatabilir. Denetim komitesi büyüklüğünün hem avantajları hem de dezavantajları olabilir ve etkinliği, şirketin doğası, sektörü ve karşı karşıya olduğu özel koşullar dahil olmak üzere bir dizi faktöre bağlı olarak değişebilir (Collier ve Gregory, 1999; DeZoort vd., 2003; Kiger ve Scheiner, 1997)

Avantajlar:

- **Farklı Beceriler ve Perspektifler:** Daha büyük komiteler, daha geniş bir beceri ve deneyim yelpazesine sahip üyeleri bir araya getirebilir. Bu çeşitlilik, tartışmaları ve karar verme süreçlerini zenginleştirebilir ve ayrıca komitenin, şirketin finansal raporlama sürecinin ve risk yönetiminin tüm yönlerini denetlemek için gerekli uzmanlığa sahip olmasını sağlamaya yardımcı olabilir.

- **İş Yükünün Dağılımı:** Daha büyük komiteler, iş yükünü üyeleri arasında daha eşit bir şekilde dağıtarak herhangi bir üyenin üzerindeki yükü azaltabilir. Bu durum özellikle önemli denetim faaliyeti gerektiren büyük veya karmaşık şirketlerde faydalı olabilir.

Dezavantajları:

- **Koordinasyon ve İletişim Zorlukları:** Daha büyük grupları koordine etmek ve yönetmek zor olabilir. Ayrıca, daha büyük gruplarda üyeler arasında açık ve etkili iletişim sekteye uğrayabilir.
- **Grup Düşüncesi:** Daha büyük komiteler, grup üyeleri arasında fikir birliğine veya tekdüzeliğe yönelik eğilimin kusurlu veya verimsiz karar vermeye yol açabileceği bir durum olan “grup düşüncesi (groupthink)” olarak bilinen bir olguya neden olabilir.
- **Maliyetler:** Büyük denetim komiteleri, operasyonel giderlerde artışa neden olabilir. Daha büyük bir komite, üyelerin ücretleri, toplantılar için seyahat ödenekleri, eğitim ve geliştirme girişimleriyle ilgili harcamalar gibi çeşitli alanlar için daha yüksek maliyetler içerebileceğinden, daha büyük komiteler daha pahalı olabilir.

3.3.4. Denetim Komitesi Toplantı Sıklığı

Gelir, gider ve kara kadar geniş bir finansal veri yelpazesini içerisinde barındıran finansal tablolar, şirketin ekonomik performansı ve istikrarının genel bir görüntüsünü sunar. Finansal tabloların incelenmesi, denetim komitesinin sorumluluklarının vazgeçilmez bir parçasını oluşturur. Denetim komiteleri, bu sorumluluklarını toplantılar aracılığıyla yerine getirir. Denetim komitesi toplantıları, üyelere finansal tabloları gözden geçirme, şirketin karşı karşıya olduğu önemli riskler hakkında bilgilendirme, olası dolandırıcılık veya muhasebe usulsüzlüklerini tespit etme ve iç kontrol fonksiyonunu değerlendirme fırsatı sunar. Denetim komitesi toplantıları formalite toplantılar değildir, aksine şirketin finansal performansının, risk yönetiminin ve etik standartlarının sağlam bir şekilde incelenmesini kolaylaştıran stratejik toplantılardır (Spira, 2007).

Denetim komitesi toplantı sıklığı, denetim komitesinin gayretinin bir ölçüsüdür ve komitenin etkinliğinin belirlenmesinde önemli bir rol oynar (Raghunandan ve Rama, 2007). Denetim komitesinin rolü, dış denetçi ile yönetim kurulu arasında etkin iletişim sağlamak, izleme sürecini kolaylaştırmak ve denetim alanında bağımsızlığı artırmaktır. Denetim komitesi toplantıların sıklığı komitenin faaliyet düzeyinin ve görevlerini yerine getirmesindeki etkinliğinin bir ölçüsüdür (Vafeas, 1999). Özellikle yüksek vekalet maliyetlerinin söz konusu olduğu durumlarda, aktif bir denetim komitesinin şirketin finansal raporlama kalitesi hakkında olumlu bir izlenim oluşturduğunu göstermektedir (Yekini vd., 2015). Ayrıca, şirketin doğru finansal raporlama yapmasına, etkin iç kontrol sistemleri kurmasına ve işlevsel bir risk yönetimi süreci yürütmesine olanak tanır. Dolayısıyla, denetim komitesi toplantılarının sıklığı, hissedarların çıkarlarının korunmasına katkı sağlar ve şirketin piyasada daha iyi bir değer kazanmasına yardımcı olur (Osman ve Samontaray, 2022). 2002 tarihli Sarbanes-Oxley Yasası gibi dikkate değer mevzuatlar da dahil olmak üzere düzenleyici çerçeveler, denetim komitesi toplantılarının sıklığına dair kesin bir zaman çizelgesi belirlemez. Bu durum, denetim komitelerine, üyelerin uygun gördüğü sıklıkta toplanma esnekliği sağlar. Her üç ayda bir gerçekleştirilen toplantılar, yılda iki kez yapılan toplantılara göre, şirketin hızla değişen iş koşullarına daha çabuk ve etkin bir şekilde yanıt vermesine imkân tanır. Operasyonel, finansal, düzenleyici ve stratejik risklerin aniden belirebileceği ve artabileceği bir ortamda, üç ayda bir yapılan toplantılar, denetim komitesine bu riskleri zamanında tespit etme ve gerektiğinde hızla müdahale etme yeteneği verir.

Denetim komitesi toplantılarının sıklığı ve bunun denetim sürecinin etkinliği üzerindeki etkisi devam eden bir tartışma konusudur (Radin, 2018; Vafeas, 1999).

Daha Sık Toplantıların Avantajları:

- **Artan Gözetim:** Daha sık toplantılar, komite üyelerinin şirketin mali tablolarını ve iç kontrollerini incelemeleri için daha fazla fırsata yol açabilir, bu da daha doğru finansal raporlamaya ve yanlış raporlama riskinin azalmasına yol açabilir.
- Toplantılar, komite üyelerine şirket faaliyetleri ve sektörel trendler hakkında daha detaylı bilgiler sağlar. Düzenli toplantılar yoluyla komite üyeleri, şirket

içindeki değişiklikler hakkında güncel bilgilere sahip olabilir ve bilgilerini diğer üyelerle paylaşabilir.

- **Daha İyi İletişim:** Daha fazla toplantı, toplantılara katılım sağlayan üyeler arasında iletişimi, iş birliğini ve dayanışmayı arttırabilir.

Daha Sık Toplantıların Dezavantajları:

- **Ek Maliyetler:** Daha sık toplantı, maliyetleri arttırabilir. Bu maliyetlere, komite toplantıları için hazırlık süresi maliyeti, toplantı lojistiği maliyetleri ve komite üyeleri için ek ücretler dahildir.
- **Zaman Kısıtlamaları:** Daha sık yapılan toplantılar, yöneticilere ayrıntılarla aşırı yük bindirebilir ve bu da dikkatlerini diğer sorumluluklarından ve rollerinden uzaklaştırabilir. Bu, "iki kademeli" bir yönetim kuruluna yol açabilir ve denetim komitesinin amacının yönetimi dışarıda bırakmak olduğu yönünde korku uyandırabilir.

3.3.5. Denetim Komitesi Üyelerinin Deneyimi

Denetim komitesinin görev süresi, kurumsal yönetimin dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi gereken kritik bir özelliktir. Denetim komitesi, finansal raporlama sürecinin gözetiminden, iç kontrollerin izlenmesinden, kanun ve düzenlemelere uyumun sağlanmasından sorumludur. Son yıllarda, denetim komitesi üyelerinin görev yaptıkları sürenin uzunluğu konusunda artan bir tartışma söz konusudur.

Deneyimli üyelerin komite çalışmalarına kurumsal bilgi ve uzmanlık katkısı, komitelerde daha etkili kararların alınmasına yardımcı olmaktadır (Beasley ve Salterio, 2001; Dezoort, 1998). Zamanla birlikte görev yapan komite üyeleri, sorumluluklarını yerine getirirken birlikte daha etkin çalışmalarını sağlayacak ilişkiler geliştirirler (Sultana vd., 2019). Ayrıca, daha uzun hizmet, komite üyelerine şirket operasyonları hakkında bilgi edinmeleri için daha fazla zaman sağlar ve böylece iş sürecinde her şeyin nasıl bir araya geldiğine dair bilgi düzeylerini geliştirir. Deneyimli yöneticiler, düzenleyiciler veya yatırımcılar gibi dış taraflarca yürütülen denetimler veya diğer soruşturmalar sırasında ortaya çıkabilecek potansiyel risklerin belirlenmesinde yardımcı olabilir (Li vd., 2021).

Bununla birlikte, uzun süredir çalışan denetim komitesi üyesi, şirket yönetimine veya sektör uygulamalarına karşı kayıtsız kalabilir (Nili, 2016). Uzun süreli görev, denetim komitesi üyelerinin şirket yönetimi ile fazla yakınlaşmasına yol açabilir; bu durum, özellikle muhasebe politikalarıyla ilgili konuların müzakereye ihtiyaç duyduğu durumlarda, etkin gözetim görevlerini yerine getirmek için gerekli olan bağımsızlığı ve tarafsızlığı korumaları zorlaştırabilir (Vafeas, 2003).

Bu endişeleri gidermek için düzenleyici kurumlar ve şirketler, bağımsız üyelere yönelik birtakım kısıtlamalar getirmiştir. Sermaye Piyasası Kurulu'nun 2014 tarihli Kurumsal Yönetim Tebliğinde, yönetim kurulu bağımsız üyelerinin görev süresi üç yıla kadar olup, tekrar aday gösterilerek seçilmeleri mümkün olduğunu ancak şirketin yönetim kurulunda son on yıl içerisinde altı yıldan fazla yönetim kurulu üyeliği yapmamış olmaları gerektiğini vurgulamıştır. Bu düzenleme ile denetim komitesi üyelerinin bir şirketin denetim komitesinde on yıl içerisinde altı yıldan fazla görev almasını engeller. Ayrıca birçok şirket denetim komitesi üyeleri için "hizmet kısıtlaması" politikası benimsemektedir (Vafeas, 2003). Hizmet kısıtlaması, komiteye düzenli olarak yeni bakış açıları getirilmesini sağlamayı amaçlayarak, grup düşüncesi ve rehabet riskini azaltır (Nili, 2016). Denetim komiteleri tarafından süre sınırlamalarının benimsenmesi, finansal raporlama süreçlerinde bağımsızlığı, nesnelliği ve hesap verebilirliği teşvik edebilir. Ancak komite çalışmalarının devamlılığını bozan bir sirkülasyona da neden olabilir.

3.3.6. Denetim Komitesi Cinsiyet Çeşitliliği

Dünya genelindeki düzenleyici otoritelerin, yönetmelikler veya gönüllü ilkeler aracılığıyla yönetim kurulları ve komitelerde cinsiyet çeşitliliğinin artırılmasına yönelik çabalarına karşın, kaydedilen ilerleme hızı düşük kalmaktadır (Sultana et al., 2020). Denetim komitelerinde cinsiyet çeşitliliğini özel olarak zorunlu kılan evrensel düzenlemeler bulunmamakla birlikte, bazı ülkeler şirket kurullarında daha geniş bir şekilde cinsiyet çeşitliliğini teşvik eden düzenlemeler veya yönergeler getirmiştir. Örneğin, İsveç gibi bazı Avrupa ülkelerinde şirketlerin yönetim kurullarında kadınların temsilini artırmak için kota kanunları çıkarılmıştır. Bu kanunlar, yönetim kurulunun bir alt kümesi olarak denetim komitelerinin oluşumunu dolaylı olarak etkilemektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu, halka açık şirketlerin yönetici adaylarını belirlerken çeşitliliği dikkate alıp almadıklarını ve nasıl değerlendirdiklerini açıklamalarını zorunlu kılar. Bu kural özellikle cinsiyet çeşitliliği veya denetim komitelerine atıfta bulunmamakla birlikte, denetim komitelerinin oluşumu üzerinde etkileri vardır. Ayrıca, Birleşik Krallık Kurumsal Yönetişim Yasası gibi birçok ülkedeki kurumsal yönetim yasaları, kurulların bir beceri, deneyim, bağımsızlık ve bilgi dengesine sahip olmasını ve cinsiyet de dahil olmak üzere çeşitliliği bu dengenin bir parçası olarak dikkate almasını tavsiye eder. Yine, özel olarak denetim komitelerini hedef almamakla birlikte, bu tür tavsiyeler denetim komitelerinin yapısını önemli ölçüde etkilemektedir.

Türkiye’de kadın üyelerle ilgili ilk düzenleme, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından 11.02.2012 tarih ve 28201 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (Seri: IV, No: 56)’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ’de yapılmıştır. İlgili Tebliğ’de “4.3.10. *Yönetim kurulunda en az bir kadın üye bulunur.*” ifadesi yer almasına karşın uygulanması şirketler açısından zorunlu değildi. Daha sonrasında 03.01.2014 tarih, 28871 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan II-17.1. sayılı Kurumsal Yönetim Tebliği ile, kadın üyelerle ilgili düzenleme biraz daha geliştirilmiştir: İlgili tebliğe “4.3.9. *Şirket, yönetim kurulunda kadın üye oranı için % 25’ten az olmamak kaydıyla bir hedef oran ve hedef zaman belirler ve bu hedeflere ulaşmak için politika oluşturur. Yönetim kurulu bu hedeflere ulaşma hususunda sağlanan ilerlemeyi yıllık olarak değerlendirir.*” şeklinde bir madde eklenmiş, yine “uy ya da açıkla” prensibine tabi ilkeler arasında yer almıştır (Öcal, 2022).

Kadın üyelerin üst kurullara ve komitelere katılımı, kurulların izleme ve karar alma süreçlerine katkıda bulunacak etik yaklaşımlar, duygusal zekâ, iletişim becerileri ve bilişsel çeşitlilik gibi değerli nitelikler sunmaktadır (Sultana vd., 2020). Bu özellikler, daha kapsayıcı, yenilikçi ve etik kararların alınmasını sağlayarak, şirketlerin performansını ve itibarını güçlendirir (Oradi ve Izadi, 2019). Ayrıca, kadınların yönetim kurullarında yeterli temsiliyetinin sağlanması, grup düşüncesinin ve homojenlikten kaynaklanan önyargıların önüne geçerek, farklı perspektiflerin ve kritik düşünmenin teşvik edilmesine katkıda bulunur (Cheung ve Chung, 2022) Cinsiyet çeşitliliğinin yokluğu, yönetim kurulu üyelerinin eleştirel düşünmeden yoksun bir

şekilde birbirlerinin fikirlerine kolayca katılma eğilimine yol açabilir, bu da stratejik karar alma süreçlerinde zayıflıklara ve yanlış yönlendirmelere sebep olabilir (Ilie ve Cardoza, 2018).

3.4. Denetim Komitesi Görev ve Sorumlulukları

Denetim komitesinin görevleri, kesin maddelerle sıralanmış sabit bir çerçeve içerisine sığdırılmamış olup, zamanla ve yeni ortaya çıkan muhasebe skandallarının ışığında gelişmekte ve genişlemektedir. Denetim komitesinin üzerine düşen en önemli görevlerden biri, finansal tabloların doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlamak üzere etkili kontrol sistemlerinin tasarlanması ve uygulanmasıdır (TÜSİAD, 2012). Denetim komitesi, düzenli gerçekleştirilen toplantılar yoluyla yönetim kuruluna, finansal raporlama, iç kontrol sistemi, risk yönetimi ve denetim işlevleri konusunda rehberlik ve destek sağlayarak kurumsal yönetim ve denetim görevlerinin yerine getirilmesine katkıda bulunur. Denetim komitesinin temel görevleri arasında, dış denetçilerle etkili bir iletişim kurarak, denetim planlarını, bulgularını ve finansal raporlama sürecine ilişkin herhangi bir sorunu tartışmak, iç kontrol sistemlerinin güçlendirilmesine yönelik önerilerde bulunmak, risk yönetimi politikalarını gözden geçirmek ve geliştirmek ve şirketin yasalara, düzenlemelere ve en iyi uygulama standartlarına uygunluğunu değerlendirmek yer alır (Spira, 2007). Komitenin çalışmaları, bir tüzük veya yönerge ile resmi olarak belirlenir, bu belge komitenin yetkilerini, sorumluluklarını ve çalışma usullerini net bir şekilde tanımlanması gerekir (Demir, 2016:74).

Denetim komitesinin görevi, yürütme faaliyetlerinden ziyade, gözetim ve denetleme işlevleridir (Ghafran ve O'Sullivan, 2013). Komitenin üstlendiği temel sorumluluklar şu şekildedir (Ergin vd., 2008; Kılıç ve Türedi, 2020):

- Yıllık raporlar da dahil olmak üzere, üçüncü kişilere yönelik tüm raporların adil, dengeli ve muhasebe standartlarına uygun olmasını sağlamak amacıyla yönetim kuruluna destek vermek.
- Yönetimle bağımsız denetçi arasında mutabakat sağlamak ve bu süreçte yönetim kuruluna danışmanlık yapmak.

- Bağımsız denetçilerin görevlerini uygun şekilde yerine getirip getirmediğini gözetlemek ve bulgular hakkında yönetim kurulunu bilgilendirmek.
- Bağımsız denetçinin ataması veya görevden alınması konusunda yönetim kuruluna önerilerde bulunmak.
- Bağımsız denetçilere ödenecek ücretlerle ilgili yönetim kuruluna tavsiyelerde bulunmak.
- Şirketin iç kontrol düzenlemelerinin yeterliliğini ve iç kontroldeki zayıflıkları gözlemek.
- İç kontrole ilişkin özel konularda araştırmalar yapılması için görevlendirme yapmak.
- İç denetim birimi başkanından, yönetimin risk olarak nitelendirdiği önemli bulgular hakkında bilgi almak.
- İç denetim biriminin prosedürlerinin yeterliliğini sağlamak ve prosedürlerin oluşturulmasında tavsiyelerde bulunmak.
- İç denetim birimi başkanının atamasını ve görev süresinin sonlandırılmasını onaylamak.
- İç denetim biriminin planını ve kaynaklarının yeterliliğini gözden geçirerek yönetim kurulunu bilgilendirmek.
- İç ve bağımsız denetimler aracılığıyla işletmenin kurumsal yönetim politikalarının ve etik uygulamaların gözden geçirilmesi ve uyumun sağlanması.
- Çıkar çatışması ve hile ile ilgili politikaların geliştirilmesi ve uygulanması konusunda faaliyetlerde bulunmak.

Denetim Komitesi, yönetim kuruluna bağlı bir yönetim organıdır. Şirketin finansal sağlığı ve operasyonel etkinliği için kritik alanlarda gerekli gözetim ve rehberlik sağlayarak yönetim kurulu için hayati bir destek görevi görür. Denetim komitesinin rolü çok yönlüdür ve finansal raporlama, iç kontrol sistemleri, risk yönetimi ve hem iç hem de dış denetim işlevleri dahil olmak üzere kurumsal yönetimin birkaç temel alanını kapsar.

3.4.1. Denetim Komitesinin Finansal Raporlama Sürecindeki Görev ve Sorumlulukları

Denetim komitesi, bir şirketin muhasebe ve finansal raporlama süreçlerinin denetimi ve yönetim kurulu tarafından atanan bağımsız denetçilerle iş birliği yaparak finansal tabloların incelenmesi amacıyla kurulan kritik bir yapıdır. Komitenin asli görevi, finansal raporların doğruluğunu, bütünlüğünü ve güvenilirliğini sağlamak ve bu raporların şirketin gerçek finansal durumunu doğru bir şekilde yansıtmasını garantilemektir. Bu süreçte, denetim komitesi finansal raporların, şirketin iç kontrol sistemlerinin ve muhasebe politikalarının sıkı bir şekilde gözden geçirilmesini sağlar. Ayrıca, finansal raporların eksiksiz ve düzenleyici gerekliliklere uygun olarak hazırlanmasını denetler. Bu detaylı inceleme ve denetim süreci, yönetim kuruluna stratejik kararlar almak için gereken güvenilir ve net finansal bilgileri sağlar.

SPK'nın yayımladığı kurumsal yönetim tebliğinde, denetim komitesi, şirketin finansal durumunu düzenli olarak değerlendirmek için yönetim kurulu ve bağımsız denetçilerle birlikte toplanması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu toplantılarda, üç aylık ve yıllık finansal tablolar, kazanç raporları, finansal ayrıntılar ve dış derecelendirme kuruluşları ile analistlere verilen bilgiler detaylıca incelenir. Komite ayrıca, şirketin finansal raporlama süreçlerinin ve iç kontrol sistemlerinin etkinliğini artırmak için tavsiyelerde bulunur.

Özellikle, denetim komitesinin sorumlulukları arasında, dolandırıcılığın önlenmesi ve tespit edilmesi için gerekli politika ve süreçlerin yürürlükte olup olmadığını kontrol etmek de yer alır. Bu, varlıkların kötüye kullanılmasını, yolsuzlukları ve mali tablo sahtekarlıklarını önlemeye yönelik önemli bir adımdır (Mustafa ve Meier, 2006). Denetim komitesi bu bağlamda, şirket içindeki etik standartların ve uyum programlarının sürdürülmesi ve geliştirilmesi konularında da aktif bir rol oynar. Şirketin mali raporlama ve iç denetim faaliyetlerinin sürekli olarak gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi, denetim komitesinin temel sorumluluklarından biri olarak kabul edilir. Bu sayede, şirketin finansal sağlığı ve risk yönetimi süreçlerinin şeffaflığı ve etkinliği artırılmış olur.

3.4.2. Denetim Komitesinin İç Kontrol Gözetimindeki Görev ve Sorumlulukları

İç kontrol sistemleri, finansal raporlamanın doğruluğunu ve güvenilirliğini, yasa ve yönetmeliklere uyumu ve şirket faaliyetlerinin verimli ve etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla tasarlanır. Enron skandalı, iç kontrol sistemlerindeki başarısızlıkların ne kadar yıkıcı sonuçlara yol açabileceğini gözler önüne sermiştir (Zhang vd., 2007). Bu skandal, iç kontrol mekanizmalarının zayıflığı nedeniyle Enron'un finansal tablolarının yanıltıcı ve manipülatif bir yapıya bürünmesine, dolayısıyla yatırımcıların ve piyasanın yanıltılmasına neden olmuştur. Ayrıca, bu zayıf iç kontrol sistemi, şirketin yasadışı faaliyetlerini gizlemesine ve dolandırıcılık yapmasına olanak sağlamıştır (Aslan, 2018). Bu tür finansal skandallar, şirketlerin iç kontrol sistemlerinin etkinliğini sağlayacak ve güçlendirecek izleme mekanizmalarının geliştirilmesinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Uygun bir iç kontrol sisteminin oluşturulması ve sürdürülmesi yönetimin sorumluluğunda olup, bu süreçte denetim komitesi kilit bir rol oynamaktadır (Krishnan, 2005). Denetim komitesi, şirketin iç kontrol sistemlerini değerlendirme, geliştirme ve bu sistemlerin etkinliğini sağlama konusunda önemli bir göreve sahiptir. İç kontrol sistemlerinde eksiklikler tespit edildiğinde, denetim komitesi yönetim kuruluna bu eksiklikleri gidermek için gerekli önlemleri alması konusunda rehberlik eder ve bunu takip eder (Ergin vd., 2008). Komite, iç kontrol sistemlerinin sürekli olarak gözden geçirilmesini sağlayarak, şirketin finansal raporlama süreçlerindeki potansiyel zayıflıkları ve riskleri proaktif bir şekilde ele alır. Denetim komitesinin bu etkin gözetimi, şirketin yasal düzenlemelere uyumunu sağlamanın yanı sıra, operasyonel verimliliği ve genel iş etiği standartlarını da yükseltir.

3.4.3. Denetim Komitesinin İç Denetim Fonksiyonunun Gözetimindeki Görev ve Sorumlulukları

İç denetim, bir firmanın operasyonel faaliyetlerine değer katmak ve geliştirmek için tasarlanmış bağımsız, objektif bir güvence ve danışmanlık faaliyetidir. İç denetimin amacı, riske dayalı bir yaklaşımı benimseyerek, firmanın hedeflerine ulaşma sürecini iyileştirmektir. Aynı zamanda, işletmenin faaliyetlerinin etkinlik, verimlilik ve uygunluğunu değerlendirerek yönetim kuruluna ve yönetime değerli bilgiler

sunmaktır. İç denetim, uyum ve risk yönetimi konularında da firmaya rehberlik etmekte ve bu sayede şirketin büyüme ve sürdürülebilirlik hedeflerini desteklemektedir.

Denetim komitesinin görevleri arasında şirketin iç denetim sistemlerinin ve kurumsal risk yönetimi uygulamalarının gözden geçirilmesi yer almaktadır. Bunu yapmak için, denetim komitesi, iç denetimin şirket içindeki amacını, yetkisini ve sorumluluğunu resmi olarak tanımlayan iç denetim tüzüğünü ve şirketin operasyonel faaliyetlerinin kapsamlı bir değerlendirmesini içeren iç denetim planını incelemekte ve onaylamaktadır (Kılıç ve Türedi, 2020). İç denetim fonksiyonu tarafından hazırlanan raporları, bulguları, tavsiyelerini inceler ve yönetimin belirlenen kontrol zayıflıklarını veya süreç verimsizliklerini ele almak için uygun önlemleri almasını sağlar. Son olarak iç denetimin görevini etkili bir şekilde yerine getirmek için gerekli kaynaklara, becerilere ve yetkinliklere sahip olmasını sağlayarak iç denetim fonksiyonunun performansını, bağımsızlığının, tarafsızlığının ve etkinliğinin değerlendirir (Braiotta Jr vd., 2010). İç denetim fonksiyonunun bulunmadığı durumlarda denetim komitesi yıllık olarak ihtiyaç olup olmadığını değerlendirerek yönetim kuruluna öneride bulunmalı ve böyle bir fonksiyonun bulunmamasının nedenleri yıllık faaliyet raporunun ilgili bölümünde açıklanmalıdır.

3.4.4. Denetim Komitesinin Bağımsız Denetim Gözetimindeki Görev ve Sorumlulukları

Bağımsız denetim, denetlenen şirketin finansal tablolarının doğruluğu ve güvenilirliği hakkında tarafsız ve bağımsız bir görüş sunma sürecidir (Cömert, 2016). Bu süreç, şirketin mali durumunu, işlem sonuçlarını ve nakit akışlarını yansıtan finansal raporların, kabul edilen muhasebe ilkeleri ve standartlarına uygunluğunu objektif bir şekilde değerlendirir. Bağımsız denetçiler, şirketin finansal raporlamasının şeffaflığını, doğruluğunu ve yasal uyumunu sağlamak amacıyla, finansal tabloları kapsamlı bir şekilde inceleyerek, şirketin finansal performansı ve durumu hakkında güvenilir bilgiler sağlarlar.

Denetim komitesi, faaliyetleri denetim kalitesini önemli ölçüde etkileyen bağımsız denetimin gözetiminde önemli bir rol oynamaktadır (Bratten vd., 2022). Bu kapsamda bağımsız denetçi seçimi ve değerlendirmesinde önemli görevler üstlenir. Denetçi

firmaların titiz bir değerlendirme sürecinden geçirilmesi, denetim sözleşmesinin şartlarının belirlenmesi ve denetçi firmayla yapılan sözleşmenin kapsam ve süre gibi detaylarının netleştirilmesi bu sürecin önemli adımlarıdır (Braiotta vd., 2010). Ayrıca, denetim komitesi, denetçinin performansını sürekli olarak izler ve gerektiğinde denetçi değişikliği yapılmasını önerir, bu süreçte denetçinin bağımsızlığını ve objektifliğini korumak için gerekli tedbirleri alır. Eğer denetçinin performansı yetersiz bulunursa veya daha iyi bir alternatif mevcutsa, yönetim kuruluna denetçi değişikliği yapılmasını önerir. Denetim komitesinin bağımsız denetim sürecindeki bu rolleri, şirketin finansal raporlama sürecinin şeffaf, doğru ve güvenilir olmasını sağlamanın yanı sıra, yatırımcıların ve diğer paydaşların şirkete olan güvenini artırmak ve şirketin genel itibarını korumak açısından büyük önem taşımaktadır.

3.5. Denetim Komitesi ile İlgili Teoriler

Denetim komitesi kurumsal yönetim teorilerinin merkezi bir bileşenidir. Denetim komitesi etkili kurumsal yönetimin ayrılmaz bir parçasıdır; yönetim ve hissedarlar arasındaki boşlukları kapatmaya, şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmaya, düzenleyici standartlara uyumu sağlamaya ve değerli kaynaklar ve uzmanlık eklemeye hizmet eder. Her teori, denetim komitesinin rolüne ilişkin farklı bir bakış açısı sunarak, modern şirketlerin yönetiminde denetim komitesinin çok yönlü önemini vurgulamaktadır.

3.5.1. Vekalet Teorisi

Vekalet teorisi, kurumsal yönetim araştırmalarında en baskın teorilerden birisidir. Denetim komitesi ve kamuyu aydınlatma arasındaki ilişki, Jensen ve Meckling (1976) tarafından öne sürülen ve Fama ve Jensen (1983) tarafından desteklenen vekalet teorisi üzerinden sıkça analiz edilmektedir. Vekalet teorisine göre, hissedarlar (asiller) ve yöneticiler (vekiller) arasındaki çıkar çatışmaları, yöneticilerin hissedarların çıkarlarını korumak yerine kendi çıkarlarını öncelikli olarak gözetmelerinden kaynaklanır. Bu teoriye göre, yöneticilerin hissedarların menfaatlerini savunma sorumluluğu vardır ancak kendi çıkarlarına odaklanarak bu sorumluluğu ihlal edebildiklerini vurgulamaktadır. Yöneticilerin hissedarların çıkarlarına aykırı

davranma ihtimali, asil ve vekil arasındaki bilgi asimetrisiyle doğrudan ilişkilidir (Panda ve Leepsa, 2017). Bu durumda, kamuyu aydınlatma, hissedarlar ve yöneticiler arasındaki bilgi asimetrisini azaltmayı hedefleyen bir araç olarak görülmektedir (Healy ve Palepu, 2001; Watson, Shrives ve Marston, 2002). Vekalet teorisine göre, denetim komitesi, şeffaflığı sağlamak ve bilgi asimetrisini azaltmak amacıyla gözetim ve izleme görevi yürüten bir mekanizmadır (Beasley vd., 2009). Denetim komitesinin rolü, finansal ve finansal olmayan raporlamayı, dış denetimi ve iç kontrol süreçlerini izleyerek hissedarların çıkarlarını korumaktır (Turley ve Zaman, 2004). Yönetimin hissedarların çıkarlarına en uygun şekilde hareket etmesini sağlamak için bir kontrol ve denge görevi görür. Menon ve Deahl Williams (1994: 125-127), yüksek vekalet maliyetleri olan firmaların, denetim komiteleri aracılığıyla artan izleme faaliyeti üstlenerek bu maliyetleri azaltmaya çalıştıklarını göstermiştir.

Vekalet teorisine göre denetim komitesinin bağımsızlığı, komitenin denetim ve izleme kapasitesini etkileyen en kritik özelliklerden birisi olarak kabul edilmektedir (Abbott vd., 2004). Bağımsız üyelerin şirket içi yönetimle ilişkileri bulunmamasından dolayı denetim ve izleme işlevlerini daha etkin bir biçimde yerine getirmektedir (Carcello ve Neal, 2003; Fama ve Jensen, 1983). Bu teori, özellikle, bağımsız denetim komitelerinin bilgi toplama ve temsil süreçlerinde hileli uygulamaları tespit etme ve azaltma kapasitelerine dikkat çekmektedir (Abbott ve Parker, 2000; Be'dard vd., 2004). Ayrıca, Li vd. (2012), denetim komitesinin bağımsızlığının hem finansal hem de finansal olmayan kurumsal açıklamaların güvenilirliğini ve kalitesini artırdığına işaret etmiştir.

3.5.2. Kaynak Bağımlılığı Teorisi

Kurumsal yönetimin en önemli teorilerinden birisi olan kaynak bağımlılığı teorisi, işletmelerin dış çevrelerindeki kaynaklara olan bağımlılıklarını açıklamaktadır. 1970'li yıllarda Pfeffer ve Salancik (1978) tarafından geliştirilen bu teoriye göre, bir işletmenin stratejik kararlarını etkileyen en önemli faktör, dış çevreden sağladığı kaynaklardır. İşletmeler, dış çevrelerindeki kaynakların azalması veya kaynak tedarikçileriyle ilişkilerin bozulması durumunda stratejik açıdan zorluklarla karşılaşabilirler. Bu nedenle, işletmeler, çoğunlukla çevresel belirsizlikler ve

bağımlılıklarla başa çıkmayı da içeren dış kaynakları etkili bir şekilde yönetmesi ve güvence altına alması gerekmektedir.

Kaynak bağımlılığı teorisi açısından bakıldığında, denetim komitesi dışarıya bağımlılıkların yönetilmesinde ve özellikle finansal güvenilirlik ve paydaşların güveni açısından gerekli kaynakların güvence altına alınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bédard ve Gendron (2010), denetim komitesinin finansal raporlamanın doğruluğunu ve düzenlemelere uygunluğunu sağlayarak yatırımcılar, düzenleyiciler ve finansal kurumlar gibi dış paydaşlar nezdinde güvenin oluşturulmasına ve sürdürülmesine yardımcı olduğuna işaret etmiştir. Bu güven, herhangi bir kuruluş için, özellikle sermayenin güvence altına alınması ve operasyonların sürdürülmesi açısından çok önemli bir kaynaktır. Williamson (1984), denetim komitesi gibi kurumsal yönetim mekanizmalarının finansal raporlamanın bütünlüğünü gözeterek çevresel belirsizliğin azaltılmasına katkıda bulunduğunu vurgulamıştır. Bu gözetim, kuruluşun yatırımcıların ve diğer paydaşların karar vermesinde kritik önem taşıyan dış çevreye şeffaf ve güvenilir bir mali tablo sunmasına yardımcı olur.

3.5.3. Paydaş Teorisi

Paydaş teorisi, kurumsal yönetimin odağını hissedarların ötesinde çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler ve toplum gibi diğer paydaşları da kapsayacak şekilde genişletir. Bu teori, firmanın hedeflerinin ve dolayısıyla sonuçlarının, firmadaki çeşitli paydaşların (yöneticiler, çalışanlar, hissedarlar, tedarikçiler, satıcılar) çatışan amaçlarını dengeleyerek elde edilmesi gerektiğini savunur. Solomon (2020), paydaş teorisinin temellerinden birinin, şirketlerin çok büyük olması ve toplum üzerindeki etkilerinin çok yaygın olması, dolayısıyla yalnızca hissedarlarından ziyade toplumun çok daha fazla kesimine hesap verme sorumluluğu vermeleri gerektiğini ileri sürmüştür; çalışanları, tedarikçileri, müşterileri, alacaklıları, şirketin operasyonlarının yakınındaki toplulukları ve tüm vatandaşları içermelidir. Donaldson ve Preston (1995), yöneticilerin akıllıca kararlarını vermekten ve tüm paydaşlar için fayda elde etmek için en iyi çabayı göstermekten sorumlu olduğuna dikkat çekmektedir.

Bu teoriye göre, iyi işleyen bir denetim komitesi, bir firmada daha iyi kurumsal yönetim uygulamalarının gelişmesini sağlar ve bu da paydaşların refahının artmasına yol açar. Dey (2008), bir şirketin performansının ve paydaşların değerinin, denetim

komitesi de dahil olmak üzere çeşitli kurumsal yönetim mekanizmalarından olumlu yönde etkilendiğini belirtmiştir. DeZoort vd. (2002), denetim komitesinin nihai amacının tüm paydaşların çıkarlarını ve refahını korumak olduğunu belirterek, etkin denetim komitesi tanımında paydaş çıkarlarına vurgu yapmıştır. Bunun nedeni, finansal tabloların ulaşılabilir en yüksek kalitede olması durumunda tüm paydaşların çıkarlarının korunmuş olmasıdır. Denetim komitesi, paydaş raporlamasına ilişkin gözetim sorumluluğunu üstlenerek, paydaşların kararlarına temel oluşturmak için kullandıkları finansal olmayan raporlama bilgilerinin doğru, güvenilir ve güvenilir olmasını sağlar.

3.5.4. Temsil (Hizmetkârlık) Teorisi

Temsil (Hizmetkârlık) Teorisi, liderlerin astlarına hizmet etmeleri gerektiğini ve onların gelişimine katkıda bulunarak genel olarak şirketin performansını ve etik standartlarını yükseltmeleri gerektiğini vurgular. Greenleaf (2002) tarafından geliştirilen bu yaklaşım, liderlerin, takipçilerinin ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarından önce koyarak, onları güçlendirmeye ve onlara hizmet etmeye odaklanmaları gerektiğini savunur. Bu teori, denetim komitesinin, şirket içindeki etik ve yönetim standartlarını yükseltmek için proaktif bir rol oynaması gerektiğini öne sürmektedir.

Temsil teorisine göre denetim komitesi, bir organizasyon içinde, başta hissedarlar olmak üzere paydaşların çıkarlarını korumak ve şirketin sorumlu ve etik bir şekilde yönetilmesini sağlamakla görevli, önemli bir gözetim organı olarak hizmet vermektedir (Thomas ve Purcell, 2019). Teori, hissedarlar tarafından kendilerine emanet edilen kaynakların yönetilmesinde yönetimin ve yönetim kurulunun yönetici rolünü vurgulamaktadır. Denetim komitesi bu yönetim sorumluluğunun yerine getirilmesinde hayati bir rol oynamaktadır.

4. FİNANSAL RAPORLAMA ZAMANLILIĞI

Finansal tablolar, işletmelerin mali sağlığı ve performansı hakkında değerli bilgiler sağlayarak, yatırımcılar, kreditorler ve diğer finansal bilgi kullanıcıları için karar verme süreçlerinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu tablolar, işletmenin varlıkları, yükümlülükleri, öz sermayesi, gelirleri ve giderleri gibi finansal durumunu ve performansını yansıtan, önceden belirlenmiş standart formatlarda düzenlenmiş raporlardır. Finansal tabloların amacı, kullanıcılara işletmenin mali durumu, performansı ve nakit akışları hakkında anlaşılır, doğrulanabilir ve güvenilir veriler sunarak, bilinçli finansal kararlar alınmasına yardımcı olmaktır. Bu tablolar, şirketlerin varlık, yükümlülük, likidite, iflas riski ve nakit akışları gibi önemli finansal ölçütlerini belirleyerek, kullanıcılara yatırım ve ekonomik kararlar alırken yardımcı olur. Bu raporların beklenen faydayı sağlaması için zamanında ve doğru bir şekilde sunulması gerekmektedir. Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) 1 md. 9'a göre, finansal tablolar işletmelerin finansal durumunu ve performansını biçimlendirerek sunar.

Finansal raporların zamanında sunulması, finansal tabloların kalitesi ve kullanıcıların ihtiyaçlarına uygunluğu arasında kritik bir ilişki olduğunu gösterir. Zamanında sunulan finansal raporlar, yatırımcıların ve diğer ilgili tarafların mevcut piyasa koşullarına hızlı bir şekilde tepki vermesini sağlar, böylece daha etkin ve bilgiye dayalı yatırım kararları almalarına olanak tanır. Buna karşılık, finansal raporlamada yaşanan gecikmeler, yatırım kararlarındaki belirsizliği artırır ve potansiyel olarak yanlış kararların alınmasına neden olabilir. Bu durum, sermaye piyasalarının verimliliğini ve işleyişini olumsuz yönde etkileyebilir.

Finansal raporların zamanlı sunumu, finansal piyasaların sağlıklı ve şeffaf bir şekilde işleminin yanı sıra, yatırımcı güveninin sürdürülmesi için de hayati öneme sahiptir. Zamanında ve doğru finansal bilgiler, piyasa katılımcılarının işletmeler hakkında bilinçli kararlar almasını sağlayarak, piyasalardaki bilgi asimetrisini azaltır ve finansal sistemin genel etkinliğini artırır. Ayrıca, finansal tabloların zamanında sunulması, işletmelerin piyasa değerlemelerini ve kredi derecelendirmelerini doğrudan etkileyebilir, bu da sermaye maliyetlerini ve yatırım akışlarını etkileyen önemli bir faktördür.

Denetim komitesinin finansal raporlamadaki rolü, şirketin finansal tablolarının hem zamanında hem de doğrulukla sunulmasında hayati bir öneme sahiptir. Muhasebe standartları ve düzenleyici kurumlarca belirlenen raporlama süreçleri ve standartları, işletmelerin bu gereklilikleri karşılamalarına yardımcı olurken, denetim komitesinin sorumlulukları bu çerçeveyi aşar. Komite, denetim işlemlerinin yönetimini ve gözetimini ötesinde, finansal raporlama sürecinin kalitesi ve zamanlaması üzerinde de etkilidir. İç ve dış denetim faaliyetlerinin entegrasyonunu sağlayarak finansal raporlama sürecindeki potansiyel sorunları proaktif bir şekilde ele alır ve bu sayede, finansal raporlamada karşılaşılabilecek olası sorunları engelleyici bir rol üstlenir. Denetim komitesi, muhasebe politikaları ve tahminlerin uygunluğunu, iç kontrol sistemlerinin güçlüğü ve risk yönetimi pratiklerinin etkinliğini değerlendirirken gösterdiği dikkat ve uzmanlık, finansal raporlamanın doğruluğu ve zamanında sunumu için kritik önem taşımaktadır.

4.1. Finansal Raporlama Zamanlılığının Ölçülmesi

Finansal raporlama zamanlılığı, akademik literatürde bazen denetim raporu gecikmesi terimi ile eş anlamlı olarak kullanılmasına rağmen, bu iki kavram aslında birbirinden farklıdır. Finansal raporlama zamanlılığı, bir şirketin mali dönem sonuçlarını ve diğer kritik finansal verilerini, belirli bir hesap dönemi sonrasında ne derece hızlı ve verimli bir şekilde hazırlayıp kamuya açıkladığını ifade eder. Bu süreç, genelde şirketin mali yıl sonu veya çeyreklik dönemlerin bitimini takiben, finansal sonuçların kamuoyuna duyurulma hızını kapsar. Bu kavram, sadece raporlama sürecinin hızını değil, aynı zamanda bilginin doğruluğunu, güvenilirliğini ve kullanıcılar için olan erişilebilirliğini de kapsar. Yüksek kalitede finansal raporlama, yatırımcıların, kreditorlerin ve diğer paydaşların karar verme süreçlerinde önemli bir faktördür. Zamanında sağlanan finansal bilgiler, piyasa katılımcılarının şirketin mali durumu, performansı ve risk profili hakkında bilinçli kararlar almasını sağlar.

Öte yandan, bir şirketin mali yılının sonlandığı tarih ile denetim raporunun yayımlandığı tarih arasındaki süreyi ifade eder ve dışarıdan izlenebilen sınırlı sayıdaki denetim sonucu değişkenlerinden biri olarak tanımlanır. Bu ölçüt, dışarıdan gözlemleyenlerin denetim sürecinin etkinliğini değerlendirmelerine imkân tanır (Bamber vd., 1993). Mali tabloların güvenilirliği hakkında denetçi görüşü sunan

denetim raporu, yatırımcılar için önem arz eder ve genellikle kısa denetim raporu gecikme süresini tercih etmektedirler, zira bu durum finansal raporlamanın etkinliğini ve şeffaflığını gösterir (Habib vd., 2019). Denetim raporu gecikmesi, finansal raporların genel kamuoyuna açıklanmasından önceki bir evreyi temsil eder ve finansal raporlama zamanlılığı üzerinde dolaylı bir etkiye sahip olabilir.

4.2. Türkiye’de Finansal Raporlama Zamanlılığı ile İlgili Yapılan Yasal Düzenlemeler

Türkiye’de, işletmelerin hazırladıkları ara dönem ve yıllık finansal tabloların zamanlılığı ile ilgili olarak çeşitli mevzuat ve yasal düzenlemeler mevcuttur. Bu bölümde, söz konusu mevzuatlara dair detaylı bilgiler ele alınacaktır.

4.2.1. Sermaye Piyasası Kurulu ve Finansal Raporların Zamanlılığı ile İlgili Düzenlemeler

İşletmelerin finansal raporların hazırlanması ve ilgililere sunulmasına ilişkin ilke, usul ve esaslar, ilk olarak SPK tarafından “Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar, Seri: XI, No:29” isimli tebliğ ile 09.04.2008 tarih ve 26842 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır. Seri XI No:29 tebliğine göre finansal tablolar, dipnotlarıyla birlikte bilanço, gelir tablosu, nakit akım tablosu ve öz sermaye değişim tablosunu kapsamaktadır. Belirtilen finansal tabloların hazırlanmasında esas alınacak standartlar, Avrupa Birliği tarafından kabul edilen haliyle uluslararası muhasebe/finansal raporlama standartlarıdır. İşletmeler, finansal tabloların Avrupa Birliği tarafından kabul edilen uluslararası muhasebe/finansal raporlama standartlarına göre hazırlandığı hususuna dipnotlarda yer vermesi gerekmektedir. Bu tebliğ ile birlikte işletmeler, kendileri için öngörülen finansal tabloları, yıllık ve üçer aylık dönemler itibariyle düzenlemekle yükümlü hale gelmişlerdir.

İlgili Tebliğ’in 10. maddesi, yıllık finansal raporların Sermaye Piyasası Kurulu’na ve borsaya bildirilmesiyle ilgili önemli düzenlemeleri içermektedir. Bu düzenlemeye göre, konsolide finansal tablo hazırlama yükümlülüğü olmayan işletmeler, hesap dönemlerinin sona ermesini takip eden on hafta içerisinde yıllık finansal raporlarını ve bu raporlara ait bağımsız denetim raporlarını Sermaye Piyasası Kurulu’na ve ilgili borsaya bildirmek zorundadır. Eğer işletmenin konsolide finansal tablo hazırlama

yükümlülüğü varsa, bu bildirim süresi hesap dönemlerinin bitimini izleyen on dört haftaya uzamaktadır.

SPK tarafından hazırlanan “Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.1)”, işletmeler tarafından düzenlenecek finansal raporların hazırlanması ve ilgililere sunulmasına ilişkin ilke, usul ve esasları belirlemek amacıyla 13.06.2013 tarihinde 28676 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır. Bu tebliğin temel amacı, işletmeler tarafından hazırlanan finansal raporların, ilgili taraflara ve kamuoyuna zamanında, yeterli ve doğru bilgilerle sunulmasını sağlamaktır. Bu sayede, şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkelerinin sermaye piyasalarında etkin bir şekilde uygulanması amaçlanmaktadır. Tebliğ kapsamında, borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer pazar yerlerinde işlem gören ortaklıklar, yatırım kuruluşları, yatırım ortaklıkları, portföy yönetim şirketleri, ipotek finansmanı kuruluşları ve varlık kiralama şirketleri gibi sermaye piyasası araçlarını ihraç eden kurumlar, Tebliğde belirtilen esaslara uygun olarak 3, 6 ve 9 aylık dönemler itibariyle ara dönem finansal raporlar düzenlemekle yükümlü kılınmışlardır. Bu düzenleme, şirketlerin mali durumlarını ve performanslarını daha sık ve düzenli bir şekilde raporlamalarını gerektirmekte, böylece yatırımcıların ve diğer ilgili tarafların daha güncel ve detaylı bilgiye erişimlerini kolaylaştırmaktadır.

İlgili Tebliğ'de yıllık finansal raporların Sermaye Piyasası Kurulu'na ve borsaya bildirilmesiyle ilgili sürelerde değişikliğe gidilmiştir. Buna göre, konsolide finansal tablo hazırlama yükümlülüğü olmayan işletmeler, hesap dönemlerinin sona ermesini takip eden 60 gün içerisinde yıllık finansal raporlarını ve bu raporlara ait bağımsız denetim raporlarını SPK'ya ve ilgili borsaya bildirmesi zorunlu hale gelmiştir. Konsolide finansal tablo hazırlama yükümlülüğü bulunan işletmeler ise bu süre 70 gün olarak belirlenmiştir.

4.2.2. Türk Ticaret Kanunu ve Finansal Raporların Zamanlılığı ile İlgili Düzenlemeler

Türk Ticaret Kanunu (TTK), Türkiye'deki işletmelerin muhasebe ve finansal raporlama uygulamalarını düzenleyen temel yasal çerçevelerindendir. TTK'nın 68. maddesi, ticari işletmelerin muhasebe ve finansal raporlama yükümlülüklerini belirleyen temel hükümlerden biridir. Bu maddeye göre, tacirler ticari faaliyetlerinin

başlangıcında bir açılış bilançosu hazırlamak ve her faaliyet döneminin sonunda da yıl sonu bilançosu ile gelir tablosunu düzenlemekle yükümlüdürler. Açılış bilançosu ve yıl sonu bilançosu, işletmenin varlıkları, yükümlülükleri ve öz sermayesini; gelir tablosu ise dönem içindeki gelir ve giderleri, dolayısıyla net kar veya zararı detaylı bir şekilde ortaya koyar. TTK'nın 69. maddesi ise finansal tabloların hazırlanma sürecine ilişkin daha genel ilkeleri ve standartları ortaya koyar. Bu madde, finansal tabloların TMS'ye uygun olarak hazırlanması, açık ve anlaşılır olması ve düzenli bir işletme faaliyet akışının makul bir süre içinde yayımlanması gerektiğini vurgular. Ancak, maddede finansal tabloların yayımlanması için kesin bir zaman dilimi belirtilmemiştir. Bu durum, şirketlerin finansal raporlama süreçlerinde belirli bir esnekliğe sahip olmalarını sağlar, ancak aynı zamanda, şirketlerin raporlama süreçlerini ne kadar hızlı ve etkin yönettiklerine dair belirsizlikler de yaratır.

TTK'nın 514. maddesi, finansal raporlamayla ilgili olarak yönetim kurullarına daha detaylı yükümlülükler getirir. Bu maddeye göre, yönetim kurulları, mali yılsonunu takip eden ilk üç ay içinde, geçmiş hesap dönemine ait TMS standartlarına uygun finansal tabloları ve eklerini, yanı sıra yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunu hazırlayıp genel kurula sunmalıdır.

4.2.3. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve Finansal Raporların Zamanlılığı ile İlgili Düzenlemeler

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Türkiye'deki bankacılık sektörünün düzenlenmesi ve denetlenmesi konusunda kritik bir rol oynar. BDDK, "Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar" başlıklı yönetmeliği ile bankalar için finansal raporlama standartlarını ve muhasebe uygulamalarını net bir şekilde tanımlamıştır. 01.11.2006 tarihli ve 26333 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan bu yönetmelik, bankaların muhasebe ve finansal raporlama süreçlerinde şeffaflık ve standartlaşmayı sağlamayı hedefler. Yönetmelik, bankaların faaliyetlerini güvenilir bir şekilde kaydetmelerini, konsolide ve konsolide olmayan finansal tablolarını zamanında ve doğru bir şekilde hazırlayıp raporlamalarını zorunlu kılar.

Yönetmelik, Türkiye'deki bankaların finansal raporlama süreçlerine dair detaylı ve katı kurallar koymaktadır. Beşinci madde, bankaların bilanço, gelir tablosu, öz kaynak

değişim tablosu, kar dağıtım tablosu ve nakit akış tablosu gibi temel finansal raporları hazırlama yükümlülüğünü vurgulamaktadır. On dördüncü madde, bankaların yıl sonu finansal raporlarını hem konsolide hem de konsolide olmayan formatlarda, raporların ilgili olduğu yılın Nisan ayının sonuna kadar BDDK'ya ve ilgili kuruluş birliklerine elektronik ortamda sunma zorunluluğunu belirtir. Ayrıca, bankaların, her çeyrek sonrasında, Mart, Haziran ve Eylül aylarında hazırlayacakları konsolide ve konsolide olmayan ara dönem finansal raporlarını, sırasıyla yetmiş beş ve kırk beş gün içinde BDDK'ya ve ilgili kuruluş birliklerine elektronik ortamda teslim etmeleri gerekmektedir.

4.3. Finansal Raporlama Zamanlılığını Etkileyen Faktörler

Akademik çevreler ve düzenleyici otoriteler, finansal raporlamaların ve kurumsal yönetim uygulamalarının güvenilirliğinin artırılmasında zamanında yayımlanmanın temel bir unsur olduğunu vurgulamışlardır (Afify, 2009; IASB, 2008). Yatırım kararlarında mevcut belirsizliğin azaltılması ve finansal bilgilerin paydaşlar arasında dengesiz bir şekilde dağılmasının engellenmesi için, finansal raporların hızlıca kamuya açıklanması gerekmektedir. Finansal raporlamada meydana gelen gecikmeler durumunda, yatırımcılar kaçınılmaz olarak bir güvensizlik ve belirsizlik ortamında karar almaya mecbur kalacaklardır (Agyei-Mensah, 2018). Ayrıca, bu gecikmeler, yetersiz finansal bilgi, bilgi asimetrisi ve artan vekalet maliyetleri gibi, tüm paydaşların zararına olan durumlara yol açabilir (Abernathy vd., 2017; Bamber vd., 1993). Zamanında yayımlanma ile finansal bilgi kalitesi arasındaki bu negatif ilişki sebebiyle, finansal raporlamaların zamanında gerçekleştirilmesini etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bu sorunlara yönelik önlemlerin alınması büyük önem arz etmektedir.

Yatırım kararlarındaki belirsizliği azaltmak ve finansal bilgilerin paydaşlar arasında asimetrik yayılmasını engellemek için finansal raporların hızlı bir şekilde açıklanması gerekmektedir. Finansal raporlama zamanlılığı, şirketlerin ekonomik değerine katkıda bulunan önemli bir faktör olmasından dolayı raporların sunulmasında yaşanabilecek gecikmenin belirleyicileri akademisyenler, düzenleyici otoriteler, politika yapımcılar ve sektör profesyonelleri için küresel çapta ciddi bir araştırma konusu olmuştur. Finansal raporlama zamanlılığın belirleyicilerini araştıran önceki çalışmalar, belirleyici

faktörleri genel olarak üç kategoriye ayırmaktadır; firma bazlı faktörler, denetim bazlı faktörler ve kurumsal yönetim bazlı faktörler (Abernathy vd., 2017; Afify, 2009; Al-Ajmi, 2008; Durand, 2019; Habib vd., 2019; Owusu-Ansah, 2000). Finansal raporlama zamanlılığının belirleyicilerinin üç ana kategori altında incelenmesi, bu faktörlerin etkilerini daha sistematik ve derinlemesine anlamak için bir çerçeve sağlamaktadır. Bu üç kategorinin önemi şöyle açıklanabilir:

- a) **Firma Bazlı Faktörler:** Bu kategori, şirketin büyüklüğü, sektörü, finansal durumu, karlılık, kaldıraç oranı ve operasyonel karmaşıklığı gibi şirkete özgü faktörleri içerir. Bu tür faktörler, şirketin iç işleyişini ve finansal raporlama süreçlerinin yönetimini etkileyebilir. Örneğin, daha büyük ve karmaşık yapıya sahip şirketlerde finansal raporların hazırlanması ve incelenmesi daha uzun sürebilir. Bu durum, büyük ölçekli şirketlerin genellikle daha fazla işlem hacmine, daha geniş coğrafi yayılıma ve daha karmaşık organizasyonel yapıya sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda, sektörler arasındaki farklılıkların finansal raporlama sürecinin hızını etkileyebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır; öyle ki, bazı sektörlerde karşılaşılan düzenleyici zorunluluklar veya iş modellerinin temel özellikleri nedeniyle finansal raporların hazırlanıp açıklanması daha fazla zaman alabilir. Bunun yanı sıra, şirketin finansal durumu ve kaldıraç oranı gibi faktörler de özellikle finansal zorluklar veya yüksek borç yükü altındaki şirketlerde, raporlama sürecini ve kalitesini etkileyebilir. Şirketlerin operasyonel karmaşıklığı, farklı ürün hatları, hizmetler ve pazar segmentleri yönetimi de raporlama sürecinin karmaşıklığını artırabilir, dolayısıyla zaman ve kaynak gereksinimini yükseltebilir.
- b) **Denetim Bazlı Faktörler:** Bu kategori, denetim sürecinin niteliklerini ve denetçilerin rollerini içerir. Denetim sürecinin karmaşıklığı, denetçinin uzmanlığı, denetim türü ve denetçi değişiklikleri gibi faktörler, finansal raporların hazırlanması ve yayınlanması süreçlerini doğrudan etkileyebilir. Örneğin, daha karmaşık bir denetim süreci veya sık denetçi değişiklikleri, finansal raporların hazırlanması ve yayınlanmasında gecikmelere neden olabilir. Ayrıca, denetim sürecinin kalitesi ve kapsamı, şirketin raporlama standartlarına ve düzenlemelere uygunluğunu sağlama konusunda önemli bir rol oynar. Denetçilerin sektörel uzmanlığı ve denetim metodolojilerinin uygulanması, risklerin ve maliyetlerin proaktif bir şekilde yönetilmesine olanak tanır. Bu

durum, özellikle finansal raporlama standartlarının sürekli evrim geçirdiği ve düzenleyici çerçevelerin sıkılaştığı bir ortamda kritik önem taşımaktadır.

- c) **Kurumsal Yönetim Bazlı faktörler:** Kurumsal yönetim yapısı, yönetim kurulu ve denetim komitesinin etkinliği, şirketin yönetim politikaları ve yönetimdeki bağımsızlık gibi faktörler bu kategoride değerlendirilir. Etkin bir kurumsal yönetim yapısı, şirketin finansal raporlama süreçlerinde şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlamak için önemlidir. Bu yapı, finansal raporlamanın zamanında ve doğru şekilde yapılmasında kritik bir rol oynar. Yönetim kurulu ve denetim komitesinin bağımsızlığı ve etkinliği, kurumsal yönetim kalitesini doğrudan etkiler ve finansal raporlama sürecinin bütünlüğünü güçlendirir. Ayrıca, şirketin yönetim politikaları, etik standartlar ve uyum programları, finansal raporlama sürecinin şeffaflığını artırarak yatırımcı güvenini sağlamada ve potansiyel mali suistimalleri önlemede önemli rol oynar. Bu faktörler, sadece finansal raporlama zamanlılığını değil, aynı zamanda raporların kalitesini ve güvenilirliğini de olumlu yönde etkileyerek, genel olarak şirketin piyasa değerine ve itibarına katkıda bulunur.

5. FİRMA PERFORMANSI

Performans, bir firmanın hedeflerine ulaşma derecesini ifade eden kritik bir kavramdır. Bu kavram, firmaların amaçlarını ne kadar başarıyla gerçekleştirdiklerini ve kaynakların ne kadar verimli kullanıldığını gösterir. Küreselleşme, teknolojinin yayılımı ve artan rekabet koşulları, günümüz dünyasında, firmaların performansı yatırımcılar ve diğer paydaşlar tarafından yakından incelenmektedir. Küreselleşme, ticari faaliyetlerin engellerini kaldırarak firmalara geniş büyüme fırsatları sunarken, teknolojinin yayılımı dünya çapında yüksek performans gösteren şirketlere olan ilgiyi artırmaktadır. Bu durum, firmaların operasyonlarını ve faaliyetlerini sürekli güncellemelerini ve iyileştirmelerini gerektirmektedir.

Artan rekabet koşulları, firmaların performansının önemini daha da artırmıştır. Geçmişte yerel rakiplerle sınırlı olan rekabet, şimdi küresel ölçekte yaşanmakta ve firmalar hem yerel hem de uluslararası arenada rekabet etmek zorundadır. Bu rekabet ortamında, firmaların maddi ve maddi olmayan kaynaklarını etkin ve verimli bir şekilde kullanmaları, rekabet avantajı sağlamaları ve piyasa değerlerini maksimize etmeleri gerekmektedir. Firma performansının değerlendirilmesi, bu rekabet ortamında firmaların kendilerini geliştirmeleri ve piyasada yerlerini sağlamlaştırmaları için kritik önem taşır.

Denetim komitesi, firma performansının geliştirilmesi sürecinde, finansal raporlama, risk yönetimi ve stratejik karar alma süreçlerine etkin bir şekilde katkıda bulunarak, şirketin genel başarısını ve piyasa değerini artırma yolunda önemli bir rol oynamaktadır. Komitenin temel işlevi, finansal raporlamanın doğruluğunu ve şeffaflığını sağlamak, uyum risklerini yönetmek ve etkin bir iç kontrol sistemi oluşturmak olup, bu süreçler firma performansını doğrudan etkiler. Denetim komitesinin, finansal raporlama süreçlerine gözetim yaparak, finansal raporların zamanında ve doğru bir şekilde hazırlanmasını sağlaması, şirketin piyasa değerini ve yatırımcı güvenini olumlu yönde etkiler.

Denetim komitesi, ayrıca, şirketin iç ve dış risklerini etkili bir şekilde yöneterek, operasyonel verimliliği artırabilir ve mali kayıpları önleyebilir. Komite üyelerinin finansal ve işletme yönetimi konularında derin bilgi ve tecrübeye sahip olmaları, stratejik karar alma süreçlerine değerli katkılar sağlar ve uzun vadeli sürdürülebilir

büyüme yi destekler. Ayrıca, denetim komitesinin cinsiyet çeşitliliği ve deneyim gibi çeşitli özellikleri, farklı bakış açıları getirerek, daha kapsamlı ve dengeli bir karar alma sürecine katkı sağlar. Böylece, firmaların karşılaştıkları zorluklara daha etkili çözümler üretmelerine ve piyasadaki değişen koşullara hızlı bir şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olur.

Çalışmanın temel amaçlarından biri, denetim komitesi özelliklerinin firma performansına olan etkisini incelemektir. Bu bölümde, firma performansı ve performansın değerlendirilmesinde kullanılan ölçütler ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

5.1. Firma Performansı Kavramı

Türk Dil Kurumu sözlüğünde ‘başarım, başarmak’ anlamına gelen ve İngilizce kökenli performance kelimesinden türetilen "Performans" terimi, bir birey, ekip veya kuruluşun belirli hedefler veya kriterlerle ilgili olarak elde ettiği sonuçları veya sonuçları kapsar.

Yuchtman ve Seashore (1967), performans, bir kuruluşun sınırlı kaynaklara erişmek ve bunları kullanmak için çevresinden yararlanma yeteneği olarak tanımlamıştır.

Brush ve Vanderwerf (1992), firma performansı, bir firmanın mevcut kaynaklarını verimli ve etkin bir şekilde kullanarak kar maksimizasyonu, pazar payının artırılması ve sürdürülebilir büyüme gibi hedeflerine ulaşma yeteneği olarak tanımlamıştır.

Adam (1994), performans, sosyal bir sistem olarak bir organizasyonun hem araçlarını hem de amaçlarını dikkate alabilme derecesi olarak tanımlamıştır.

Lebas ve Euske (2006), performans kavramını açıklayabilmek için bir dizi tanım olduğunu belirtmiştir:

- Performans, hedeflerin ve sonuçların gerçekleşme düzeyi hakkında bilgi sunan bir dizi finansal ve finansal olmayan göstergedir.
- Performans dinamik, muhakeme ve yorum gerektirir.
- Performans, gelecekteki sonuçların mevcut eylemlerden nasıl etkilenebileceğini açıklayan nedensel bir model kullanılarak gösterilebilir.

- Performans, firma performansının değerlendirilmesine katılan kişiye bağlı olarak farklı şekilde anlaşılabilir.
- Performans kavramının tanımlanması için her sorumluluk alanına ilişkin temel özelliklerin bilinmesi gerekmektedir.
- Bir firmanın performans düzeyini raporlamak için sonuçları sayısallaştırabilmek gerekir.

Taouab ve Issor (2019), performans kelimesini, bir “çanta kelime” olarak nitelendirmekte çünkü bu terimin işletmelerin ve organizasyonların başarılarını ölçen birçok farklı boyutu ve kavramı içinde barındırdığını ifade etmektedir. Bu kavramlar arasında büyüme, karlılık, getiri, üretkenlik, verimlilik ve rekabet gücü gibi çeşitlilik gösteren unsurlar bulunmaktadır.

Genel ifadeyle firma performansı, bir şirketin stratejik ve operasyonel hedeflerine ulaşmadaki başarısının değerlendirilmesine odaklanan kavramsal bir çerçevedir. Bir firmanın kaynaklarını gelir ve kâra ne kadar iyi dönüştürdüğünün bir göstergesidir ve yönetimin sağlam stratejik kararlar alma becerisinin bir yansımasıdır. Ancak, firma performansının değerlendirmesi yalnızca finansal sonuçlarla sınırlı değildir. Firmanın rakiplerine ve genel piyasa koşullarına göre durumunu da içerir. Bu durumu yansıtan ölçütler arasında finansal performansın yanı sıra ürün pazarı performansı ve hissedarların getirisi de yer alır (Richard vd., 2009). Bu çok boyutlu yaklaşım, firmanın sektördeki hayatta kalma potansiyelini, rekabet gücünü ve büyüme kapasitesini de ortaya koymaktadır (Combs vd., 2005). Ayrıca, firma performansı, müşteri memnuniyeti, çalışan bağlılığı ve inovasyon kapasitesi gibi niteliksel unsurları da içerebilir.

5.2. Firma Performansının Ölçülmesi

Performans ölçüm sistemleri, stratejik planların geliştirilmesinde, firma hedeflerine ulaşılmasının değerlendirilmesinde ve yöneticilerin ödüllendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Venantzi, 2012). Finansal ölçümler, bir firmanın kar elde etmek ve hissedar değerini artırmak için kaynaklarını ne kadar iyi yönettiğini değerlendirmek için kullanılır.

Akademik literatürde ele alınan finansal performans ölçüm yöntemleri, genel olarak üç ana kategori altında sınıflandırılmaktadır: muhasebe bazlı ölçütler, piyasa değeri bazlı ölçütler ve ekonomik ölçütler. Bu kategorilerin her biri altında yer alan ölçüm yöntemleri, firmanın finansal başarısını farklı açılardan değerlendirmek için kullanılır. Muhasebe bazlı ölçütler, firmanın finansal tablolarında yer alan bilgilere dayanırken, piyasa değeri bazlı ölçütler, firma değerinin piyasa tarafından nasıl algılandığını yansıtır. Ekonomik ölçütler ise, firmanın genel ekonomik performansını ve kaynak kullanımının etkinliğini değerlendirmek için tasarlanmıştır. Her bir ölçüm yöntemi, firmanın finansal durumunu ve performansını farklı boyutlarda ele alarak aşağıda kapsamlı bir şekilde açıklanmıştır.

5.2.1. Muhasebe Bazlı Finansal Performans Ölçüm Yöntemleri

19. yüzyılın başlarında firma performansının ölçümü, oldukça sınırlı finansal göstergelere dayanıyordu. Bu dönemde, firmaların performansını değerlendirmek için şirketin belirli bir dönemde elde ettiği net kâr miktarı ile maliyetlerinin kontrolü ve yönetimi gibi değerlere dayanıyordu. Performansın ölçümünde sadece kâr ve maliyet değerlerine odaklanması, şirketlerin genel finansal durumunu ve pazar başarısını tam anlamıyla yansıtmamaktaydı. Bu nedenle, 20. yüzyılın başlarına doğru, daha kapsamlı finansal performans ölçüm yöntemlerinin geliştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

20. yüzyılın başlarında, kredi veren kurumlar, finansman sağladıkları işletmelerin kredi değerliliğini daha iyi ölçebilmek adına, aktif karlılık oranı, öz sermaye getirisi ve hisse başına kar gibi, muhasebe verilerine dayanan daha gelişmiş finansal performans ölçüm yöntemleri geliştirmiştir. Bu yeni ölçüm yöntemleri, hissedarların ve şirket yöneticilerinin, işletmelerin finansal performansı hakkında daha detaylı ve işlevsel bilgiler edinmelerine olanak tanımıştır.

Muhasebe bazlı finansal performans göstergeleri, firmaların mali durumlarını ve operasyonel etkinliklerini değerlendirmek için kullanılan ölçütlerdir. Bu göstergeler, genellikle firmaların muhasebe kayıtlarından elde edilen verilere dayanmakta ve finansal tablolar analizi yoluyla hesaplanmaktadır. Bu göstergeler, şirketlerin karlılık düzeyini, nakit akışını, borçlanma durumunu ve varlık yönetimini değerlendirmek için kullanılmaktadır. Bu şekilde, şirketlerin performanslarını izlemek ve karar verme süreçlerini desteklemek için önemli bir araçtır. Bu göstergeler, şirketin finansal

sağlığını anlamak ve operasyonlarını yönetmek için yöneticilere değerli bir bilgi sağlar ve firma performansının diğer firmalarla karşılaştırmak ve sektördeki eğilimleri takip etmek için de kullanılmaktadır.

Finansal performansın muhasebe kriterlerine göre değerlendirilmesinde literatürde sıklıkla başvuru alan yöntemler arasında aktif karlılık oranı, özsermaye karlılık oranı, hisse başına kar ve yatırılan sermayenin karlılığı gibi ölçütler ön plana çıkmaktadır. Bu ölçütler, şirketlerin mali durumlarını ve performanslarını kapsamlı bir şekilde değerlendirmede temel araçlar olarak kullanılmakta ve aşağıdaki bölümlerde her biri ayrıntılı olarak incelenmiştir.

5.2.1.1. Aktif Karlılık Oranı

Aktif karlılık oranı (ROA), bir firmanın varlıklarından ne kadar etkili ve verimli bir şekilde kar elde edebildiğini gösteren önemli bir finansal göstergedir. Bu oran, firmanın toplam aktiflerinin net karla nasıl ilişkilendirildiğini yansıtır ve bu sayede firma yönetiminin varlık yönetimi becerilerini değerlendirmek için kullanılır. Yüksek bir ROA değeri, firmanın mevcut varlıklarını etkin bir şekilde kullanarak yüksek düzeyde kar ürettiğini gösterir ve firmanın pazardaki rekabet gücünü, varlık yönetimindeki etkinliğini ve genel finansal sağlığını olumlu bir şekilde yansıtır. Öte yandan, düşük bir ROA değeri, firmanın varlıklarını yeterince verimli kullanamadığını ve bu durumun finansal performansını olumsuz etkilediğini gösterir.

Bu göstergenin hesaplanmasında, firmanın vergi sonrası net dönem karı ile toplam varlıklara oranı kullanılır.:

$$\text{Aktif Karlılık Oranı (ROA)} = \frac{\text{Vergi Sonrası Net Dönem Karı}}{\text{Toplam Varlık}}$$

Bu hesaplamada net kar, firmanın faaliyetlerinden elde ettiği karı ifade eder ve vergi ve faiz sonrası kar olarak alınır. Toplam varlıklar ise firmanın bilançosundaki tüm varlıkların toplam değeridir.

Aktif kârlılık oranının (ROA) hesaplanmasında net kârın, faizler düşüldükten sonra belirlenmesi, şirketin finansman yapısının bu oran üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Yüksek borçluluk oranına sahip bir şirket, genellikle daha fazla faiz

yükü taşıdığı için aktif kârlılık oranının daha düşük olmasına neden olabilir (Koyuncu, 2010: 35-36). Bu durum, farklı finansman yapılarına sahip firmalar arasında veya aynı firmanın farklı zaman dilimlerindeki finansal performansının karşılaştırılmasında ROA'nun yeterli olmadığı anlamına gelir. Bu tür karşılaştırmalar için, faiz, vergi, amortisman ve itfa öncesi kar (FAVÖK) gibi daha kapsamlı finansal göstergelerin kullanılması önerilmektedir (Burja ve Burja, 2009: 100).

$$\text{Aktif Karlılık Oranı (ROA)} = \frac{\text{FAVÖK}}{\text{Ortalama Toplam Varlık}}$$

Bu formülde kar, firmanın ana iş faaliyetlerinden elde ettiği kârdır ve genellikle faiz, vergi, amortisman ve tükenme öncesi kar (FAVÖK) olarak hesaplanır. Ortalama toplam varlıklar, dönem başı ve dönem sonu varlık değerlerinin ortalaması alınarak hesaplanır. Bu formül, ROA'yu hesaplarırken firmanın varlık kullanımının zaman içindeki değişimini daha iyi yansıtır.

5.2.1.2. Öz sermaye Karlılık Oranı

Öz sermaye karlılık oranı (ROE), bir firmanın öz sermayesini ne kadar etkili bir şekilde kullanabildiğini ölçen önemli bir finansal performans göstergesidir. Bu oran, firmanın hissedarlarının şirkete yaptıkları yatırımın karlılık üzerindeki etkisini gösterir ve bir birim öz sermaye artışının firmanın kârlılığını ne kadar artırdığını yansıtır. Finansal kaldıracın doğru kullanılması durumunda, ROE'nun yükselmesi beklenir, çünkü bu oran, firmanın sahip olduğu sermaye yapısını ve yabancı kaynak kullanımının etkinliğini dikkate alır. Hissedarlar açısından ROE, işletmedeki kaynakların yönetim tarafından ne kadar verimli kullanıldığını gösterir ve bu nedenle yatırımcılar için oldukça önemlidir. Özellikle, öz sermaye, ortaklar tarafından sağlanan fonlardan oluştuğundan, bu oran, yatırılan sermayeden elde edilen getirinin bir göstergesi olarak kabul edilir. Bu bağlamda, ROE, firmanın hem mali sağlığını hem de pazar ve sektördeki performansını değerlendirmede kullanılan temel bir araçtır.

Bu göstergenin hesaplanmasında, firmanın vergi sonrası net dönem karı ile öz kaynak oranı kullanılır:

$$\text{Öz Sermaye Karlılık Oranı (ROE)} = \frac{\text{Vergi Sonrası Net Dönem Karı}}{\text{Öz Sermaye}}$$

Bu hesaplamada net kar, firmanın faaliyetlerinden elde ettiği karı ifade eder ve vergi ve faiz sonrası kar olarak alınır. Öz sermaye ise firmanın bilançosundaki Öz sermaye ise firmanın bilançosundaki öz kaynakları ifade eder.

Öz sermaye karlılık oranı, bir firmanın finansal performansını ölçmede sıkça kullanılan önemli bir göstergedir, ancak tek başına kullanıldığında bazı sınırlamalar ve potansiyel yanıltıcı sonuçlar içerebilir (Brigham ve Houston, 2013):

- **Finansal Kaldıraç Etkisi:** ROE, şirketin öz sermayesi üzerinden elde ettiği karı ölçer ve bu nedenle yüksek borçlanma oranlarına sahip şirketlerde yapay olarak şişirebilir. Yüksek borç seviyeleri, öz sermaye miktarını düşürebilir ve bu da ROE'yu artırır, ancak bu aynı zamanda şirketin risk profilini de artırır.
- **Tek Dönem Odaklılık:** ROE genellikle yalnızca bir dönem için hesaplanır ve bu, şirketin uzun vadeli performansını yansıtmayabilir. Kısa dönemde yüksek ROE'ya sahip olan şirketler, uzun vadede sürdürülebilir olmayan stratejiler izlemiş olabilirler.
- **Varlık Yapısı Farklılıkları:** Farklı sektörlerdeki ve farklı varlık yapılarına sahip şirketler arasında ROE karşılaştırmaları yanıltıcı olabilir. Bazı sektörler düşük varlık yoğunluğuna sahipken, diğerleri yüksek düzeyde sabit varlıklara ihtiyaç duyar. Bu durum, ROE'nun sektörler arası karşılaştırmalarında dikkate alınmalıdır.
- **Muhasebe Politikalarının Etkisi:** Şirketlerin muhasebe politikaları ve değerlendirme yöntemleri, ROE'yu etkileyebilir. Örneğin, amortisman yöntemleri veya varlık değerlendirme uygulamaları gibi farklı muhasebe seçimleri, ROE üzerinde önemli etkiler yaratabilir.
- **Olağan Dışı Gelir ve Giderler:** Olağan dışı gelir veya gider kalemleri, ROE'yu geçici olarak etkileyebilir ve şirketin asıl iş performansı hakkında yanıltıcı bilgiler verebilir.

5.2.1.3. Hisse Başına Kar

Hisse Başına Kar (HBK), bir şirketin bir hesap dönemi içinde elde ettiği net karın, hisse senedi sayısına bölünmesi ile elde edilen bir finansal gösterge olarak tanımlanabilir. Hisse başına kar, bir şirketin elde ettiği karın her bir hisse senedi için ne kadar olduğunu gösterir ve genellikle yatırımcıların şirketin karlılığını değerlendirmek için kullandıkları temel göstergelerden biridir. Hisse Başına Kar, vergi ve faizler düşüldükten sonra kalan karın şirketin piyasada dolaşımda olan toplam hisse senedi sayısına oranlanmasıyla hesaplanmaktadır:

$$\text{Hisse Başına Kar (HBK)} = \frac{\text{Vergi Sonrası Net Dönem Karı}}{\text{Toplam Hisse Senedi Sayısı}}$$

Hisse başına kar (HBK), bir şirketin finansal performansının değerlendirilmesinde sıkça kullanılan ve özellikle Fiyat-Kazanç (F/K) oranı bağlamında önem taşıyan bir göstergedir (Dodge, 1991). Ancak, kullanılan toplam sermayenin getiri oranının daha önemli bir ölçü olarak önerilmesiyle birlikte performansın zayıf bir ölçüsü olarak eleştirilmiştir (Stern, 1974). Buna rağmen hisse başına kar, hesaplanması ve açıklanması büyük önem taşıdığından, finansal analizde önemli bir istatistik olmaya devam etmekte ve yatırımcılar için önemli finansal performans göstergelerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Davies vd., 1997; İçten, 2013).

5.2.1.4. Yatırılan Sermayenin Getirisi

Yatırılan sermayenin getirisi (ROIC), şirketlerin yapmış oldukları yatırımların verimliliğini ve yönetimin performansını değerlendirmek için kullanılan önemli bir finansal göstergedir. Yatırılan sermaye, bir firmanın temel faaliyetlerini gerçekleştirebilmesi için yaptığı yatırım miktarını ifade ederken, yatırılan sermayenin getirisi ise yatırımlardan elde edilen kazancın ne derece olduğunu ölçer. Bir firmanın borç ve öz sermaye gibi finansal kaynaklarını ne kadar iyi kullanıldığını gösteren bu kârlılık göstergesinin ölçümünde yabancı kaynaklar ve öz kaynaklar kullanılmaktadır. ROIC, aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır (Damodaran, 2007:10).

$$\text{Yatırılan Sermaye Getirisi Oranı (ROIC)} = \frac{\text{Net Faaliyet Karı}}{\text{Yatırılan Sermayenin Defter Değeri}}$$

ROIC, yatırımcılar ve yöneticiler için şirketin sermaye yatırımlarını değerlendirirken kullanılan kritik bir ölçüttür. Potansiyel yatırımların ve şirket stratejilerinin değerlendirilmesinde yardımcı olur. Yüksek ROIC, yatırımcılar açısından firmanın sağlıklı bir finansal yapıya ve sürdürülebilir büyüme potansiyeline sahip olduğunu bir işareti olarak görülmektedir (Calamar, 2016).

Bu oran, firma performansı ölçümünde faydalı bulunmakla birlikte eleştirildiği bazı noktalar bulunmaktadır. ROIC, yalnızca finansal verilere odaklanır ve şirketin piyasa konumu, marka değeri, müşteri sadakati gibi kritik olmayan finansal ölçütleri dikkate almaz (Bryan, 2007). Ayrıca bu oran özellikle yatırım döngüsünün başlangıcında veya genişleme aşamasında olan şirketler için yanıltıcı olabilir. Nitekim bu tür şirketlerde yatırımlar henüz getiri üretmeye başlamadığı için yatırılan sermayenin karlılığı düşük olabilmektedir.

5.2.2. Piyasa Bazlı Finansal Performans Ölçüm Yöntemleri

Piyasa bazlı finansal performans ölçüm yöntemlerinin ortaya çıkışı, muhasebe temelli geleneksel yöntemlerin sınırlılık ve yetersizliklerinin fark edilmesiyle başlamıştır. Muhasebe bazlı ölçümler, aktif karlılık oranı, özsermaye karlılık oranı ve hisse başına kar gibi göstergeleri kullanarak, bir şirketin geçmişteki finansal performansını değerlendirmektedir. Ancak bu yöntemler, tarihsel veriler üzerine kurulu olması ve şirketin gelecekteki performans ve beklentilerini yeterince yansıtamamaları sebebiyle eleştirilmektedir. 20. yüzyılın başlarında, özellikle ABD ve Avrupa'daki sermaye piyasalarının büyümesi ve karmaşıklaşmasıyla birlikte, piyasa değerini esas alan finansal performans ölçüm yöntemleri geliştirilmiştir. Bu yeni yaklaşımlar, muhasebe verilerinin yerine piyasa tabanlı verileri kullanarak, şirketlerin finansal sağlıklarını ve potansiyellerini daha kapsamlı bir şekilde değerlendirmekte ve özellikle yatırımcı ve analizciler için önemli bilgiler sağlamaktadırlar.

Muhasebe temelli performans ölçütleri, firmanın geçmiş ve mevcut durumunu yansıtırken, piyasa temelli performans ölçütleri, firmanın geleceğe yönelik beklentileri ve potansiyelini ortaya koymaktadır. Piyasa temelli ölçütler, piyasa dalgalanmalarını

ve genel piyasa koşullarını da yansıtarak, muhasebe temelli ölçütlerden daha dinamik bir analiz sunmaktadır. Günümüzde, küreselleşme ve teknolojik ilerlemeler sayesinde finansal piyasalara kolay erişim ve geniş bir analiz yelpazesi sunulmuş, bu da piyasa bazlı finansal performans ölçümünün kullanımını daha da yaygınlaştırmıştır.

Piyasa bazlı performans göstergelerinin kullanımı bazı araştırmacılar tarafından çeşitli nedenlerle eleştirilmektedir. Bunların başında, bu oranların piyasa koşulları ve ekonomik faktörlerden etkilenmesi gelir (Shiller ve Beltratti, 1992). Bu durum, firmanın gerçek iç performansını yanıltıcı şekilde dışsal etkilerle yansıtabilir. Ayrıca, hisse senedi fiyatlarının yanıltıcı bilgilere veya manipülasyonlara açık olması, şirketin mali durumunun ve performansının gerçekte olduğundan farklı gösterilmesine yol açabilir (Aggarwal ve Wu, 2006). Özellikle küçük ve orta ölçekli şirketlerin hisse senetlerinin daha az likit olması, şirketin piyasa değerinin gerçekçi bir şekilde yansıtılmamasına sebep olabilir. Bu dezavantajlara karşın, akademik çevrelerde piyasa temelli oranlar, firma performansını değerlendirmek için yaygın olarak kullanılan önemli göstergeler arasında yer almaya devam etmektedir.

Finansal performansın piyasa kriterlerine göre değerlendirilmesinde literatürde sıklıkla başvurulanan yöntemler arasında fiyat / kazanç oranı, piyasa değeri defter değeri oranı ve TobinQ Değeri gibi ölçütler ön plana çıkmaktadır. Bu ölçütler, şirketlerin mali durumlarını ve performanslarını kapsamlı bir şekilde değerlendirmede temel araçlar olarak kullanılmakta ve aşağıdaki bölümlerde her biri ayrıntılı olarak incelenmiştir.

5.2.2.1. Fiyat / Kazanç Oranı

Fiyat/Kazanç (F/K) oranı, bir şirketin hisse senedi fiyatının şirketin kazancına (karına) bölünmesiyle elde edilen bir orandır. Bu oran, yatırımcıların bir şirketin hisse senedini satın almak için ödemeye hazır oldukları tutarı şirketin kazancıyla ilişkilendirir. F/K oranı, yatırımcının bir şirketin karından bir birim elde etmek için ne kadar ödeme yapması gerektiğini gösterir. Basit bir şekilde şu formülle ifade edilir:

$$\text{Fiyat Kazanç Oranı (F/K)} = \frac{\text{Hisse Senedi Fiyatı}}{\text{Hisse Başına Kar}}$$

Bu hesaplama şöyle yapılır:

Hisse Senedi Fiyatı (F): Şirketin hisse senetlerinin piyasa fiyatıdır. Bu değer, hisse senedinin borsada işlem gördüğü güncel veya belirli bir tarihteki fiyatını temsil eder.

Hisse Başına Kar (K): Şirketin toplam net karının hisse senedi sayısına bölünmesiyle elde edilir. Bu değer genellikle şirketin yıllık veya çeyreklik finansal raporlarından alınır. Hisse başına kar genellikle yıllık bazda hesaplanır ve son dört çeyreğin toplam net karının toplam hisse senedi sayısına bölünmesiyle elde edilir.

F/K oranı, şirketler arası ve aynı sektördeki şirketler arasında karşılaştırmalar yapmak için yaygın olarak kullanılır (Gözen, 2019). Yüksek bir F/K oranı, hisse başına düşen karlar düşük olduğunda bile hisse fiyatının yüksek olduğuna işaret eder ve şirketin gelecekteki büyüme beklentilerinin yüksek olduğunu gösterir. Düşük F/K oranı, şirketin daha az büyüme potansiyeline sahip olabileceğini veya piyasa tarafından değerinin altında değerlendirildiğini gösterir. Bu durum genellikle yatırımcılar için cazip bir fırsat olarak değerlendirilir, çünkü şirketin değeri hisse fiyatına oranla daha düşüktür.

F/K Oranı hesaplama açısından basit olması nedeniyle en çok tercih edilen finansal göstergelerden olsa da dikkate alınması gereken bazı sınırlamaları vardır. Şirketler, F/K oranlarını iyileştirmek amacıyla kazançlarını agresif muhasebe uygulamalarıyla şişirebilir veya tek seferlik ayarlamalar yapabilir, bu durum yatırımcıların yanıltıcı bilgilere dayanarak karar vermesine neden olabilir. F/K oranı, mevcut kazançlara odaklandığı için şirketin gelecekteki büyüme potansiyelini dikkate almaz ve sektöre göre önemli farklılıklar gösterir, bu da farklı sektörlerdeki şirketlerin karşılaştırılmasını zorlaştırır. Örneğin, teknoloji sektörü şirketleri genellikle daha yüksek F/K oranlarına sahipken, bu oran kamu hizmetleri şirketleri için daha düşük olabilir. Ayrıca, F/K oranı, şirketin borç seviyelerini göz önünde bulundurmaz, bu nedenle yüksek borç yükü altındaki bir şirketin düşük F/K oranı, mali risklerin bir göstergesi olabilirken, düşük borç seviyesine sahip bir şirketin yüksek F/K oranı, finansal sağlamlığın işareti olabilir.

5.2.2.2. Piyasa Değeri Defter Değeri Oranı

Bir hisse senedinin defter değeri teorik olarak şirketin tasfiye edilmesi ve tüm yükümlülüklerinin ödenmesi durumunda hissedarlara ödenecek para miktarıdır. Başka

bir ifadeyle defter değeri, tam anlamıyla şirketin defterlerine (bilanço) göre tüm borçlar varlıklardan düşüldükten sonraki değeridir. Piyasa değeri ise bir şirketin finansal piyasalara göre değeridir. Hisse başına fiyatının, dolaşımdaki toplam hisse sayısı ile çarpılmasıyla hesaplanır. Piyasa değeri, yatırımcıların şirket hakkındaki mevcut ve gelecekteki beklentilerini, piyasa koşullarını ve genel ekonomik faktörleri yansıtır.

Piyasa değeri defter değeri oranı, yatırımcılara şirketin değerlemesini ve piyasa tarafından algılanan değerini anlamada yardımcı olur. Yatırım kararları alırken, özellikle değer yatırımcılığı yapanlar için bu oran önemli bir araçtır. Yatırımcılar, oranı diğer finansal göstergeler ve sektörel ortalama değerlerle karşılaştırarak, bir şirketin yatırım için uygun olup olmadığını değerlendirebilirler.

Piyasa değerinin defter değerinden daha yüksek bir değere sahip olması, yatırımcıların şirketin gelecekteki büyüme potansiyelini yüksek olarak değerlendirdiğini ya da şirketin öz varlıklarının piyasa tarafından daha değerli görüldüğünü işaret eder. Daha düşük bir değere sahip olması ise şirketin yatırımcılar tarafından düşük değerlendirildiğini, potansiyel olarak aşırı satıldığını ya da muhasebe değerlerinin gerçek piyasa değerini yansıtmadığını gösterir.

Piyasa değeri ile defter değeri arasındaki farklılıklar, bir dizi faktörden kaynaklanmaktadır. Bu farklılıkların temelinde, muhasebe değerlerinin genellikle tarihsel maliyet prensibi üzerine kurulu olması ve piyasa değerlerinin ise şirketin gelecekteki büyüme ve karlılık beklentilerini yansıtmaları yatmaktadır. Piyasa değeri, yatırımcıların şirkete ilişkin beklenti ve algılarını, hisse senedi fiyatları üzerinden yansıtır. Yatırımcılar, şirketin gelecek vaat eden bir performansa sahip olduğunu düşünüyorsa, bu durum hisse senedi fiyatlarının artmasına ve böylece piyasa değerinin defter değerinin üzerine çıkmasına sebep olabilir. Tersine, olumsuz piyasa algıları piyasa değerinin defter değerinin altına düşmesine yol açabilir. Defter değeri ise, şirketin muhasebe kayıtlarında yer alan varlık ve borçların net değerine dayanır. Ancak, özellikle fikri mülkiyet gibi maddi olmayan varlıkların gerçek piyasa değerleri, muhasebe kayıtlarındaki değerlerden farklılık gösterebilir (Odabaşıoğlu, 2019). Teknoloji veya biyoteknoloji gibi hızlı büyüme potansiyeline sahip sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerin piyasa değerleri, genellikle defter değerlerinin çok üzerinde olabilmektedir (Jabłoński, 2018).

Piyasa değeri defter değeri oranının kullanımında bazı sınırlamalar mevcuttur. Bu oran, yalnızca borsada işlem gören firmalar için uygulanabilir olduğundan, kullanım alanı sınırlıdır. Ayrıca, defter değeri, muhasebe uygulamalarının etkisi altındadır. Firmaların muhasebe standartlarını farklı şekillerde uygulamaları, firmalar arasında doğru bir karşılaştırma yapılmasını zorlaştırabilir. Piyasa değeri, genellikle firmanın gelecekteki karlılığı ve nakit akışlarına dair beklentilerle ilişkilidir ve firmanın piyasa değerini etkileyen anlık olumlu veya olumsuz gelişmelere duyarlıdır. Defter değeri ise tarihsel maliyetleri yansıttığı için, piyasada meydana gelen değişikliklerden daha yavaş etkilendir. Bu durum, yanlış değerlendirmelere yol açabilir. Özellikle hizmet sektöründeki veya yüksek teknoloji üreten firmalar gibi düşük düzeyde duran varlıklara sahip olan firmaların değerlemesinde bu oran yetersiz kalabilir. Duran varlıkları düşük olan firmaların defter değerleri de düşük olacağı için, piyasa değeri ile arasındaki fark büyük olabilir. Ayrıca, öz sermayesi negatif olan firmalar için de bu oran kullanışlı değildir. Bunlara ek olarak, borsa fiyatlarının firma dışı faktörlere bağlı olması, farklı amortisman uygulamaları ve defter değerinin gerçekte olduğundan daha az gösterilmesi gibi durumlar, bu oranın eleştirilen yönleri arasında yer alır.

5.2.2.3. Tobin Q Oranı

Tobin Q oranı, Tobin (1969) tarafından 1969 yılında ortaya atıldığından beri, firma performansının ölçümünde yaygın olarak kullanılmaktadır. Birçok araştırmacı tarafından incelenen ve geliştirilen bu oran, firmanın büyümesinin ve rekabet gücünün bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Özellikle, firmanın piyasa değeri ile varlıklarının ikame maliyeti arasındaki ilişkiyi açıklamada kullanılan Tobin Q oranı, yatırımcıların gelecekteki beklentilerini dikkate alan ve yönetsel etkilerden bağımsız bir performans göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Bartlett ve Partnoy, 2020: 353; Lang ve Stulz, 1994; Wernerfelt ve Montgomery, 1988: 247). Bu oran, piyasa değerlerine dayandığı için sadece halka açık şirketlerde kullanılabilir (Mysaka ve Derun, 2021). Firmanın büyüme potansiyelini ve genel performansını ölçen bir oran olarak finans literatüründe geniş yer bulan Tobin Q oranı, şirketlerin varlık değerlerini piyasa koşulları ışığında değerlendirerek, firmanın genel durumunu ve gelecek projeksiyonlarını analiz etmeye yardımcı olur.

Tobin Q oranı temel olarak, şirketin varlıklarının piyasa değerinin, yerine koyma maliyetlerine oranı olarak hesaplanırsa da birçok araştırmacı tarafından farklı hesaplama yöntemleri geliştirilmiştir. Bu farklılıkların oluşmasının en önemli nedeni, varlıkların yerine koyma maliyetlerinin hesaplamasındaki zorluklardır. Nitekim sermaye mallarının zaman içindeki eskimesi, bu maliyetlerin doğru bir şekilde hesaplanmasını zorlaştırmaktadır. Ayrıca Tobin Q oranının çeşitli araştırma amaçları için farklı şekillerde kullanılması bu farklılıkların oluşmasında başka bir etkidir. Örneğin, bazı araştırmacılar şirketin büyüme potansiyelini değerlendirmek için farklı bir oran kullanırken, diğerleri kurumsal yönetim veya yatırım kararları bağlamında başka bir oran kullanmaktadır. Özellikle Türkiye'de varlıkların yerine koyma maliyetinin hesaplanmasının zor olması sebebiyle, Chung ve Pruitt, (1994) tarafından önerilen Tobin Q oranı hesaplama yöntemi, pratik bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir.

$$\text{Tobin Q Oranı} = \frac{\text{Piyasa Değeri} + \text{Toplam Borçlar}}{\text{Toplam Varlıklar}}$$

Tobin Q Oranı, bir firmanın piyasada gerçek değerine göre daha mı yüksek ya da daha mı düşük değerlendirildiğini belirleyen bir finansal göstergedir. Bu oran, şirketin muhasebe kayıtlarından elde edilen verilerle piyasa verilerini birleştirerek hem geçmiş hem de gelecekteki performansına dair kapsamlı bir değerlendirme sunar (Aldemir, 2023). Tobin Q oranının 1'den yüksek değer alması piyasa değerinin varlıkların yeniden üretim maliyetinden daha yüksek olduğunu gösterir. Yatırımcılar ve piyasa katılımcıları tarafından şirketin varlıklarının gelecekte daha yüksek getiri sağlayacağına ve pozitif büyüme potansiyeline sahip olduğuna işaret eder (Lang ve Stulz, 1994). Diğer yandan, Ali vd. (2016), yüksek Tobin Q oranının şirketin hisse değerinin şişirilmiş olabileceği ve yatırımcıların aşırı iyimser olduğu anlamına da gelebileceğini belirtmiştir. Tobin Q oranının 1'den düşük değer alması şirketin yapacağı yatırımlardan elde edeceği getirinin, sermaye maliyetini karşılamayacağını, yani yatırımların maliyetten daha az getiri sağlayacağını göstermektedir. Ayrıca, bu durum, firmanın varlıklarının, piyasada değerlendirildiği kadar etkili ve verimli kullanılmadığı da gösterir.

Tobin Q oranının yaygın kullanımına karşın, bazı dezavantajları bulunmaktadır. Bu oranın en önemli dezavantajı, varlıkların yerine koyma maliyetinin hesaplanmasının

zorluğudur (Aydemir, 2023:98). Özellikle, sermaye mallarının zamanla eskimesi ve piyasa koşullarındaki değişimler, bu maliyetin doğru bir şekilde belirlenmesini zorlaştırmaktadır. Butt vd. (2023), Tobin Q oranının yaygın olarak kullanılmasına rağmen, maddi olmayan varlıkların değerini düşük tutabilen ve firma performansını olduğundan fazla gösterebilen muhasebe tabanlı bilgilere dayanması nedeniyle eleştirmiştir. Tobin Q oranı, sadece halka açık şirketler için uygulanabilir bir oran olması nedeniyle, özel şirketler veya diğer varlık sahipleri için kullanılamaz (Chen ve Tan, 2012). Bu oranın hesaplanmasında kullanılan piyasa değerleri, piyasa koşullarına ve ekonomik dalgalanmalara duyarlı olup, firmanın içsel performansını yanıltıcı şekilde yansıtabilir.

5.2.3. Değer Bazlı Finansal Performans Ölçüm Yöntemleri

Küreselleşen ekonomik sistem ve hızla gelişen teknoloji ile sermaye piyasaları büyük bir değişim ve gelişim göstermiştir. Bu değişim, firma değerinin doğru ve gerçek bir şekilde belirlenmesinin önemini artırmış, işletme birleşme ve satın almaları ile halka açılma eğilimlerinin artışı, işletme sahiplerini ve yatırımcıları, işletme değerini doğru bir şekilde belirlemeye yöneltmiştir (Kumar ve Jain, 2022). Ayrıca, bilgi ve teknolojinin ekonomilerde daha etkili hale gelmesi ve rekabetin sertleşmesi, değer yaratmanın stratejik bir öneme sahip olmasına yol açmıştır. Değer temelli oranlar, nakit akışları ve hissedar değerine odaklanarak, firma performansını daha geniş bir perspektiften değerlendirir (Venantzi, 2012). Bu oranlar, firmanın bütünü için ve her bir bölümü için katma değer ölçümü yapılabilmesini sağlar, bu da yöneticilerin değere bağlı yönetim anlayışını benimsemelerine yardımcı olur

Geleneksel performans ölçüm yöntemleri, basitliği ve düşük maliyeti nedeniyle yoğun ilgi görmektedir. Ancak bu yöntemler sadece finansal durum ve kâr/zarar tablosu gibi muhasebe tabanlı verilere dayandığı için manipülasyonlara açıktır. Venanzi (2012), geleneksel muhasebe temelli ölçümlerinin firmaların uzun vadeli hedefi olan hissedar değerine odaklanma konusunda yetersiz kaldığını ifade etmiştir. Cañibano vd. (2000), geleneksel yöntemlerin maddi duran varlık gibi firma değerinin soyut belirleyicilerini doğru bir şekilde hesaplamada başarısız olduğunu ifade etmiştir. Bu sınırlılıklar, daha kapsamlı ve modern finansal ölçüm yöntemlerinin geliştirilmesine yol açmıştır (Ittner ve Larcker, 1998). Değer bazlı finansal performans ölçüm yöntemleri, bu gelişmenin

bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Bu yöntemler, muhasebe tabanlı finansal verilerin yanı sıra piyasa verilerini de dikkate alarak, firmanın kârlılığında daha fazlasına odaklanır. Bu yaklaşım, hissedar değerini artırmayı temel amaç olarak belirlemekte ve firmanın hissedar değerini bir bütün olarak artırmasını sağlamaktadır.

Literatürde piyasa katma değeri (MVA), net bugünkü değer (NPV) ve ekonomik katma değer (EVA) gibi değer bazlı finansal performans ölçüm yöntemleri sıklıkla tercih edilmektedir. Bu ölçütler, şirketlerin mali durumlarını ve performanslarını kapsamlı bir şekilde değerlendirmede temel araçlar olarak kullanılmakta ve aşağıdaki bölümlerde her biri ayrıntılı olarak incelenmiştir.

5.2.3.1. Ekonomik Katma Değer (EVA)

Stern Stewart & Co. tarafından geliştirilen ve tescilli bir marka olan Ekonomik Katma Değer (EVA), işletmelerin ekonomik kar yaratma yeteneğini değerlendirmek için kullanılan bir göstergedir. EVA, firmanın finansal performansını ölçerken hem özkaynak maliyetini hem de yabancı kaynak maliyetini hesaba katarak, işletmenin sermaye maliyetini aşan bir katma değer yaratıp yaratmadığını belirler. 1980'li yıllarda G.B. Stewart tarafından geliştirilen bu yöntem, firmanın gerçek karını, yani sermaye maliyetinin üzerindeki kazancı ölçer (Ehrbar, 1998). Sermaye maliyetinden daha yüksek bir kar elde edilmemesi durumunda, şirketin zarar ederek çalıştığı kabul edilir. Geleneksel muhasebe karına odaklanan birçok yönetici, bu kritik sermaye maliyetini göz ardı edebilmektedir. EVA, pay sahiplerinin varlıklarındaki artışı tespit etmekte ve sermayenin zamanla aşınması riskini ortadan kaldırmaktadır.

EVA'nın hesaplanması genellikle şu formülle yapılır (Damodaran, 2007):

Ekonomik Katma Değer (EVA)= Vergi Sonrası Net Kar - (Toplam Sermaye x Sermaye Maliyeti)

Burada, "Net İşletme Karı Sonrası Vergi" (NOPAT), vergi sonrası işletme karıdır ve şirketin operasyonlarından elde ettiği saf kârdır. "Toplam Sermaye", şirketin işletme faaliyetlerini desteklemek için kullanılan tüm sermayeyi ifade eder (hem öz sermaye hem de borç). "Sermaye Maliyeti", bu sermayenin yatırımcılara maliyetini (getiri beklentilerini) temsil eder.

Geleneksel performans değerlendirme sistemleri, ölçülen birimin gerçekten katma değer üretilip üretilmediğini göz önünde bulundurmaz. Bu eksiklik, muhasebe kayıtlarında karlı olarak görünen ancak aslında katma değer yaratmayan birçok faaliyetin devam etmesine neden olur (Sipahi, 2005). EVA yöntemi ise, değer odaklı bir yönetim anlayışına dayanarak hem dönemsel performans değerlendirmelerine olanak sağlar hem de gelecek dönemlere yönelik tahminlerde bulunma imkânı sunar. EVA kullanmanın temel avantajlarından biri, hissedarları için değer yaratan şirketlerin belirlenmesine yardımcı olmasıdır (Brigham ve Houston, 2013). Pozitif bir EVA, şirketin sermaye maliyetinin üzerinde getiri sağladığını ve bu sayede hissedarlar için ekonomik değer yarattığını gösterir. Böylelikle, şirketlerin yalnızca kısa vadeli karlılığa değil, aynı zamanda uzun vadeli sürdürülebilir büyümeye ve hissedar değerinin artırılmasına odaklanmalarını sağlar. Negatif bir EVA ise, şirketin yatırımlarından sermaye maliyetini karşılayacak düzeyde getiri sağlayamadığını gösterir, bu da şirketin uzun vadede sürdürülebilir olmadığını ve hissedar değerini azalttığını işaret eder.

5.2.3.2. Net Bugünkü Değer

Net Bugünkü Değer (Net Present Value - NPV), değer bazlı finansal performans ölçüm yöntemlerinden biridir ve bir yatırımın, projenin veya bir işletmenin finansal değerliliğini ölçmek için kullanılır. Net Bugünkü Değer, bir projenin ekonomik ömrü boyunca sağlayacağı net nakit akışlarının, belirlenen bir iskonto oranı kullanılarak bugünkü değerine indirgenmesi ve bu değerlerin, projenin gerektirdiği nakit çıkışlarının aynı iskonto oranıyla bugünkü değerine indirgenmiş toplamaları ile arasındaki fark olarak tanımlanır (Özdemir, 1999: 221). NPV, gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değerini hesaplarken, zamanın parasal değerini dikkate alır (Burksaitiene, 2009: 712). Bu sayede, uzun vadeli projelerin gerçek finansal değeri daha doğru bir şekilde hesaplanır. Ayrıca, farklı yatırım projelerinin getirilerini, risklerini ve zaman faktörünü dikkate alarak karşılaştırma imkânı sağlayarak, şirketlerin daha bilinçli yatırım kararları almasına yardımcı olur.

Bir projenin bu yönteme göre kabul edilebilir olması için net bugünkü değerinin sıfıra eşit veya büyük olması gerekmektedir. Pozitif NPV, yatırımın şirkete ekonomik değer

katacağını, negatif NPV ise yatırımın maliyetinin getirisinden daha fazla olduğunu gösterir. Bir projenin net bugünkü değeri şu formülle hesaplanır:

$$\text{Net Bugünkü Değer (NPV)} = \sum_{t=0}^n \frac{NG_t}{(1+r)^t} - \sum_{t=0}^n \frac{NÇ_t}{(1+r)^t} + \sum_{t=0}^n \frac{HD_t}{(1+r)^t}$$

NG_t, t yılındaki nakit girişlerini, NÇ_t, t yılındaki nakit çıkışlarını, HD_t ise t yılındaki projenin hurda değerini r, iskonto oranı (sermaye maliyeti) ve t, yılları ifade etmektedir (Gallo, 2014).

Yatırım kararları alınırken net bugünkü değer yönteminde kullanılan iskonto oranının büyüklüğü önem taşımaktadır. İskonto oranı, nakit çıkışlarını nakit girişlerine eşitleyen uygun iskonto oranıdır. İskonto oranı olarak genellikle ortalama sermaye maliyeti oranı kullanılır (Saldanlı, 2006: 11). İskonto oranı arttıkça, gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değeri azalır, bu da yatırımın net bugünkü değerinin düşmesine yol açar. Başka bir ifadeyle, yüksek bir iskonto oranı, gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değerini daha düşük gösterir ve bu da yatırımın potansiyel getirisinin daha az cazip görünmesine sebep olur. Bu durum, yatırım projelerinin risk derecesiyle ilişkilendirilebilir; yüksek riskli yatırımlar için daha yüksek bir iskonto oranı uygulanabilir (Lewellen, 1977). Öte yandan, düşük bir iskonto oranı, gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değerini artırır ve yatırımın net bugünkü değerini daha çekici hale getirir.

Net bugünkü değer yönteminin bazı dezavantajları bulunmaktadır. En önemli dezavantajı, hesaplamada kullanılan iskonto oranının seçiminin subjektif olmasıdır (Bilir ve Kulalı, 2014: 50). Bu öznel yaklaşım, farklı yatırımcıların ya da analistlerin aynı projeyi değerlendirirken farklı sonuçlara ulaşmalarına neden olabilir. İskonto oranının belirlenmesinde yatırımın risk düzeyi, piyasa koşulları ve yatırımcının beklentileri gibi faktörler etkili olmakta ve bu faktörlerin her biri öznel yorumlara açık olabilmektedir (Mun, 2002: 224). Bu yöntemin başka bir dezavantajı, gelecekteki nakit akışlarının tahminine dayalı olmasıdır (Pesaran vd., 2007: 253). Gelecekteki nakit akışlarını doğru bir şekilde tahmin etmek zordur ve bu tahminler ekonomik koşulların, sektör dinamiklerinin ve şirketin performansının belirsizliğine bağlıdır.

5.2.3.3. Piyasa Katma Değeri

Bir şirketin hissedar değeri yaratıp yaratmadığını ölçen bir gösterge olan Piyasa Katma Değeri (MVA), ekonomik katma değer ölçütünün geliştiricisi olan Stern Stewart & Co. Danışmanlık şirketi tarafından geliştirilmiştir. MVA, bir şirketin piyasa değerinin, onun içindeki sermayenin (özkaynak ve borç) toplam maliyeti ile olan farkını ölçen bir değer bazlı finansal performans ölçüm yöntemidir. Pozitif bir MVA, bir firmanın piyasa değerinin yatırılan sermayeden büyük olduğu ve firmanın hissedarlar için pozitif bir değer yarattığı anlamına gelir. Tersine, negatif bir MVA ise firmanın piyasa değerinin yatırılan sermayeden düşük olduğu ve firmanın hissedar değerinde azalma olduğunu gösterir.

MVA'nın hesaplanabilmesi için firmanın halka açık olması ve hisse senetlerinin piyasa fiyatının belli olması gerekmektedir (Aydemir, 2023:109). MVA, ekonomik performans ölçümü olan EVA'nın aksine, firmanın değerine piyasanın bakış açısını yansıtır ve hesaplaması daha kolaydır. Piyasa katma değeri aşağıda belirtilen şekillerde hesaplanabilmektedir:

$$\text{Piyasa Katma Değeri (MVA)} = \frac{\text{Piyasa Değeri}}{\text{Toplam Sermaye}}$$

Veya

$$\text{Piyasa Katma Değeri (MVA)} = (\text{Borçların Piyasa Değeri} + \text{Özsermayenin Piyasa Değeri}) - \text{Toplam Düzeltilmiş Sermaye (Ekonomik Defter Değeri)}$$

MVA, bir şirketin değer yaratma sürecinin kesin bir ölçümü olarak kabul edilir ve finansal analizde diğer ölçümlerden ayrılır. MVA, yatırımcıların şirkete yaptıkları yatırım ile hisse senetlerini bugünkü piyasa fiyatında satarak elde edecekleri tutar arasındaki farkı ifade eder. Bu açıdan MVA, bir şirketin yarattığı toplam hissedar değerinin veya değer kaybının miktarını belirler. Ayrıca, MVA, bir şirketin yöneticilerinin kaynakları ne kadar etkin kullandığına dair piyasa yargısını yansıtan önde gelen dışsal bir performans ölçütüdür. Şirket yöneticilerinin kaynak yönetimi yetkinliği, şirketin uzun vadeli başarısını etkileyen kritik bir faktördür. Piyasa değeri, şirketin uzun dönemde elde etmesi beklenen nakit akışlarının bugünkü değerini

yansıttığı için, MVA aynı zamanda bir şirketin geleceğe yönelik potansiyelini ve yatırımcıların bu potansiyele olan inancını da gösterir. Bu perspektif, şirketin piyasa değerinin sadece anlık finansal performansını değil, aynı zamanda stratejik planlama ve gelecek vizyonunun da bir göstergesi olduğunu ortaya koyar.

6. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde denetim komitesi özelliklerinin finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı üzerine etkisini araştıran literatürdeki çalışmalar incelenmektedir. Akademik literatürde, denetim komitesi özelliklerinin, finansal raporlama sürecinin etkinliği üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğuna dair geniş bir fikir birliği bulunmaktadır. Etkin bir denetim komitesi, finansal raporlamaların doğruluğunu ve zamanında yapılmasını sağlarken, aynı zamanda firma performansını da olumlu yönde etkileyebilir. Bu nedenle, denetim komitelerinin yapısal özellikleri ve işlevselliği, akademisyenler, düzenleyiciler ve kurumsal yöneticiler tarafından sürekli olarak incelenmekte ve geliştirilmekte olan bir araştırma alanıdır.

6.1. Finansal Raporlama Zamanlılığı ile İlgili Literatür

Finansal raporlama zamanlılığı, şirketlerin ekonomik değerine katkı sağlayan ve piyasa etkinliğini doğrudan etkileyen hayati bir faktördür. Bu nedenle, finansal raporların hazırlanması ve kamuya açıklanmasında yaşanan gecikmelerin nedenlerini belirlemek, akademisyenler, düzenleyici otoriteler, politika yapıcılar ve sektör uzmanları tarafından dünya çapında yoğun bir şekilde araştırılan bir konu haline gelmiştir. Bu alanda yapılan çalışmalar, temelde üç ana kategoriye ayrılmaktadır: firma bazlı faktörler, denetim bazlı faktörler ve kurumsal yönetim bazlı faktörler.

6.1.1. Firma Bazlı Faktörler ve Finansal Raporlama Zamanlılığı

Al-Ajmi (2008), Bahreyn Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören finansal ve finansal olmayan şirketlerden elde edilen 231 firma-yıl gözlem üzerinde panel veri analizi gerçekleştirerek yıllık raporların yayınlanma zamanlılığının belirleyicilerini araştırmıştır. Araştırmanın sonuçları, şirketin büyüklüğü, karlılığı ve kaldıraç oranının yıllık raporların yayınlanma zamanlamasında etkileyen önemli faktörler olduğunu göstermiştir. Buna karşın, şirket karmaşıklığı veya denetçi tipi gibi faktörlerin yıllık raporların yayınlanma zamanlamasında belirleyici rol oynadığına dair ampirik kanıt bulunamamıştır.

Lee vd. (2008), çok uluslu firmaların finansal raporlarını yerli firmalara göre daha erken rapor edip etmediklerini incelemiştir. Bu bağlamda, 2000-2004 yılları arasında ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu'nda (SEC) 10-K raporları sunan şirketlerden elde edilen 9.555 firma-yıl verisi analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçları, çok uluslu şirket yöneticilerinin finansal raporlarını, yerel firmalara göre daha hızlı bir şekilde kamuoyuyla paylaştıklarına dair ampirik bulgular ortaya koymuştur.

Al-Ghanem ve Hegazy (2011), denetim raporlarının yayımlanmasındaki gecikmeleri etkileyen faktörleri analiz ettiği çalışmada 2006 ve 2007 yıllarında Kuveyt borsasında işlem gören sırasıyla 326 şirkete odaklanmışlardır. Çalışmanın sonuçları, firma büyüklüğü ile denetim raporu gecikmesi arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğunu göstermiştir. Öte yandan sektör sınıflandırması, kaldıraç, hisse başına kazançtaki yüzdesel değişim, denetçi türü ve likidite değişkenleri, denetim raporu gecikmesi ile anlamlı ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Iyoha (2012), Nijerya'da 1999-2008 yılları arasında faaliyet gösteren 61 şirketin yıllık raporlarından oluşturulan bir örnekleme dayanarak, firma büyüklüğü, karlılık, firma yaşı ve denetim firmasının büyüklüğü gibi firma özelliklerinin finansal raporlama zamanlılığı üzerindeki etkisini incelemiştir. Bulgular, Panel Veri Tahmin Tekniği ve En Küçük Kareler Regresyon yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonuçları, firma yaşı ile finansal raporlama zamanlılığı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, Nijerya'daki farklı sektörler arasında finansal raporlama zamanlılığı konusunda önemli farklılıklar gözlemlenmiş, özellikle bankacılık sektörünün finansal raporlarını daha erken açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Efobi ve Okougbo, (2014), 2005-2008 yılları arasını kapsayan ve 33 finansal kuruluştan oluşan bir örneklem kullanarak Nijerya'da finansal raporlama zamanlılığını etkileyebilecek firmaya özgü faktörleri incelemiştir. Analizde Genelleştirilmiş En Küçük Kareler (GLS) regresyon yöntemi tercih edilmiş ve araştırmanın sonuçları, firma büyüklüğü, kaldıraç oranı ve karlılık gibi faktörlerin finansal raporlama zamanlılığı ile negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu göstermiştir. Diğer yandan, firma yaşı ise finansal raporlama zamanlılığı ile pozitif ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Hassan (2016), Filistin Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören Filistin şirketlerinin denetim raporlarının gecikmesine etki eden faktörleri belirlemek amacıyla, 2011

yılında borsada işlem gören 46 şirketin verileri üzerinden çok değişkenli regresyon analizi gerçekleştirmiştir. Bulgular, denetim raporu gecikmesinin yönetim kurulu büyüklüğü, firma büyüklüğü, firma karmaşıklığı ve sahiplik yapısının dağılımı gibi çeşitli faktörlerden etkilendiğini göstermiştir.

Agwei-Mensah (2018), tarafından yürütülen araştırma, 2012-2014 yılları arasında Gana borsasında işlem gören 90 şirketin verilerini temel alarak, kurumsal yönetim özelliklerinin finansal raporlamadaki zamanlaması üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmanın bulguları, firma performansı ile finansal raporlamanın zamanlılığı arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, şirketlerin finansal performansları yüksek olduğunda (iyi haberler), bu durumu daha erken bir aşamada genel kamuoyuna duyurma eğiliminde oldukları belirlenmiştir.

Suadiye (2019), 2016 yılında Borsa İstanbul'da işlem gören ve çeşitli sektörlerde faaliyetlerini sürdüren 286 firmanın verilerine dayanarak yürütülen çok değişkenli regresyon analizi çerçevesinde şirketlerin karlılığı, büyüklüğü sektörel konumu, borsa endeksi ve denetim firması seçimi gibi faktörlerin finansal raporlama zamanlılığı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Sonuçlar, karlılık, firma büyüklüğü, denetim firması büyüklüğü ve kurumsal yönetim endeksinin finansal raporlama zamanlılığı üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca imalat, hizmet ve teknoloji sektörlerinde yer alan ve BIST100 endeksinde bulunan firmaların, diğer firmalara kıyasla finansal raporlarını daha erken açıklama eğiliminde olduğu tespit edilmiştir.

Fujianti ve Satria (2020), firma büyüklüğü, karlılık ve kaldıraç oranı gibi firmaya özgü faktörlerin denetim raporu gecikmeleri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Bu araştırmanın örnekleme, 2015 ve 2016 yılları arasında Endonezya Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören 91 imalat şirketini kapsamaktadır. Elde edilen bulgular, büyüklük ve karlılık açısından daha üst seviyede olan firmaların denetim raporu gecikmelerinin daha kısa sürede tamamlandığını göstermiştir. Bu sonuçlar, şirketin finansal ve yapısal özelliklerinin denetim süreçlerinin hızı ve verimliliği üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Türel (2010), 2007 tarihinde İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören 211 finansal olmayan şirket üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında, şirkete ve denetim faaliyetlerine özgü faktörlerin finansal raporlama zamanlılığı üzerindeki etkilerini

analiz etmeyi hedeflemiştir. Çok değişkenli regresyon analizi yöntemiyle elde edilen sonuçlar, firmanın kar açıklama durumu, denetim raporunun niteliği, denetim kalitesi ve imalat sektöründe faaliyet göstermesinin finansal raporlamanın zamanında yapılmasını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilediğini ortaya koymuştur. Bu sonuçlar hem şirketin iç dinamiklerinin hem de denetim süreçlerinin finansal raporlama hızı üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir.

6.1.2. Denetim Bazlı Faktörler ve Finansal Raporlama Zamanlılığı

Haw vd. (2003), 1995-1999 yılları arasında Çin borsasında işlem gören firmaları temel aldıkları çalışmada denetçi görüşü ve beklenmeyen kar veya zarar açıklamalarının denetim raporu gecikmesi üzerine etkisini araştırmışlardır. Araştırmanın bulguları, denetçi raporlarının görüş türünün ve beklenmedik kar veya zarar durumlarının denetim raporu gecikmelerini önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymuştur. Çalışmada ayrıca, denetçi görüşleri ve kazanç sürprizleri arasında bir etkileşim değişkeni oluşturulmuş ve olumlu görüş dışındaki denetçi görüşlerine sahip şirketlerin olumlu kazanç sürprizlerini, olumlu denetçi görüşlerine sahip olumsuz kazanç sürprizlerine göre daha geç açıklandığı tespit edilmiştir.

Leventis vd. (2005), Atina Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören şirketlerin, denetim raporu gecikmesini etkileyen denetimle ilgili çeşitli faktörleri detaylı bir şekilde incelemişlerdir. Araştırmada, denetim raporu gecikmesi ile denetçi türü, denetim ücreti, denetim raporundaki açıklama sayısı, olağanüstü öğelerin varlığı ve denetim raporundaki belirsizlik içeren ifade sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Ayrıca, dört büyük denetim firmasının atanması veya yüksek denetim ücretinin ödenmesiyle denetim raporu gecikmesinin azaldığını, öte yandan kötü haberlerin olması durumunda denetim raporu gecikme süresinin uzadığını göstermişlerdir.

Lee vd. (2009), dış denetçinin görev süresi ve dış denetçi tarafından sunulan denetim dışı hizmetlerin denetim raporu gecikmelerine etkisini incelemiştir. Bu çalışma, 2000 ile 2005 yılları arasında yer alan 18,473 Amerikan şirketinin verilerini kapsamaktadır. Yapılan analizler, dış denetçinin görev süresinin uzunluğunun ve denetim dışı hizmetlerin sunulmasının, denetim raporu gecikmelerini negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde azalttığını ortaya koymuştur. Bu bulgular, daha uzun süreli görev

yapmış denetçilerin müşterilerini daha etkili bir şekilde denetleyebildiklerini ve denetim dışı hizmetlerin, denetçinin şirketle ilgili bilgisini ve deneyimini artırarak denetim sürecinin hızlanmasına katkı sağladığını göstermektedir.

Habib ve Bhuiyan (2011), denetim firmasının sektörel uzmanlığının denetim raporu gecikmelerine olan etkisini inceledikleri çalışmalarında, 2004 ile 2008 yılları arasında Yeni Zelanda Borsası'nda işlem gören şirketlerin 502 firma-yıl verisini analiz etmişlerdir. Araştırmanın bulguları, bağımsız denetim hizmetlerini sektörel uzmanlık sahibi denetçilere veren şirketlerde denetim raporlarının daha az geciktiğini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, sektörel uzmanlığa sahip denetçilerin, ilgili şirketin sektörüne özgü dinamikleri ve riskleri daha iyi anlayarak denetim süreçlerini daha etkin yönetebildiklerini göstermektedir.

Dao ve Pham (2014), denetim firmasının görev süresi ile denetim raporu gecikmeleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve ayrıca, denetçinin sektörel uzmanlığının bu iki değişken arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediğini araştırmışlardır. Bu amaçla, 2008 ile 2010 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki şirketlerden toplanan 7,291 firma-yıl verisi üzerinden detaylı analizler yapmışlardır. Araştırmanın bulguları, denetim firmasının kısa görev süresinin denetim raporu gecikmelerini artırdığını göstermektedir. Ayrıca, yazarlar sektörel uzmanlık sahibi bir denetçinin görevlendirilmesinin, denetim firması görev süresi ve denetim raporu gecikmesi arasındaki ilişkiyi zayıflattığını tespit etmişlerdir. Bu bulgular, sektörel uzmanlığa sahip denetçilerin, denetim sürecini daha verimli yönetebildiğini ve böylece denetim raporlarının hazırlanma süresini kısalttığını göstermektedir.

Khelif ve Samaha (2014), iç kontrol mekanizmalarının kalitesinin denetim raporu gecikmesine etkisini ele almaktadır. 2007 ile 2010 yılları arasında Mısır Borsası'nda işlem gören şirketler üzerinden toplanan 344 firma-yıl verisine dayalı dengeli bir panel veri analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonuçları, daha yüksek kalitede iç kontrol sistemlerine sahip olan şirketlerde denetim raporlarının daha kısa sürede tamamlandığını göstermektedir. Bu bulgu, etkin iç kontrol mekanizmalarının, finansal raporlama ve denetim süreçlerinin hızlandırılmasında önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Rusmin ve Evans (2017), 2010-2011 yılları arasında Endonezya Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören imalat sektörü şirketleri üzerine gerçekleştirdikleri

araştırmada, denetçinin sektörel uzmanlık düzeyi ve itibarı ile denetim raporlarının gecikme sürelerinin arasındaki ilişki ampirik yöntemlerle incelenmiştir. Araştırma sonuçları, sektör uzmanı denetçilerle denetim raporlarının gecikme süreleri arasında negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Ayrıca yazarlar, Dört Büyük denetim firmalarının, diğer denetim firmalarına kıyasla daha hızlı denetim süreçleri gerçekleştirdiklerine dair somut kanıtlar sunmaktadırlar.

Samaha ve Khlif (2017)'nin gerçekleştirdiği çalışma, gelişmekte olan bir ülke olan Mısır'da denetim özelliklerinin finansal raporlama zamanlılığı üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde incelemiştir. Bu araştırma, Mısır Menkul Kıymetler Borsası'nda 2007 ile 2010 yılları arasında aktif bir şekilde işlem gören şirketlere ait 372 firma yılını kapsayan dengeli panel verilerini kullanarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulguları, denetim komitesi denetim komitesi toplantı sıklığı ve denetim kalitesinin, finansal raporlama zamanlılığını negatif yönde etkilediğini göstermektedir.

Abdillah vd. (2019), firma ve denetçi özelliklerinin denetim raporu gecikmeleriyle ilişkisini araştırdıkları çalışmalarında, 2014-2016 yılları arasında Endonezya Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören imalat sektöründeki 77 şirket üzerinde çoklu doğrusal regresyon analizi uygulamışlardır. Araştırmanın bulguları, denetim komitesi etkinliğinin denetim raporu gecikmelerine negatif ve istatistiksel olarak anlamlı etkilediğini, dalgalı finansal durumların ise denetim raporu gecikmelerini pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilediğini ortaya koymuştur. Diğer yandan, muhasebe karmaşıklığı, denetçi itibarı, denetim süresi ve denetçilerin sektörel uzmanlığı gibi faktörlerin denetim raporu gecikmeleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu gösteren somut ampirik kanıtlar elde edilememiştir.

Durand (2019), mevcut literatürü detaylı bir şekilde sentezleyerek, denetim raporu gecikmesinin belirleyici faktörlerini belirlemek amacıyla kapsamlı bir meta-analiz çalışması gerçekleştirmiştir. Bu analiz sonucunda, denetim firmasının finansal performansı, işlemlerin karmaşıklığı ve denetim görüşlerindeki değişikliklerin denetim raporu gecikmelerini artırıcı etkiye sahip olduğunu belirlemiştir. Bunun yanı sıra, denetim firmasının olumlu haberleri raporlaması, görev süresinin uzunluğu ve denetim dışı hizmetler sunması durumlarında denetim raporu gecikmelerinin azaldığı tespit edilmiştir.

Ocak ve Özden (2018), 2008-2013 yılları arasında Borsa İstanbul'da işlem gören şirketlerden toplanan 968 firma-yıl verisi üzerinden, denetçilere özgü niteliklerin denetim raporu gecikmeleri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmada, denetçinin cinsiyeti ve eğitim seviyesinin denetim raporu gecikmelerini arttırdığına dair ampirik kanıtlar elde edilmiştir. Ayrıca, Dört Büyük denetim firmaları ile çalışan şirketlerin denetim raporu gecikmelerinin daha kısa olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular, denetçinin kişisel özelliklerinin ve bağlı olduğu firmanın niteliklerinin, denetim sürecinin verimliliği ve hızı üzerinde belirleyici faktörler olduğunu göstermektedir.

Akçay (2022), Borsa İstanbul'da 2015-2020 yılları arasında faaliyet gösteren 219 şirkete ait 1314 gözlem verisinden yararlanarak denetim firması değişikliğinin denetim raporu gecikmesine olan etkisini araştırmıştır. Çalışmanın sonucunda, denetim firması değişikliği ile denetim raporu gecikmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Öte yandan, şirketlerin karlılığı, büyüklüğü ve yaşı gibi faktörlerin denetim raporu gecikmesi üzerinde negatif ve istatistiksel olarak anlamlı etkileri olduğu ortaya konulmuştur.

6.1.3. Kurumsal Yönetim Bazlı Faktörler ve Finansal Raporlama Zamanlılığı

Afify (2009), Mısır'daki şirketlerin kurumsal yönetim özelliklerinin finansal raporlamanın zamanında yapılması üzerindeki etkilerini ampirik olarak derinlemesine incelemek amacıyla, borsada işlem gören 85 şirkete ait verilerle regresyon analizi yapmıştır. Araştırmanın bulguları, yönetim kurulu üyelerinin bağımsızlığının, yönetimdeki ikililik durumunun ve denetim komitesinin varlığının, finansal raporlama zamanlılığı üzerinde negatif ve istatistiksel olarak önemli bir etki yarattığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, sahiplik yoğunluğunun finansal raporlama zamanlılığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki göstermediği de rapor edilmiştir.

Rochmah Ika ve Mohd Ghazali (2012), Endonezya Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören finansal olmayan 211 şirket verisini kullanarak denetim komitesi etkinliği ile finansal raporlama zamanlılığı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Yazarlar, denetim komitesinin etkinliğini ölçmek için denetim komitesi üye sayısı, bağımsızlığı, toplantı sıklığı ve finansal uzmanlık gibi dört farklı değişkeni temel alan bir denetim komitesi

etkinlik endeksi geliştirmişlerdir. Araştırmanın bulguları denetim komitesi etkinlik endeksinin finansal raporlama zamanlılığını negatif etkilediğini ortaya koymuştur.

Apadore ve Mohd Noor (2013), Malezya Borsasında 2009 ve 2010 yılları arasında işlem gören 843 şirket arasından rastgele seçilen 180 şirkete ait verileri kullanarak kurumsal yönetim özellikleri ile denetim raporu gecikmesi arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Kurumsal yönetim özelliği olarak yönetim kurulu bağımsızlığı, sahiplik yoğunluğu, denetim komitesi özellikleri ve iç denetim harcamaları ele alınmıştır. Analiz sonuçları, denetim raporu gecikme süresinin denetim komitesi büyüklüğü, firma büyüklüğü ve karlılığı ile negatif ilişkili, sahiplik yoğunluğu ile pozitif ilişkili olduğunu göstermektedir.

Abernathy vd. (2015), denetim komitesi üyelerinin muhasebe uzmanlığı ve finansal raporlama zamanlılığı arasındaki ilişkiyi detaylı bir şekilde inceledikleri çalışmalarında, muhasebe uzmanlığının kaynağının ( rneğin, kamu muhasebeciliği veya CFO deneyimi) finansal raporlama zamanlılığını nasıl etkilediğini belirlemeyi amaçlamışlardır. 2006-2008 yılları arasında S&P 500 endeksine dahil olan şirketlerin verileri üzerinden yürütülen analizler, denetim komitesi üyelerinin muhasebe uzmanlığının finansal raporlama zamanlılığını negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilediğini ortaya koymuştur. Araştırma, ayrıca, denetim komitesi üyelerinin kamu muhasebeciliği deneyiminden kaynaklanan muhasebe uzmanlığının, CFO deneyimine kıyasla finansal raporların daha zamanında açıklanmasını sağladığını göstermiştir.

Baatwah vd. (2015), 2007 ile 2011 yılları arasında Umman sermaye piyasasında işlem gören şirketlerden elde edilen 339 firma-yıla ait veriler kullanarak üst düzey yöneticilerin demografik özelliklerinin finansal raporlama zamanlılığı ile ilişkisini araştırmıştır. Bu ampirik çalışmanın sonuçları, CEO olarak uzun süre görev yapmış ve finansal uzmanlığa sahip CEO'ların finansal raporlama zamanlılığı ile negatif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Sultana vd. (2015), denetim komitesi bağımsızlığı, finansal uzmanlığı, deneyimi, cinsiyet çeşitliliği,  ye sayısı ve toplantı sıklığı gibi denetim komitesi özelliklerinin finansal raporlama zamanlılığı ile ilişkili olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda, 2004 ile 2008 yılları arasında Avustralya Borsası'nda sürekli olarak işlem gören 100 şirketten rastgele seçilmiş 494 firma-yıl verisi üzerinden

analizler yapılmıştır. Çalışmanın sonuçları finansal uzmanlığa sahip, daha önce denetim komitesi deneyimi olan ve bağımsız üye sıfatına sahip olan denetim komitesi üyelerinin daha kısa denetim raporu gecikmesi ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, denetim komitesi üyelerinin niteliklerinin ve deneyimlerinin, finansal raporlama sürecinin etkinliği üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Basuony vd. (2016), yönetim kurulu özelliklerinin, sahiplik yapısının, denetim türünün, firma büyüklüğünün, firma yaşının, kaldıraç oranının ve firma karlılığının denetim raporu gecikmesi üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda, 2009-2013 yılları arasında S&P Pan Arap endeksine dahil olan 11 ülkeden toplanan 201 şirketin verileri kullanılarak, En Küçük Kareler (OLS) ve Ridge regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulguları, CEO'nun ikili görevi, yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulu bağımsızlığı, kurumsal ve yabancı sahiplik, denetçi tipi ve şirketin yaşının denetim raporlarının gecikmesine önemli ölçüde etki ettiğini ortaya koymuştur.

Salleh vd. (2017), 2005 ile 2011 yılları arasında Malezya Borsasında listelenen en büyük 100 Malezya şirketi üzerine gerçekleştirdikleri çalışmada denetim komitesi finansal uzmanlığı ile denetim raporu gecikmesi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Panel veri analizi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen analiz sonuçları, denetim komitesinin finansal uzmanlığı ile denetim raporu gecikmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığını ortaya koymuştur.

Ghafran ve Yasmin (2018), Londra Borsası'nda FTSE350 endeksinde yer alan şirketlerin denetim komitesi başkanlarının finansal bilgi birikimi, deneyim ve izleme uzmanlığının, denetim raporlarının gecikme süreleriyle olan ilişkisini derinlemesine incelemiştir. Araştırmanın bulguları, denetim komitesi başkanlarının deneyim ve izleme uzmanlığının, denetim raporu gecikmeleriyle negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki içerisinde olduğunu ortaya koymuştur.

Oussii ve Boulila Taktak (2018), 2011-2013 döneminde Tunus Borsasında işlem gören şirketlerden elde edilen 162 firma yılı gözlem üzerinden denetim komitesi etkinliği ile denetim raporu gecikmesi arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Yazarlar, denetim komitesi etkinliğini ölçmek için komitenin üye sayısı, bağımsızlık düzeyi, finansal uzmanlık kapasitesi ve toplantı sıklığı gibi ölçütleri kullanmışlardır. Araştırmanın bulguları,

denetim komitesinde finansal uzmanlığa sahip üyelerin oranı denetim raporu gecikmesini negatif ve istatistiksel olarak anlamlı etkilediğini göstermektedir.

Raweh vd. (2019), 2013'ten 2017'ye kadar Umman Menkul Kıymetler piyasasında işlem gören 255 şirketten alınan verileri kullanarak denetim komitesi özellikleri ile denetim raporu gecikmesi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan çok değişkenli regresyon analizi sonuçları, denetim komitesinin büyüklüğü ile denetim raporu gecikmeleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu; buna karşılık denetim komitesi finansal uzmanlık seviyesinin denetim raporu gecikmeleri ile negatif bir ilişki içerisinde olduğunu göstermiştir.

Bhuiyan ve D'Costa (2020), Avustralya borsasında işlem gören şirketlerden toplanan 7,044 firma-yıl gözlemlerini kullanarak, denetim komitesi üyelerinin sahiplik yapısının denetim raporu gecikmesine olan etkisini araştırmak amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın sonuçları, denetim komitesi üyelerinin sahiplik yapısının denetim raporlarının gecikmesini artırdığını ortaya koymuştur. Araştırmacılar, ayrıca finansal raporlama kalitesi ve dış denetçiler tarafından sunulan revize edilmiş denetim görüşlerinin bu pozitif ilişkide aracı rol oynadığı sonucuna ulaşmıştır.

Alkebsee vd. (2022), cinsiyet çeşitliliğine sahip olan denetim komitelerinin denetim raporu gecikmeleriyle olan ilişkisini ele almıştır. Bu amaçla, 2010-2018 yılları arasında Çin borsasında işlem gören şirketlerden toplanan 8.564 firma-yıl verisi üzerinden gerçekleştirilen analizlerde, denetim komitesindeki cinsiyet çeşitliliği ile denetim raporu gecikmeleri arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırmanın ileri analizlerinde, profesyonel muhasebe niteliklerine ve muhasebe alanında iş deneyimine sahip kadın denetim komitesi üyelerinin, denetim raporu gecikmelerini daha çok kısalttığına yönelik ampirik kanıtlar elde edilmiştir. Bu bulgular, denetim komitesinin cinsiyet çeşitliliğinin ve üyelerin mesleki niteliklerinin, denetim sürecinin etkinliği üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Dobija ve Puławska (2022), yönetim kurulunda uluslararası uzmanlığa sahip üyelerin bulunmasının finansal raporlama zamanlılığı üzerine etkisini araştırmışlardır. Çalışmanın örnekleme, 2010-2015 yılları arasında Varşova Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören Polonyalı finansal olmayan firmalardan elde edilen 1789 firma-yıl gözlemlerden oluşmaktadır. Analiz için sabit etkiler modelinin ve sabit

genelleştirilmiş momentler metodunun kullanıldığı çalışmada yönetim kurulunda uluslararası uzmanlığa sahip üyelerin bulunmasının finansal raporlama zamanlılığını negatif yönde etkilediği raporlanmıştır.

Cengiz (2017), denetim komitesi etkinliğinin denetim raporlarının zamanlılığı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bu kapsamda, BİST’te işlem gören farklı sektörlerden 140 firmanın 2010-2015 yıllarına ait verilerinden yararlanılmıştır. Çalışmada denetim komitesinin etkinliği göstergesi olarak denetim komitesinin bağımsızlığı, büyüklüğü, toplantı sıklığı, finansal uzmanlığı ve icrada görevli olmayan üye sayısı kullanılmıştır. Çok değişkenli regresyon analizinin kullanıldığı ampirik analiz sonucunda denetim raporu gecikmesi denetim komitesi büyüklüğü ile negatif buna karşın denetim komitesi toplantı sıklığı ile pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur.

Aksoy vd. (2021), Borsa İstanbul’da işlem gören finansal olmayan şirketlerin sahiplik yapısı, yönetim kurulu özellikleri ve Genişletilebilir İşletme Raporlama Dili (XBRL) kullanımının yıllık finansal raporlama zamanlılığına etkilerini incelemiştir. Bu amaçla, 2010-2018 döneminde BIST 100 endeksine dahil 54 şirketten toplanan verilerle panel regresyon analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonuçları, kurumsal sahipliğin, finansal performansın ve şirket büyüklüğünün finansal raporlama zamanlılığı ile negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi olduğunu göstermiştir. Ayrıca, finansal kaldıraç oranının finansal raporlama zamanlılığı ile pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi olduğu raporlanmıştır. Diğer yandan, Genişletilebilir İşletme Raporlama Dili’nin kullanımının finansal raporlama zamanlılığı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu destekleyen ampirik kanıtlar elde edilememiştir.

5.3. Firma Performansı ile İlgili Literatür Taraması

Kajola (2008), yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulu bağımsızlığı, yönetim ikililiği ve denetim komitesi varlığı gibi bir dizi kurumsal yönetim özelliklerinin firma performansına etkisini incelemiştir. Bu kapsamda 2000 ile 2006 yılları arasında Nijerya Borsasında işlem gören 20 firmanın verilerini kullanarak en küçük kareler (OLS) ve panel veri analizlerini gerçekleştirmiştir. Sonuçlar, yönetim kurulu üye sayısı ve yönetim ikililiği firma performansını pozitif ve anlamlı bir şekilde etkilediğini

göstermiştir. Bununla birlikte, yönetim kurulu bağımsızlığı ve denetim komitesinin varlığının firma performansı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir.

Aldamen vd. (2012), denetim komitesi özelliklerinin Küresel Mali Kriz gibi önemli olumsuz ekonomik olayların firma performansı üzerindeki etkisini değiştirip değiştirmediğini araştırmıştır. Araştırma, 2008 yılında S&P300 endeksine dahil olan 180 şirkete odaklanarak gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları, daha fazla deneyime ve finansal uzmanlığa sahip daha küçük denetim komitelerinin firma performansı ile pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkili olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra, denetim komitesi başkanlarının daha uzun süreli görev yapmalarının şirket performansını olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, denetim komitesi üyelerinin özelliklerinin ve görev sürelerinin, ekonomik kriz dönemlerinde şirket performansının yönetilmesinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Al-Matar vd. (2014), yönetim kurulu, denetim komitesi ve icra kurulu özelliklerinin firma performansı ile ilişkili olup olmadığını ele aldıkları çalışmalarında, 2011 ve 2012 yılları arasında Umman borsasında işlem gören 81 finansal olmayan şirketin verilerini temel alarak analiz yapmışlardır. Araştırmanın sonuçları, yönetim kurulu büyüklüğünün, yönetim kurulu toplantı sıklığının, denetim komitesi ve icra kurulu bağımsızlığının firma performansını pozitif ve anlamlı bir şekilde etkilediğini ortaya koymuştur. Ayrıca, yönetim kurulu bağımsızlığının firma performansı ile negatif ve anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Son olarak, denetim komitesi büyüklüğünün ve toplantı sıklığının firma performansı üzerinde önemli bir etkisi olmadığı sonucuna varılmıştır.

Aanu vd. (2014), denetim komitesinin bağımsızlığı, finansal uzmanlığı, büyüklüğü ve toplantı sıklığı gibi faktörler üzerinden denetim komitesi etkinliğinin firma performansı ile ilişkisini araştırmıştır. Firma performansı göstergeleri aktif karlılığı, özsermaye karlılığı ve kullanılan sermaye getirisi. Çalışmanın örneklemini 2004 ile 2011 yılları arasında Nijerya Borsasında işlem gören 25 imalat firmasıdır. Ampirik analiz sonucu, denetim komitesi bağımsızlığı ve finansal uzmanlığı ile aktif karlılığı, özsermaye karlılığı ve kullanılan sermaye getirisi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu raporlanmıştır. Ancak denetim komitesi büyüklüğü ve toplantı sıklığı tüm firma performansı değişkenleri ile anlamlı bir ilişki göstermemiştir.

Bansal ve Sharma (2016), kurumsal yönetim bileşenlerinin (yönetim ikiliği, destekçi hissedarlık, yönetim kurulu özellikleri) ve denetim komitesi niteliklerinin (bağımsızlık ve toplantı sıklığı) firma performansı ile ilişkisini analiz etmişlerdir. Bu çalışmada, 2004 ile 2013 yılları arasında Hindistan Borsası (NSE500)'nde işlem gören 235 finansal olmayan şirketten elde edilen verilere panel veri regresyonu yöntemi uygulanmıştır. Firma performansının ölçümünde aktif karlılık (ROA), özsermaye karlılığı (ROE), Tobin's q ve piyasa değeri gibi göstergeler kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçları, yönetim kurulu büyüklüğü ve yönetim ikililiği firma performansını pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilediğini göstermiştir. Ancak, çalışma denetim komitesinin bağımsızlığı ve toplantı sıklığının firma performansı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğuna dair ampirik kanıtlar sunamamıştır.

Ben Barka ve Legendre (2017), yönetim kurulu bağımsızlığı ve denetim komitesi özelliklerinin firma performansı ile ilişkisini araştırdıkları çalışmada 2002 ile 2006 yılları arasında Fransa Borsasında işlem gören şirketlerden 215 firma-yıl gözlem elde edilmiştir. Analiz sonucunda yönetim kurulunun bağımsızlığının firma performansı ile pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki içinde olduğunu gösterilmiştir. Ancak tamamen bağımsız üyelerden oluşan denetim komitelerinin ve daha sık toplanan denetim komitelerinin firma performansı ile negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki içinde olduğu ortaya konmuştur. Bu sonuçlar, yönetim kurulu ve denetim komitesi yapısının, şirket performansını farklı yönlerde etkileyebileceğini göstermektedir.

Zhou vd. (2018), yönetim kurulu ve denetim komitesi özelliklerinin firma performansı ile ilişkisini incelemiştir. 2008-2012 yılları arasında Atina Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören şirketler üzerinde yapılan bu çalışmada, büyük yönetim kurullarına sahip şirketlerin daha yüksek performans gösterdiği; buna karşılık daha fazla bağımsız yönetim kurulu üyesine sahip olan şirketlerin ise daha düşük performans gösterdiği tespit edilmiştir. Diğer yandan, denetim komitesinin özellikleri ile firma performansı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bu bulgular, yönetim kurulu yapısının ve kompozisyonunun, şirket performansı üzerinde önemli etkilere sahip olabileceğini, ancak denetim komitesi özelliklerinin bu bağlamda belirleyici olmadığını göstermektedir.

Alzeban (2020), denetim komitesinin iç denetim özellikleri ile firma performansı arasındaki ilişkiye aracılık edip etmediğini araştırmıştır. Bu kapsamda Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde borsada işlem gören 119 şirketin verileri kullanılarak en küçük kareler (OLS) yöntemi kullanılarak regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar, denetim komitesinde bağımsız ve muhasebe ve/veya denetim uzmanlığına sahip üyelerin bulunmasının, iç denetim bağımsızlığının ve büyüklüğünün firma performansı üzerindeki etkilerine aracılık ettiğini göstermektedir.

Barakat (2020), 2009 ile 2018 yılları arasında Borsa İstanbul'da işlem gören ve İngilizce konsolide finansal raporlama yapan şirketlerde denetçi raporu teslim süresi, denetçi büyüklüğü, denetim komitesi büyüklüğü ve denetim komitesi toplantı sayısının firma performansı ile ilişkisini araştırmıştır. Araştırmanın bulguları, denetçi raporu teslim süresi, denetçi büyüklüğü, denetim komitesi büyüklüğü ve denetim komitesi toplantı sayısı ile finansal performansı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Chijoke-Mgbame vd. (2020), Nijerya borsasında 2008-2016 yılları arasında işlem gören 77 firmadan elde edilen veriler üzerine gerçekleştirdikleri çalışmada yönetim kurulu ve denetim komitesinde kadın temsil oranının finansal performans üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmanın sonuçları, yönetim kurulunda kadınların varlığının şirketin finansal performansını olumlu ve anlamlı bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Bu etkinin, iki veya daha fazla kadın yöneticinin bulunduğu şirketlerde daha belirgin olduğu gözlemlenmiştir, bu da cinsiyet çeşitliliğinin performans üzerindeki pozitif etkisinin sayısal çoğunlukla artış gösterdiğini işaret etmektedir. Benzer şekilde, denetim komitesinde cinsiyet çeşitliliğinin bulunduğu şirketlerde, firma performansının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Fariha vd. (2022), Bangladeş'te halka açık ticari bankaların yönetim kurulu özellikleri ve denetim komitesi özelliklerinin firma performansı ile ilişkili olup olmadıklarını incelemiştir. Çalışma, 2011-2017 yılları arasında Dhaka Menkul Kıymetler Borsası'nda listelenen 30 ticari bankanın verilerini kapsamakta ve ilişkilerin değerlendirilmesi için havuzlanmış OLS modeli kullanılmıştır. Firma performansının ölçümünde aktif karlılık (ROA), özsermaye karlılığı (ROE), Tobin's Q ve hisse senedi getirisi gibi göstergeler tercih edilmiştir. Araştırmanın sonuçları, yönetim kurulu bağımsızlığının ROA ve Tobin's Q ile negatif ve istatistiksel olarak anlamlı; ancak

hisse senedi getirisi ile pozitif ve anlamlı bir ilişkisi olduğunu göstermiştir. Ayrıca, yönetim kurulu çeşitliliğinin ROA ve ROE ile negatif ve anlamlı bir ilişkisi olduğu bulgulanmıştır. Son olarak, denetim komitesi büyüklüğünün Tobin's Q ile negatif ve anlamlı bir ilişkisi olduğu; denetim komitesi başkanının bağımsızlığının ise Tobin's Q ve hisse senedi getirisi ile negatif ve anlamlı ilişkiler içerdiği ortaya konmuştur. Bu bulgular, yönetim kurulu ve denetim komitesi özelliklerinin firma performansının farklı yönleri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Kalita ve Tiwari (2023), Güney Asya Bölgesel İş birliği Örgütü'ne üye ülkelerdeki 200 finansal olmayan şirketi kapsayan çalışmalarında yönetim kurulu özellikleri, denetim komitesi özellikleri ve denetim kalitesi gibi üç kurumsal yönetim faktörünün firma performansı üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırmanın bulguları, denetim kalitesinin firma performansı ile olumlu bir ilişkiye sahip olduğunu, bunun yanı sıra denetim komitesi toplantı sıklığı ve yönetim kurulu bağımsızlığı ile firma performansı arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Öte yandan, yönetim ikililiği, denetim komitesi cinsiyet çeşitliliği ve bağımsızlığı gibi faktörlerin firma performansı ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi bulunmadığı belirlenmiştir.

Paolone vd. (2023), 2018'den 2020'ye kadar olan dönemde Avrupa Birliği'nde (AB) yer alan şirketlerin yönetim kurulu görev süresinin ve denetim komitesi görev süresinin çevresel performans üzerindeki etkisini araştırmıştır. Ampirik sonuçlar, daha uzun yönetim kurulu ve denetim komitesi görev süresinin çevre performansını arttırdığını göstermektedir. Öte yandan, yönetim kurulu ve denetim komitesi görev süresi kullanılarak oluşturulan etkileşim terimi ile çevresel performans arasında negatif ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuç hem yönetim kurulunda hem de denetim komitesinde rotasyonu düşük olması şirketlerin daha düşük çevresel performans elde edebileceğini göstermektedir.

Şengür ve Püskül (2011), yönetim kurulu yapısının firma performansı ile olan ilişkisini inceledikleri çalışmalarında, 2009 yılında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Kurumsal Yönetim Endeksi'nde yer alan 24 şirket üzerine veri toplamışlardır. Aktif karlılık oranı (ROA), özsermaye karlılık oranı (ROE), Fiyat Kazanç Oranı (FKO), hisse başı kazanç (HBK) ve hisse senedi getirisi finansal performans göstergeleri olarak değerlendirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, denetim komitesi ve kurumsal yönetim komitesi gibi iki komiteye sahip işletmelerin hisse senedi getirilerinin daha

yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, komite başkanlarının tamamı bağımsız olan işletmelerin aktif karlılık oranları (ROA) ve özsermaye karlılık oranları (ROE), diğer işletmelere göre daha düşük bulunmuştur.

Cengiz ve Tosunoğlu (2018), denetim komitesi büyüklüğü, bağımsızlığı, finansal uzmanlığı ve toplantı sıklığı gibi özelliklerinin firma performansı ile ilişkisini inceledikleri araştırmada, 2012-2016 yılları arasında BIST İmalat Sanayi Sektöründe faaliyet gösteren 75 şirketin verilerini temel alarak panel veri analizi uygulamışlardır. Araştırmanın sonuçları, denetim komitesinin bu özelliklerinin firma performansı ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi olmadığını ortaya koymuştur.

Acar vd. (2021), şirketlerin Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksi'ne dahil olmalarını etkileyen finansal ve finansal olmayan değişkenleri belirlemeyi hedeflemiştir. Bu amaçla, 2011-2018 yılları arasında Borsa İstanbul'da işlem gören şirketlerden elde edilen 431 firma-yıl verisi üzerinden lojistik regresyon analizi uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçları, yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulu bağımsızlığı, denetim komitesi bağımsızlığı ve denetim kalitesi gibi faktörlerin, şirketlerin Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksi'ne girmesinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Dalkır (2022), denetim komitesi özellikleri ile firma performansı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Aktif karlılık oranı ve net karlılık oranının firma performansının göstergeleri olarak kullanıldığı bu araştırmada, 2014-2019 yılları arasında BIST'te işlem gören 80 finansal olmayan şirketin faaliyet raporlarından toplanan veriler, çok değişkenli regresyon analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, denetim komitesinin büyüklüğü ile aktif ve net karlılık oranları arasında, ayrıca denetim komitesi üyelerinin doğum yeri ve cinsiyeti ile aktif karlılık oranı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra, denetim komitesi üyelerinin yaşları ve muhasebe veya finans alanındaki uzmanlıkları ile net karlılık oranı arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgular, denetim komitesinin yapısının ve üye özelliklerinin, firma performansının farklı boyutları üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir.

7. UYGULAMA

Altı alt bölümden oluşan bu bölümde, Borsa İstanbul'da işlem gören şirketlerde denetim komitesi özelliklerinin finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı üzerindeki etkisi ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. İlk olarak, araştırmanın temelini oluşturan hipotezler ortaya konmuştur. Bunun ardından, kullanılan araştırma metodolojisi, modeller ve değişkenler açıklanmış, araştırma bulgularına yer verilmiş (tanımlayıcı istatistikler ve korelasyon analizi) ve son olarak panel analiz ve ek analiz sonuçları tartışılmıştır.

7.1. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın bu bölümünde, çalışmanın amacına uygun olarak hipotezler belirlenmiştir. Bu kapsamda araştırmanın bağımlı değişkenleri olan finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı ile bağımsız değişkenleri olan denetim komitesi özellikleri arasında 12 farklı hipotez oluşturulmuştur. Aşağıda oluşturulan bu hipotezlere sırasıyla yer verilmiştir:

Düzenleyici kuruluşlar, denetim komitesinin uygun sayıda üyeye sahip olmasının, görevlerini başarıyla yerine getirebilmesi için önemli olduğunu vurgulamaktadır. Ancak, denetim komitesi büyüklüğü hakkında literatürde iki farklı görüş bulunmaktadır. Ika ve Ghazali (2012), denetim komitesi üye sayısının, komitenin verimliliği üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ve üye sayısının artışının etkinliği artıracaklarını belirtmiştir. Raimo vd. (2021), büyük denetim komitesinin, komitenin faaliyetlerini olumlu yönde etkilediğini ve finansal raporlama sürecinin daha etkin bir şekilde izlemesini sağladığını belirtmektedir. Bu görüşler, denetim komitesi üye sayısının, kazançların yeniden beyanını azalttığına (Wan Mohammad vd., 2018) ve kazanç yönetimini kısıtladığına (Agyei-Mensah, 2018; Ngo ve Le, 2021) dair bulgularla desteklenmektedir. Buna karşın, Collier ve Gregory (1999), daha az sayıda üyeye sahip denetim komitelerinin, kontrol ve izleme görevlerini daha verimli bir şekilde yerine getirebileceğini savunmaktadır. Büyük komiteler, iletişim ve koordinasyon sorunlarıyla karşı karşıya kalabilir ve daha küçük komiteler, karar alma sürecinde daha hızlı ve çevik olabilir; bu da denetim süreçlerinin daha hızlı

tamamlanmasını sağlayabilmektedir. Aldamen vd. (2012), 2008 finansal krizi sırasında daha küçük denetim komitelerinin firma performansı ile pozitif bir ilişki gösterdiğine dair ampirik kanıtlar ortaya koymuş, Gao ve Huang (2018) ise daha küçük denetim komitesinin kazanç kalitesini iyileştirdiğini göstermiştir. Türkiye'de kurumsal yönetim uygulamalarında gözlemlenen kısmi eksikliklere rağmen, denetim komitesinde daha fazla üyenin olması daha çeşitli ve uzmanlaşmış bir yapı oluşturabilir. Denetim komitelerinin bünyesinde daha fazla üyenin yer alması, firma performansının yükselmesine katkıda bulunurken, finansal raporların daha etkili ve zamanında hazırlanmasını da kolaylaştırabilir.

Denetim komitesi bağımsızlığı, komitenin verimliliğini ve finansal raporlama standartlarının kalitesini yükseltir (Klein, 2002; Mardessi, 2022). Bağımsız denetim komitesi üyelerinden beklenen, görevlerini yerine getirirken önyargısız ve tarafsız olmalarıdır. Bağımsızlığın eksikliği, finansal raporlama kalitesinin düşmesine (Salehi ve Shirazi, 2016), bilgi asimetrisinin yükselmesine (Kao ve Chen, 2020) ve vekalet problemlerinin ortaya çıkmasına neden olabilir. Klein (2002), bağımsız denetim komitesi üyelerinin, kar yönetimini engelleme konusunda etkili olduğunu ifade etmiştir. Abbott vd. (2004), bağımsız üyelerden oluşturulan denetim komitelerinin finansal raporlardaki düzeltmelerle negatif bir ilişkisi olduğunu bulmuşlardır. Kamarudin vd. (2012), denetim komitesi bağımsızlığının, kazanç kalitesi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu gösteren ampirik kanıtlar ortaya koymuştur. Sultana vd. (2015), denetim komitesi üyelerinin büyük çoğunluğunun bağımsız olması halinde denetim raporlarında gecikmelerin azaldığını kaydetmiştir. Bağımsız denetim komitesi üyeleri, şirketin mali durumunu ve faaliyetlerini objektif bir bakış açısıyla değerlendirme yeteneğine sahip olduklarından, finansal raporlamaların doğruluğu ve güvenilirliği üzerinde önemli bir rol oynamaktadırlar. Bağımsızlık, özellikle bilgi asimetrisini azaltarak ve yönetimin potansiyel aşırı iyimserliğini veya muhasebe hilelerini dengeleyerek yatırımcıların şirkete olan güvenini artırabilir.

Denetim komitesi toplantı sıklığı, komitenin görevlerini ne kadar ciddiye aldığını ve bu görevleri ne kadar etkin bir şekilde yerine getirdiğini yansıtan önemli bir faktördür. Finansal raporlama sürecinde gerçekleşmesi olası hataların ve eksikliklerin minimize edilmesi (Stewart ve Munro, 2007; Vafeas, 1999) ve denetim süreçlerinin eksiksiz bir şekilde yürütülmesi için (Krishnan ve Visvanathan, 2007), denetim komitesinin

düzenli aralıklarla toplanması şarttır. Toplantı sıklığı arttıkça, denetim komitesi üyeleri ile yönetim kurulu ve bağımsız denetçiler arasındaki iletişim güçlenir (Cziffra vd., 2021), denetim süreçlerinin kalitesi yükselir (Sharhan ve Bora, 2020) ve denetim raporlarının tamamlanma süresi kısalır (Bédard ve Gendron, 2010). Mevcut literatür, daha sık yapılan toplantıların yöneticilerin olası manipülatif davranışlarını sınırladığını ve bunun sonucunda finansal raporlama kalitesinin arttığını göstermektedir (Hasan vd., 2020; Kent vd., 2010). Denetim komitesinin finansal raporların hazırlanması ve bunların kamuoyu ile paylaşılmasındaki denetim sorumluluğu göz önünde bulundurulduğunda, komitenin daha sık bir araya gelmesi önerilmektedir.

Denetim komitesinin finansal raporlama sürecindeki denetim ve gözetim rolü, büyük oranda mali uzmanlık sahibi üyeleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Mali uzman üyelerin varlığı ve kalitesi, şirketlerin hem bağımsız denetim firmaları hem de sermaye piyasaları nezdinde itibar kazanmasına yardımcı olur (DeFond ve Francis, 2005). Denetim komitesinde finansal uzmanlığa sahip üyelerin olmaması, finansal raporlama sürecinde hatalara yol açabilir ve bu durum, kritik finansal muhasebe bilgilerinin yatırımcılara yanıltıcı veya gecikmeli bir şekilde sunulmasına neden olabilir. Agyei-Mensah (2018), finansal uzman olmayan denetim komitesi üyelerinin yöneticilerin uyguladığı agresif kazanç yönetimini engellemekte zorlandıklarını belirtmektedir. Krishnan ve Lee (2009), dava riski yüksek olan şirketlerin daha fazla denetim komitesi mali uzmanı çalıştırmayı tercih ettiklerine yönelik ampirik bulgular elde etmiştir. El Mahdy vd. (2022), denetim komitesinde en az bir mali uzman üyenin bulunması durumunda bilgi asimetrisinin azalacağını öne sürmektedir. (Mah'd ve Mardini, 2022), denetim komitesi finansal uzmanlığının kilit denetim konularının açıklanma düzeyi ile pozitif bir ilişkisi olduğunu bulmuştur. Finansal uzmanlık, denetim komitesinin, muhasebe ve finansal raporlama standartlarına ilişkin derinlemesine bilgi ve tecrübeye sahip olmasını sağlar. Bu özellik, finansal bilgilerin analizi, mali risklerin değerlendirilmesi ve finansal stratejilerin geliştirilmesi gibi alanlarda şirketin karar alma süreçlerine katkıda bulunur. Finansal uzman üyelerin bulunduğu denetim komiteleri, finansal raporlama süreçlerini daha etkin bir şekilde yönetebilir ve olası hataları veya eksiklikleri erken aşamada tespit ederek, finansal raporların hazırlanma süresinin kısaltılmasını ve şirketin finansal sağlamlığını ve piyasada rekabet edebilirliğinin artmasını sağlayabilir.

Denetim komitesinde uzun süre hizmet veren üyelerin, görevleriyle ilgili gerekli bilgi ve becerilere derinlemesine hâkim olmaları, dış denetim firmaları ile etkili iletişim kurmaları ve yönetim ile dış denetçiler arasında çıkabilecek anlaşmazlıkları çözme konusunda daha yetkin olmaları beklenir (Beasley ve Salterio, 2001; DeZoort, 1998). Deneyimli üyelerin varlığı sayesinde, denetim ve finansal raporlama işlemleri daha hızlı tamamlanır ve denetim komitesinin şirket yönetimindeki etkisi artar (DeZoort vd., 2003; DeZoort ve Salterio, 2001). Sultana vd. (2020), denetim komitesi üyelerinin deneyiminin denetim kalitesi ile pozitif ilişkili olduğunu bulmuştur. Braswell (2018), daha uzun denetim komitesi görev süresinin, yönetimin kazançları yapay olarak şişirmek için ihtiyari harcamaları erteleme veya en aza indirme eğilimini azaltmaya yardımcı olduğunu göstermiştir. Ancak, uzun süre görev yapmanın bir sonucu olarak denetim komitesi üyelerinin yönetimle yakın ilişkiler geliştirmesi ve zamanla bağımsızlıklarını yitirmeleri riski bulunmaktadır (Vafeas, 2003). Sharma ve Iselin (2012), denetim komitesi üyelerinin görev süresi ile finansal yanlış beyanlar arasında pozitif ilişki olduğunu göstermiş ve daha uzun görev süresine sahip yöneticilerin bağımsız karar vermeyebileceğini belirtmiştir. Bu zıt argümanlara rağmen, deneyimli denetim komitesi üyeleri, finansal raporlamayla ilgili karmaşık meseleleri daha iyi anlama, muhasebe standartlarının ve düzenlemelerin uygulanmasında doğru kararlar alma ve potansiyel riskleri etkili bir şekilde yönetme yeteneğine sahiptir. Bu yetenekler, finansal raporların doğruluğunu ve güvenilirliğini artırarak, yatırımcı güvenini ve piyasa değerini olumlu yönde etkileyebilir.

Son zamanlarda yapılan ampirik çalışmalar, yönetim kurulunda ve denetim komitesinde kadın yöneticilerin varlığının, etkinliğin ve izleme faaliyetlerinin artırılmasına katkıda bulunduğunu göstermektedir (DeFond ve Francis, 2005; Strydom vd., 2017; Thiruvadi ve Huang, 2011; Zalata vd., 2019). Psikoloji ve yönetim literatürü, kadın üyelerin temel iletişim, karar verme ve liderlik konularında erkeklerden farklı olduğunu belirtmektedir (Arora, 2022; Hillman vd., 2007; Kirsch, 2018). Bazı çalışmalar kadınların finansal muhafazakarlığa, etik davranışa ve riskten kaçınmaya daha fazla eğilim gösterdiğini göstermektedir (Briano-Turrent, 2022; Powell ve Ansic, 1997). Önceki araştırmalar, cinsiyet çeşitliliğinin daha muhafazakâr raporlama (Francis vd., 2015), daha düşük kazanç yönetimi (Gull vd., 2018) ve hileli ve yanıltıcı mali tabloların azalmasıyla (Capezio ve Mavisakalyan, 2016) ilişkili olduğunu göstermektedir. Cinsiyet çeşitliliği, farklı bakış açıları, deneyimler ve çözüm

yolları getirerek, karar alma süreçlerini zenginleştirir. Bu çeşitlilik, daha yaratıcı ve yenilikçi fikirlerin ortaya çıkmasını teşvik eder, böylece şirketlerin rekabetçi avantajlarını artırabilir ve pazarlara daha etkili bir şekilde uyum sağlamalarını sağlayabilir. Çeşitliliğin getirdiği geniş perspektif, finansal raporlama süreçlerindeki hataları ve eksiklikleri tespit etme ve düzeltme konusunda daha etkin olunmasını sağlar. Böylece, finansal raporlar daha hızlı ve daha doğru bir şekilde hazırlanıp yayımlanması sağlanır, bu durum da yatırımcıların güvenini pekiştirir ve şirketin piyasa değerinin yükselmesine katkıda bulunur.

Yukarıdaki argümanlar dikkate alınarak test edilecek hipotezler aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:

H1: Denetim komitesi büyüklüğü ile finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif ilişki vardır.

H2: Denetim komitesi bağımsız üye oranı ile finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif bir ilişki vardır.

H3: Denetim komitesi toplantı sıklığı ile finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif bir ilişki vardır.

H4: Denetim komitesinde finansal uzmanlığa sahip üyelerin bulunması ile finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif bir ilişki vardır.

H5: Denetim komitesi üyelerinin deneyimi ile finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif ilişki vardır.

H6: Denetim komitesi cinsiyet çeşitliliği ile finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif ilişki vardır.

H7: Denetim komitesi büyüklüğü ile firma performansı arasında pozitif ilişki vardır.

H8: Denetim komitesi bağımsız üye oranı ile firma performansı arasında pozitif bir ilişki vardır.

H9: Denetim komitesi toplantı sıklığı ile firma performansı arasında pozitif bir ilişki vardır.

H10: Denetim komitesinde finansal uzmanlığa sahip üyelerin bulunması ile firma performansı arasında pozitif bir ilişki vardır.

H11: Denetim komitesi üyelerinin deneyimi ile firma performansı arasında pozitif ilişki vardır.

H12: Denetim komitesi cinsiyet çeşitliliği ile firma performansı arasında pozitif ilişki vardır.

7.2. Araştırma Yöntemi

Araştırmada, veri setinin hem yatay kesit (çapraz bölüm) hem de zaman serisi boyutlarını içermesi nedeniyle panel veri analizi yöntemi tercih edilmiştir. Panel veri, birden fazla gözlem biriminin (örneğin, şirketler, ülkeler, bireyler) zaman içindeki değişimlerini izlemeyi mümkün kılan bir veri türüdür. Bu çalışmada, veri seti dengesiz panel veri olarak ele alınmıştır, çünkü gözlem birimlerinde zaman içindeki gözlemler arasında kesintiler bulunmaktadır. Panel veri yöntemlerinin uygulanabilmesi için gerekli veriler, Borsa İstanbul'da hisse senetleri işlem gören finansal olmayan şirketlerin finansal ve faaliyet raporlarından elde edilmiştir. Veriler kapsamlı bir veri tabanı (FINNET) ve manuel olarak toplanan veriler (yıllık raporlar) kullanılarak elde edilmiştir. Ayrıca, daha geniş bir veri yelpazesi ve güncel bilgilere erişim sağlamak amacıyla Google aramaları ile şirket ve yöneticilere ait web sitelerinde yer alan yatırımcı ilişkileri bölümleri de detaylı bir şekilde incelenmiştir. Verilerin analizi için Stata 17 istatistiksel paket programından yararlanılmıştır.

Panel veri analizi, yatay kesit ve zaman serisi verilerinin birleştirilmesiyle elde edilen veri setlerinin analiz edilmesi sürecidir. Bu analiz türü, 'N' adet gözlem birimi ve her bir birim için 'T' adet zaman periyoduna ait gözlemlerden oluşur. Panel verilerin analizi, ekonomik ilişkilerin belirlenmesinde panel veri modelleri aracılığıyla gerçekleştirilir. Panel veri setlerinin giderek artan popüleritesinin nedeni, yatay kesit ve zaman serisi verilerinin bir arada kullanılmasıyla veri kalitesinin ve miktarının artması, böylece analize daha zengin bilgiler sunmasıdır (Ayaydın, 2012).

Analiz süreci, veri seti hakkında ön bilgi sağlayan tanımlayıcı istatistikler, korelasyon analizleri ve Varyans Şişirme Faktörü (VIF) ile Tolerans değerlerinin incelenmesiyle başlamıştır. Ardından panel veri analizi uygulanarak, belirlenen modellerin test edilmesi için hangi tahmin yöntemlerinin kullanılacağına karar verilmiştir. Panel veri analizi sonrası, elde edilen sonuçların güvenilirliğini ve tutarlılığını doğrulamak

amacıyla Wooldridge Otokorelasyon Testi, Değiştirilmiş Wald Testi ve Pesaran Testi gibi istatistiksel testler uygulanmıştır. Son adımda, modeldeki varsayımsal sorunların çözülmesi için Driscoll-Kraay dirençli standart hatalar yöntemi kullanılarak sonuçlar test edilmiştir.

7.3. Araştırmada Kullanılan Modeller ve Değişkenler

7.3.1. Finansal Raporlama Zamanlılığı ile İlgili Modeller

Bu çalışma, denetim komitesi özelliklerinin finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, sekiz ayrı araştırma modeli geliştirilmiştir. İlk dört modelde, denetim komitesinin büyüklüğü (DKBÜY), bağımsızlığı (DKBAĞ), toplantı sıklığı (DKTOP), finansal uzmanlığı (DKUZM), deneyimi (DKDEN) ve cinsiyet çeşitliliği (DKCİN) gibi altı temel denetim komitesi özelliği bağımsız değişken olarak ele alınmıştır. Bu modellerde, bağımlı değişken olarak ise genel finansal raporlanma zamanlılığı (GFRZ), sektörel bazlı finansal raporlama zamanlılığı (SFRZ), yıllık bazlı finansal raporlama zamanlılığı (YFRZ) ve firma bazlı finansal raporlama zamanlılığı (FFRZ) olmak üzere dört tane finansal raporlama zamanlılığı ölçütü kullanılmıştır. Modellerde ayrıca, yönetim kurulu büyüklüğü (YKBÜY), bağımsızlığı (YKBAĞ), yönetim ikililiği (İKİLİLİK), denetim kalitesi (DENKAL), denetçi görüşü (DENGÖR), denetçi rotasyonu (DENROT), aktif karlılık oranı (ROA), özsermaye karlılık oranı (ROE), firma büyüklüğü (FİRBÜY), kaldıraç oranı (KAL), piyasa değeri-defter değeri oranı (PDDD), firma yaşı (FİRYAŞ), karmaşıklık (KAR) ve çokulusluluk (ULUS) gibi on dört kontrol değişkeni de dahil edilmiştir. Finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili oluşturulan regresyon denklemleri şu şekildedir:

$$\begin{aligned}
 GFRZ = & \beta_0 + \beta_1 DKBÜY_{it} + \beta_2 DKBAĞ_{it} + \beta_3 DKTOP_{it} + \beta_4 DKUZM_{it} \\
 & + \beta_5 DKDEN_{it} + \beta_6 DKCİN_{it} + \beta_7 YKBÜY_{it} + \beta_8 YKBAĞ_{it} \\
 & + \beta_9 İKİLİLİK_{it} + \beta_{10} DENKAL_{it} + \beta_{11} DENGÖR_{it} \\
 & + \beta_{12} DENROT_{it} + \beta_{13} ROA_{it} + \beta_{14} ROE_{it} + \beta_{15} FİRBÜY_{it} \\
 & + \beta_{16} KAL_{it} + \beta_{17} PDDD_{it} + \beta_{18} FİRYAŞ_{it} + \beta_{19} KAR_{it} \\
 & + \beta_{20} ULUS_{it} + \varepsilon_{it}
 \end{aligned} \tag{6.1}$$

Denklem (6.1), bağımsız değişkenler ile GFRZ arasındaki ilişkiyi araştıran regresyon modelini göstermektedir. GFRZ, bir şirketin mali yıl sonu ile şirketin finansal raporlarını kamuya açıkladığı tarih arasındaki gün sayısı olarak hesaplanmıştır. Genel finansal raporlama zamanlılığı ölçümü literatürde oldukça fazla kullanılmakta ve önceki çalışmaların çoğuyla tutarlıdır (Ashton vd., 1987; Givoly ve Palmon, 1982; Güleç, 2017; Knechel ve Payne, 2001; Owusu-Ansah, 2000; Sultana vd., 2015; Türel, 2010; Vuran ve Adiloğlu, 2013).

$$\begin{aligned}
 SFRZ = \beta_0 + \beta_1 DKBÜY_{it} + \beta_2 DKBAĞ_{it} + \beta_3 DKTOP_{it} + \beta_4 DKUZM_{it} \\
 + \beta_5 DKDEN_{it} + \beta_6 DKCİN_{it} + \beta_7 YKBÜY_{it} + \beta_8 YKBAĞ_{it} \\
 + \beta_9 İKİLİLİK_{it} + \beta_{10} DENKAL_{it} + \beta_{11} DENGÖR_{it} \\
 + \beta_{12} DENROT_{it} + \beta_{13} ROA_{it} + \beta_{14} ROE_{it} + \beta_{15} FİRBÜY_{it} \\
 + \beta_{16} KAL_{it} + \beta_{17} PDDD_{it} + \beta_{18} FİRYAŞ_{it} + \beta_{19} KAR_{it} \\
 + \beta_{20} ULUS_{it} + \varepsilon_{it}
 \end{aligned} \tag{6.2}$$

Denklem (6.2), bağımsız değişkenler ile SFRZ arasındaki ilişkiyi araştıran regresyon modelini göstermektedir. SFRZ, şirketin finansal raporlarını yayımladığı tarih ile aynı sektördeki diğer şirketlerin finansal raporlarını açıkladıkları tarihlerin medyan değeri arasındaki fark alınarak hesaplanmıştır. Bu ölçüm, şirketlerin sektörel bazda finansal raporlama uygulamalarında ne ölçüde hızlı veya yavaş hareket ettiklerini ortaya koymakta ve sektör içindeki performans farklılıklarını göstermektedir (Baatwah vd., 2015; Mande ve Son, 2011). Bu model, sektör özelliklerinin ve rekabet dinamiklerinin finansal raporlama süreçleri üzerindeki etkisini de göz önünde bulundurarak, denetim komitesi uygulamalarının etkinliği konusunda kapsamlı bir değerlendirme yapılmasını sağlamaktadır.

$$\begin{aligned}
 YFRZ = \beta_0 + \beta_1 DKBÜY_{it} + \beta_2 DKBAĞ_{it} + \beta_3 DKTOP_{it} + \beta_4 DKUZM_{it} \\
 + \beta_5 DKDEN_{it} + \beta_6 DKCİN_{it} + \beta_7 YKBÜY_{it} + \beta_8 YKBAĞ_{it} \\
 + \beta_9 İKİLİLİK_{it} + \beta_{10} DENKAL_{it} + \beta_{11} DENGÖR_{it} \\
 + \beta_{12} DENROT_{it} + \beta_{13} ROA_{it} + \beta_{14} ROE_{it} + \beta_{15} FİRBÜY_{it} \\
 + \beta_{16} KAL_{it} + \beta_{17} PDDD_{it} + \beta_{18} FİRYAŞ_{it} + \beta_{19} KAR_{it} \\
 + \beta_{20} ULUS_{it} + \varepsilon_{it}
 \end{aligned} \tag{6.3}$$

Denklem (6.3), bağımsız değişkenler ile YFRZ arasındaki ilişkiyi araştıran regresyon modelini göstermektedir. YFRZ, şirketin finansal raporlarını yayımladığı tarih ile aynı yıl içerisindeki diğer şirketlerin finansal raporlarını açıkladıkları tarihlerin medyan değeri arasındaki fark alınarak hesaplanmıştır. Bu ölçüm yöntemi, bir şirketin finansal

raporlama sürecinin, aynı dönem içinde diğer şirketlerle ne kadar uyumlu olduğunu veya bu şirketlerden ne ölçüde farklılaştığını göstermekte ve bu bağlamda yıllık performans karşılaştırmaları için önemli bir gösterge sunmaktadır (Bamber vd., 1993; Blankley vd., 2014).

$$\begin{aligned}
 FFRZ = & \beta_0 + \beta_1 DKBÜY_{it} + \beta_2 DKBAĞ_{it} + \beta_3 DKTOP_{it} + \beta_4 DKUZM_{it} \\
 & + \beta_5 DKDEN_{it} + \beta_6 DKCİN_{it} + \beta_7 YKBÜY_{it} + \beta_8 YKBAĞ_{it} \\
 & + \beta_9 İKİLİLİK_{it} + \beta_{10} DENKAL_{it} + \beta_{11} DENGÖR_{it} \\
 & + \beta_{12} DENROT_{it} + \beta_{13} ROA_{it} + \beta_{14} ROE_{it} + \beta_{15} FİRBÜY_{it} \\
 & + \beta_{16} KAL_{it} + \beta_{17} PDDD_{it} + \beta_{18} FİRYAŞ_{it} + \beta_{19} KAR_{it} \\
 & + \beta_{20} ULUS_{it} + \varepsilon_{it}
 \end{aligned} \tag{6.4}$$

Denklem (6.4), bağımsız değişkenler ile FFRZ arasındaki ilişkiyi araştıran regresyon modelini göstermektedir. FFRZ, şirketin finansal raporlarını yayımladığı tarih ile şirketin geçmişteki finansal raporlarını açıkladığı tarihlerin medyan değeri arasındaki fark alınarak hesaplanmıştır. Bu ölçüm, şirketin kendi geçmiş performansı ile karşılaştırmalı bir değerlendirme yaparak, finansal raporlama süreçlerindeki tutarlılığı ve zaman içindeki değişimleri incelemeyi sağlamaktadır (Bamber vd., 1993; Chan vd., 2016; Habib ve Huang, 2019).

DKBÜY, DKBAĞ, DKTOP, DKUZM, DKCİN ve DKDEN değişkenlerinin finansal raporlama zamanlılığı üzerindeki etkisi, önceden tahmin edildiği üzere gerçekleşirse, H1, H2, H3, H4, H5 ve H6 hipotezlerine tekabül eden β_1 , β_2 , β_3 , β_4 , β_5 ve β_6 katsayılarının negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir.

Kontrol değişkenleri, modelin tahmin gücünü artırmak ve ihmal edilen değişken yanlılığını en aza indirmek için kullanılmaktadır. Modellerimizde finansal raporlamanın zamanlılığını ve firma performansını etkilediği ampirik olarak kanıtlanmış on dört kontrol değişkeni yer almaktadır. Kontrol değişkenleri üç ana kategoriye ayrılmaktadır: firma bazlı, denetim bazlı ve kurumsal yönetim bazlı değişkenler

Kurumsal yönetime ilişkin kontrol değişkenleri olarak yönetim kurulu büyüklüğü (YKBÜY), yönetim kurulu bağımsızlığı (YKBAĞ) ve yönetim ikililiği (İKİLİ) belirlenmiştir. Daha büyük yönetim kurulları, daha fazla yöneticinin yönetim süreçlerine katılmasını sağlamakta ve dolayısıyla yönetim kararlarının kalitesini artırmaktadır. Basuony vd. (2016), üye sayısının daha fazla olduğu yönetim

kurullarının denetim raporu gecikmesini azalttığına yönelik ampirik kanıtlar elde etmiştir. Bağımsız yönetim kurulu üyeleri, finansal raporlama sürecini daha şeffaf ve güvenilir hale getiren etkin yönetim izleme araçları olarak kabul edilmektedir (Afify, 2009; Fama ve Jensen, 1983). Yapılan bir çalışma, yönetim kurulu bağımsızlığı ile denetim raporu gecikmesi arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir (Habib vd., 2019). Baskın bir kişiliğe sahip bir CEO veya yönetim kurulu başkanı, izleme ve denetim faaliyetlerinin etkinliğini azaltabilmekte, bu durum da hissedarların menfaatlerini riske atan kurumsal yönetim uygulamalarına sebep olabilmektedir. Böyle bir ortamda, denetim sürecinin tamamlanması uzun sürebilmektedir (Forker, 1992). Daha önce yapılan bir araştırmada, CEO ve yönetim kurulu başkanı rollerinin ayrı kişilerce üstlenilmesinin, denetim raporu gecikmelerini azalttığını ortaya koymuştur (Basuony vd., 2016).

Denetim ile ilgili kontrol değişkenleri olarak denetim kalitesi (DENKAL), denetçi görüşü (DENGÖR) ve denetçi rotasyonu (DENROT) belirlenmiştir. Bağımsız denetim, finansal raporlama sürecinin bir fonksiyonu olması nedeniyle finansal raporların zamanında sunulmasında önemli bir rol oynamaktadır (Türel, 2010). Daha önceki araştırmalar, dört büyük denetim firmalarının (KPMG, Deloitte, E&Y ve PWC) finansal raporları denetlemesinin, bu firmaların daha büyük kaynaklara ve iyi düzenlenmiş denetim prosedürlerine sahip olmaları nedeniyle daha kaliteli bir denetim sağladığı ve dolayısıyla denetim raporu gecikmesini kısalttığı yönünde bulgular sunmaktadır (Afify, 2009; Ocak ve Özden, 2018; Shukeri ve Nelson, 2011). Olumsuz denetim görüşleri, yanıltıcı ve hatalı finansal raporlamaya yol açabileceğinden denetçilerin denetim sürecine daha fazla zaman ayırması muhtemeldir (Habib, 2013). Önceki araştırmalar, olumsuz denetim görüşünün denetim raporlarının açıklamasında daha fazla gecikmeye yol açtığını göstermektedir (Dong vd., 2018; Ocak ve Özden, 2018; Shukeri ve Nelson, 2011). Uzun süre görev yapan denetçilerin objektiflik ve bağımsızlık konusunda sorunlar yaşaması muhtemeldir. Öte yandan, bir şirketin finansal raporlarını kısa süreliğine denetimini gerçekleştiren denetçiler, firmaların ticari faaliyetlerine ve finansal raporlama sistemlerine tam olarak aşina olamayabilmektedir. Nitekim yapılan bir araştırmada, cari dönemde denetçi değiştiren şirketlerin denetim raporunda daha fazla gecikme yaşadığını göstermektedir (Azami ve Salehi, 2017).

Son olarak firmayla ilgili kontrol değişkenleri arasında aktif karlılık oranı (ROA), özsermaye karlılık oranı (ROE), firma büyüklüğü (FİRBÜY), kaldıraç (KAL), piyasa değeri defter değeri oranı (PDDD), firma yaşı (FİRYAŞ), karmaşıklık (KAR) ve çokulusluluk (ULUS) yer almaktadır. Aktif karlılık oranı, özsermaye karlılık oranı ve piyasa değeri defter değeri oranı firma performansının ölçüleri olarak kabul edilir. Şirketin zarar açıklaması genellikle olumsuz bir haber olarak kabul edilmekte ve yöneticiler, bu durumun şirketin hisse senedi değerlerine olumsuz etki yapabileceği endişesiyle, finansal raporların kamuoyuna açıklanmasını geciktirebilmektedir. Öte yandan şirketin kârlılığının yüksek olduğu durumlarda bu durum iyi bir haber olarak algılanmakta ve yöneticiler, bu olumlu durumun şirketin piyasa değerini artıracak beklentisiyle, finansal raporları daha hızlı bir şekilde kamuoyuna açıklamaya meyilli olabilmektedir (Al-Ajmi, 2008). Daha büyük firmalar, daha fazla kaynağa, daha sağlam iç kontrol sistemlerine ve daha nitelikli muhasebe profesyonellerine erişebilir durumdadırlar. Ayrıca, daha büyük firmalar daha yüksek kalitede dış denetimler talep etmektedir. Literatür firma büyüklüğünün denetim raporu gecikmesiyle olumsuz yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Al-Ajmi, 2008; Ashton vd., 1987; Owusu-Ansah, 2000). Toplam borcun toplam varlıklara bölünmesi ile hesaplanan finansal kaldıraç, ne kadar yüksek olursa şirketin finansal durumu da o kadar riskli olur, bu da denetim sürecinin daha uzun sürmesine ve dolaylı olarak denetim raporlarının gecikmesine neden olur. Çeşitli ampirik çalışmalar, kaldıraç ile denetim raporu gecikmesi arasında pozitif bir ilişki olduğunu bildirmiştir (Al-Ajmi, 2008; Owusu-Ansah, 2000). Yaşlı firmalar, daha genç firmalara göre, genellikle daha köklü ve iyi düzenlenmiş iç kontrol sistemlerine sahip oldukları için, daha kısa denetim raporu gecikme sürelerine sahip olma eğilimindedir. Ayrıca, genç firmaların denetim süreciyle ilgili deneyimi daha az olabilir ve denetçiler için gerekli belgeleri toplamak ve hazırlamak daha fazla zamana ihtiyaç duyabilir. Yaşlı firmaların denetçileriyle daha güçlü ilişkilere sahip olması da mümkündür, bu da daha verimli bir denetim sürecine yol açabilir (Efobi ve Okougbo, 2014). Firmanın likidite durumu, operasyonel verimliliği ve genel finansal performansı, firma karmaşıklığının bir göstergesi olarak kabul edilen alacaklar ve stokların toplam varlıklara oranı incelenerek etkili bir biçimde değerlendirilebilir (Durand, 2019; Habib vd., 2019). Örnek vermek gerekirse, alacakların ve stokların toplam varlıklara oranının yüksek olması, bu kalemlerin doğruluğunda olası tutarsızlıkların veya sorunların varlığında denetim sürecinde

gecikmelere yol açabilir. Denetimler, özellikle birden fazla ülkede faaliyet gösteren büyük ve çok uluslu firmalar için karmaşık ve zaman alıcı olabilir. Öte yandan çok uluslu firmalar, bilinçli kararlar vermek için zamanında ve doğru bilgi talep eden küresel yatırımcıların taleplerine daha duyarlı olabilir. Lee vd. (2008), çokuluslu şirketlerin yöneticilerinin finansal raporlarını diğer firmalardan daha erken sunduklarına dair ampirik kanıtlar ortaya koymuştur.

7.3.2. Firma Performansı ile İlgili Modeller

Son dört modelde ise yine altı denetim komitesi özelliği bağımsız değişken olarak kullanılmış ve bağımlı değişken olarak ise muhasebe bazlı performans göstergeleri olan aktif karlılık oranı (ROA) ve özsermaye karlılık oranı (ROE), piyasa bazlı performans göstergeleri olan piyasa değeri defter değeri oranı (PDDD) ve Tobin's q (TOBİN) oranı tercih edilmiştir. Bu modellerde de yönetim kurulu büyüklüğü (YKBÜY), bağımsızlığı (YKBAĞ), yönetim ikililiği (İKİLİLİK), denetim kalitesi (DENKAL), denetçi görüşü (DENGÖR), denetçi rotasyonu (DENROT), firma büyüklüğü (FİRBÜY), kaldırış oranı (KAL), piyasa değeri-defter değeri oranı (PDDD), firma yaşı (FİRYAŞ), karmaşıklık (KAR) ve çokulusluluk (ULUS) gibi on bir kontrol değişkeni kullanılarak, denetim komitesi özelliklerinin firma performansı üzerindeki etkisi daha geniş bir çerçevede değerlendirilmiştir. Firma performansı ile ilgili oluşturulan regresyon denklemleri şu şekildedir:

$$\begin{aligned}
 ROA = & \beta_0 + \beta_1 DKBÜY_{it} + \beta_2 DKBAĞ_{it} + \beta_3 DKTOP_{it} + \beta_4 DKUZM_{it} \\
 & + \beta_5 DKDEN_{it} + \beta_6 DKCİN_{it} + \beta_7 YKBÜY_{it} + \beta_8 YKBAĞ_{it} \\
 & + \beta_9 İKİLİLİK_{it} + \beta_{10} DENKAL_{it} + \beta_{11} DENGÖR_{it} \\
 & + \beta_{12} DENROT_{it} + \beta_{13} FİRBÜY_{it} + \beta_{14} KAL_{it} + \beta_{15} PDDD_{it} \\
 & + \beta_{16} FİRYAŞ_{it} + \beta_{17} KAR_{it} + \beta_{18} ULUS_{it} + \varepsilon_{it}
 \end{aligned} \quad (6.5)$$

Denklem (6.5), bağımsız değişkenler ile ROA arasındaki ilişkiyi araştıran regresyon modelini göstermektedir. ROA, bir şirketin varlıklarını ne kadar etkili bir şekilde kullanarak kar ürettiğini gösteren muhasebe bazlı finansal performans göstergesidir. Bu oran, şirketin faaliyetlerinden elde ettiği ve vergi, faiz ve diğer giderler düşüldükten sonra kalan net karını (bazen işletme karı veya vergi öncesi kar olarak da kullanılır) şirketin bilançosunda yer alan toplam varlıklara bölerek hesaplanır. ROA, şirketin

varlık yönetimi verimliliğini ve varlıklarını kar elde etmek için ne kadar başarılı bir şekilde kullandığını değerlendirmek için kullanılır.

$$\begin{aligned}
 ROE = \beta_0 + \beta_1 DKBÜY_{it} + \beta_2 DKBAĞ_{it} + \beta_3 DKTOP_{it} + \beta_4 DKUZM_{it} \\
 + \beta_5 DKDEN_{it} + \beta_6 DKCİN_{it} + \beta_7 YKBÜY_{it} + \beta_8 YKBAĞ_{it} \\
 + \beta_9 İKİLİLİK_{it} + \beta_{10} DENKAL_{it} + \beta_{11} DENGÖR_{it} \\
 + \beta_{12} DENROT_{it} + \beta_{13} FİRBÜY_{it} + \beta_{14} KAL_{it} + \beta_{15} PDDD_{it} \\
 + \beta_{16} FİRYAŞ_{it} + \beta_{17} KAR_{it} + \beta_{18} ULUS_{it} + \varepsilon_{it}
 \end{aligned} \quad (6.6)$$

Denklem (6.6), bağımsız değişkenler ile ROE arasındaki ilişkiyi araştıran regresyon modelini göstermektedir. ROE, bir şirketin özsermayesini kullanarak elde ettiği karı gösteren muhasebe bazlı finansal performans göstergesidir. Bu oran, şirketin faaliyetlerinden elde ettiği ve vergi, faiz ve diğer giderler düşüldükten sonra kalan net karını şirketin bilançosunda yer alan, özsermayeye bölerek hesaplanır. ROE, genellikle şirketin sahiplerine ne kadar kar sağladığını ölçmek için kullanılır ve yatırımcıların şirkete yaptıkları yatırımların getirisini değerlendirmede önemli bir araçtır.

$$\begin{aligned}
 PDDD = \beta_0 + \beta_1 DKBÜY_{it} + \beta_2 DKBAĞ_{it} + \beta_3 DKTOP_{it} + \beta_4 DKUZM_{it} \\
 + \beta_5 DKDEN_{it} + \beta_6 DKCİN_{it} + \beta_7 YKBÜY_{it} + \beta_8 YKBAĞ_{it} \\
 + \beta_9 İKİLİLİK_{it} + \beta_{10} DENKAL_{it} + \beta_{11} DENGÖR_{it} \\
 + \beta_{12} DENROT_{it} + \beta_{13} AKO_{it} + \beta_{14} ÖKO_{it} + \beta_{15} FİRBÜY_{it} \\
 + \beta_{16} KAL_{it} + \beta_{17} FİRYAŞ_{it} + \beta_{18} KAR_{it} + \beta_{19} ULUS_{it} + \varepsilon_{it}
 \end{aligned} \quad (6.7)$$

Denklem (6.7), bağımsız değişkenler ile PDDD arasındaki ilişkiyi araştıran regresyon modelini göstermektedir. PDDD, bir şirketin piyasada nasıl algılandığını ve şirketin varlıklarının piyasa tarafından nasıl değerlendirildiğini gösteren piyasa bazlı finansal performans göstergesidir. Bu oran, şirketin hisse senedinin şu anki piyasa fiyatı ile toplam hisse adedinin çarpımıyla bulunan piyasa değerinin şirketin bilançosunda yer alan özsermayenin toplam değerine oranlanmasıyla hesaplanır. PDDD, şirketin piyasa tarafından ne kadar değerlendirildiğini gösterir. Oranın 1'den yüksek olması, piyasanın şirketi defter değerinin üzerinde bir değerde gördüğü anlamına gelir, ki bu genellikle şirketin gelecekteki büyüme potansiyeline yönelik pozitif bir beklenti olduğunu işaret eder.

$$\begin{aligned}
TOB\dot{I}N\ Q = & \beta_0 + \beta_1 DKB\ddot{U}Y_{it} + \beta_2 DKBA\breve{G}_{it} + \beta_3 DKTOP_{it} + \beta_4 DKUZM_{it} \\
& + \beta_5 DKDEN_{it} + \beta_6 DKC\dot{I}N_{it} + \beta_7 YKB\ddot{U}Y_{it} + \beta_8 YKBA\breve{G}_{it} \\
& + \beta_9 \breve{I}K\breve{I}L\breve{I}L\breve{I}K_{it} + \beta_{10} DENKAL_{it} + \beta_{11} DENG\ddot{O}R_{it} \\
& + \beta_{12} DENROT_{it} + \beta_{13} AKO_{it} + \beta_{14} \ddot{O}KO_{it} + \beta_{15} F\breve{I}RB\ddot{U}Y_{it} \\
& + \beta_{16} KAL_{it} + \beta_{17} F\breve{I}RYA\breve{S}_{it} + \beta_{18} KAR_{it} + \beta_{19} ULUS_{it} + \varepsilon_{it}
\end{aligned}$$

Tobin's Q oranı (TOBİN), bir şirketin piyasa değerinin onun varlık değerlerine ne kadar uygun olduğunu gösterir ve ekonomik teoride ve finansal analizlerde yaygın bir şekilde kullanılır. Ekonomist James Tobin tarafından geliştirilen ve bir şirketin piyasa değerinin onun yeniden üretim maliyetine (veya varlık değerlerine) oranını ölçen bir finansal göstergedir. Bu hesaplama, özellikle şirketin toplam aktiflerinin yeniden yerine koyma maliyetinin belirlenmesi sürecinde zorluklar içerebilir. Bu sebeple, Tobin's Q genellikle, şirketin piyasa değerinin, toplam varlıklarından özsermayenin çıkarılması sonucu elde edilen değerin, toplam varlıklara bölünmesi ile hesaplanır.

DKBÜY, DKBAĞ, DKTOP, DKUZM, DKCİN ve DKDEN değişkenlerinin firma performansı üzerindeki etkisi, önceden tahmin edildiği üzere gerçekleşirse, H7, H8, H9, H10, H11 ve H12 hipotezlerine tekabül eden β_1 , β_2 , β_3 , β_4 , β_5 ve β_6 katsayılarının pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir.

Araştırma modellerinde kullanılan denetim komitesi özelliklerinin ölçümü literatür ile uyumludur (Basuony vd., 2016; Mohamad-Nor vd., 2010; Oussii ve Boulila, 2018; Raweh vd., 2019; Ika ve Ghazali, 2012; Shukeri ve Nelson, 2011; Sultana vd., 2015). Denetim komitesi büyüklüğü (DKBÜY), t yılı i firmasındaki toplam denetim komitesi üye sayısı olarak tanımlanmıştır. Denetim komitesi bağımsızlığı (DKBAĞ), t yılı i firmasının denetim komitesindeki bağımsız üyelerin oranını olarak tanımlanmıştır. Denetim komitesi toplantı sıklığı (DKTOP), t yılı i firmasında denetim komitesinin gerçekleştirdiği toplam toplantı sayısını olarak tanımlanmıştır. Denetim komitesi finansal uzmanlığı (DKUZM), t yılı i firmasında denetim komitesinde en az bir finans/muhasebe/denetim alanında uzman üye bulunması durumunda 1 olarak, uzman üye bulunmaması durumunda ise 0 olarak değerlendirilen kategorik bir değişken olarak tanımlanmıştır. Denetim komitesi deneyimi (DKDEN), t yılı i firmasında denetim komitesi üyelerinin mevcut firmada denetim komitesi üyesi olarak görev aldıkları ortalama süresi olarak tanımlanmıştır. Son olarak, denetim komitesi cinsiyet çeşitliliği (DKCİN), t yılı i firmasında denetim komitesinde cinsiyet çeşitliliğinin

olması durumunda 1 olarak, cinsiyet çeşitliliğinin olmaması durumunda ise 0 olarak değerlendirilen kategorik değişken olarak tanımlanmıştır.

Tablo 6.1, analizde kullanılan değişkenlere ait ölçüm ve tanımlamaları göstermektedir. Uç değerlerin etkisini azaltmak için sürekli değişkenler 1'inci ve 99'uncu yüzdelik dilimde winsorize edilmiştir. Winsorize, veri setindeki aşırı değerlerin dışlanması yerine, bu değerlerin veri setinin diğer değerlerine daha uyumlu hale getirilmesini amaçlayan, veri dağılımını daha normal hale getirmeye yardımcı olan bir istatistiksel düzeltme yöntemidir (Yılmaz ve Koğar, 2015). Bu işlem, aşırı değerlerin analiz üzerindeki etkisini azaltarak, araştırma sonuçlarının güvenilirliğini artırmaya yöneliktir.

Tablo 6.1: Değişken ölçümü ve tanımlamaları.

Değişken Türü	Değişken Adı ve Kodu	Değişken Ölçümü
Finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili bağımlı değişken	Genel Finansal raporlama zamanlılığı (GFRZ)	Bir şirketin mali yıl sonu ile şirketin finansal raporlarını kamuya açıkladığı tarih arasındaki gün sayısı
Finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili bağımlı değişken	Sektörel bazlı finansal raporlama zamanlılığı (SFRZ)	Şirketin finansal raporlarını yayımladığı tarih ile aynı sektördeki diğer finansal raporlarını açıkladıkları tarihlerin medyan değeri arasındaki fark
Finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili bağımlı değişken	Yıllık bazlı finansal raporlama zamanlılığı (YFRZ)	Şirketin finansal raporlarını yayımladığı tarih ile aynı yıl içerisindeki diğer şirketlerin finansal raporlarını açıkladıkları tarihlerin medyan değeri arasındaki fark
Finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili bağımlı değişken	Firma bazlı finansal raporlama zamanlılığı (FFRZ)	Şirketin finansal raporlarını yayımladığı tarih ile şirketin geçmişteki finansal raporlarını açıkladığı tarihlerin medyan değeri arasındaki fark
Firma performansı ile ilgili bağımlı değişken	Aktif karlılık oranı (ROA)	Net kar / Toplam aktif
Firma performansı ile ilgili bağımlı değişken	Özsermaye karlılık oranı (ROE)	Net kar / Özsermaye
Firma performansı ile ilgili bağımlı değişken	Piyasa değeri defter değeri oranı (PDDD)	Piyasa değeri / Defter değeri
Firma performansı ile ilgili bağımlı değişken	Tobin's q oranı (TOBİN)	(Firmanın piyasa değeri + uzun ve kısa vadeli borçlar toplamı- dönen varlıklar) / toplam varlıklar
Bağımsız değişken	Denetim komitesi büyüklüğü (DKBÜY)	Denetim komitesi toplam üye sayısı
Bağımsız değişken	Denetim komitesi bağımsızlığı (DKBAĞ)	Denetim komitesi bağımsız üye sayısı / Denetim komitesi toplam üye sayısı

Tablo 6.1: Değişken ölçümü ve tanımlamaları (Devamı).

Bağımsız değişken	Denetim komitesi toplantı sıklığı (DKTOP)	Denetim komitesi toplantı sayısı
Bağımsız değişken	Denetim komitesi finansal uzmanlığı (DKUZM)	Denetim komitesinde en az bir üye finans, muhasebe, denetim alanlarında uzman ise 1; değilse 0 değeri verilir.
Bağımsız değişken	Denetim komitesi deneyimi (DKDEN)	Denetim komitesi üyelerinin ortalama deneyimi
Bağımsız değişken	Denetim komitesi cinsiyet çeşitliliği (DKCİN)	Denetim komitesinde en az bir kadın üye varsa 1; değilse 0 değeri verilir.
Kurumsal yönetim bazlı kontrol değişkeni	Yönetim kurulu büyüklüğü (YKBÜY)	Yönetim kurulu toplam üye sayısı
Kurumsal yönetim bazlı kontrol değişkeni	Yönetim kurulu bağımsızlığı (YKBAĞ)	Yönetim kurulu bağımsız üye sayısı / Yönetim kurulu toplam üye sayısı
Kurumsal yönetim bazlı kontrol değişkeni	Yönetim ikililiği (İKİLİ)	Yönetim kurulu başkanı ile CEO, Genel Müdür, İcra kurulu başkanı farklı kişiler ise 1; aynı kişiler ise 0 değeri verilir.
Denetim bazlı kontrol değişkeni	Denetim kalitesi (DENKAL)	Şirket, finansal raporlarını dört büyük denetim firmasına denetletiyorsa 1; dört büyük denetim firması dışındaki denetim firmaları denetliiyorsa 0 değeri verilir.
Denetim bazlı kontrol değişkeni	Denetçi görüşü (DENGÖR)	Denetim firması şirketin finansal raporları hakkında olumlu rapor verdiyse 1; olumlu rapor dışında rapor verdiyse 0 değeri verilir.
Denetim bazlı kontrol değişkeni	Denetçi rotasyonu (DENROT)	Bir şirketin cari dönemde denetim firması değiştiyse 1; değişmediyse 0 değeri verilir.
Firma bazlı kontrol değişkeni	Aktif karlılık oranı (ROA)	Net kar / Toplam aktif
Firma bazlı kontrol değişkeni	Özsermaye karlılık oranı (ROE)	Net kar / Özsermaye
Firma bazlı kontrol değişkeni	Firma büyüklüğü (FİRBÜY)	Toplam varlıkların doğal logaritması
Firma bazlı kontrol değişkeni	Kaldıraç (KAL)	Toplam borç / toplam varlık
Firma bazlı kontrol değişkeni	Piyasa değeri defter değeri oranı (PDDD)	Piyasa değeri / Defter değeri
Firma bazlı kontrol değişkeni	Firma yaşı (FİRYAŞ)	Firma yaşının doğal logaritması
Firma bazlı kontrol değişkeni	Karmaşıklık (KAR)	(Alacaklar + Stoklar) / Topam varlık
Firma bazlı kontrol değişkeni	Çokulusluluk (ULUS)	Firma çok uluslu ise (yabancı satışların % 20'den büyük olması durumunda) 1; ulusal ise 0 değeri verilir.

7.4. Araştırma Bulguları

7.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 6.2, araştırma modellerinde yer alan değişkenlerin sırasıyla gözlem sayısı, ortalama, medyan, standart sapma, en düşük ve en yüksek değerlerini göstermektedir. BİST'te işlem gören şirketlerin finansal raporlarını dönemin bitiminden itibaren ortalama olarak 64.163 gün içerisinde kamuyu aydınlatma platformunda paylaştıkları görülmektedir. Başka bir ifadeyle, şirketler, finansal raporlarını yaklaşık olarak iki ay içerisinde kamuoyu ile paylaşmaktadır. Bu süre, diğer ülkeler ile kıyaslandığında nispeten kısadır; örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde 55 ila 70 gün (Abernathy vd., 2015), Birleşik Krallık'ta 64 gün (Ghafran ve Yasmin, 2018), Fransa'da 88 gün (Khoufi ve Khoufi, 2018), Avustralya'da 80 gün (Sultana vd., 2015), Polonya'da 86 gün (Dobija ve Puławska, 2022) ve Çin'de 91 gündür (Alkebsee vd., 2022). Finansal raporlama zamanlılığının en düşük ve en yüksek değerleri sırasıyla 19 gün ve 243 gündür. Bu istatistiksel veri, şirketlerin finansal raporlarını açıkladıkları tarihlerde önemli farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır.

Muhasebe bazlı finansal performans değişkenleri olarak aktif karlılık oranı (ROA) ve özsermaye karlılık oranı (ROE), şirketlerin finansal sağlığını ve performansını ölçen temel göstergelerdir. Araştırmanın veri setinde, ROA'nun ortalama değeri 0.032 olarak belirlenmiştir. Bu oran, işletmelerin toplam aktiflerine göre ne kadar karlı olduklarını göstermektedir. En düşük ROA değeri -0.282, en yüksek değeri ise 0.307 olarak hesaplanmıştır. ROE'nun ortalama değeri ise -0.008 olarak belirlenmiştir. Bu, işletmelerin özkaynaklarına göre ortalama olarak zarar ettiğini gösterir. En düşük ROE değeri -2.601, en yüksek değeri ise 0.573 olarak kaydedilmiştir. Bu sonuçlara göre ROA ortalamasının ROE ortalamasından büyük olduğu görülmektedir. Genel olarak, ROA'nın ROE'den yüksek olması beklenir. Bunun nedeni, ROA'nın sadece şirketin operasyonel verimliliğini ölçmesi ve ROE'nin ise şirketin sahip olduğu özkaynaklar üzerinden karlılığını ölçmesidir. Ancak bu çalışmadaki veri setinde, işletmelerin araştırma döneminde zarar açıklamaları ve ROE hesaplamasında kullanılan özkaynak değerlerinin bazı işletmelerde negatif olması nedeniyle, ROA'nın ROE'ye göre daha yüksek olduğu bir durum ortaya çıkmıştır. Bu durum, işletmelerin mali yapılarının ve performanslarının zaman içinde önemli ölçüde değişebileceğini gösterir. Özellikle

negatif özkaynak değerlerine sahip işletmelerde, ROE'nun aşırı düşük veya negatif olması muhtemeldir.

Piyasa bazlı finansal performans değişkenleri olarak piyasa değeri defter değeri oranı (PDDD) ve Tobin's q oranı (TOBİN), şirketlerin piyasa değerinin muhasebe değerleriyle ve varlık değerleriyle olan ilişkisini gösteren önemli göstergelerdir. Araştırma kapsamında, PDDD'nin ortalama değeri 2.092 olarak hesaplanmıştır. Bu oran, şirketlerin piyasa değerlerinin muhasebe değerlerine oranını gösterir ve 1'in üzerinde olması, piyasadaki yatırımcıların şirketin defter değerinden daha yüksek bir değere sahip olduğunu düşündüğünü gösterir. En düşük PDDD değeri -3.816, en yüksek değeri ise 14.914 olarak kaydedilmiştir. Bu geniş yelpaze, farklı şirketlerin piyasa ve muhasebe değerleri arasında büyük farklılıklar olduğunu göstermektedir. TOBİN'in ortalama değeri ise 1.449 olarak belirlenmiştir. TOBİN, bir şirketin piyasa değerinin onun varlık değerlerine oranını ölçer ve 1'den büyük bir değer, yatırımcıların şirketin varlıklarının yeniden üretim maliyetinden daha değerli olduğunu düşündüğünü gösterir. Bu oranın en düşük değeri 0.526, en yüksek değeri ise 6.727 olarak hesaplanmıştır. Bu farklılık, şirketlerin piyasa değerlerinin varlık değerlerine göre değişkenlik gösterdiğini ve bazı şirketlerin yatırımcılar tarafından önemli ölçüde daha değerli görüldüğünü gösterir.

Denetim komitesi büyüklüğünün (DKBÜY) ortalama değeri 2.054'tür. En yüksek ve en düşük değeri ise sırasıyla 1 ve 6'dır. Bu sonuca göre, şirketlerin denetim komiteleri genellikle iki üyeden oluştuğu ve üye sayısının altıyı geçmediği görülmektedir. Denetim komitesi bağımsızlığının (DKBAĞ) ortalaması 0.796 olup bu değer, şirketlerin denetim komitelerinin bağımsız olması için çaba harcadıklarının önemli bir göstergesidir. Denetim komitesi toplantı sıklığı (DKTOP) ortalama değeri 4.44 olarak belirlenmiştir. Bu sonuç, şirketlerin denetim komitelerinin yılda ortalama olarak dört kez toplandığını göstermektedir. En düşük toplantı sıklığı 0 iken, en yüksek toplantı sıklığı 18 olarak kaydedilmiştir, bu da bazı şirketlerin denetim komitelerinin oldukça sık toplandığını göstermektedir. Denetim komitesi finansal uzmanlığının (DKUZM) ortalama değeri 0.571 olarak hesaplanmıştır. Bu oran, şirketlerin yaklaşık yarısında denetim komitesinde en az bir finans/muhasebe/denetim alanlarında uzman üyenin bulunduğunu göstermektedir. Denetim komitesi deneyimi (DKDEN) değişkeninin ortalama değeri, 2.946 yıl olarak belirlenmiştir. Bu sonuç, denetim komitesi üyelerinin

ortalama olarak üç yıla yakın bir süredir denetim komitesinde görev aldıklarını göstermektedir. En düşük deneyim süresi 1 yıl, en yüksek deneyim süresi ise 14 yıl olarak kaydedilmiştir. Bu durum, denetim komitesi üyelerinin genellikle orta düzeyde deneyime sahip olduklarını göstermektedir. Bununla birlikte, bazı üyelerin daha uzun süreler boyunca denetim komitesinde görev yaptığını da ortaya koymaktadır. Son olarak denetim komitesi cinsiyet çeşitliliği (DKCİN) ortalaması ise 0.201 olarak belirlenmiştir. Bu değer, her beş denetim komitesinden birinde en az bir kadın üye bulunduğunu ve Türk şirketlerinde denetim komitesi cinsiyet çeşitliliğinin henüz tam olarak yaygınlaşmadığını göstermektedir.

Tablo 6.2: Tanımlayıcı İstatistikler.

Değişkenler	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	Medyan	En düşük	En yüksek
GFRZ	2563	64.163	15.681	63	19	243
SFRZ	2563	0.228	14.004	0	-45	183
YFRZ	2563	0.130	14.073	0	-45	183
FFRZ	2563	2.636	12.608	0	-45	176
ROA	2563	0.033	0.093	0.033	-0.277	0.313
ROE	2563	-0.014	0.486	0.074	-3.379	0.612
PDDD	2563	2.012	1.131	1.520	-3.169	26.61
TOBİN	2563	1.595	1.518	1.210	0.534	7.309
DKBÜY	2563	2.054	0.298	2	1	6
DKBAĞ	2563	0.811	0.378	1	0	1
DKTOP	2563	4.467	1.295	4	0	18
DKUZM	2563	0.573	0.494	1	0	1
DKDEN	2563	2.966	1.721	2,5	1	15
DKCİN	2563	0.208	0.406	0	0	1
YKBÜY	2563	6.964	2.061	7	3	15
YKBAĞ	2563	0.266	0.136	0.285	0	0.667
İKİLİ	2563	0.766	0.422	1	0	1
DENKAL	2563	0.531	0.499	1	0	1
DENGÖR	2563	0.928	0.257	1	0	1
DENROT	2563	0.253	0.434	0	0	1
BÜY	2563	19.773	1.862	19.606	15.692	25.956
KAL	2563	0.516	0.236	0.533	0.041	1.211
YAŞ	2563	3.575	0.545	3.688	0	4.795
KAR	2563	0.364	0.211	0.349	0	0.991
ULUS	2563	0.359	0.479	0	0	1

Tablo 6.3, finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili yıllık istatistikleri göstermektedir. Çalışmanın veri seti 2009 ile 2020 yılları arasında BİST’te işlem gören şirketlere ait verilerden oluşmaktadır. Bu kapsamda Tablo 3’te 2009’dan 2020’a kadar olan her bir

yıl için gözlem sayısı, ortalama, medyan, standart sapma, en düşük ve en yüksek değerler gösterilmiştir. Her bir yıl için ortalama değerlerinin incelendiğinde özellikle 2009 ile 2012 yılları arasında, şirketlerin finansal raporlarını mali yıl sonundan sonra daha uzun sürelerde açıkladıklarını göstermektedir. Ancak, 2013 ile 2020 yıllarında bu sürelerin kısaldığı görülmektedir. Finansal raporların açıklanmasındaki sürelerin kısalması, SPK'nın 2012 yılında yaptığı düzenlemelerin etkisine işaret etmektedir. SPK'nın bu düzenlemeleri, şirketlerin finansal raporlarını kamuoyuna açıklama sürelerine ilişkin kriterleri değiştirerek, raporlama sürecinin hızlanmasını sağlamıştır.

Tablo 6.3: Finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili yıllık istatistikler

Yıl	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	Medyan	En Düşük	En Yüksek
2009	151	75.28	18.30	71	32	71
2010	171	74.21	16.97	70	39	105
2011	183	78.25	17.79	76	31	130
2012	208	74.85	17.55	74	37	115
2013	226	61.53	10.31	62	33	146
2014	236	59.56	9.57	61	23	77
2015	238	59.97	10.13	60	33	90
2016	234	59.85	11.66	60	21	119
2017	231	59.82	10.01	60	30	89
2018	232	58.81	11.00	60	24	91
2019	235	59.09	10.65	62	30	111
2020	224	59.50	21.15	60	19	243

Tablo 6.4, finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili sektörel istatistikleri göstermektedir. Çalışmanın veri seti, BİST'te işlem gören finansal olmayan şirketlere ait verilerden oluşmaktadır. Finansal olmayan bu şirketler, SINAİ, HİZTMELER ve TEKNOLOJİ endekslerinde yer almaktadır. Bu kapsamda Tablo 4'te her bir endeks için gözlem sayısı, ortalama, medyan, standart sapma, en düşük ve en yüksek değerler gösterilmiştir. Ortalama değerleri incelendiğinde HİZMET endeksinde yer alan şirketlerin diğer iki endekste ki şirketlere göre finansal raporlarını daha geç açıkladıkları görülmektedir. Öte yandan teknoloji endeksinde yer alan şirketlerin ise diğer iki endekste ki şirketlere göre finansal raporlarının daha erken açıkladıkları görülmektedir.

Tablo 6.4: Finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili sektörel istatistikler.

İndeks	Gözlem Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	Medyan	En Düşük	En Yüksek
İmalat	1754	64.187	16.13	62	23	243
Hizmet	651	64.915	14.544	64	19	115
Teknoloji	163	60.902	14.827	62	33	102

7.4.2. Korelasyon Analizi Sonuçları

Tablo., tüm değişkenler için Pearson korelasyon matrisi korelasyon sonuçlarını sunmaktadır. Korelasyon analizi sonuçlarına göre finansal raporlama zamanlılığı değişkenlerinden GFRZ, denetim komitesi bağımsızlığı, toplantı sıklığı, finansal uzmanlığı ve deneyimi ile negatif; denetim komitesi büyüklüğü ile pozitif ilişkidir. SFRZ, denetim komitesi bağımsızlığı, toplantı sıklığı, finansal uzmanlığı, deneyimi ve cinsiyet çeşitliliği ile negatif; denetim komitesi büyüklüğü ile pozitif ilişkidir. YFRZ, denetim komitesi bağımsızlığı, toplantı sıklığı, finansal uzmanlığı ve deneyimi ile negatif; denetim komitesi büyüklüğü ile pozitif ilişkidir. Son olarak FFRZ, denetim komitesi bağımsızlığı, toplantı sıklığı, finansal uzmanlığı ve deneyimi ile negatif; denetim komitesi büyüklüğü ile pozitif ilişkidir.

Korelasyon analizi sonuçlarına göre firma performansı değişkenlerinden ROA, denetim komitesi büyüklüğü, finansal uzmanlığı ve cinsiyet çeşitliliği ile pozitif ilişkidir. ROE, denetim komitesi büyüklüğü, deneyimi ve cinsiyet çeşitliliği ile pozitif ilişkidir. PDDD, denetim komitesi bağımsızlığı, toplantı sıklığı ve finansal uzmanlığı ile pozitif; cinsiyet çeşitliliği ile negatif ilişkidir. Son olarak TOBİN, denetim komitesi bağımsızlığı ve finansal uzmanlığı ile pozitif; denetim komitesi cinsiyet çeşitliliği ile negatif ilişkidir.

Tablo 6.5: Korelasyon tablosu.

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
GFRZ	1	1.00												
SFRZ	2	0.91***	1.00											
YFRZ	3	0.91***	0.99***	1.00										
FFRZ	4	0.74***	0.60***	0.60***	1.00									
ROA	5	-0.24***	-0.25***	-0.25***	-0.06***	1.00								
ROE	6	-0.21***	-0.21***	-0.22***	-0.04**	0.85***	1.00							
PDDD	7	-0.13***	-0.14***	-0.14***	-0.05***	0.22***	0.16***	1.00						
TOBİN	8	-0.11***	-0.10***	-0.11***	-0.05***	0.15***	0.09***	0.95***	1.00					
DKBÜY	9	0.02	0.00	0.00	0.04**	0.03*	0.04**	-0.00	-0.00	1.00				
DKBAĞ	10	-0.32***	-0.11***	-0.12***	-0.41***	0.01	0.01	0.05***	0.06***	-0.14***	1.00			
DKTOP	11	-0.15***	-0.09***	-0.10***	-0.13***	0.02	0.01	0.04**	0.02	0.03*	0.14***	1.00		
DKUZM	12	-0.05***	-0.03	-0.03*	-0.08***	0.03*	0.01	0.04**	0.06***	0.06***	0.09***	-0.01	1.00	
DKDEN	13	-0.06***	-0.00	-0.00	-0.07***	0.02	0.03*	-0.01	-0.00	-0.01	-0.11***	0.07***	-0.05***	1.00
DKCİN	14	-0.00	-0.03*	-0.02	-0.02	0.03*	0.04**	-0.05***	-0.05***	0.01	0.00	-0.00	0.15***	-0.02
YKBÜY	15	-0.19***	-0.20***	-0.19***	-0.06***	0.14***	0.14***	-0.03	-0.04**	0.16***	0.11***	0.13***	0.08***	0.02
YKBAĞ	16	-0.24***	-0.06***	-0.08***	-0.34***	-0.04**	-0.02	-0.00	0.01	-0.04**	0.84***	0.09***	0.11***	-0.10***
İKİLİ	17	-0.15***	-0.19***	-0.18***	-0.04**	0.10***	0.09***	-0.00	-0.01	0.02	0.03**	0.07***	0.07***	-0.04**
DENKAL	18	-0.12***	-0.15***	-0.15***	-0.00	0.14***	0.10***	0.03**	0.03*	0.07***	-0.00	0.07***	0.08***	-0.00
DENGÖR	19	-0.12***	-0.14***	-0.14***	-0.05***	0.14***	0.17***	0.00	-0.04**	0.01	0.03*	0.03	-0.03*	0.00
DENROT	20	0.02	0.04**	0.04**	-0.01	-0.04**	-0.06***	0.04**	0.04**	0.01	-0.05***	0.01	-0.00	0.08***
BÜY	21	-0.16***	-0.13***	-0.13***	-0.08***	0.18***	0.22***	-0.15***	-0.13***	0.16***	0.12***	0.19***	0.07***	0.03*
KAL	22	0.09***	0.15***	0.15***	-0.01	-0.43***	-0.38***	-0.25***	-0.06***	0.02	0.08***	0.04**	0.00	0.00
YAŞ	23	-0.05***	-0.05***	-0.04**	-0.04**	0.08***	0.04**	0.06***	0.06***	0.00	0.00	0.05**	-0.04**	0.08***
KAR	24	-0.04**	-0.04**	-0.05***	-0.01	0.09***	0.12***	-0.06***	-0.03*	-0.01	-0.01	-0.0**	-0.00	0.00
ULUS	25	0.03*	0.03*	0.02	0.02	0.07***	0.08***	-0.05***	-0.06***	0.04**	-0.05**	0.05***	0.02	0.01

Not: ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyelerinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 6.5: Korelasyon tablosu (Devamı).

Değişkenler		14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
YKBÜY	14	1.00											
YKBAĞ	15	-0.13***	1.00										
İKİLİ	16	0.03*	-0.18***	1.00									
İKİLİ	17	-0.03**	0.23***	-0.03	1.00								
DENKAL	18	-0.06***	0.32***	-0.10***	0.30***	1.00							
DENGÖR	19	0.00	0.15***	-0.01	0.17***	0.13***	1.00						
DENROT	20	0.03*	-0.04**	-0.02	-0.02	-0.03**	-0.08***	1.00					
BÜY	21	-0.10***	0.51***	0.01	0.26***	0.45***	0.18***	-0.04**	1.00				
KAL	22	0.05***	-0.00	0.09***	0.01	0.06***	-0.14***	0.01	0.20***	1.00			
YAŞ	23	0.04**	0.15***	-0.05***	0.17***	0.28***	0.00	-0.01	0.21***	0.02	1.00		
KAR	24	0.13***	-0.09***	-0.02	0.05***	-0.08***	0.05***	-0.00	-0.13***	0.21***	-0.03	1.00	
ULUS	25	-0.02	0.07***	-0.05***	0.02	0.04**	0.04**	-0.00	0.14***	0.03*	0.19***	0.08***	1.00

Not: ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyelerinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Çalışmada bağımlı değişkenler ile bağımsız değişkenler arasında yüksek düzeyde korelasyon ilişkisi gözlemlenmemiştir. Öte yandan diğer bazı değişkenler arasında yüksek düzeyde korelasyon ilişkisi tespit edilmiştir. Bu değişkenler arasındaki korelasyon katsayılarından bazıları 0.7'nin oldukça üzerindedir (Örneğin, denetim komitesi bağımsızlığı ile yönetim kurulu bağımsızlığı arasındaki korelasyon katsayısı 0.84'tür). Değişkenler arasında yüksek düzeyde korelasyon ilişkisinin olması çoklu doğrusallık probleminin varlığını göstermekte ve bu nedenle analiz sonuçlarının güvenilirliğini azaltabilmektedir. VIF hesaplanması, çoklu bağlantının test edilmesi için güvenilir bir yöntemdir. Tablo 6.6, değişkenlerin VIF ve tolerans değerlerini göstermektedir.

Tablo 6.6: VIF ve tolerans değeri tablosu.

Değişkenler	Finansal Raporlama Zamanlılığı ile İlgili Modeller		Firma Performansı ile İlgili Modeller	
	VIF değeri	Tolerans Değeri	VIF değeri	Tolerans Değeri
ROA	2.11	0.4744	-	-
ROE	1.80	0.5548	-	-
PDDD	1.23	0.8112	-	-
DKBÜY	1.27	0.7896	1.26	0.7908
DKBAĞ	3.87	0.2581	3.87	0.2585
DKTOP	1.07	0.9303	1.07	0.9324
DKUZM	1.09	0.9173	1.09	0.9206
DKDEN	1.05	0.9521	1.05	0.9540
DKCİN	1.09	0.9155	1.09	0.9190
YKBÜY	1.89	0.5281	1.89	0.5288
YKBAĞ	3.76	0.2661	3.76	0.2662
İKİLİ	1.18	0.8457	1.18	0.8461
DENKAL	1.44	0.6967	1.41	0.7101
DENGÖR	1.13	0.8843	1.13	0.8855
DENROT	1.02	0.9759	1.02	0.9805
BÜY	2.01	0.4971	1.79	0.5587
KAL	1.73	0.5780	1.19	0.8413
YAŞ	1.19	0.8382	1.19	0.8434
KAR	1.24	0.8068	1.14	0.8769
ULUS	1.09	0.9184	1.08	0.9242

Finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili modellerde yer alan değişkenlerin VIF değerlerinin ortalaması 1.61, tüm model için gözlemlenen en büyük VIF faktörü 3.87 (DKBAĞ) ile 3.76 (YKBAĞ) ve diğer tüm bağımsız değişkenlerin VIF'leri 3'ün altındadır. VIF'ler yaygın olarak kabul edilen eşik değer olan 5 'in oldukça altındadır

Neter vd., 1996; Tarı, 2008), bu da çoklu doğrusallık probleminin finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili modeller için bir sorun teşkil etmediğini göstermektedir.

Firma performansı ile ilgili modellerde yer alan değişkenlerin VIF değerlerinin ortalaması 1.54, tüm model için gözlemlenen en büyük VIF faktörü 3.87 (DKBAĞ) ile 3.76 (YKBAĞ) ve diğer tüm bağımsız değişkenlerin VIF değerleri 3'ün altındadır. VIF'ler yaygın olarak kabul edilen eşik değer olan 5'inn oldukça altındadır, bu da çoklu doğrusallık probleminin firma performansı ile ilgili modeller için bir sorun teşkil etmediğini göstermektedir.

7.5. Panel Analiz Sonuçları

7.5.1. Uygun Tahmincilerin Belirlenmesi

Panel veri analizinde klasik (havuzlandırılmış en küçük kareler) model, sabit etkiler modeli ve tesadüfi etkiler modeli olmak üzere üç model bulunmaktadır. Panel veri analizlerinde yer alan bu üç modelden hangisinin geçerli olacağını belirlemek için bazı testlerin uygulanması gerekmektedir. Bu amaçla F testi, Breusch - Pagan testi ve Hausman testi gerçekleştirilmiştir.

F (Chow) testi, panel veri analizinde, veri setinin havuzlanmış (pooled) veya sabit etkiler (fixed effects) modeline daha uygun olup olmadığını test etmek için kullanılır (Özer vd., 2023). Bu test, panel veri setindeki çapraz kesit birimlerinin (örneğin, şirketler, ülkeler, bireyler) zaman içindeki gözlemler arasında sabit etkilerin var olup olmadığını veya sabit etkiler modelinin daha uygun olup olmadığını belirlemek için kullanılır. İlk olarak tüm çapraz kesit birimleri ve zaman periyotları için ortak parametreler kullanarak bir havuzlanmış regresyon modeli ile her bir çapraz kesit birimi için ayrı sabit etkileri içeren bir regresyon model oluşturulur. Her iki model için regresyon sonuçları kullanılarak F istatistiği hesaplanır. F istatistiği, belirlenen kritik değerden büyükse, sabit etkiler modelinin veri setine daha uygun olduğu sonucuna varılır. Eğer F istatistiği kritik değerden küçükse, havuzlanmış modelin daha uygun olduğu sonucuna varılır (Baltagi, 2021).

Breusch-Pagan LM (Lagrange Multiplier) testi, panel veri analizinde veri setinin havuzlanmış model veya rassal etkiler modeline daha uygun olup olmadığını test

etmek için kullanılan bir istatistiksel testtir. Bu test, özellikle panel veri setlerinde bireysel çapraz kesit birimlerinin (örneğin, şirketler, bireyler, ülkeler) hata terimlerinin varyanslarının sabit olup olmadığını veya rassal varyasyon içerip içermediğini belirlemek için kullanılır. Başlangıçta, tüm çapraz kesit birimleri ve zaman periyotları için ortak parametreler kullanarak bir havuzlanmış regresyon modeli oluşturulur. Daha sonra, havuzlanmış modelin hata terimlerinin her bir çapraz kesit birimi için varyansının sabit olup olmadığını test etmek için Breusch-Pagan LM testi uygulanır ve LM istatistiği hesaplanır. Bu test, hata terimlerinin çapraz kesit birimleri arasında farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye çalışır. Elde edilen LM istatistiği belirlenen kritik değerden büyükse, rassal etkiler modelinin veri setine daha uygun olduğu sonucuna varılır. Eğer LM istatistiği kritik değerden küçükse, havuzlanmış modelin yeterli olduğu sonucuna varılır (Hsiao, 2022).

Hausman testi, panel veri analizinde kullanılan bir istatistiksel testtir ve bir panel veri modelinin sabit etkiler modeli mi yoksa rassal etkiler modeli mi olması gerektiğine karar vermek için kullanılır. Öncelikle aynı veri seti üzerinde hem sabit etkiler hem de rassal etkiler modelini ayrı ayrı kurmakta ve iki modelden elde edilen parametreler (katsayılar) karşılaştırılır. Hausman testi, iki modelin tahmin edilen parametreleri arasındaki farkların bir fonksiyonu olarak ki-kare dağılımına sahip olan bir test istatistiği hesaplar. Hausman test istatistiği, belirlenen anlamlılık seviyesindeki kritik değerle karşılaştırılır. Eğer test istatistiği kritik değerden büyükse, bu sabit etkiler modelinin tercih edilmesi gerektiği; test istatistiği kritik değerden küçükse, rassal etkiler modelinin tercih edilmesi gerektiği sonucuna varılır (Wooldridge, 2010).

Tablo 6.7 denetim komitesi özellikleri ile finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı arasındaki ilişkiyi inceleyebilmek için oluşturulan modeller açısından en uygun tahmincinin belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen testlerin sonuçlarını göstermektedir. Tabloda yer alan veriler, F (Chow) testi, Breusch-Pagan LM testi ve Hausman testi olasılık değerlerinin her bir model için %1'den küçük olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı ile ilgili oluşturulan tüm modellerde sabit etkiler modelinin kullanılması gerekmektedir.

Tablo 6.7: Uygun tahmincinin belirlenmesi testleri.

Modeller	F (Chow) Testi (F-istatistik)	Breusch-Pagan LM Testi (Ki-kare)	Hausman Testi (Ki-kare)	Karar
Model 1 (GFRZ)	9.31 ***	2363.91***	91.02***	Sabit Etkiler
Model 2 (SFRZ)	7.51***	1857.24***	42.68***	Sabit Etkiler
Model 3 (YFRZ)	6.59 ***	1896.64***	52.83***	Sabit Etkiler
Model 4 (FFRZ)	1.83***	46.42***	195.26***	Sabit Etkiler
Model 5 (ROA)	5.04***	698.22***	63.63***	Sabit Etkiler
Model 6 (ROE)	5.98***	928.57***	123.90***	Sabit Etkiler
Model 7 (PDDD)	10.35***	2797.98***	65.66***	Sabit Etkiler
Model 8 (TOBİN)	10.80***	2946.67***	74.33***	Sabit Etkiler

Not: ***, %1 seviyelerinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

7.5.2. Varsayımlardan Sapma Testleri

Panel veri analizi, veri setlerinin hem zaman hem de çapraz kesit boyutlarından oluştuğu durumlarda kullanılan bir istatistiksel analiz yöntemidir. Ancak bu analiz yöntemi otokorelasyon, değişen varyans ve yatay-kesitsel bağımlılık gibi varsayımsal problemlerle karşılaşabilmektedir. Bu problemler sırasıyla, Wooldridge Otokorelasyon Testi, Değiştirilmiş Wald Testi ve Pesaran testi ile ölçülmüştür.

Otokorelasyon, bir hata teriminin kendi geçmiş değerleriyle olan ilişkisini ifade eder. Bir başka deyişle, bir dizi zaman periyodu üzerinde yapılan gözlemlerde, bir gözlem biriminin geçmiş değerlerinin, şu anki değerlerini etkilemesi durumudur (Drukker, 2003). Otokorelasyon, modelin tahmin edilen hata terimlerinde seri bağımlılık olduğunda ortaya çıkar ve bu durum, model tahminlerinin verimliliğini ve doğruluğunu etkileyebilir. Sabit etkiler modelinde otokorelasyonun varlığı, model tahminlerinin standart hatalarının yanlış hesaplanmasına neden olabilir. Bu da istatistiksel testlerin sonuçlarının güvenilirliğini azaltır ve yanıltıcı sonuçlara yol açabilir.

Wooldridge testi, panel veri setlerinde ilk dereceden otokorelasyonun varlığını tespit etmek için kullanılan bir testtir. Bu test, modelin hata terimlerinde zaman içindeki

bağımlılığı test ederek, hata terimlerinin bir dönemden diğerine nasıl değiştiğini inceler. Eğer test istatistiği belirli bir kritik değerden büyükse veya p-değeri belirli bir eşik değerden (genellikle %5 ya da %1) düşükse, modelde otokorelasyonun var olduğu sonucuna ulaşılır.

Değişen varyans (Heteroskedasite) problemi, panel veri analizinde, farklı gözlem birimlerinin (örneğin, şirketler, ülkeler veya bireyler) hata terimlerinin sabit varyans özelliğine (yani değişken bir dağılıma) sahip olmaması durumudur. Başka bir ifadeyle, modelin farklı gözlem noktalarında farklı düzeylerde belirsizlik veya hata değişkenliği gösterdiği anlamına gelir (Greene, 2003). Regresyon modellerinde genellikle hata terimlerinin sabit bir varyansa sahip olması, yani homoskedastik olması beklenir. Ancak gerçek dünya verilerinde, bu varsayım her zaman geçerli değildir ve hata terimlerinin varyansı gözlemler arasında değişebilir, yani heteroskedastik olabilir. Bu problem, model tahminlerinin verimliliğini etkileyebilmekte ve yanıltıcı standart hatalara neden olabilmektedir.

Değiştirilmiş Wald testi, panel veri setlerinde heteroskedastisitenin varlığını tespit etmek için kullanılan bir testtir. Değiştirilmiş Wald testi, modelin hata terimlerinin her bir gözlem birimi için zaman içindeki varyansını inceler. Eğer testin sonucu belirli bir kritik değerden büyükse veya p-değeri belirli bir eşik değerden (genellikle %5 veya %1) düşükse, modelde heteroskedastisitenin var olduğu sonucuna varılır.

Sabit etkiler modelinde yatay kesitsel bağımlılık problemi, panel veri setindeki çapraz kesit birimlerinin (örneğin şirketler, ülkeler veya bireyler) hata terimleri arasında korelasyon olduğu durumu ifade eder. Diğer bir deyişle, bir birimin hata terimi, diğer birimlerin hata terimleriyle sistemli bir şekilde ilişkilidir (Pesaran, 2021). Yatay kesitsel bağımlılığın varlığı, panel veri modelinin standart tahmin yöntemleri için bir sorun teşkil eder çünkü bu yöntemler genellikle hata terimlerinin birbirinden bağımsız olduğu varsayımına dayanır. Yatay kesitsel bağımlılık varsa, bu varsayım ihlal edilir ve modelin tahminleri yanlı olabilir.

Sabit etkiler modelinde bu tür bir bağımlılığın varlığını tespit etmek için kullanılan yöntemlerden biri Pesaran testidir. Bu test, panel veri setindeki çapraz kesit birimleri arasında herhangi bir korelasyonun olup olmadığını belirlemek için kullanılır. Pesaran testi, genellikle şu adımları içerir (Pesaran, 2015):

- Her bir çapraz kesit biriminin (örneğin her bir şirketin veya ülkenin) zaman serisi için standartlaştırılmış artıkların hesaplanması.
- Bu standartlaştırılmış artıkların birbirleriyle çiftler halinde çarpılması ve bu çarpımların ortalamasının alınması.
- Elde edilen ortalama değerin istatistiksel anlamlılığının test edilmesi.

Tablo 6.8: Sabit etkiler modeli için yapılan varsayımsal testler.

Model	Wooldridge Otokorelasyon Testi	Değiştirilmiş Wald Heteroskedasite Testi	Pesaran Yatay Kesitsel Bağımlılık Testi	Karar
Model 1 (GFRZ)	106.901***	Ki-Kare (259) = 2.4×10^{36} ***	CD= 52.21***	Otokorelasyon, değişen varyans ve yatay kesitsel bağımlılık var.
Model 2 (SFRZ)	107.875***	Ki-Kare (259) = 5.2×10^5 ***	CD= 4.47***	Otokorelasyon, değişen varyans ve yatay kesitsel bağımlılık var.
Model 3 (YFRZ)	108.427***	Ki-Kare (259) = 2.3×10^5 ***	CD= 3.50***	Otokorelasyon, değişen varyans ve yatay kesitsel bağımlılık var.
Model 4 (FFRZ)	129.057***	Ki-Kare (259) = 3.1×10^{30} ***	CD= 49.10***	Otokorelasyon, değişen varyans ve yatay kesitsel bağımlılık var.
Model 5 (ROA)	8.385***	Ki-Kare (259) = 1.7×10^{33} ***	CD= 5.26***	Otokorelasyon, değişen varyans ve yatay kesitsel bağımlılık var.
Model 6 (ROE)	11.958***	Ki-Kare (259) = 7.8×10^{37} ***	CD= 11.47***	Otokorelasyon, değişen varyans ve yatay kesitsel bağımlılık var.
Model 7 (PDDD)	131.261***	Ki-Kare (259) = 3.3×10^{33} ***	CD= 86.65***	Otokorelasyon, değişen varyans ve yatay kesitsel bağımlılık var.
Model 8 (TOBİN)	57.629***	Ki-Kare (259) = 6.2×10^{31} ***	CD= 101.63***	Otokorelasyon, değişen varyans ve yatay kesitsel bağımlılık var.

Not: ***, %1 seviyelerinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 6.8 denetim komitesi özellikleri ile finansal raporlama zamanlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyebilmek için oluşturulan modeller için varsayımsal problemlerin belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen testlerin sonuçlarını göstermektedir. Tabloda yer alan veriler, Wooldridge Otokorelasyon Testi, Değiştirilmiş Wald Testi ve Pesaran testi olasılık değerlerinin her bir model için %1'den küçük olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre, finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı ile ilgili oluşturulan tüm modellerde otokorelasyon, değişen varyans ve yatay-kesitsel bağımlılık problemlerinin olduğu tespit edilmiştir.

Hoechle (2007) tarafından önerilen Driscoll-Kraay standart hatalar yöntemi, finansal ve ekonometrik modellerde sıkça karşılaşılan bir dizi istatistiksel sorunu ele almak için geliştirilmiştir. Bu yöntem, değişen varyans, otokorelasyon ve yatay kesitsel bağımlılık gibi sorunların var olduğu durumlarda güvenilir tahminler sunmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle, sabit etkiler modeli tahmin yöntemlerimizde ortaya çıkan ve bu yöntemlerin varsayımlarını ihlal eden problemleri gidermek için Driscoll-Kraay Dirençli Standart Hatalar yöntemi tercih edilmiştir.

7.5.3. Finansal Raporlama Zamanlılığı ile İlgili Analiz Sonuçları

Tablo 6.9, finansal raporlama zamanlılığını etkilemesi beklenen bağımsız ve kontrol değişkenlerini içeren ve Driscoll-Kraay Dirençli Standart Hatalar yöntemi ile gerçekleştirilen panel veri analizi sonuçlarını göstermektedir. Model 1 (GFRZ) sonuçları sütun 1'de, Model 2 (SFRZ) sonuçları sütun 2'de, Model 3 (YFRZ) sonuçları sütun 3'te ve Model 4 (FFRZ) sonuçları sütun 4'te raporlanmıştır.

Tablo 6.9: Finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili panel analiz sonuçları.

Model	Model 1 (GFRZ)		Model 2 (SFRZ)		Model 3 (YFRZ)		Model 4 (FFRZ)	
	Katsayı	t	Katsayı	t	Katsayı	t	Katsayı	t
DKBÜY	-0.01	-0.84	0.03	0.08	0.01	0.02	-0.70	-0.86
DKBAĞ	-0.18***	-5.56	-2.46**	-2.32	-3.20**	-2.75	-12.71***	-6.27
DKTOP	-0.01**	-2.40	-0.42*	-1.92	-0.40*	-1.88	-0.65**	-2.51
DKUZM	-0.02**	-2.80	-0.52	-1.54	-0.58	-1.63	-1.66**	-2.29
DKDEN	-0.03	-1.26	-0.11	-0.54	-0.12	-0.56	-2.46	-1.43
DKCİN	-0.02**	-2.67	-0.59**	-2.46	-0.43**	-2.25	-1.07**	-2.33
YKBÜY	-0.00	-0.47	-0.03	-0.16	0.09	0.41	-0.27	-1.01
YKBAĞ	0.01	0.20	-3.01	-1.21	-2.29	-0.88	2.01	0.43
İKİLİ	-0.02	-1.33	-1.50**	-2.20	-1.40*	-1.99	-1.41	-1.57
DENKAL	0.02	1.23	0.75	0.89	0.86	1.06	0.59	0.56
DENGÖR	-0.03**	-2.21	-1.15	-1.33	-1.57*	-2.03	-3.94**	-2.72
DENROT	-0.00	-0.23	0.29	0.75	0.32	0.81	-0.36	-0.64
ROA	-0.04***	-3.43	-1.92***	-4.36	-1.96**	-2.56	-3.13**	-3.02
ROE	0.00	1.72	0.12	1.70	0.21	0.57	0.50	1.44
BÜY	-0.03*	-2.06	-0.91*	-1.87	-1.00*	-2.00	-1.32	-1.31
KAL	0.03	1.33	3.67***	4.97	3.48*	2.05	-1.19	-0.26
PDDD	-0.01***	-5.84	-0.85**	-2.86	-0.96***	-3.19	-0.66**	-2.84
YAŞ	-0.14**	-2.41	-0.49	-0.30	-2.22	-1.26	-9.56**	-2.37
KAR	-0.07	-1.21	-1.23	-0.48	-0.91	-0.36	-4.60	-1.02
ULUS	-0.00	-0.56	-0.38	-0.94	-0.94	-1.61	-0.03	-0.05
Sabit	5.57***	14.74	27.56***	3.53	35.82***	4.80	90.73***	3.54
R ²	0.2725		0.0596		0.0722		0.2633	
Gözlem Sayısı	2563		2563		2563		2563	
F değeri	717.66***		658.34***		250.78***		418.13***	

Not: ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyelerinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Denetim komitesi büyüklüğünün, genel finansal raporlama zamanlılığı ve firma bazlı finansal raporlama zamanlılığı ile arasındaki ilişki, negatif yönlü ancak istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Bunun yanı sıra, denetim komitesi büyüklüğü ile sektörel bazlı finansal raporlama zamanlılığı ve yıllık bazlı finansal raporlama zamanlılığı arasında pozitif yönlü ancak yine istatistiksel olarak anlamsız bir ilişki vardır. Elde edilen bu bulgular, denetim komitesi büyüklüğünün finansal raporlama zamanlılığını anlamlı bir şekilde etkilemediğini göstermektedir. Bu çerçevede, “Denetim komitesi büyüklüğü ile finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif ilişki vardır” olarak oluşturulan H1 hipotezi desteklenememiştir.

Denetim komitesi bağımsızlığının, genel finansal raporlama zamanlılığı, sektörel bazlı finansal raporlama zamanlılığı, yıllık bazlı finansal raporlama zamanlılığı ve firma bazlı finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, denetim komitesinde yer alan bağımsız üye sayısı arttıkça finansal raporlama zamanlılığının azalmaktadır. Bu

çerçevede, “Denetim komitesi bağımsız üye oranı ile finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif bir ilişki vardır” şeklinde oluşturulan H2 hipotezi desteklenmiştir.

Denetim komitesi toplantı sıklığının, genel finansal raporlama zamanlılığı, sektörel bazlı finansal raporlama zamanlılığı, yıllık bazlı finansal raporlama zamanlılığı ve firma bazlı finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, denetim komiteleri bir mali dönem içinde ne kadar sık toplanırsa, finansal raporlar daha erken açıklanmaktadır. Bu çerçevede, “Denetim komitesi toplantı sıklığı ile finansal raporlama zamanlılığı arasında anlamlı bir ilişki vardır” şeklinde oluşturulan H3 hipotezi desteklenmemiştir.

Denetim komitesi finansal uzmanlığının, genel finansal raporlama zamanlılığı, sektörel bazlı finansal raporlama zamanlılığı, yıllık bazlı finansal raporlama zamanlılığı ve firma bazlı finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, denetim komitesinde muhasebe, finans ve denetim gibi alanlarda uzmanlığa sahip üyelerin bulunması durumunda finansal raporların yayınlanmasındaki gecikmelerin azaldığını göstermektedir. Bu çerçevede, “Denetim komitesinde finansal uzmanlığa sahip üyelerin bulunması ile finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif bir ilişki vardır” şeklinde oluşturulan H4 hipotezi desteklenmiştir.

Denetim komitesi deneyiminin, genel finansal raporlama zamanlılığı, sektörel bazlı finansal raporlama zamanlılığı, yıllık bazlı finansal raporlama zamanlılığı ve firma bazlı finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif yönlü ancak istatistiksel olarak anlamsız bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, denetim komitesi deneyiminin finansal raporlama zamanlılığını anlamlı bir şekilde etkilemediğini göstermektedir. Bu çerçevede, “Denetim komitesi deneyimi ile finansal raporlama zamanlılığı arasında anlamlı bir ilişki vardır” şeklinde oluşturulan H5 hipotezi desteklenmemiştir.

Denetim komitesi cinsiyet çeşitliliğinin, genel finansal raporlama zamanlılığı, sektörel bazlı finansal raporlama zamanlılığı, yıllık bazlı finansal raporlama zamanlılığı ve firma bazlı finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, denetim komitesi cinsiyet çeşitliliğinin finansal raporlama zamanlılığını negatif ve anlamlı bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Bu çerçevede, “Denetim komitesi cinsiyet çeşitliliği ile

finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif ilişki vardır.” şeklinde oluşturulan H6 hipotezi desteklenmiştir.

Sonuçlar ayrıca, kontrol değişkenlerinin çoğunun, beklenildiği üzere, finansal raporlama zamanlılığı ile önemli bir ilişkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Yönetimdeki ikililik, denetçi görüşleri, aktif karlılık oranı, şirketin büyüklüğü, piyasa değeri ile defter değeri arasındaki oran ve şirketin yaşı gibi faktörlerin, finansal raporlama zamanlılığı üzerinde negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında, kaldıraç oranının finansal raporlama zamanlılığı üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğu bulgusu elde edilmiştir. Sonuçlar, güçlü finansal performansa, iyi yönetim uygulamalarına ve yüksek kalitede denetim raporlarına sahip şirketlerin finansal bilgilerini zamanında raporlama olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

7.5.3.1. Finansal Raporlama Zamanlılığı ile İlgili Ek analizler

Tablo 6.10, yıl ve endeks etkileşimine dayalı kukla değişkenlerin yer aldığı panel veri analizi sonuçlarını göstermektedir. Yıl bazlı sektör sabit etkisi, yıllar boyunca ve çeşitli sektörlerde gözlemlenen heterojen faktörleri dikkate alarak, bu heterojenliği azaltmayı amaçlamaktadır (Gormley ve Matsa, 2014). Yıl x endeks etkileşim kuklaları, sektörel bazda finansal raporlama zamanlılığını etkileyen ölçülmeyen faktörlerdeki zaman içi değişikliklerin etkisini analiz etmek için kullanılır. Sektör sabit etkiler, bu etkileri genel bir ortalama olarak ele alırken, etkileşimli sabit etkilerin kullanıldığı daha detaylı modeller, bu etkilerin daha spesifik ve ayrıntılı bir analizini sağlar. Bu çerçevede, araştırmada yer alan Model 1, Model 2, Model 3 ve Model 4, yıl x endeks sabit etkilerini dikkate alarak yeniden tahmin edilmiştir.

Tablo 6.10: Etkileşimli sabit etkilerin kullanıldığı finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili panel analiz sonuçları.

Model	Model 1 (GFRZ)		Model 2 (SFRZ)		Model 3 (YFRZ)		Model 4 (FFRZ)	
	Katsayı	t	Katsayı	t	Katsayı	t	Katsayı	t
DKBÜY	-0.00	-0.67	-0.03	-0.08	0.088	0.25	-0.68	-0.93
DKBAĞ	-0.12**	-2.57	-3.08**	-2.33	-1.92**	-2.67	-11.10***	-5.59
DKTOP	-0.01**	-2.52	-0.42*	-1.86	-0.38*	-1.85	-0.55**	-2.41
DKUZM	-0.02**	-2.25	-0.50	-1.34	-0.53	-1.45	-1.55*	-2.01
DKDEN	-0.02	-1.45	-0.24	-0.49	-0.27	-0.53	-2.07	-1.76
DKCİN	-0.02**	-2.83	-0.58**	-2.67	-0.38*	-1.93	-1.14**	-2.24
YKBÜY	-0.00	-0.04	0.03	0.13	0.04	0.22	-0.25	-0.93
YKBAĞ	-0.03	-0.40	-2.67	-1.01	-3.14	-1.33	0.49	0.11
İKİLİ	-0.02	-1.28	-1.44*	-2.12	-1.46**	-2.29	-1.46	-1.53
DENKAL	0.01	1.01	0.60	0.72	0.86	0.97	0.68	0.63
DENGÖR	-0.03**	-2.20	-1.31	-1.55	-1.46*	-1.87	-3.67**	-2.70
DENROT	0.00	0.26	0.27	0.64	0.32	0.87	-0.06	-0.14
ROA	-0.04**	-3.00	-1.76***	-4.20	-1.78***	-4.14	-2.90**	-2.80
ROE	0.00	1.42	0.210	0.92	0.19	0.74	0.24	0.65
BÜY	-0.03**	-2.25	-0.95*	-1.88	-0.85*	-1.97	-1.81	-1.49
KAL	0.02	1.01	3.80***	4.16	3.80***	4.07	-1.88	-0.41
PDDD	-0.02***	-3.77	-0.81**	-2.46	-0.81**	-2.89	-1.06**	-2.53
YAŞ	-0.14***	-3.16	-2.44	-1.75	-1.41	-0.78	-9.71**	-2.59
KAR	-0.07	-1.12	-1.12	-0.42	-1.04	-0.36	-3.52	-0.86
ULUS	-0.00	-0.61	-0.44	-0.93	-0.76	-1.37	-0.01	-0.02
Sabit	5.63***	15.16	36.03***	3.95	27.89***	3.24	101.70	3.19
Yıl x Endeks	EVET		EVET		EVET		EVET	
R ²	0.3091		0.0721		0.0893		0.3103	
Gözlem Sayısı	2563		2563		2563		2344	
F değeri	618.33***		75.05***		37.17***		50.78***	

Not: ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyelerinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 6.10'daki sonuçlar, denetim komitesi bağımsızlığı, toplantı sıklığı, finansal uzmanlığı ve cinsiyet çeşitliliğinin yıl x sektör sabit etkileri dahil edildikten sonra bile genel finansal raporlama zamanlılığı, sektörel finansal raporlama zamanlılığı, yıl bazlı finansal raporlama zamanlılığı ve firma bazlı finansal raporlama zamanlılığı değişkenleri ile negatif ve anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle, yıl x endeks sabit etkilerinin dahil olduğu panel analiz sonuçları ana bulgularımızı desteklemektedir. Ayrıca kontrol değişkenleri ile ilgili regresyon katsayıları yalnızca küçük değişiklikler kaydederken istatistiksel anlamlılık düzeylerini korumuşlardır.

Ana regresyon modellerinde, denetim komitesi özellikleri olarak büyüklük, bağımsızlık, toplantı sıklığı, finansal uzmanlık, deneyim ve cinsiyet çeşitliliği ele alınmıştır. Önceki çalışmalar, bu özelliklerin her birinin finansal raporlama zamanlılığı üzerindeki etkisini ayrı ayrı incelemiştir. Fakat akademik literatür ve düzenleyici

kurumlar, denetim komitesi özelliklerinin ve bu özelliklerin uygun kombinasyonunun, komitenin görevlerini etkili bir şekilde yerine getirebilmesi için kritik olduğunu vurgulamaktadır (Aldamen vd., 2012; DeZoort ve Salterio, 2001; Hassan, 2016; Ika ve Ghazali, 2012). Bu bağlamda önceki araştırmalardan farklı olarak, denetim komitesi özelliklerinin bireysel etkilerini değil, bu özelliklerin birleşimlerinin etkisinin değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Önceki çalışmaların metodolojisine uygun olarak, denetim komitesinin altı özelliğinin ortalama puanı alınarak bir denetim komitesi etkinlik endeksi oluşturulmuştur. Her bir denetim komitesi özelliği için iki puanlama sistemi uygulanmıştır ve bu özelliklerin her birine eşit ağırlık verilmiştir:

- DKBÜY: Denetim komitesinde 2’den fazla üye varsa 1; aksi taktirde 0 puan
- DKBAĞ: Denetim komitesi üyelerinin tamamı bağımsız üye ise 1; aksi taktirde 0 puan
- DKTOPLANTI: Denetim komitesi bir dönemde 4’ten fazla toplantı gerçekleştirdiyse 1; aksi taktirde 0 puan
- DKUZM: Denetim komitesinde en az 1 finans/muhasebe/denetim alanlarında uzman üye varsa 1; aksi taktirde 0 puan
- DKDEN: Denetim komitesinde 3 yıldan fazla süredir denetim komitesi üyeliği yapan bir üye varsa 1; aksi taktirde 0 puan
- DKCİN: Denetim komitesinde en az 1 tane kadın üye varsa 1; aksi taktirde 0 puan

Bu puanlama sistemiyle, bir firmanın denetim komitesi etkinliği (DKETK), altı özelliğin toplam puanının 6'ya bölünmesiyle hesaplanmıştır:

$$DKETK: (DKBÜY + DKBAĞ + DKTOP + DKUZM + DKDEN + DEKCİN) / 6$$

Tablo 6.11: Denetim komitesi etkinliği ve finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili panel analiz sonuçları.

Model	Model 1 (GFRZ)		Model 2 (SFRZ)		Model 3 (YFRZ)		Model 4 (FFRZ)	
	Katsayı	t	Katsayı	t	Katsayı	t	Katsayı	t
DKETK	-0.12**	-2.69	-3.81	-1.47	-3.89	-1.42	-9.44**	-2.82
YKBÜY	-0.01**	-2.57	-0.30	-1.27	-0.24	-1.00	-0.97**	-2.96
YKBAĞ	-0.38***	-4.45	-7.04***	-3.07	-8.37***	-3.53	-25.78***	-4.55
İKİLİ	-0.02	-1.05	-1.61*	-1.88	-1.43	-1.71	-1.09	-1.17
DENKAL	0.02	1.54	0.94	0.98	1.02	1.03	0.72	0.84
DENGÖR	-0.04**	-2.56	-2.61*	-2.05	-3.05**	-2.43	-4.09**	-2.88
DENROT	-0.00	-0.49	0.21	0.53	0.26	0.63	-0.49	-0.86
ROA	-0.04***	-3.38	-2.07***	-3.69	-2.36**	-2.24	-3.22**	-2.80
ROE	0.00	0.93	0.19	1.49	0.41	1.13	0.51	1.43
BÜY	-0.03*	-2.05	-0.59	-0.89	-0.55	-0.75	-1.58	-1.34
KAL	0.03	1.28	1.48	0.71	-0.09	-0.02	-2.16	-0.48
PDDD	-0.01***	-7.08	-0.79**	-2.33	-0.87**	-2.98	-0.70***	-3.54
YAŞ	-0.19**	-2.65	-0.58	-0.33	-2.08	-1.06	-12.70**	-2.50
KAR	-0.09	-1.45	-4.95	-1.20	-4.75	-1.19	-5.34	-1.22
ULUS	-0.00	-0.03	0.06	0.15	-0.43	-0.70	0.37	0.41
Sabit	5.80	12.87	25.75**	2.72	31.44***	3.15	105.25	3.33
R ²	0.2830		0.0365		0.0448		0.2404	
Gözlem Sayısı	2563		2563		2563		2563	
F değeri	2679.92***		511.52***		369.08***		687.89***	

Not: ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyelerinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 6.11'deki sonuçlar, denetim komitesi etkinliği, genel finansal raporlama zamanlılığı ve firma bazlı finansal raporlama zamanlılığı ile arasındaki ilişki, negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra, denetim komitesi etkinliği ile sektörel bazlı finansal raporlama zamanlılığı ve yıllık bazlı finansal raporlama zamanlılığı arasında da negatif yönlü ilişki tespit edilmiş ancak bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir.

7.5.4. Firma Performansı ile İlgili Analiz Sonuçları

Tablo 6.12, firma performansını etkilemesi beklenen bağımsız ve kontrol değişkenlerini içeren ve Driscoll-Kraay Dirençli Standart Hatalar yöntemi ile gerçekleştirilen panel veri analizi sonuçlarını göstermektedir. Model 5 (ROA) sonuçları sütun 1'de, Model 6 (ROE) sonuçları sütun 2'de, Model 7 (PDDD) sonuçları sütun 3'te ve Model 8 (TOBİN) sonuçları sütun 4'te raporlanmıştır.

Tablo 6.12: Firma performansı ile ilgili panel analiz sonuçları.

Model	Model 5 (ROA)		Model 6 (ROE)		Model 7 (PDDD)		Model 8 (TOBİN)	
	Katsayı	t	Katsayı	t	Katsayı	t	Katsayı	t
DKBÜY	-0.01*	-1.88	-0.05**	-2.62	0.06	1.45	0.03	0.67
DKBAĞ	-0.01	-1.09	-0.05	1.14	0.09**	2.39	0.24**	2.92
DKTOP	-0.00*	-2.00	-0.01*	-1.99	0.00	0.65	0.01	0.82
DKUZM	0.00**	2.41	0.02	1.10	0.04**	2.25	0.09**	2.46
DKDEN	0.00	0.85	-0.00	-0.84	-0.01	-0.78	0.01	0.59
DKCİN	0.00*	2.03	0.07**	2.32	-0.07**	-3.02	-0.10***	-6.09
YKBÜY	0.00**	2.17	0.02***	3.02	-0.00	-0.10	0.01	1.05
YKBAĞ	0.05**	2.82	0.129	0.92	-0.49***	-4.84	-0.77***	-6.31
İKİLİ	-0.00	-0.69	0.03**	1.12	0.02	0.32	0.04	0.56
DENKAL	-0.00	-0.91	-0.06**	-2.58	-0.04	-0.76	-0.06	-0.80
DENGÖR	-0.01	-1.26	-0.02	-0.58	-0.09**	-2.54	-0.09	-1.61
DENROT	-0.00	-1.29	-0.04**	-2.80	0.04	1.63	0.07*	1.96
BÜY	0.02***	3.65	0.08***	5.34	0.02	0.45	-0.06**	-2.22
KAL	-0.11**	-2.82	-0.71***	-3.87	-0.68***	-7.65	0.20	1.41
PDDD	0.02***	10.57	0.05***	4.87	-	-	-	-
ROA	-	-	-	-	-0.09	-1.09	-0.01	-0.17
ROE	-	-	-	-	0.35***	3.08	0.20	1.52
YAŞ	-0.02***	-3.10	-0.21***	-4.56	0.37	1.68	0.67**	2.99
KAR	0.08***	3.55	0.40***	6.75	-0.02	-0.15	-0.11	-0.44
ULUS	-0.01***	-3.96	-0.06**	-2.34	0.09**	2.20	0.06	1.49
Sabit	-0.21**	-2.54	-0.63**	-2.42	0.55	0.38	0.24	0.20
R ²	0.1352		0.1216		0.0865		0.0850	
Gözlem Sayısı	2563		2563		2563		2563	
F değeri	65.33***		213.36***		751.93***		35.24***	

Not: ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyelerinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Denetim komitesi büyüklüğünün, aktif karlılık oranı ve özsermaye karlılık oranı ile arasındaki ilişki, negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bunun yanı sıra, denetim komitesi büyüklüğü ile piyasa değeri defter değeri oranı ve Tobin Q oranı arasında pozitif yönlü ilişki tespit fakat bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir. Elde edilen bu bulgular, denetim komitesi büyüklüğünün firma performansını negatif ve anlamlı bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Bu çerçevede, “Denetim komitesi büyüklüğü ile firma performansı arasında pozitif ilişki vardır” olarak oluşturulan H7 hipotezi desteklenememiştir.

Denetim komitesi bağımsızlığının, piyasa değeri defter değeri oranı ve Tobin Q oranı ile arasındaki ilişki, pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bunun yanı sıra, denetim komitesi bağımsızlığı ile aktif karlılık oranı ve özsermaye karlılık oranı arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiş fakat bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir. Elde edilen bu bulgular, denetim komitesinde yer alan bağımsız üye sayısı arttıkça firma performansı artmaktadır. Bu çerçevede, “Denetim komitesi

bağımsız üye oranı ile firma performansı arasında pozitif bir ilişki vardır” olarak oluşturulan H8 hipotezi desteklenmiştir.

Denetim komitesi toplantı sıklığı, aktif karlılık oranı ve özsermaye karlılık oranı ile arasındaki ilişki, negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bunun yanı sıra, denetim komitesi toplantı sıklığı ile piyasa değeri defter değeri oranı ve Tobin Q oranı arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiş ancak bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu sonuca göre, denetim komiteleri bir mali dönem içinde daha sık toplantı gerçekleştirmesi firma performansını arttırmaktadır. Bu çerçevede, “Denetim komitesi toplantı sıklığı ile firma performansı arasında bir ilişki vardır” olarak oluşturulan H9 hipotezi desteklenmiştir.

Denetim komitesi finansal uzmanlığı, aktif karlılık oranı, piyasa değeri defter değeri oranı ve Tobin Q oranı arasındaki ilişki pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Benzer şekilde, denetim komitesi finansal uzmanlığı ile özsermaye karlılık oranı arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiş ancak bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir. Elde edilen bu bulgular, denetim komitesinde muhasebe, finans ve denetim gibi alanlarda uzmanlığa sahip üyelerin bulunması durumunda firma performansını geliştirdiğini göstermektedir. Bu çerçevede, “Denetim komitesinde finansal uzmanlığa sahip üyelerin bulunması ile firma performansı arasında pozitif bir ilişki vardır” olarak oluşturulan H10 hipotezi desteklenmiştir.

Denetim komitesi deneyiminin aktif karlılık oranı ve Tobin Q oranı ile arasında pozitif yönlü ancak istatistiksel olarak anlamsız bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca özsermaye karlılık oranı ve piyasa değeri defter değeri oranı ile negatif yönlü ve benzer şekilde anlamsız bir ilişki tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgular, denetim komitesi deneyiminin firma performansını anlamlı bir şekilde etkilemediğini göstermektedir. Bu çerçevede “Denetim komitesi deneyimi ile firma performansı arasında bir ilişki vardır” olarak oluşturulan H11 hipotezi desteklenememiştir.

Denetim komitesi cinsiyet çeşitliliğinin, aktif karlılık oranı ve özsermaye karlılık oranı ile arasındaki ilişki, pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bunun yanı sıra, denetim komitesi cinsiyet çeşitliliği ile piyasa değeri defter değeri oranı ve Tobin q oranı arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiş ve bu ilişki de istatistiksel olarak anlamlıdır. Elde edilen bu bulgular, denetim komitesi cinsiyet çeşitliliğinin firma performansını anlamlı bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Bu çerçevede,

“Denetim komitesi cinsiyet çeşitliliği ile firma performansı arasında bir ilişki vardır” olarak oluşturulan H12 hipotezi desteklenmiştir.

Sonuçlar ayrıca, kontrol değişkenlerinin çoğunun, beklenildiği üzere, firma performansı ile önemli bir ilişkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Yönetim kurulu büyüklüğü, firma büyüklüğü, piyasa değeri defter değeri oranı ve firma karmaşıklığı firma performansı üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında, yönetim kurulu bağımsızlığı, denetçi rotasyonu, kaldıraç oranı, firma yaşı ve çokulusluluk değişkenlerinin firma performansı üzerinde negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğu bulgusu elde edilmiştir.

7.5.4.1. Firma Performansı ile İlgili Ek analizler

Tablo 6.13, yıl ve endeks etkileşimine dayalı kukla değişkenlerin yer aldığı firma performansı ile ilgili panel veri analizi sonuçlarını göstermektedir. Finansal raporlama zamanlılığı bölümünde de açıklandığı gibi etkileşimli sabit etkilerin kullanıldığı daha detaylı modeller, bu etkilerin daha spesifik ve ayrıntılı bir şekilde incelenmesine olanak sağlamaktadır. Bu çerçevede, araştırmada yer alan Model 5, Model 6, Model 7 ve Model 8, yıl x endeks sabit etkilerini dikkate alarak yeniden tahmin edilmiştir.

Tablo 6.13: Etkileşimli sabit etkilerin kullanıldığı firma performansı ile ilgili panel analiz sonuçları.

Model	Model 5 (ROA)		Model 6 (ROE)		Model 7 (PDDD)		Model 8 (TOBİN)	
	Katsayı	t	Katsayı	t	Katsayı	t	Katsayı	t
DKBÜY	-0.01*	-1.90	-0.05**	-2.98	0.06	1.49	0.02	0.53
DKBAĞ	-0.01	-1.14	-0.10	-1.30	0.18***	3.74	0.23***	7.48
DKTOP	-0.00*	-1.79	-0.01*	-1.81	0.00	0.45	0.01	1.17
DKUZM	0.00**	2.18	0.02	1.03	0.05**	2.59	0.01	0.27
DKDEN	-0.00	-0.04	-0.01	-0.96	0.00	0.12	-0.00	-0.21
DKCİN	0.00**	2.23	0.07**	2.32	-0.08***	-4.00	-0.11***	-4.27
YKBÜY	0.00*	2.16	0.02**	2.75	0.00	0.04	0.02*	1.97
YKBAĞ	0.06**	2.74	0.17	1.22	-0.55***	-7.62	-0.73***	-7.35
İKİLİ	-0.00	-0.57	0.04	1.15	0.01	0.27	-0.04	-0.44
DENKAL	-0.00	-0.94	-0.06**	-2.42	-0.02	-0.54	0.07*	1.95
DENGÖR	-0.01	-1.26	-0.03	-0.59	-0.08**	-2.42	-0.03	-0.59
DENROT	-0.00*	-1.79	-0.04***	-3.12	0.03*	1.80	0.04*	1.85
BÜYÜKLÜK	0.02***	3.74	0.08***	5.29	0.00	0.06	-0.27***	-3.61
KALDIRAÇ	-0.11**	-2.72	-0.71***	-3.72	-0.72***	-10.13	0.21**	2.91
PDDD	0.02***	10.12	0.04***	3.59	-	-	-	-
ROA	-	-	-	-	-0.08	-0.95	-0.01	-0.17
ROE	-	-	-	-	0.29**	2.50	0.20	1.52
YAŞ	-0.03**	-2.20	-0.14***	-3.41	0.35**	2.32	0.38**	2.71
KARMAŞIK	0.07***	3.31	0.41***	6.11	-0.00	0.00	0.18	0.84
ÇOKULUS	-0.01***	-3.63	-0.06**	-2.52	0.08*	2.15	-0.05	-1.05
Sabit	-0.19*	-2.05	-0.85**	-2.59	0.86	0.75	5.11***	4.21
R2	0.1464		0.1302		0.1252		0.0788	
Gözlem Sayısı	2563		2563		2563		2344	
F değeri	653.16***		76.86***		388.69***		102.38***	

Not: ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyelerinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 6.13'teki sonuçlar, yıl ve sektör bazında sabit etkiler dikkate alındıktan sonra denetim komitesi büyüklüğü, bağımsızlığı, toplantı sıklığı, finansal uzmanlığı ve cinsiyet çeşitliliği ile firma performansı değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca kontrol değişkenleri ile ilgili regresyon katsayıları yalnızca küçük değişiklikler kaydederken istatistiksel anlamlılık düzeylerini korumuşlardır. Yıl x endeks sabit etkilerinin dahil olduğu panel analiz sonuçları ana bulgularımızı desteklemektedir.

Ana regresyon modellerinde, denetim komitesi özellikleri olarak büyüklük, bağımsızlık, toplantı sıklığı, finansal uzmanlık, deneyim ve cinsiyet çeşitliliği ele alınmıştır. Akademik literatür ve düzenleyici kurumlar, denetim komitesi özelliklerinin ve bu özelliklerin uygun kombinasyonunun, komitenin görevlerini etkili bir şekilde yerine getirebilmesi için kritik olduğunu vurgulamaktadır (Aldamen vd., 2012; DeZoort ve Salterio, 2001; Hassan, 2016; Rochmah Ika ve Mohd Ghazali, 2012). Bu bağlamda, Tablo 6.14'teki sonuçlar önceki ek analiz bölümünde olduğu gibi

oluşturulan denetim komitesi etkinliği ile firma performansı arasındaki ilişkiyle ilgili panel analiz sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 6.14: Denetim komitesi etkinliği ve firma performansı ile ilgili panel analiz sonuçları.

Model	Model 5 (ROA)		Model 6 (ROE)		Model 7 (PDDD)		Model 8 (TOBİN)	
	Katsayı	t	Katsayı	t	Katsayı	t	Katsayı	t
DKETK	0.01*	1.83	0.05***	4.50	0.18***	3.79	0.21***	3.17
YKBÜY	0.00	1.73	0.00**	2.34	0.01	1.08	0.03	1.71
YKBAĞ	0.03***	3.80	0.06**	2.51	-0.34*	-1.89	-0.41*	-2.01
İKİLİ	-0.00	-0.71	-0.01	-0.63	0.00	0.00	0.02	0.28
DENKAL	-0.01	-1.59	-0.04***	-3.39	-0.02	-0.27	-0.03	-0.44
DENGÖR	-0.01	-1.05	-0.01	-0.61	-0.06*	-1.81	-0.08	-1.57
DENROT	-0.00	-1.12	-0.01***	-3.13	0.04	1.50	0.07	1.62
BÜYÜKLÜK	0.01***	3.87	0.06***	5.48	-0.04	-1.45	-0.12***	-5.62
KALDIRAÇ	-0.09**	-2.81	-0.34***	-4.10	-0.77***	-9.09	0.24*	1.87
PDDD	0.02***	15.54	0.05***	10.40	-	-	-	-
ROA	-	-	-	-	-0.10	-1.13	-0.05	-0.55
ROE	-	-	-	-	0.34**	2.32	0.38*	1.95
YAŞ	-0.00	-1.04	-0.03*	-2.04	0.26**	2.49	0.46***	4.18
KARMAŞIK	0.06***	3.75	0.18***	4.35	0.03	0.26	-0.02	-0.09
ÇOKULUS	-0.01***	-3.27	-0.02***	-3.80	0.09*	1.89	0.05	1.19
Sabit	-0.26**	-2.99	-0.99***	-4.24	2.35**	2.80	2.06***	3.27
R2	0.1469		0.1844		0.1622		0.1355	
DR2								
Gözlem Sayısı	2563		2563		2563		2563	
F değeri	517.67***		150.20***		684.17***		101.35***	

Not: ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyelerinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 6.14'teki sonuçlar, denetim komitesi etkinliği, aktif karlılık oranı, özsermaye karlılık oranı, piyasa değeri defter değeri oranı ve Tobin q oranı ile arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu tez çalışmasının temel amacı, denetim komitesini özelliklerinin finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı üzerindeki etkisini incelemektir. Finansal raporlama sürecindeki gecikmeler, daha yüksek risklere, kaçırılan fırsatlara ve karar vericiler açısından bilgi asimetrisinin artmasına yol açarak, finansal raporlara olan güveni azaltır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, finansal raporlama zamanlılığı, gelişmiş ülkelere göre daha büyük bir öneme sahiptir. Bunun sebebi, gelişmekte olan ülkelerin daha zayıf düzenleyici çerçevelere ve daha az gelişmiş finans piyasalarına sahip olmasıdır, bu da zamanında finansal raporlamayı, yatırımcı güvenini sürdürmek ve yabancı yatırımları çekmek için kritik bir unsur haline getirmiştir. Kovid-19 pandemisi ve Rusya-Ukrayna çatışması gibi global krizler, gelişmekte olan ülkelerde zamanında finansal raporlamanın önemini daha da artırmıştır. Bu tür krizler ekonomik istikrarsızlığı, belirsizliği ve sermaye akışındaki dalgalanmaları tetikleyerek, zamanında sunulan finansal raporları, yatırımcılar ve diğer ilgililer için değerli bir bilgi kaynağı haline getirmiştir. Dolayısıyla, finansal raporlama zamanlılığını etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Denetim komiteleri, finansal raporlamanın doğruluğunu ve şeffaflığını sağlama konusunda kritik bir görevi yerine getirirken, risk yönetimi ve iç kontrol sistemlerinin güçlendirilmesi gibi kapsamlı sorumluluklar da üstlenmektedirler. Bu rol ve sorumlulukların etkin bir şekilde yerine getirilmesi, şirketin finansal sağlığını ve sürdürülebilir performansını doğrudan etkilemektedir. Denetim komitelerinin yapılandırılması ve işlevselliği, şirketlerin finansal sağlığı ve piyasa değeri için kritik bir öneme sahiptir.

Daha önce yapılan çalışmalarda, firma bünyesinde denetim komitesinin oluşturulmasının, komite üyelerinin özellikleri ve rollerinin finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu belgelemiştir. Ancak, bu çalışmalar büyük ölçüde finansal uzmanlık gibi denetim komitesinin bazı spesifik özelliklerine odaklanmış, bu da diğer kritik denetim komitesi özelliklerinin göz ardı edilmesine neden olmuştur. Bu araştırma, denetim komitesi finansal uzmanlığı yanı sıra, büyüklüğü, bağımsızlığı, toplantı sıklığı, deneyimi ve cinsiyet çeşitliliği gibi özelliklere de odaklanarak, mevcut literatüre önemli bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu araştırma, 2009'dan 2020'ye kadar Borsa İstanbul'da işlem gören şirketleri incelemektedir. Araştırma kapsamında, faaliyet yapısı ve raporlama gereklilikleri bakımından farklılık gösteren finansal şirketler ile denetim komitesi kurmamış ya da denetim komitesi hakkında veri sağlamayan şirketler analiz dışı bırakılmıştır. Bu ölçütler doğrultusunda, seçilen dönem boyunca Borsa İstanbul'da işlem gören ve araştırma kriterlerine uyan şirketlerden toplamda 2563 adet gözlem elde edilmiştir. Çalışmanın temel odağı, finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı gibi kritik bağımlı değişkenleri ele almaktadır. Araştırmada, denetim komitesinin etkinliğini ve yapısını belirleyen faktörler olarak denetim komitesi büyüklüğü, bağımsızlığı, toplantı sıklığı, finansal uzmanlığı, deneyimi ve cinsiyet çeşitliliği gibi bağımsız değişkenler incelenmiştir. Ayrıca, kurumsal yönetim bazlı, firma bazlı ve denetim bazlı özellikler ile ilgili üç ana kategori altında toplanan kontrol değişkenleri kullanılmıştır.

Yapılan analizler neticesinde ilk olarak denetim komitesi özelliklerinin finansal raporlama zamanlılığı üzerine etkisi araştırılmıştır. Bu doğrultuda finansal raporlama zamanlılığı ile ilgili dört farklı model oluşturulmuştur. İlk modelde genel finansal raporlama zamanlılığı, ikinci modelde sektörel bazda finansal raporlama zamanlılığı, üçüncü modelde yıllık bazda finansal raporlama zamanlılığı ve dördüncü modelde ise firma bazlı finansal raporlama zamanlılığı bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. İlk modele ilişkin sonuçlar, denetim komitesi bağımsızlığı, toplantı sıklığı, finansal uzmanlığı ve cinsiyet çeşitliliği gibi özellikler ile finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, denetim komitesinin söz konusu özelliklerinin, finansal raporlamanın zamanında gerçekleştirilmesine katkı sağladığını ve böylece finansal raporlama süreçlerinin hızlanmasına ve etkinleşmesine yardımcı olduğunu göstermektedir. Kontrol değişkenleri ile ilgili sonuçlar incelendiğinde ise, denetçi görüşü, aktif karlılık oranı, firma büyüklüğü, piyasa değeri defter değeri oranı ve firma yaşı ile finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. İkinci modele ilişkin sonuçlar, denetim komitesi bağımsızlığı, toplantı sıklığı ve cinsiyet çeşitliliği gibi özelliklerinin sektörel bazlı finansal raporlama zamanlılığı ile negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, söz konusu denetim komitesi özelliklerinin, sektörden sektöre farklılık gösteren finansal raporlama ihtiyaçlarını ve zorluklarını etkileyebileceğini ve bu

özelliklerin, sektör ne olursa olsun, finansal raporların daha hızlı hazırlanmasında ve sunulmasında belirleyici olduğunu göstermektedir. Kontrol değişkenleri ile ilgili sonuçlar incelendiğinde, yönetim ikililiği, aktif karlılık oranı, firma büyüklüğü ve piyasa değeri defter değeri oranı ile finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif ve anlamlı; buna karşılık kaldıraç oranı ile finansal raporlama zamanlılığı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Üçüncü modele ilişkin sonuçlar, denetim komitesi bağımsızlığı, toplantı sıklığı ve cinsiyet çeşitliliği gibi özelliklerin yıllık bazlı finansal raporlama zamanlılığı ile negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, söz konusu denetim komitesi özelliklerinin, firmaların finansal raporlarını aynı dönem içerisindeki diğer firmalara göre daha hızlı bir şekilde kamuya duyurulmasını ve böylece şirketlerin finansal performanslarının daha hızlı bir şekilde değerlendirilebilmesini sağladığını göstermektedir. Kontrol değişkenleri ile ilgili sonuçlar incelendiğinde, yönetim ikililiğinin, denetçi görüşünün, aktif karlılık oranının, firma büyüklüğünün ve piyasa değeri defter değeri oranının finansal raporlama zamanlılığı ile negatif ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu; buna karşılık kaldıraç oranının ise pozitif ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Dördüncü modele ilişkin sonuçlar, denetim komitesi bağımsızlığı, toplantı sıklığı, finansal uzmanlığı ve cinsiyet çeşitliliği gibi özelliklerin firma bazlı finansal raporlama zamanlılığı ile negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, söz konusu denetim komitesi özellikleri, firmaların finansal raporlarını önceki dönemlere kıyasla daha hızlı yayımlamasına katkı sağladığını ve bu sayede finansal raporlama süreçlerinin genel bir iyileşme gösterdiğini işaret etmektedir. Kontrol değişkenleri ile ilgili sonuçlar incelendiğinde ise, denetçi görüşünün, aktif karlılık oranının, piyasa değeri defter değeri oranının ve firma yaşının finansal raporlama zamanlılığı ile negatif ve anlamlı bir ilişkisi bulunduğu tespit edilmiştir.

İkinci aşamada denetim komitesi özelliklerinin firma performansı üzerine etkisi araştırılmıştır. Bu doğrultuda firma performansı ile ilgili dört farklı model oluşturulmuştur. İlk modelde aktif karlılık oranı, ikinci modelde özsermaye karlılık oranı, üçüncü modelde piyasa değeri defter değeri oranı ve dördüncü modelde ise Tobin's q oranı bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. İlk modele ilişkin sonuçlar, denetim komitesinin büyüklüğü ve toplantı sıklığı ile aktif karlılık oranı arasında negatif bir ilişkiyi; buna karşın denetim komitesinin finansal uzmanlığı ve cinsiyet

çeşitliliği ile aktif karlılık oranı arasında ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiyi göstermektedir. Bu sonuçlar, denetim komitesinin daha fazla üyeden oluşması ve daha sık toplanması, yüksek yönetim yüküne ve daha yavaş karar alma süreçlerine neden olabilmekte, bu da şirketin hızlı piyasa değişikliklerine adaptasyonunu zorlaştırabilir ve aktif karlılık üzerinde olumsuz bir etki yaratabilir. Finansal uzmanlığın ve çeşitliliğin, karar alma süreçlerinde geniş bir perspektif sağlayarak ve finansal riskleri daha etkili bir şekilde yöneterek firma performansını geliştirebileceğine işaret etmektedir. Kontrol değişkenleri ile ilgili sonuçlar incelendiğinde yönetim kurulu büyüklüğü, bağımsızlığı, firma büyüklüğü, piyasa değeri defter değeri oranı ve firma karmaşıklığı ile aktif karlılık oranı arasında pozitif, buna karşın kaldıraç oranı, firma yaşı ve çokulusluluk ile aktif karlılık oranı arasında negatif istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. İkinci modele ilişkin sonuçlar, denetim komitesinin büyüklüğü ve toplantı sıklığı ile özsermaye karlılık oranı arasında negatif bir ilişkiyi; buna karşın denetim komitesi cinsiyet çeşitliliği ile özsermaye karlılık oranı arasında ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiyi göstermektedir. Bu sonuçlar, büyük denetim komitelerinin karar verme süreçlerinde daha yavaş hareket edebileceğini ve bürokrasiyi artırabileceğini, ayrıca sık gerçekleştirilen toplantıların operasyonel verimliliği azaltabilecek ek iç denetim ve kontrol prosedürlerine yol açabileceğini işaret etmektedir. Öte yandan, denetim komitesinde cinsiyet çeşitliliği, farklı perspektiflerin ve deneyimlerin karar alma süreçlerine dahil edilmesini sağlar ve firmanın finansal performansını, özellikle de özsermaye karlılığını iyileştirebileceğini göstermektedir. Kontrol değişkenleri ile ilgili sonuçlar incelendiğinde yönetim kurulu büyüklüğü, bağımsızlığı, yönetim ikililiği, firma büyüklüğü, piyasa değeri defter değeri oranı ve firma karmaşıklığı ile özsermaye karlılık oranı arasında pozitif, buna karşın denetim kalitesi, denetçi rotasyonu, kaldıraç oranı, firma yaşı ve çokulusluluk ile özsermaye karlılık oranı arasında negatif istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Üçüncü modele ilişkin sonuçlar, denetim komitesinin bağımsızlığı ve finansal uzmanlığı ile piyasa değeri defter değeri oranı arasında pozitif bir ilişkiyi; buna karşın denetim komitesi cinsiyet çeşitliliği ile piyasa değeri defter değeri oranı arasında ise negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiyi göstermektedir. Bu sonuçlar, bağımsız ve finansal olarak uzman denetim komitesi üyelerinin, şirket değerlemesini olumlu yönde etkileyebilecek stratejik kararlar alınmasına ve risk yönetiminin iyileştirilmesine katkı sağladığını

göstermektedir. Bu özelliklerin varlığı, yatırımcılar ve piyasa katılımcıları tarafından olumlu algılanmakta, şirketin piyasa değerinin artmasına yardımcı olmaktadır. Öte yandan, cinsiyet çeşitliliği ile ilgili elde edilen bulgu karar alma süreçlerine katkı sağladığı ve yaratıcı çözümler üretebildiği önceki pozitif bulgularla çelişkili gibi görünse de piyasa değeri defter değeri oranı gibi özel bir performans göstergesi bağlamında farklı dinamiklerin işlediğini göstermektedir. Bu negatif ilişki, piyasa katılımcılarının cinsiyet çeşitliliğini, özellikle denetim komitesi bağlamında, her zaman olumlu bir sinyal olarak algılayabileceğini veya bu özelliğin piyasa değeri üzerindeki etkisinin sektör, coğrafya veya piyasa koşullarına göre değişebileceğini düşündürmektedir. Kontrol değişkenleri ile ilgili sonuçlar incelendiğinde özsermaye karlılık oranı ve çokulusluluk ile piyasa değeri defter değeri arasında pozitif, buna karşın yönetim kurulu bağımsızlığı, denetçi görüşü ve kaldırma oranı ile piyasa değeri defter değeri oranı arasında negatif istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Dördüncü modele ilişkin sonuçlar, denetim komitesinin bağımsızlığı ve finansal uzmanlığı ile Tobin q arasında pozitif bir ilişkiyi; buna karşın denetim komitesi cinsiyet çeşitliliği ile Tobin q arasında ise negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiyi göstermektedir. Bu sonuçlar, bağımsız ve finansal uzmanlığa sahip denetim komitesi üyelerinin, firmaların yatırım fırsatlarını daha etkili bir şekilde değerlendirebildiğini ve bu sayede yatırımcıların şirketi daha yüksek bir değerle değerlendirmesine yol açabileceğini göstermektedir. Öte yandan, cinsiyet çeşitliliği ile ilgili elde edilen bulgu, piyasa katılımcılarının denetim komitesi cinsiyet çeşitliliğini, yatırım getirisi ve şirket değeri açısından karmaşık bir faktör olarak algıladığını göstermektedir. Ayrıca cinsiyet çeşitliliğinin karar alma kalitesini ve yaratıcılığı artırabileceği önceki bulgularla çelişkili gibi görünse de Tobin's Q gibi özel bir finansal performans göstergesi bağlamında farklı dinamiklerin etkili olabileceğine işaret etmektedir. Kontrol değişkenleri ile ilgili sonuçlar incelendiğinde denetçi rotasyonu ve firma yaşı ile Tobin q arasında pozitif, buna karşın yönetim kurulu bağımsızlığı, firma büyüklüğü ve firma karmaşıklığı ile Tobin q arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Ek analizlerde çalışmada yer alan modeller, yıl x endeks sabit etkilerini dikkate alarak yeniden tahmin edilmiştir. Yıl x endeks sabit etkileri kullanılarak yapılan yeniden tahminler, zaman içindeki makroekonomik değişikliklerin, endüstriyel trendlerin ve piyasa koşullarının modellere olan etkisini izole etmeyi ve bu değişkenlerin denetim

komitesi özellikleri ile finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı arasındaki ilişkiler üzerindeki potansiyel etkilerini kontrol altına alınması amaçlanmaktadır. Yıl ve endeks bazında sabit etkilerin analize dahil edilmesi, bu dış faktörlerin etkilerinin modellerden arındırılmasını sağlayarak, bulguların daha güvenilir ve genelleştirilebilir olmasına katkıda bulunmaktadır. Yıl x endeks sabit etkilerinin dahil olduğu panel analiz sonuçları ana bulgularımızı desteklemektedir. Ek analizlerin sonuçları, model tahminlerinin, yıl ve endeks bazında sabit etkileri hesaba kattığında da tutarlı olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, denetim komitesi özelliklerinin, farklı zaman dilimlerinde ve çeşitli sektörlerde benzer etkilere sahip olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca, denetim komitesinin yapısal ve işlevsel özelliklerinin, şirketlerin finansal raporlama zamanlılığının ve performansının önemli bir belirleyicisi olduğunu teyit etmektedir.

Önceki çalışmalar, denetim komitesi özelliklerinin tekil etkilerine yoğunlaşırken, son dönemdeki araştırmalar bu özelliklerin toplu etkilerini de değerlendirmeye yönelmiştir. Bu yeni yaklaşım, denetim komitesi üyelerinin cinsiyet çeşitliliği, deneyim düzeyleri ve bağımsızlık gibi çeşitli faktörlerinin, birlikte nasıl bir etki yarattığını ve denetim sürecini nasıl iyileştirdiğini araştırmaktadır. Bu bağlamda gerçekleştirilen ek analizde denetim komitesi özelliklerinin bireysel etkilerinden ziyade, bu özelliklerin bir arada oluşturduğu etkiyi araştırmak amacıyla denetim komitesi etkinliği indeksi oluşturulmuş ve bu indeksin finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı ile ilişkisi analiz edilmiştir. Analiz sonuçları, denetim komitesi özelliklerinin kolektif etkilerinin, şirketlerin finansal performansı ile pozitif ve anlamlı, finansal raporlama zamanlılığı ile negatif ve anlamlı etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuçlara göre denetim komitesi etkinliğinin sadece komite üyelerinin bireysel özelliklerine değil, bu özelliklerinin stratejik kombinasyonuna da bağlı olduğunu göstermektedir. Bu anlayış, denetim komitesi üyelerinin seçimi ve komitenin genel yapısının, şirketler için stratejik öneme sahip olduğunu ve finansal başarıya doğrudan katkıda bulunabileceğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, şirketler ve düzenleyici otoriteler için, denetim komitesi özelliklerinin ve bu özelliklerin etkili bir şekilde birleştirilmesinin önemi, şirket yönetimi ve kurumsal yönetim uygulamalarında önemli bir odak noktası olmalıdır.

8.1. Teorik Çıkarımlar

Vekalet teorisi, en önemli kurumsal yönetim mekanizmalarından birisi olan denetim komitesi ile kamuyu aydınlatma arasındaki ilişkiyi açıklamak için en yaygın kullanılan teorik perspektiflerden biridir (Ahmed Haji, 2015; Donnelly ve Mulcahy, 2008; Rochmah Ika ve Mohd Ghazali, 2012; Vitolla vd., 2020). Vekalet teorisine göre denetim komitesi, sermaye piyasasında finansal tablolar aracılığıyla sunulan finansal bilgi ve muhasebe uygulamalarının objektifliğini ve güvenilirliğini sağlayan bir izleme organıdır (Beasley vd., 2009). Denetim komitesi, beyan edilen kazançların kalitesini gözeterek ve kazançların yanlış beyanını önleyerek hissedarların çıkarlarını korur (Fama ve Jensen, 1983; Klein, 2002; Turley ve Zaman, 2004). Denetim komitesinin bu sorumluluklarını sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesi için etkin bir yapıya sahip olması gerekmektedir.

Önceki çalışmalar, denetim komitesinin dört temel özelliğine odaklanmıştır: büyüklük, bağımsızlık, finansal uzmanlık ve toplantı sıklığı. Literatürde bu dört denetim komitesi özelliğinin denetim komitesinin etkinliği için gerekli olduğu, çünkü bir şirkette denetim komitesinin bulunmasının gerekli olduğu ancak finansal raporlama kalitesini iyileştirmek için yetersiz olduğu vurgulanmaktadır (Bajra ve Čadež, 2018). Denetim komitesi literatürünün popülaritesinin artmasıyla birlikte, daha fazla çalışmanın denetim komitesinin finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı üzerindeki etkisini dikkate aldığını görmek şaşırtıcı değildir. Önceki çalışmalar finansal uzmanlık ile finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif bir ilişki olduğuna dair birçok ampirik kanıt elde etmiştir. Ancak büyüklük, bağımsızlık, toplantı sıklığı, deneyim ve cinsiyet çeşitliliğinin finansal raporlama zamanlılığını nasıl etkilediğini gösteren bulgular yetersiz ve tutarsızdır.

Önceki araştırmalar, denetim komitesi üyelerinin finansal uzmanlığının finansal raporlama zamanlılığının ve firma performansının belirleyicisi olduğunu kanıtlamıştır (Aanu vd., 2014; Abernathy vd., 2014, 2015b; Aldamen vd., 2012; Baatwah vd., 2019; Cohen vd., 2022; Ghafran ve Yasmin, 2018; Salleh vd., 2017; Sultana vd., 2015). Finansal uzmanlık, denetim komitesinin etkin bir şekilde işlev görmesi için zorunlu bir niteliktir ve uzmanlığın eksikliği veya yetersizliği, finansal raporlama sürecinde aksaklıklara yol açabilir. Bu aksaklıklar aynı zamanda finansal raporların

açıklanmasında gecikmelere de neden olabilmektedir. Finansal uzmanlığın denetim komitesinde yeterince temsil edilmesi, yatırımcı güvenini pekiştiren bir faktör olarak görülmektedir. Yatırımcılar, denetim komitesindeki finansal uzmanlık varlığını, şirketin mali açıklamalarının doğruluğu ve güvenilirliği konusunda bir güvence olarak algılayabilir. Bu algı, şirketin piyasa değerini olumlu yönde etkileyebilir ve uzun vadeli yatırımcı ilgisini çekebilir. Denetim komitesi finansal uzmanlığı ile ilgili bulgularımız literatürün geneli ile tutarlıdır. Vekâlet teorisi, finansal uzmanların karmaşık finansal bilgileri anlamak, incelemek ve olası yanlış beyanları veya hataları tespit etmek için daha iyi donanıma sahip olması nedeniyle, denetim komitesi finansal uzmanlığının finansal raporlama kalitesiyle pozitif yönde ilişkili olduğunu ileri sürmektedir. Bulgularımız vekalet teorisi perspektifini desteklemektedir.

Denetim komitesi bağımsızlığı ile finansal raporlama zamanlılığı arasındaki ilişkinin araştırıldığı kapsamlı bir literatür bulunmasına rağmen, ampirik kanıtlar oldukça sınırlıdır. Bazı çalışmalar denetim komitesi bağımsızlığı ile finansal raporlama zamanlılığı arasında negatif bir ilişki olduğunu bildirirken (Mohamad-Nor vd., 2010; Oussii ve Boulila, 2018), diğer çalışmalar anlamlı bir ilişki bulamamıştır (Lajmi ve Yab, 2022; Sultana vd., 2015). Firma performansı ile ilgili çalışmaların bulguları da benzer şekilde karmaşıktır. Bansal ve Sharma (2016); Cengiz ve Tosunoğlu (2018); Zhou vd. (2018), denetim komitesi bağımsızlığı ile firma performansı arasında anlamsız bir ilişki olduğunu; Aanu vd. (2014); Al-Matar vd. (2014), pozitif bir ilişki olduğunu ve Ben Barka ve Legendre (2017); Fariha vd. (2022), negatif bir ilişki olduğunu raporlamıştır. Denetim komitesi bağımsızlığı ile ilgili bulgularımız Aanu vd. (2014); Al-Matar vd. (2014); Mohamad-Nor vd. (2010); Oussii ve Boulila (2018) ile tutarlıdır. Vekalet teorisine göre, bağımsızlık, etkili kurumsal yönetimin sağlanması ve mali dolandırıcılık veya yanlış raporlama olasılığının azaltılması açısından hayati öneme sahiptir. Denetim komitesinin bağımsızlığının, finansal raporlama sürecinin daha iyi denetlenmesi ve bunun zamanında ve etkin bir şekilde yürütülmesinin sağlanması için bir mekanizma görevi görmesi beklenmektedir. Bulgularımız vekalet teorisi perspektifini desteklemektedir.

Önceki çalışmalar, denetim komitesi toplantılarının sıklığı ile finansal raporlama zamanlılığı arasında bir ilişki olduğuna dair kanıtlar sağlamıştır, ancak bu kanıtlar tutarsız ve çelişkilidir. Lajmi ve Yab (2022), finansal raporlama sürecinde karşılaşılan

sorunların denetim komitesi toplantılarında tespit edilebileceğini ve toplantı sıklığının fazla olması durumunda mali tabloların kalitesinde ve yayımlanmasında bazı sorunlar yaşanabileceğini ve böylece finansal raporların gecikmeli açıklanabileceğini ileri sürmektedir. Başka bir çalışmada Mohamad-Nor vd. (2010) denetim komitesi toplantı sayısı arttıkça, denetim komitesinin mali konularda karar verme ve denetçileri zamanında rapor vermeye yönlendirme olasılığını artırdığını belirtmektedir. Bulgularımız Mohamad-Nor vd. (2010) ile tutarlıdır. Firma performansı ile ilgili yapılan çalışmalarda ise istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç elde edilememiştir (Aanu vd., 2014; Al-Matar vd., 2014; Bansal ve Sharma, 2016; Barakat, 2020; Cengiz ve Tosunoğlu, 2018). Ancak, çalışmamızda denetim komitesi toplantı sıklığı ile firma performansı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, sık toplantıların, denetim komitesi üyelerinin diğer görevlerine ayrılacakları zamanı azaltabileceği ve denetim kalitesi üzerinde olumsuz bir baskı oluşturabileceği şeklinde yorumlanabilir. Çalışmamız, bu alandaki literatüre önemli bir katkıda bulunmaktadır. Vekalet teorisine göre, yöneticiler kendi çıkarlarını hissedarların çıkarlarına göre önceliklendirebileceğinden, toplantıların sıklığı, çıkarların uyumlu hale getirilmesi açısından önemlidir. Denetim komitesi, firma içindeki olası çıkar çatışmalarını veya etik olmayan davranışları tespit etmek için sık sık toplanmalıdır (Stewart ve Munro, 2007). Toplantıların daha sık yapılması, üyelerin yükümlülüklerini daha başarılı bir şekilde yerine getirmelerine, mali sorunların daha hızlı tespit edilip giderilmesine ve dolayısıyla denetim sürecinin kısılmasına olanak sağlayabilir. Çalışmanın ampirik sonucu, vekâlet teorisinin teorik çerçevesiyle tutarlıdır.

Denetim komitesi cinsiyet çeşitliliğine ilişkin giderek artan sayıda bir araştırma akışı bulunmaktadır (Bravo ve Reguera-Alvarado, 2019; Sultana vd., 2020; Thiruvadi ve Huang, 2011). Denetim komitelerindeki çeşitlilik, kararların kalitesine katkıda bulunan yeni bakış açıları ve deneyimler ortaya çıkarmaktadır. Ancak denetim komitesi cinsiyet çeşitliliğinin finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı üzerindeki etkisine ilişkin ampirik kanıt hâlâ eksiktir. Alkebsee vd. (2022) cinsiyet çeşitliliği ile finansal raporlamanın zamanlılığı arasında negatif bir ilişki raporlarken, Sultana vd. (2015) anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Chijoke-Mgbame vd. (2020); Dalkır, (2022), denetim komitesi cinsiyet çeşitliliği ile firma performansı arasında pozitif bir ilişki olduğunu bildirmiş, fakat Kalita ve Tiwari (2023), anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Denetim komitesi cinsiyet çeşitliliği ile muhasebe temelli firma

performansı arasındaki ilişkiye yönelik bulgularımız Alkebee vd. (2022); Chijoke-Mgbame vd. (2020); Dalkır (2022) ile uyumlu sonuçlar ortaya koymuştur. Ancak, piyasa temelli firma performansı ölçütleriyle ilgili sonuçlarımız, mevcut literatürle tutarlılık göstermemektedir. Muhasebe temelli performans ölçütleri üzerindeki pozitif etki, cinsiyet çeşitliliğinin mali disiplin ve şeffaflık gibi konularda katkı sağladığına; piyasa temelli performans ölçütleri üzerindeki negatif etki, yatırımcıların ve piyasa katılımcılarının çeşitliliği nasıl algıladığına ve değerlendirdiğine bağlı olarak farklılık gösterdiğine işaret etmektedir. Piyasa temelli performans göstergeleri genellikle kısa vadeli sonuçlara odaklanmaktadır. Denetim komitesi cinsiyet çeşitliliğinin olumlu etkileri, özellikle stratejik karar alma ve risk yönetimi gibi alanlarda, daha uzun vadede ortaya çıkabilmektedir. Kısa vadede, cinsiyet çeşitliliğiyle ilişkili uyum ve entegrasyon süreçleri, geçici bir performans düşüşüne neden olabilmektedir. Bu durum, piyasa temelli performans göstergeleri üzerindeki negatif etkinin, denetim komitesindeki çeşitliliğin getirdiği yenilikçi yaklaşımların ve farklı perspektiflerin anında piyasa değerlemelerine yansımayaabileceğini ve bu yansımanın zaman alabileceğini göstermektedir. Vekalet teorisi, yönetimde cinsiyet çeşitliliğinin, daha kapsamlı bir perspektif ve deneyim seti sunarak daha etkili karar alma süreçlerine ve dolayısıyla daha iyi performansa yol açabileceğini öne sürmektedir (Arvanitis vd., 2022; Carter vd., 2003). Kadın yöneticilerin, potansiyel çıkar çatışmalarını belirleme, tartışma ortamını zenginleştirme, şeffaflık ve etik standartları yükseltme ve finansal raporlama ile ilgili sorunların daha hızlı ele alınmasına katkı sağlama olasılığı daha yüksektir. Ampirik bulgularımız, denetim komitesinin işleyişinde cinsiyet çeşitliliğinin olumlu etkisine ilişkin vekalet teorisi perspektifiyle uyumludur.

Denetim komitesi büyüklüğü, komitenin görevlerini yerine getirme kapasitesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Düzenleyici kurumlar, bir denetim komitesinin fonksiyonlarını kapsamlı bir şekilde gerçekleştirebilmesi için dengeli bir üye sayısının önemine vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda, denetim komitesi büyüklüğü üzerine akademik çevrelerde farklı bakış açıları mevcuttur. Rochmah Ika ve Mohd Ghazali (2012); Raimo ve arkadaşları (2021) gibi araştırmacılar, denetim komitesinin üye sayısının, komitenin etkinliğinin önemli bir belirleyicisi olduğunu savunarak, daha kalabalık bir denetim komitesinin, faaliyetler üzerinde olumlu bir etki yarattığını ve finansal raporlama sürecinin daha etkili izlenmesine imkân tanıdığını belirtmektedirler. Öte yandan Collier ve Gregory (1999) daha küçük bir komitenin

kontrol ve izleme işlevlerini daha iyi yerine getireceğini ileri sürmektedir. Bu görüşe göre, büyük komiteler, iletişim ve koordinasyon zorluklarıyla karşılaşabilirken, daha küçük komiteler karar alma süreçlerinde daha hızlı ve çevik olabilir, bu da denetim faaliyetlerinin daha hızlı tamamlanmasına olanak tanır. Ampirik sonuçlarım, denetim komitesi büyüklüğü ile finansal raporlama zamanlılığı arasında anlamsız; firma performansı ile arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, borsada işlem gören Türk şirketlerinin yönetim tarzlarının ve kurumsal bağlamlarının belirli özellikleri ışığında değerlendirilmelidir. Türkiye'de, şirketlerin denetim komitesinde en az iki üye bulundurma zorunluluğu bulunmakta ve çoğu durumda, şirketler bu minimum gerekliliği karşılamakta ancak genellikle üye sayısını ikiyle sınırlı tutmayı tercih etmektedirler. Bu durum, denetim komitesi büyüklüğünün, şirketlerin özgün ihtiyaçları ve operasyonel dinamikleri doğrultusunda özelleştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Firma performansı ile ilgili yapılan önceki çalışmaların bulguları karmaşıktır. Aanu vd. (2014); Al-Matar vd. (2014); Barakat (2020); Cengiz ve Tosunoğlu (2018) denetim komitesi büyüklüğü ile firma performansı arasında anlamsız bir ilişki olduğunu; Aldamen vd. (2012); Dalkır (2022) pozitif bir ilişki olduğunu ve Fariha vd. (2022) negatif bir ilişki olduğunu raporlamıştır. Denetim komitesi büyüklüğü ile ilgili bulgularımız Fariha vd. (2022) ile tutarlıdır. Vekalet teorisine göre, büyük kurullar, finansal raporlamada daha etkin bir gözetim ve denetim sağlamak ve bunun sonucunda da yüksek kaliteli finansal tablolar ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, üye sayısının artması, finansal raporlama süreçlerini daha iyi denetlemek ve kurumsal maliyetleri minimize etmek için gereken ek kaynaklara ve uzmanlığa erişimi sağlamaktadır. Ancak, denetim komitesinin büyüklüğü ile finansal raporlama zamanlılığı arasındaki ilişkinin anlamsız bulunması, denetim komitesi büyüklüğünün vekalet teorisinin varsayımlarıyla tam bir uyum içinde olmadığını işaret etmektedir. Bu durum, denetim komitelerinin yapısal özelliklerinin ve fonksiyonlarının, vekalet teorisinin sunduğu çerçeveden daha karmaşık bir yapıya sahip olduğunu ve bu özelliklerin etkinliğinin, belirli durumlar ve kontekstlerde farklılık gösterebileceğini göstermektedir.

Denetim komitesi üyelerinin görev süreleri, şirketin finansal raporlama ve genel performansı üzerinde etkili bir rol oynayan kritik bir değişken olarak değerlendirilmektedir. Uzun süreli görev yapmış denetim komitesi üyelerinin, görevlerinin gerektirdiği bilgi ve becerilere hâkim olmaları, dış denetçilerle etkili

müzakereler yapmaları ve yönetim ile dış denetçiler arasındaki olası anlaşmazlıkları çözme konusunda daha yetkin olmaları beklenmektedir (Beasley ve Salterio, 2001; DeZoort, 1998). Böylece deneyimli üyeler sayesinde, denetim ve finansal raporlama süreçleri zamanında tamamlanması kolaylaşır, denetim komitesinin kurumsal yönetimdeki rolünü güçlendirir (DeZoort vd., 2003; DeZoort ve Salterio, 2001). Ancak, denetim komitesi üyelerinin uzun süreli görev yapmaları, yönetimle yakın ilişkiler kurmalarına ve zamanla bağımsızlıklarını kaybetmelerine yol açabilmektedir (Vafeas, 2003). Literatürde denetim komitesi deneyiminin finansal raporlama zamanlılığı ile negatif ilişkili olduğunu (Alkebsee vd., 2022; Ghafran ve Yasmin, 2018; Sultana vd., 2015) ve firma performansı ile pozitif ilişkili olduğunu (Aldamen vd., 2012; Paolone vd., 2023) gösteren çalışmalar mevcuttur. Çalışmamızın sonuçları, denetim komitesi deneyim ile finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı arasında anlamsız bir ilişki olduğunu göstermektedir. Vekalet teorisi perspektifinden bakıldığında, deneyimli üyelerin, denetim komitesinin kurumsal yönetimi ve dış denetçiyi etkin bir şekilde izleme yeteneğini artırır. Ayrıca, finansal muhasebe bilgileri ve ilgili açıklamalar üzerinde yetki sahibi olmasını sağlar. Çalışmanın ampirik sonucu, vekâlet teorisinin teorik çerçevesiyle uyum sağlamamaktadır.

8.2. Pratik Çıkarımlar

Bu çalışma, Türkiye'deki düzenleyici kurumlar ve politika yapıcılar için de önemli çıkarımlar sağlamaktadır. Çalışmamızın sonuçları, Türkiye'deki şirketlerin denetim komitelerinin yapısal özelliklerinin, finansal raporlama süreçlerinin etkinliği ve sonuçlarının kalitesi üzerinde belirgin bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle denetim komitelerinin finansal uzmanlık, bağımsızlık, cinsiyet çeşitliliği ve toplantı sıklığı gibi özelliklerinin, finansal raporların zamanında ve doğru bir şekilde hazırlanıp sunulmasında kritik rol oynadığı belirlenmiştir. Bu özellikler, finansal raporlama süreçlerinde yaşanan anormal gecikmelerin ve olası hataların azaltılmasına yardımcı olurken, aynı zamanda raporların genel kalitesini ve güvenilirliğini artırarak yatırımcı güvenini pekiştirmektedir. Anormal gecikmelerin azaltılması ve finansal raporlama kalitesinin iyileştirilmesi, şirket yöneticilerine, yatırımcıların ve piyasa katılımcılarının güvenini kazanma ve bu güven üzerine inşa ederek, şirketlerin rekabet avantajı elde etmesine ve pazar pozisyonlarını güçlendirmesine olanak tanır.

Zamanında ve doğru finansal raporlama, yatırımcıların ve diğer paydaşların şirketin mali sağlığı ve performansı hakkında bilinçli kararlar almasına yardımcı olur, bu da sermaye maliyetlerinin düşmesine ve yatırım çekme kapasitesinin artmasına katkıda bulunur. Dolayısıyla, denetim komitesinin etkinliği, şirketlerin kendi faaliyet alanlarında stratejik yatırımlar yaparak rakiplerinin önüne geçmesi ve pazar paylarını genişletmesi için temel bir faktördür.

Denetim komitelerinin etkinliğinin artırılması ve mali raporlama süreçlerinin iyileştirilmesi, sadece şirket içi bir mesele olmanın ötesinde, geniş sermaye piyasalarının sağlığı ve işleyişi açısından da kritik öneme sahiptir. Düzenleyici kurumlar, denetim komitesi yapılarına yönelik standartları gözden geçirmeli ve finansal uzmanlık, bağımsızlık, cinsiyet çeşitliliği ve toplantı sıklığı gibi özelliklere daha fazla vurgu yapacak şekilde düzenlemeleri güncellemelidir. Bu düzenlemeler sayesinde Türkiye'nin kurumsal yönetim standartlarını uluslararası en iyi uygulamalarla uyumlu hale getirerek, yerel ve uluslararası yatırımcıların güvenini kazanmasına ve Türkiye sermaye piyasalarının küresel rekabetçiliğini artırmasına yardımcı olacaktır.

Türkiye'deki kurumsal yönetim alanındaki mevcut durumu, özellikle denetim komitelerinin yapılandırılması ve işlevselliği söz konusu olduğunda, gelişmekte olan bir kavramsal anlayışa sahiptir. Kurumsal yönetim uygulamalarının güçlendirilmesi ve etkinliğinin artırılması, özellikle borsaya kote edilen şirketlerde, finansal raporlamanın doğruluğu ve şeffaflığı açısından hayati öneme sahiptir. Mevcut düzenlemeler, Türkiye'deki düzenleyici çerçevenin, denetim komitesi üyelerinin finansal uzmanlık seviyeleri ve cinsiyet çeşitliliği gibi önemli faktörleri yeterince vurgulamadığı düşünülmektedir. Denetim komitesi üyelerinin seçimi ve görevlendirilmesi süreçlerinde, adayların finansal raporlama, muhasebe ve denetim alanlarında sağlam bir bilgi birikimine sahip olmasının yanı sıra, farklı bakış açıları ve deneyimler sunabilme kapasitesine de sahip olmaları gerekmektedir. Bu durum, denetim komitesinin karşılaştığı karmaşık meseleleri daha etkili bir şekilde ele alabilmesi ve stratejik karar alma süreçlerine değer katması açısından büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca, düzenleyici otoriteler, şirketlerin farklı ihtiyaçlarına uyum sağlayabilecek esnek denetim komitesi yapılandırmalarına izin verecek yönetmelikler geliştirmeyi düşünmelidir. Nitekim, denetim komitesi üye sayısının ve toplantı sıklığının firma

performansı üzerindeki etkilerine dair bulgular, denetim komitesi yapılarının ve işleyiş biçimlerinin şirket özelliklerine göre özelleştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Büyük bir denetim komitesi veya sık toplantılar her zaman daha iyi performansla sonuçlanmayabilir. Bu nedenle, şirketler, denetim komitesi büyüklüğünü ve toplantı sıklığını, kendi özgün ihtiyaçlarına ve operasyonel dinamiklerine uygun şekilde dengeli bir biçimde ayarlamalıdır.

8.3. Çalışmanın Kısıtları ve Gelecek Çalışmalara Yönelik Tavsiyeler

Bu çalışmanın kısıtlılıkları, gelecekteki araştırmalar için önemli fırsatlar sunmaktadır. İlk olarak, çalışmanın kapsamı, yalnızca Türkiye'deki borsaya kote şirketlerle sınırlıdır. Bu, bulguların genel geçerliğini sınırlandırmakta ve diğer ülkelerdeki şirketler üzerinde yapılan benzer çalışmalarla doğrudan karşılaştırılabilirliğini azaltmaktadır. Gelecek çalışmalar, farklı ülke bağlamlarında ve çeşitli sektörlerde denetim komitesi özelliklerinin finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı üzerindeki etkisini inceleyerek, bu çalışmanın bulgularının genelleştirilebilirliğini test edebilir.

İkinci olarak, bu çalışma, denetim komitesi özellikleri olarak finansal uzmanlık, bağımsızlık, cinsiyet çeşitliliği ve toplantı sıklığını ele almaktadır. Ancak, denetim komitesinin etkinliğini etkileyebilecek diğer faktörler de mevcuttur, örneğin, çoklu komite ve yönetim kurulu üyeliği, üyelerin sektörel deneyimi, eğitim düzeyi ve uluslararası deneyim gibi. Gelecek araştırmalar, bu ek faktörlerin denetim komitesi etkinliği üzerindeki etkisini inceleyerek, denetim komitesinin işlevselliğinin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına yardımcı olabilir.

Üçüncü olarak, bu çalışma nicel bir araştırma yöntemi kullanmaktadır ve bulgular, kullanılan veri seti ve istatistiksel analiz teknikleriyle sınırlıdır. Gelecekteki çalışmalar, niteliksel yöntemler kullanarak, denetim komitesi üyelerinin perspektiflerini, deneyimlerini ve finansal raporlama süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları derinlemesine inceleyebilir. Bu yaklaşım, denetim komitesi etkinliğini artırmanın yolları hakkında daha ayrıntılı ve kapsamlı bilgiler sağlayabilir.

Son olarak, bu çalışma, denetim komitesi özelliklerinin finansal raporlama zamanlılığı ve firma performansı üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Ancak denetim komiteleri, risk yönetimi, iç kontrol sistemlerinin gözden geçirilmesi ve dış denetçi ile ilişkiler gibi çok çeşitli alanlarda da önemli roller üstlenmektedir. Gelecek çalışmalar, denetim komitesi özelliklerinin bu geniş görev alanları üzerindeki etkisini inceleyerek, kurumsal yönetim literatürüne daha kapsamlı katkılar sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Aanu, O., Odianonsen, I., Foyeke, O., (2014), "Effectiveness of Audit Committee and Firm Financial Performance in Nigeria: An Empirical Analysis", *Journal of Accounting and Auditing: Research & Practice*, 1-12.
- Abbott, L. J., Park, Y., Parker, S., (2000), "The effects of audit committee activity and independence on corporate fraud", *Managerial Finance*, 26(11), 55-68.
- Abbott, L. J., Parker, S., (2000), "Auditor Selection and Audit Committee Characteristics", *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 19(2), 47-66.
- Abbott, L. J., Parker, S., Peters, G. F., (2004), "Audit Committee Characteristics and Restatements. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 23(1), 69-87.
- Abdillah, M. R., Mardijuwono, A. W., Habiburrochman, H., (2019), "The effect of company characteristics and auditor characteristics to audit report lag", *Asian Journal of Accounting Research*, 4(1), 129-144.
- Abernathy, J. L., Barnes, M., Stefaniak, C., Weisbarth, A., (2017), "An International Perspective on Audit Report Lag: A Synthesis of the Literature and Opportunities for Future Research", *International Journal of Auditing*, 21(1), 100-127.
- Abernathy, J. L., Beyer, B., Masli, A., Stefaniak, C., (2014), "The association between characteristics of audit committee accounting experts, audit committee chairs, and financial reporting timeliness", *Advances in Accounting*, 30(2), 283-297.
- Abernathy, J. L., Beyer, B., Masli, A., Stefaniak, C. M., (2015), "How the Source of Audit Committee Accounting Expertise Influences Financial Reporting Timeliness", *Current Issues in Auditing*, 9(1), 1-9.
- Acar, M., Durmaz, Ş., Coşgunaras, Ş. N., (2021), "Sürdürülebilirlik Performansını Etkileyen Finansal ve Finansal Olmayan Faktörler Üzerine Bir Araştırma: BİST Sürdürülebilirlik Endeksi Örneği", *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 14(1), 126-161.
- Adam, E. E., (1994), "Alternative quality improvement practices and organization performance", *Journal of Operations Management*, 12(1), 27-44.
- Afify, H. A. E., (2009), "Determinants of audit report lag", *Journal of Applied Accounting Research*, 10(1), 56-86.
- Aggarwal, R. K., Wu, G., (2006), "Stock Market Manipulations", *The Journal of Business*, 79(4), 1915-1953.
- Aguilera, R. V, Florackis, C., Kim, H., (2016), "Review of Corporate Governance Advancing the Corporate Governance Research Agenda", *Corporate Governance: An International Review*, 24(3), 172-180.

Agyei-Mensah, B. K., (2018), "Impact of corporate governance attributes and financial reporting lag on corporate financial performance", *African Journal of Economic and Management Studies*, 9(3), 349-366.

Ahmed Haji, A., (2015), "The role of audit committee attributes in intellectual capital disclosures", *Managerial Auditing Journal*, 30(8/9), 756-784.

AICPA (1993), In the public interest: a special report by the public oversight board of the SEC practice section. https://egrove.olemiss.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1209context=aicpa_assoc. Erişim Tarihi: 18.03.2023.

Akçay, Ö. A., (2022), "Denetim Raporu Gecikmesi ve Denetim Firması Rotasyonu: Borsa İstanbul Üzerine Bir İnceleme", *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 18, 18-34.

Aksoy, M., Yilmaz, M. K., Topcu, N., Uysal, Ö., (2021), "The impact of ownership structure, board attributes and XBRL mandate on timeliness of financial reporting: evidence from Turkey", *Journal of Applied Accounting Research*, 22(4), 706-731.

Aktan, C. C., (2013), "Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi Kurumsal Şirket Yönetimi", *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 150-161.

Al-Ajmi, J., (2008), "Audit and reporting delays: Evidence from an emerging market", *Advances in Accounting*, 24(2), 217-226.

Aldamen, H., Duncan, K., Kelly, S., McNamara, R., Nagel, S., (2012), "Audit committee characteristics and firm performance during the global financial crisis", *Accounting & Finance*, 52(4), 971-1000.

Aldemir, S., (2023), "Firmalarda Nakit Akış Profilleri ve Firma Performansı Arasındaki İlişki: Fortune 500 Firmaları Üzerine Bir Uygulama", *Doktora Tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi*.

Al-Ghanem, W., Hegazy, M., (2011), "An Empirical Analysis of Audit Delays and Timeliness of Corporate Financial Reporting in Kuwait", *Eurasian Business Review*, 1(1), 73-90.

Ali, M. R., Lima, R. P., Mahmud, M. S., (2016), "Analyzing Tobin's Q ratio of banking industry of Bangladesh: A comprehensive guideline for investors", *Asian Business Review*, 6(2), 85-90.

Alkebsee, R. H., Habib, A., Huang, H. J., Tian, G., (2022), "The gender-diverse audit committee and audit report lag: Evidence from China", *International Journal of Auditing*, 26(2), 314-337.

Almagtome, A., Khaghaany, M., Önce, S., (2020), "Corporate Governance Quality, Stakeholders' Pressure, and Sustainable Development: An Integrated Approach", *International Journal of Mathematical, Engineering and Management Sciences*, 5(6), 1077-1090.

- Al-Matar, E. M., Al-Swidi, A. K., Fadzil, F. H., (2014), "The Effect of Board of Directors Characteristics, Audit Committee Characteristics and Executive Committee Characteristics on Firm Performance in Oman: An Empirical Study", *Asian Social Science*, 10(11), 149-171.
- Alzeban, A., (2020), "The relationship between the audit committee, internal audit and firm performance", *Journal of Applied Accounting Research*, 21(3), 437-454.
- Apadore, K., Mohd Noor, M., (2013), "Determinants of Audit Report Lag and Corporate Governance in Malaysia", *International Journal of Business and Management*, 8(15). 151-163.
- Arora, A., (2022), "Female Leadership and Firm Value in an Emerging Economy: A Panel Data Framework", *Vision*, 1–10.
- Arsalidou, D., Labi, C., (2021), "The Controversy of Executive Remuneration: Pay Ratios and Other Approaches", *Business Law Review*, 42(6), 291-299.
- Arvanitis, S. E., Varouchas, E. G., Agiomirgianakis, G. M., (2022), "Does Board Gender Diversity Really Improve Firm Performance? Evidence from Greek Listed Firms", *Journal of Risk and Financial Management*, 15(7), 1-19.
- Ashton, R. H., Willingham, J. J., Elliott, R. K., (1987), "An Empirical Analysis of Audit Delay", *Journal of Accounting Research*, 25(2), 275-292.
- Aslan, Y., (2018), "İç Kontrol ve İç Denetim Mekanizmasının Gerekliliği: Enron Vakası", *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 2(2), 168-177.
- Aydemir, M. F., (2023), "Uluslararasılaşma ve Firma Performansı: Bir Meta-Analiz", *Doktora Tezi*, Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Azami, Z., Salehi, T., (2017), "The relationship between audit report delay and investment opportunities", *Eurasian Business Review*, 7(3), 437-449.
- Baatwah, S. R., Salleh, Z., Ahmad, N., (2015), "CEO characteristics and audit report timeliness: do CEO tenure and financial expertise matter?", *Managerial Auditing Journal*, 30(8/9), 998-1022.
- Baatwah, S. R., Salleh, Z., Stewart, J., (2019), "Audit committee chair accounting expertise and audit report timeliness", *Asian Review of Accounting*, 27(2), 273-306.
- Ball, R., (2009), "Market and Political/Regulatory Perspectives on the Recent Accounting Scandals", *Journal of Accounting Research*, 47(2), 277-323.
- Baltagi, B. H., (2021), "Econometric Analysis of Panel Data", 6th Edition, Springer International Publishing.

Bamahros, H. M., Wan-Hussin, W. N., (2015), "Non-audit services, audit firm tenure and earnings management in Malaysia", *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance*, 11(1), 145-168.

Bamber, E. M., Bamber, L. S., Schoderbek, M. P., (1993), "Audit structure and other determinants of audit report lag: An empirical analysis", *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 12(1), 1-24.

Bansal, N., Sharma, A. K., (2016), "Audit Committee, Corporate Governance and Firm Performance: Empirical Evidence from India", *International Journal of Economics and Finance*, 8(3), 103-116.

Barakat, S. M., (2020), "Auditor's Report lead-time, Auditor's Size, Audit Committee Size and Audit Committee Meetings Impact on Financial Performance: Evidence from Industrial Companies in Borsa Istanbul", PhD Thesis, Istanbul Okan University.

Bartlett, R. P., Partnoy, F., (2020), "The Misuse of Tobin's Q", *Vanderbilt Law Rev*, 73(2), 353.

Basuony, M. A. K., Mohamed, E. K. A., Hussain, M. M., Marie, O. K., (2016), "Board characteristics, ownership structure and audit report lag in the Middle East", *International Journal of Corporate Governance*, 7(2), 180-205.

Be'dard, J., Chtourou, S. M., Courteau, L., (2004), "The Effect of Audit Committee Expertise, Independence, and Activity on Aggressive Earnings Management", *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 23(2), 13-35.

Beasley, M. S., Carcello, J. V., Hermanson, D. R., Neal, T. L., (2009), "The Audit Committee Oversight Process", *Contemporary Accounting Research*, 26(1), 65-122.

Beasley, M. S., Salterio, S. E., (2001), "The Relationship between Board Characteristics and Voluntary Improvements in Audit Committee Composition and Experience", *Contemporary Accounting Research*, 18(4), 539-570.

Beattie, V., Brandt, R., Fearnley, S., (1999), "Perceptions of auditor independence: U.K. evidence", *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 8(1), 67-107.

Bédard, J., Gendron, Y., (2010), "Strengthening the Financial Reporting System: Can Audit Committees Deliver?", *International Journal of Auditing*, 14(2), 174-210.

Ben Barka, H., Legendre, F., (2017), "Effect of the board of directors and the audit committee on firm performance: a panel data analysis", *Journal of Management & Governance*, 21(3), 737-755.

Bhuiyan, Md. B. U., D'Costa, M., (2020), "Audit committee ownership and audit report lag: evidence from Australia", *International Journal of Accounting & Information Management*, 28(1), 96-125.

Bilir, H., Kulalı, İ., (2014), “İndirgenmiş Nakit Akış ve Göreceli Değerleme Yöntemlerinin Karşılaştırılması”, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 39-55.

Birkett, B. S., (1986), “The Recent History of Corporate Audit Committees”, *The Accounting Historians Journal*, 13(2), 109-124.

Blue Ribbon Committee, (1999), “Report and Recommendation of the Blue Ribbon Committee on Improving the Effectiveness of Corporate Audit Committees”, Blue Ribbon Committee, New York Stock Exchange and National Association of Securities Dealers, New York.

Braiotta Jr, L., Gazzaway, R. T., Colson, R., Ramamoorti, S., (2010), “The audit committee handbook”, John Wiley & Sons.

Braiotta, L., Zhou, J., (2006), “An exploratory study of the effects of the Sarbanes-Oxley Act, the SEC and United States stock exchange(s) rules on audit committee alignment”, *Managerial Auditing Journal*, 21(2), 166-190.

Braswell, M., (2018), “Audit Committee Member Tenure and Earnings Management”, *Accounting, Banking and Finance*, 10(1/2), 438-471.

Bratten, B., Causholli, M., Sulcaj, V., (2022), “Overseeing the External Audit Function: Evidence from Audit Committees’ Reported Activities”, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 41(4), 1-31.

Bravo, F., Reguera-Alvarado, N., (2019), “Sustainable development disclosure: Environmental, social, and governance reporting and gender diversity in the audit committee”, *Business Strategy and the Environment*, 28(2), 418-429.

Briano-Turrent, G. D. C., (2022), “Female representation on boards and corporate ethical behavior in Latin American companies”, *Corporate Governance: An International Review*, 30(1), 80-95.

Brigham, E. F., Houston, J. F., (2013), “Fundamentals of financial management”, 13th Edition, South-Western Cengage Learning.

Brush, C. G., Vanderwerf, P. A., (1992), “A comparison of methods and sources for obtaining estimates of new venture performance”, *Journal of Business Venturing*, 7(2), 157-170.

Bryan, L. L., (2007), “The new metrics of corporate performance: Profit per employee”, *McKinsey Quarterly*, 1, 56-65.

Burja, C., Burja, V., (2009), “Analysis of companies’ economic performance using the profitability rates”, *European Research Studies Journal*, 12(2), 99-110.

Burksaitiene, D., (2009), “Measurement of value creation: Economic value added and net present value”, *Economics and Management*, 14, 709-714.

Butt, M. N., Baig, A. S., Seyyed, F. J., (2023), “Tobin’s Q approximation as a metric of firm performance: an empirical evaluation”, *Journal of Strategic Marketing*, 31(3), 532-548.

Cadbury (1992), “The Financial Aspects of Corporate Governance”, London: Gee Publishing.

Cañibano, L., García-Ayuso, M., Sánchez, M. P., (2000), “Shortcomings in the Measurement of Innovation: Implications for Accounting Standard Setting”, *Journal of Management and Governance*, 4, 319-342.

Calamar, A., (2016), <https://www.fa-mag.com/userfiles/stories/whitepapers/2016/June/1460992868WP23v4.pdf>. Erişim Tarihi: 07.05.2022

Capezio, A., Mavisakalyan, A., (2016), “Women in the boardroom and fraud: Evidence from Australia”, *Australian Journal of Management*, 41(4), 719-734.

Carcello, J. V., Hollingsworth, C. W., Neal, T. L., (2006), “Audit Committee Financial Experts: A Closer Examination Using Firm Designations”, *Accounting Horizons*, 20(4), 351-373.

Carcello, J. V., Neal, T. L., (2003), “Audit Committee Independence and Disclosure: choice for financially distressed firms”, *Corporate Governance: An International Review*, 11(4), 289-299.

Carter, D. A., Simkins, B. J., Simpson, W. G., (2003), “Corporate Governance, Board Diversity, and Firm Value”, *The Financial Review*, 38(1), 33-53.

Cengiz, S., (2013), “İşletmelerde Kurumsal Yönetim Kapsamında İç Denetimin Yeri ve Önemi: Borsa İstanbul’da Bir Araştırma”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 403-448.

Cengiz, S., (2017), “Denetim Komitesi Etkinliğinin Denetim Raporlarının Yayınlanma Süresi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Borsa İstanbul’da Bir Uygulama”, *Mali Çözüm Dergisi*, 27, 31-60.

Cengiz, S., Tosunoğlu, B., (2018), “Denetim Komitesi Özelliklerinin Firma Performansı Üzerine Etkisi: Ampirik Bir Araştırma”, *İda Academia Muhasebe ve Maliye Dergisi*, 1(2), 1-20.

Chen, S., Tan, H., (2012), “Region effects in the internationalization–performance relationship in Chinese firms”, *Journal of World Business*, 47(1), 73-80.

Cheung, K. Y., Chung, C. V., (2022), “The impacts of audit committee expertise on real earnings management: Evidence from Hong Kong”, *Cogent Business & Management*, 9(1), 1-23.

Chijoke-Mgbame, A. M., Boateng, A., Mgbame, C. O., (2020), "Board gender diversity, audit committee and financial performance: evidence from Nigeria", *Accounting Forum*, 44(3), 262-286.

Chung, K. H., Pruitt, S. W., (1994), "A Simple Approximation of Tobin's q", *Financial Management*, 23(3), 70-74.

Cohen, J. R., Gaynor, L. M., Krishnamoorthy, G., Wright, A. M., (2022), "The effects of audit committee ties and industry expertise on investor judgments—Extending Source Credibility Theory", *Accounting, Organizations and Society*, 102, 1-17.

Collier, P., Gregory, A., (1999), "Audit committee activity and agency costs", *Journal of Accounting and Public Policy*, 18(4-5), 311-332.

Combs, J. G., Crook, T. R., Shook, C. L., (2005), "The Dimensionality of Organizational Performance and its Implications for Strategic Management Research", In: D. J. Ketchen, D. D. Bergh, Editors, "Research Methodology in Strategy and Management", Emerald Group Publishing Limited, Leeds.

Cosneanu, S., Russu, C., Chirișescu, V., (2013), "Foundations and Principles of Corporate Governance", *Valahian Journal of Economic Studies*, 4(18), 31-39.

Cömert, N., (2016), "İşletmelerde Kontrol ve Denetim Kavramlarının Doğru Kullanılması Amacına Yönelik Kavramsal Bir İnceleme", *Marmara Business Review*, 1(1), 1-20.

Cziffra, J., Singer, Z., Zhang, J., (2021), "Audit Committee Meetings and the Timeliness of Misstatement Disclosure", *SSRN Electronic Journal*, (Issue July), 1-46.

Çatıkkaş, Ö., Okur, M., Balka, İ., (2012), "Bankalarda Denetim Komitesi Uygulaması", Yayın No:287, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul.

Dalkır, Ş., (2022), "Denetim Komitesinin Firma Performansına Etkisi: BİST Firmaları Üzerine Bir Araştırma", Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi.

Damodaran, A., (2007), "Return on Capital (ROC), Return on Invested Capital (ROIC) and Return on Equity (ROE): Measurement and Implications", SSRN: 1105499, Stern School of Business, New York University, 1-69.

Dao, M., Pham, T., (2014), "Audit tenure, auditor specialization and audit report lag. *Managerial Auditing Journal*", 29(6), 490-512.

Davies, A., (2016), "Best practice in corporate governance: Building reputation and sustainable success", 1st Edition, Routledge.

Davies, M., Paterson, R., Wilson, A., (1997), "Earnings per share". In: "UK GAAP", Palgrave Macmillan.

Dede, M., (2023), “Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Kapsamında Performans Ölçümü: BIST 100 Endeksi İşletmelerinde Bir Uygulama”, Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi.

DeFond, M. L., Francis, J. R., (2005), “Audit Research after Sarbanes-Oxley”, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 24(1), 5-30.

Demir, E. E., (2016), “Anonim şirket yönetim kurulu bünyesinde oluşturulan komiteler”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.

Dey, A., (2008), “Corporate Governance and Agency Conflicts”, *Journal of Accounting Research*, 46(5), 1143-1181.

DeZoort, F. T., (1998), “An analysis of experience effects on audit committee members’ oversight judgments”, *Accounting, Organizations and Society*, 23(1), 1-21.

DeZoort, F. T., Hermanson, D. R., Houston, R. W., (2003), “Audit committee support for auditors: The effects of materiality justification and accounting precision”, *Journal of Accounting and Public Policy*, 22(2), 175-199.

DeZoort, F. T., Hermanson, D. R., Houston, R. W., (2008), “Audit Committee Member Support for Proposed Audit Adjustments: Pre-SOX versus Post-SOX Judgments”, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 27(1), 85-104.

DeZoort, F. T., Hermanson, D. R., Reed, S. A., (2002), “Audit Committee Effectiveness: A Synthesis of the Empirical Audit Committee Literature”, *Journal of Accounting Literature*, 21, 38-75.

DeZoort, F. T., Salterio, S. E., (2001), “The Effects of Corporate Governance Experience and Financial-Reporting and Audit Knowledge on Audit Committee Members’ Judgments”, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 20(2), 31-47.

Dhaliwal, D. S., Naiker, V., Navissi, F., (2006), “Audit Committee Financial Expertise, Corporate Governance and Accruals Quality: An Empirical Analysis”, Working paper, University of Arizona.

Dobija, D., Puławska, K., (2022), “The influence of board members with foreign experience on the timely delivery of financial reports”, *Journal of Management and Governance*, 26(1), 287-313.

Dodge, R., (1991), “Earnings per share”. In: “The Concise Guide to Accounting Standards”, Boston, MA: Springer US.

Doğan, M., (2005), “Kurumsal Yönetim ve Türkiye Uygulaması”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.

Doğan, M., (2018), “Kurumsal Yönetimin Teorik Temelleri”, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(1), 84-96.

Donaldson, T., Preston, L. E., (1995), "The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence, and Implications", *Academy of Management Review*, 20(1), 65-91.

Dong, B., Robinson, D., (2018), "Auditor-client geographic proximity and audit report timeliness", *Advances in Accounting*, 40, 11-19.

Donnelly, R., Mulcahy, M., (2008), "Board Structure, Ownership, and Voluntary Disclosure in Ireland", *Corporate Governance: An International Review*, 16(5), 416-429.

Drukker, D. M., (2003), "Testing for Serial Correlation in Linear Panel-data Models", *The Stata Journal*, 3(2), 168-177.

Durand, G., (2019), "The determinants of audit report lag: a meta-analysis", *Managerial Auditing Journal*, 34(1), 44-75.

Efobi, U., Okougbo, P., (2014), "Timeliness of Financial Reporting in Nigeria", *South African Journal of Accounting Research*, 28(1), 65-77.

Ehrbar, A., (1998), "EVA: The real key to creating wealth", John Wiley & Sons.

El Mahdy, D., Hao, J., Cong, Y., (2022), "Audit committee financial expertise and information asymmetry", *Journal of Financial Reporting and Accounting*, Advise Online Publication, <https://doi.org/10.1108/JFRA-12-2021-0440>.

Ergin, H., Sevim, Ş., Eliuz, A., (2008), "Kurumsal yönetimin ögesi olarak denetim komitesinin etkinliği ve İMKB'ye kayıtlı şirketlerde bir araştırma", *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 25, 1-22.

European Union, (2022), <https://data.europa.eu/doi/10.2874/374003>. Erişim Tarihi: 14.08.2022.

Fama, E. F., Jensen, M. C., (1983), "Separation of Ownership and Control", *The Journal of Law and Economics*, 26(2), 301-325.

Fariha, R., Hossain, Md. M., Ghosh, R., (2022), "Board characteristics, audit committee attributes and firm performance: empirical evidence from emerging economy", *Asian Journal of Accounting Research*, 7(1), 84-96.

Forker, J. J., (1992), "Corporate Governance and Disclosure Quality", *Accounting and Business Research*, 22(86), 111-124.

Francis, B., Hasan, I., Park, J. C., Wu, Q., (2015), "Gender Differences in Financial Reporting Decision Making: Evidence from Accounting Conservatism", *Contemporary Accounting Research*, 32(3), 1285-1318.

Fujianti, L., Satria, I., (2020), "Firm Size, Profitability, Leverage as Determinants of Audit Report Lag: Evidence From Indonesia", *International Journal of Financial Research*, 11(2), 61-67.

Gao, H., Huang, J., (2018), "The Even–Odd Nature of Audit Committees and Corporate Earnings Quality", *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 33(1), 98-122.

Gallo, A., (2014), "A refresher on net present value", *Harvard Business Review*, 19, 1-6.

Ghafran, C., O'Sullivan, N., (2013), "The Governance Role of Audit Committees: Reviewing a Decade of Evidence", *International Journal of Management Reviews*, 15(4), 381-407.

Ghafran, C., Yasmin, S., (2018), "Audit committee chair and financial reporting timeliness: A focus on financial, experiential and monitoring expertise", *International Journal of Auditing*, 22(1), 13-24.

Gillan, S. L., Starks, L. T., (2000), "Corporate governance proposals and shareholder activism: the role of institutional investors", *Journal of Financial Economics*, 57(2), 275-305.

Gözen, M., (2019), "Şirket Değerlemesine Kuramsal Açıdan Genel Bir Bakış", *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 198-219.

Green, S., (2005), "Sarbanes-Oxley and the board of directors: Techniques and best practices for corporate governance", John Wiley & Sons.

Greene, W. H., (2003), "Econometric analysis", 5 th Edition, Pearson Education India.

Greenleaf, R. K., (2002), "Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness", 25th Edition, Paulist Press.

Gull, A. A., Nekhili, M., Nagati, H., Chtioui, T., (2018), "Beyond gender diversity: How specific attributes of female directors affect earnings management", *The British Accounting Review*, 50(3), 255-274.

Habib, A., (2013), "A meta-analysis of the determinants of modified audit opinion decisions", *Managerial Auditing Journal*, 28(3), 184-216.

Habib, A., Bhuiyan, M. B. U., (2011), "Audit firm industry specialization and the audit report lag", *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 20(1), 32-44.

Habib, A., Bhuiyan, Md. B. U., Huang, H. J., Miah, M. S., (2019), "Determinants of audit report lag: A meta-analysis", *International Journal of Auditing*, 23(1), 20-44.

Hasan, S., Kassim, A. A. M., Hamid, M. A. A., (2020), "The Impact of Audit Quality, Audit Committee And Financial Reporting Quality: Evidence from Malaysia", *International Journal of Economics and Financial Issues*, 10(5), 272-281.

Hassan, Y., Hijazi, R., Naser, K., (2017), "Does audit committee substitute or complement other corporate governance mechanisms", *Managerial Auditing Journal*, 32(7), 658-681.

Hassan, Y. M., (2016), "Determinants of audit report lag: evidence from Palestine", *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 6(1), 13-32.

Haw, I.-M. G., Park, K., Qi, D., Wu, W., (2003), "Audit Qualification and Timing of Earnings Announcements: Evidence from China", *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 22(2), 121-146.

Healy, P. M., Palepu, K. G., (2001), "Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature", *Journal of accounting and economics*, 31(1-3), 405-440.

Hillman, A. J., Shropshire, C., Cannella, A. A., (2007), "Organizational Predictors of Women on Corporate Boards", *Academy of Management Journal*, 50(4), 941-952.

Hoechle, D., (2007), "Robust Standard Errors for Panel Regressions with Cross-Sectional Dependence", *The Stata Journal*, 7(3), 281-312.

Hsiao, C., (2022), "Analysis of Panel Data", 4th Edition, Cambridge University Press.

IASB, F., (2008), <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/conceptual-framework-2010/conceptual-framework-exposure-draft.pdf>. Erişim Tarihi: 03.07.2022

İçten, O., (2013), "Hisse Başı Kazanç Kalitesinin, Hisse Başı İşletme Faaliyetlerinden Net Nakit Akışı ile Test Edilmesi ve İMKB Ticaret Endeksi Hisse Senetleri Örneği", *Maliye ve Finans Yazıları*, 1(98), 49-65.

Ilie, C., Cardoza, G., (2018), "Thinking styles, gender, and decision making in Latin American management", *Academia Revista Latinoamericana de Administración*, 31(1), 29-42.

Ittner, C. D., Larcker, D. F., (1998), "Innovations in performance measurement: Trends and research implications", *Journal of Management Accounting Research*, 10, 205-238.

Iyer, V. M., Bamber, E. M., Griffin, J., (2012), "Characteristics of audit committee financial experts: an empirical study", *Managerial Auditing Journal*, 28(1), 65-78.

Iyoha, F. O., (2012), "Company attributes and the timeliness of financial reporting in Nigeria", *Business Intelligence Journal*, 5(1), 41-49.

Jabłoński, M., (2018), "Value Migration to the Sustainable Business Models of Digital Economy Companies on the Capital Market", *Sustainability*, 10(9), 3113-3155.

Jeffrey P., Gerald S., (1978), "The external control of organizations: A resource dependence perspective", Harper & Row Publisher.

Jensen, M. C., Meckling, W. H., (1976), "Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure", *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.

Kajola, S., (2008), "Corporate Governance and Firm Performance: The Case of Nigerian Listed Firms", *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*, 14, 16-28.

Kalita, N., Tiwari, R. K., (2023), "Audit committee characteristics, external audit quality, board diversity and firm performance: evidence from SAARC nation", *Journal of Economic and Administrative Sciences*, Advance Online Publication, <https://doi.org/10.1108/JEAS-08-2023-0235>.

Kamarudin, K. A., Wan Ismail, W. A., Samsuddin, M. E., (2012), "The Influence of CEO Duality on the Relationship between Audit Committee Independence and Earnings Quality", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 65, 919-924.

Kao, L., Chen, A., (2020), "How a pre-IPO audit committee improves IPO pricing efficiency in an economy with little value uncertainty and information asymmetry", *Journal of Banking & Finance*, 110, 1-15.

Keay, A., Loughrey, J., (2015), "The framework for board accountability in corporate governance", *Legal studies*, 35(2), 252-279.

Kent, P., Routledge, J., Stewart, J., (2010), "Innate and discretionary accruals quality and corporate governance", *Accounting & Finance*, 50(1), 171-195.

Khelif, H., Samaha, K., (2014), "Internal Control Quality, Egyptian Standards on Auditing and External Audit Delays: Evidence from the Egyptian Stock Exchange", *International Journal of Auditing*, 18(2), 139-154.

Khoufi, N., Khoufi, W., (2018), "An empirical examination of the determinants of audit report delay in France", *Managerial Auditing Journal*, 33(8/9), 700-714.

Kılıç, S., Türedi, H., (2020), "Denetim komitesi faaliyetlerinin kurumsal yönetimdeki rolü", *The Journal of Academic Social Sciences*, 110, 435-459.

Kiger, J. E., Scheiner, J. H., (1997), "Auditing", 2th Edition, Houghton Mifflin.

Kirsch, A., (2018), "The gender composition of corporate boards: A review and research agenda", *The Leadership Quarterly*, 29(2), 346-364.

Klein, A., (2000), "Causes and Consequences of Variations in Audit Committee Composition", Working Paper No: 00-002, Department of Accounting, New York University, USA.

Klein, A., (2002), "Audit committee, board of director characteristics, and earnings management", *Journal of Accounting and Economics*, 33(3), 375-400.

Koyuncu, B., (2010), "Değere Dayalı ve Geleneksel Finansal Performans Ölçütlerinin Karşılaştırmalı Analizi: İMKB’de Bir Uygulama", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.

Krishnan, J., Lee, J. E., (2009), "Audit Committee Financial Expertise, Litigation Risk, and Corporate Governance", *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 28(1), 241-261.

Krishnan, G. V., Visvanathan, G., (2007), "Does the SOX definition of an accounting expert matter? The association between audit committee directors’ accounting expertise and accounting conservatism", *Contemporary Accounting Research*, 25(3), 827-857.

Kumar, V., Jain, P., (2022), "Valuation of Mergers and Acquisitions", 11nd International Conference on System Modeling Advancement in Research Trends, 104-109, Moradabad, India, 16-17 December.

Lai, C. S., Chiu, C. J., Yang, C.-F., Pai, D. C., (2010), "The Effects of Corporate Social Responsibility on Brand Performance: The Mediating Effect of Industrial Brand Equity and Corporate Reputation", *Journal of Business Ethics*, 95(3), 457-469.

Lajmi, A., Yab, M., (2022), "The impact of internal corporate governance mechanisms on audit report lag: evidence from Tunisian listed companies", *EuroMed Journal of Business*, 17(4), 619-633.

Lang, L. H., Stulz, R. M., (1994), "Tobin's q, corporate diversification, and firm performance", *Journal of political economy*, 102(6), 1248-1280.

Lebas, M., Euske, K., (2006), "A conceptual and operational delineation of performance". In: A. Neely, Editor, "Business Performance Measurement", Cambridge University Press.

Lee, H., Mande, V., Son, M., (2009), "Do Lengthy Auditor Tenure and the Provision of Non-Audit Services by the External Auditor Reduce Audit Report Lags?", *International Journal of Auditing*, 13(2), 87-104.

Lee, H.-Y., Mande, V., Son, M., (2008), "A Comparison of Reporting Lags of Multinational and Domestic Firms", *Journal of International Financial Management & Accounting*, 19(1), 28-56.

Leventis, S., Weetman, P., Caramanis, C., (2005), "Determinants of Audit Report Lag: Some Evidence from the Athens Stock Exchange", *International Journal of Auditing*, 9(1), 45-58.

Lewellen, W. G., (1977), "Some Observations on Risk-Adjusted Discount Rates", *The Journal of Finance*, 32(4), 1331-1337.

Li, C., Pan, L., Chen, M., (2021), "The Overseas Experience of Audit Committee and Audit Fees: Empirical Evidence from China", *Complexity*, 2021, 1-16.

Li, J., Mangena, M., Pike, R., (2012), "The effect of audit committee characteristics on intellectual capital disclosure", *The British Accounting Review*, 44(2), 98-110.

Lisic, L. L., Myers, L. A., Seidel, T. A., Zhou, J., (2019), "Does Audit Committee Accounting Expertise Help to Promote Audit Quality? Evidence from Auditor Reporting of Internal Control Weaknesses", *Contemporary Accounting Research*, 36(4), 2521-2553.

Mah'd, O. A., Mardini, G. H., (2022), "Matters may matter: The disclosure of key audit matters in the Middle East", *Cogent Economics & Finance*, 10(1). 1-20.

Manab, N. A., Kassim, I., Hussin, M. R., (2010), "Enterprise-Wide Risk Management (EWRM) Practices: Between Corporate Governance Compliance and Value Creation", *International Review of Business Research Papers*, 6(2), 239-252.

Mardessi, S., (2022), "Audit committee and financial reporting quality: the moderating effect of audit quality", *Journal of Financial Crime*, 29(1), 368-388.

Martin, D., (2006), "Corporate governance: Practical guidance accuantibility requirements", A specially commissioned report, Thorogood Publishing Ltd.

Menon, K., Williams, J. D., (1994), "The use of audit committees for monitoring", *Journal of accounting and public policy*, 13(2), 121-139.

Menteş, A., (2009), "Kurumsal yönetim ve Türkiye analizi, 1. Baskı, Derin Yayınları.

Morck, R. K., Steier, L., (2005), "A history of corporate governance around the world: Family business groups to professional managers". In: R. K. Morck, Editor, "The global history of corporate governance: An introduction", University of Chicago Press.

Mun, J., (2002), "Real options analysis: Tools and techniques for valuing strategic investments and decisions", 2th Edition, John Wiley & Sons.

Mustafa, S. T., Meier, H., (2006), "Audit Committees and Misappropriation of Assets: Publicly Held Companies in the United States", *Canadian Accounting Association*, 5(2), 307-333.

Mysaka, H., Derun, I., (2021), "Corporate Financial Performance and Tobin's Q in Dividend and Growth Investing", *Contemporary Economics*, 15(3), 277-288.

Mohamad-Nor, M. N., Shafie, R., Wan-Hussin, W. N., (2010), "Corporate governance and audit report lag in Malaysia", *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance*, 6(2), 57-84.

Nerantzidis, M., Filos, J., Lazarides, T., (2012), “The puzzle of corporate governance definition(s): A content analysis”, *Corporate Board: Role, Duties & Composition*, 8(2), 13-23.

Neter, J., Kutner, M. H., Nachtsheim, C. J., Wasserman, W., (1996), “Applied linear statistical models” 4th Edition, McGraw-Hill.

Ngo, D. N. P., Le, A. T. H., (2021), “Relationship Between the Audit Committee and Earning Management in Listed Companies in Vietnam”, *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(2), 135-142.

Nili, Y., (2016), “The ‘New Insiders’: Rethinking Independent Directors’ Tenure”, *Hastings Law Journal*, 68(2), 97-112.

Ocak, M., Özden, E., (2018), “Signing auditor-specific characteristics and audit report lag: A research from Turkey”, *Journal of Applied Business Research*, 34(2), 277-294.

Odabaşıoğlu, Ş., (2019), “Havayolu İşletmelerinde Entelektüel Sermayenin Piyasa Değeri-Defter Değeri Oranına Etkileri”, *Journal of Aviation Research*, 1(1), 1-23.

OECD, (1999), *Principles of Corporate Governance*. [https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=C/MIN\(99\)6docLanguage=En](https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=C/MIN(99)6docLanguage=En). Erişim Tarihi: 02.02.2022.

OECD, (2004), <https://www.oecd.org/corporate/ca/corporategovernanceprinciples/31557724.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2022.

OECD, (2016), <https://www.oecd.org/corporate/principles-corporate-governance/>. Erişim Tarihi: 02.02.2022.

Ogur, A., (2022), “Denetim Komitesi Özelliklerinin Finansal Raporlama Şeffaflığına Etkisi: Kurumsal Yönetim Endeksinde Yer Alan Şirketler Üzerine Bir Araştırma”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi*.

Oradi, J., Izadi, J., (2019), “Audit committee gender diversity and financial reporting: evidence from restatements”, *Managerial Auditing Journal*, 35(1), 67-92.

Osman, M. A. M., Samontaray, D. P., (2022), “Corporate Governance and Performance of Insurance Companies in the Saudi Market”, *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 9(4), 213-228.

Oussii, A. A., Boulila Taktak, N., (2018), “Audit committee effectiveness and financial reporting timeliness”, *African Journal of Economic and Management Studies*, 9(1), 34-55.

Owusu-Ansah, S., (2000), “Timeliness of corporate financial reporting in emerging capital markets: empirical evidence from the Zimbabwe Stock Exchange”, *Accounting and Business Research*, 30(3), 241-254.

Öcal, N., (2022), “Yönetim Kurulunda Kadın Üye Varlığının Şirket Performansına Etkisi”, *Journal of Business and Trade*, 3(1), 1-19.

Özdemir, M., (1999), “Finansal yönetim”, 2. Baskı, Türkmen Kitabevi.

Özer, G., Çam, İ., Çerez, S., (2023), “Kurumsal Yönetimin Borç Maliyetine Etkisi: Borsa İstanbul da Bir Uygulama”, *Business and Economics Research Journal*, 14(2), 217-226.

Özkul, L., (2003), “ABD sermaye piyasalarında yaşanan son gelişmelerin ve ABD’de yürürlüğe giren 2002 tarihli Sarbanes-Oxley Kanunu’nun Türk sermaye piyasası açısından değerlendirilmesi”, İstanbul: SPK Yeterlilik Etüdü.

Panda, B., Leepsa, N. M., (2017), “Agency theory: Review of Theory and Evidence on Problems and Perspectives”, *Indian Journal of Corporate Governance*, 10(1), 74-95.

Paolone, F., Pozzoli, M., Cucari, N., Bianco, R., (2023), “Longer board tenure and audit committee tenure. How do they impact environmental performance? A European study”, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 30(1), 358-368.

Pesaran, H., Pettenuzzo, D., Timmermann, A., (2007), “Learning, Structural Instability, and Present Value Calculations”, *Econometric Reviews*, 26(2-4), 253-288.

Pesaran, M. H., (2015), “Testing Weak Cross-Sectional Dependence in Large Panels”, *Econometric Reviews*, 34(6-10), 1089-1117.

Pesaran, M. H., (2021), “General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels”, *Empirical economics*, 60(1), 13-50.

Powell, M., Ansic, D., (1997), “Gender differences in risk behaviour in financial decision-making: An experimental analysis”, *Journal of Economic Psychology*, 18(6), 605-628.

Radin, A. J., (2018), “Are Audit Committees Worth the Cost?”, *The CPA Journal*, 88(8), 10-11.

Raghunandan, K., Rama, D. V., (2007), “Determinants of Audit Committee Diligence”, *Accounting Horizons*, 21(3), 265-279.

Raimo, N., Vitolla, F., Marrone, A., Rubino, M., (2021), “Do audit committee attributes influence integrated reporting quality? An agency theory viewpoint”, *Business Strategy and the Environment*, 30(1), 522-534.

Raweh, N. A. M., Kamardin, H., Malik, M., (2019), “Audit Committee Characteristics and Audit Report Lag: Evidence From Oman”, *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 9(1), 152.

Richard, O. C., Wu, P., Chadwick, K., (2009), "The impact of entrepreneurial orientation on firm performance: the role of CEO position tenure and industry tenure", *The International Journal of Human Resource Management*, 20(5), 1078-1095.

Rochmah Ika, S., Mohd Ghazali, N. A., (2012), "Audit committee effectiveness and timeliness of reporting: Indonesian evidence", *Managerial Auditing Journal*, 27(4), 403-424.

Romano, R., (2004), "The Sarbanes-Oxley Act and the Making of Quack Corporate Governance" *Yale Law Journal*, 114(7), 1521–1612.

Rusmin, R., Evans, J., (2017), "Audit quality and audit report lag: case of Indonesian listed companies", *Asian Review of Accounting*, 25(2), 191-210.

Saldanlı, A., (2006), "Geleneksel ve Değer Bazlı Finansal Performans Ölçüm Yöntemlerinin İncelenmesi ve Ekonomik Katma Değer Analizi" Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.

Salehi, M., Shirazi, M., (2016), "Audit committee impact on the quality of financial reporting and disclosure", *Management Research Review*, 39(12), 1639-1662.

Salleh, Z., Baatwah, S. R., Ahmad, N., (2017), "Audit Committee Financial Expertise and Audit Report Lag: Malaysia Further Insight", *Asian Journal of Accounting and Governance*, 8, 137-150.

Samaha, K., Khelif, H., (2017), "Audit-related attributes, regulatory reforms and timely disclosure", *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 15(2), 158-179.

Sarbanes, P., (2002), *Sarbanes Oxley Act of 2002*. In: *The Public Company Accounting Reform and Investor Protection Act*. Washington DC: US Congress.

Sharma, M., Rana, D. A., (2022), "A Comparative Study of Committee's Reports on Corporate Governance in India", *Journal of Corporate Finance Management and Banking System*, 2(3), 36-51.

Sharma, V. D., Iselin, E. R., (2012), "The Association between Audit Committee Multiple-Directorships, Tenure, and Financial Misstatements", *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 31(3), 149-175.

Sheth, J., (2020), "Business of business is more than business: Managing during the Covid crisis", *Industrial Marketing Management*, 88, 261-264.

Shiller, R. J., Beltratti, A. E., (1992), "Stock prices and bond yields", *Journal of Monetary Economics*, 30(1), 25-46.

Shinde, J. S., Poznic, G., Buehne, A., (2010), "The Most Impactful Fraud of the 20th Century: McKesson Robbins", *Journal of Finance, Accounting & Management*, 1(1), 1-12.

Shukeri, S. N., Nelson, S. P., (2011). Timeliness of Annual Audit Report: some empirical evidence from Malaysia, 2nd Entrepreneurship and Management International Conference, Kangar, Perlis Malaysia, 17-19 December.

Sipahi, B., (2005), “İşletme Performansının Ölçülmesinde Ekonomik Katma Değer”, Öneri Dergisi, 6(23), 107-112.

Smith, M., (2006), “Audit Committee Effectiveness: Did the Blue Ribbon Committee Recommendations Make a Difference?”, International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation, 3(2), 240-251.

Solomon, J., (2020), “Corporate governance and accountability”, 5th Edition, John Wiley & Sons.

Spira, L. F., (2007), “The audit committee: performing corporate governance”, Springer Science & Business Media.

Stern, J. M., (1974), “Earnings per share don’t count”, Financial Analysts Journal, 30(4), 39-43.

Stewart, J., Munro, L., (2007), “The Impact of Audit Committee Existence and Audit Committee Meeting Frequency on the External Audit: Perceptions of Australian Auditors”, International Journal of Auditing, 11(1), 51-69.

Strydom, M., Au Yong, H. H., Rankin, M., (2017), “A few good (wo)men? Gender diversity on Australian boards”, Australian Journal of Management, 42(3), 404-427.

Suadiye, G., (2019) “Determinants of the Timeliness of Financial Reporting: Empirical Evidence from Turkey”, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 37(2), 365-386.

Sultana, N., Cahan, S. F., Rahman, A., (2020), “Do Gender Diversity Recommendations in Corporate Governance Codes Matter? Evidence from Audit Committees”, Auditing: A Journal of Practice & Theory, 39(1), 173-197.

Sultana, N., Singh, H., Rahman, A., (2019), “Experience of Audit Committee Members and Audit Quality”, European Accounting Review, 28(5), 947-975.

Sultana, N., Singh, H., Van der Zahn, J.-L. W. M., (2015), “Audit Committee Characteristics and Audit Report Lag”, International Journal of Auditing, 19(2), 72-87.

Şengür, E. D., Püskül, S. Ö., (2011), “İMKB Kurumsal Yönetim Endeksindeki Şirketlerin Yönetim Kurulu Yapısı ve İşletme Performansının Değerlendirilmesi”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31, 33-50.

Taouab, O., Issor, Z., (2019), “Firm Performance: Definition and Measurement Models”, European Scientific Journal, 15(1), 93-106.

Tarı, R., (2008), “Ekonometri”, 5. Baskı, İstanbul.

Thiruvadi, S., Huang, H., (2011), “Audit committee gender differences and earnings management”, *Gender in Management: An International Journal*, 26(7), 483-498.

Thomas, K., Purcell, A. J., (2019), “Local Government Audit Committees: A Behaviour Framework for Effective Audit Committee Performance”, *Australian Accounting Review*, 29(2), 418-437.

TKYD, (2023), “Kurumsal Yönetim İlkeleri Işığında Sivil Toplum Kuruluşları Yönetim Rehberi”, 2. Baskı, Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği Yayınları.

Tobin, J., (1969), “A General Equilibrium Approach To Monetary Theory. *Journal of Money*”, *Credit and Banking*, 1(1), 15.

Turley, S., Zaman, M., (2004), “The Corporate Governance Effects of Audit Committees”, *Journal of Management and Governance*, 8(3), 305-332.

Turnacıgil, S., (2018), “Kurumsal yönetim uygulamalarının hisse senedi getirisi üzerine etkisi: BIST’de bir araştırma”, *Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi*.

Turnacıgil, S., Doğukanlı, H., (2018), “Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Türkiye’deki Gelişimi ve BİST Kurumsal Yönetim Endeks Performansının İncelenmesi”, *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 391-406.

Tüm, K., Memiş, M. Ü., (2012), “İç kontrol: Ulusal ve uluslararası düzenlemeler çerçevesinde bir değerlendirme”, *Karahan Kitabevi*.

Türel, A., (2010), “Timeliness of financial reporting in emerging capital markets: Evidence from Turkey”, *Journal of the School of Business Administration*, 39(2), 227-240.

TÜSİAD, (2012). Uygulama Örnekleri ile Birlikte A’dan Z’ye Denetim Komiteleri, Yayın No: TÜSİAD-T/2012/06/527, Türk Sanayicileri ve İş adamları Derneği.

Uyar, S., (2004), “Denetim Komitesi ve Türkiye Uygulaması”, *Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi*.

Vafeas, N., (1999), “Board meeting frequency and firm performance”, *Journal of Financial Economics*, 53(1), 113-142.

Vafeas, N., (2003), “Length of Board Tenure and Outside Director Independence”, *Journal of Business Finance & Accounting*, 30(7-8), 1043-1064.

Vanasco, R. R., (1994), “The Audit Committee: An International Perspective”, *Managerial Auditing Journal*, 9(8), 18-42.

Venanzi, D., (2012), “Financial Performance Measures and Value Creation: The State of the Art”, *Springer Milan*.

Vitolla, F., Raimo, N., Rubino, M., (2020), "Board characteristics and integrated reporting quality: an agency theory perspective", *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(2), 1152-1163.

Wan Mohammad, W. M., Wasiuzzaman, S., Morsali, S. S., Zaini, R. M., (2018), "The Effect of Audit Committee Characteristics on Financial Restatements in Malaysia", *Journal of Asia-Pacific Business*, 19(1), 4-22.

Watson, A., Shrives, P., Marston, C., (2002), "Voluntary disclosure of accounting ratios in the UK", *The British accounting review*, 34(4), 289-313.

Wernerfelt, B., Montgomery, C. A., (1988), "Tobin's q and the Importance of Focus in Firm Performance", *The American Economic Review*, 78(1), 246-250.

Williamson, O. E., (1984), "The Economics of Governance: Framework and Implications", *Journal of Institutional and Theoretical Economics*, 140(1), 195-223.

Wooldridge, J. M., (2010), "Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data", 2th Edition, The MIT Press.

World Bank, (1999). <https://documents1.worldbank.org/curated/en/467251468778815404/pdf/multi-page.pdf>. Erişim Tarihi: 05.05.2022.

Yakar, S., (2015), "Denetim Kalitesinde Denetim Komitesinin Etkinliği", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54), 251-263.

Yekini, K. C., Adelopo, I., Andrikopoulos, P., Yekini, S., (2015), "Impact of board independence on the quality of community disclosures in annual reports", *Accounting Forum*, 39(4), 249-267.

Yılmaz, E., Koğar, H., (2015), "Uç Değerle Baş Etmede Kullanılan Farklı Tekniklerin Bazı İstatistiksel Analiz Sonuçları Üzerindeki Etkisi", *Başkent University Journal of Education*, 2(1), 61-67.

Yuchtman, E., Seashore, S. E., (1967), "A System Resource Approach to Organizational Effectiveness", *American Sociological Review*, 32(6), 891.

Zalata, A. M., Ntim, C. G., Choudhry, T., Hassanein, A., Elzahar, H., (2019), "Female directors and managerial opportunism: Monitoring versus advisory female directors", *The Leadership Quarterly*, 30(5), 101309.

Zhang, Y., Zhou, J., Zhou, N., (2007), "Audit committee quality, auditor independence, and internal control weaknesses", *Journal of Accounting and Public Policy*, 26(3), 300-327.

Zhou, H., Owusu-Ansah, S., Maggina, A., (2018), "Board of directors, audit committee, and firm performance: Evidence from Greece", *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 31, 20-36.

ÖZGEÇMİŞ

Abdullah Kürşat MERTER, 2014 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme bölümünden mezun oldu. 2014 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Muhasebe Programında yüksek lisans eğitimine başladı. Bu arada akademik kariyerine 2017 yılında Gebze Teknik Üniversitesi'nde Araştırma Görevlisi olarak başladı. 2017 yılında yüksek lisans derecesini aldı ve 2017 yılında Gebze Teknik Üniversitesi İşletme bölümünde doktora eğitimine başladı. Araştırma ilgi alanları arasında, kurumsal yönetim, bağımsız denetim, muhasebe araştırma yöntemleri ve metin analizidir.

TEZ ÇALIŞMASI KAPSAMINDA YAPILAN YAYINLAR

Merter, A. K., Özer, G., (2024), “Audit Committee and Timely Reporting: Evidence from Turkey”, Sage Open, 14(1), 1-21.

Özer, G., Merter, A. K., (2020), “Denetim Komitesi Özelliklerinin Finansal Raporlama Zamanlılığına Etkisi: BİST’te Bir Uygulama”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 22, 228-248.

Özer, G., Merter, A. K., (2021), “Association Between Board Characteristics And Audit Report Delay: An Application to the BIST, 7nd International Istanbul Scientific Research Congress, 353-360, Türkiye, 18-19 December.

Özer, G., Merter, A. K., (2023), “Audit Committee Financial Expertise, Tenure, and Capital Structure Decisions, Evidence from Turkey”. In: N. Özataç, K. K. Gökmenoğlu, D. Balsalobre Lorente, N. Taşpınar, B. Rustamov, Editörs, “Global Economic Challenges”, Springer Proceedings in Business and Economics, Springer, Cham.

Özer G., Merter, A. K., Balcıoğlu, Y. S., (2023), “Financial reporting timeliness: a scope review of current literature”, PressAcademia Procedia, 17(1), 87-91.